

Комунальний заклад Сумський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти
КАФЕДРА ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ЗМІСТУ ОСВІТИ

Організація освітнього процесу мистецької освітньої галузі в 5 класі Нової української школи

ВПЕВНЕНО КРОКУЄ
В 5 КЛАС

УДК 37.036
ББК 74.200.58

*Рекомендовано до видання Вченою радою
Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 8 від 02.12.2021 року)*

Рецензенти:

Ю.В. Байдак, доцент кафедри теорії і методики змісту освіти Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент;

Л.І. Ніколаєнко, заступник директора Комунального закладу Сумський Палац дітей та юнацтва Сумської міської ради, кандидат педагогічних наук.

За загальною редакцією

Л.В.Серих, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри теорії і методики змісту освіти КЗ СОІППО

С 33

Організація освітнього процесу мистецької освітньої галузі в 5 класі Нової української школи: методичний посібник / за заг. ред. Л.В.Серих; КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, кафедра теорії і методики змісту освіти. Суми: НВВ КЗСОІППО. 2022. 129.

Видання розроблено відповідно до закону України «Про освіту», з урахуванням завдань, що виходять із основних постулатів концепції «Нова українська школа».

Методичний посібник містить науково-методичні матеріали щодо організації освітньої діяльності мистецької освітньої галузі в 5 класі закладів загальної середньої освіти з урахуванням завдань Державного стандарту базової середньої освіти та модельних програм освітньої галузі «Мистецтво».

У методичному посібнику подано варіанти календарно-тематичного та поурочного планування з інтегрованого курсу «Мистецтво» або окремих складових: «Музичне мистецтво» й «Образотворче мистецтво»; розробки уроків з використанням інтерактивних технологій та електронних ресурсів, що забезпечують мистецьку освітню галузь.

Адресовано для фахівців закладів повної загальної середньої, позашкільної, спеціальної та вищої освіти, методистам, спеціалістам відділів, управлінь освіти, методичних центрів, студентам.

© КЗ СОІППО, 2022
© Серих Л. В., 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
I. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	5
Єсрих Л.В. Розвиток мистецької освітньої галузі в умовах впровадження Нової української школи	7
Байдак Ю.В. Компетентнісний потенціал мистецької освітньої галузі	9
Єсрих Л.В. Наступність у викладанні мистецтва від початкової до основної школи: Форми реалізації основних завдань інтегрованого курсу «Мистецтво»	14
Шерстюк Л.В. Критичне мислення – модель для навчання й виховання громадян майбутнього	17
Шульов О.С. Звукозаписуючі технології у умовах позашкільця	21
II. ОРГАНІЗАЦІЯ ПЛАНУВАННЯ УРОКІВ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»	21
Латіфова Н.Г. Образотворче мистецтво як складова інтегрованого курсу «Мистецтво». Планування уроків образотворчого мистецтва	27
Харченко В.Ю. Поєднання музичного і образотворчого компоненту при викладанні інтегрованого курсу «Мистецтво»	36
Пилипенко С.А. Музичне мистецтво як складова інтегрованого курсу «Мистецтво». Планування уроків музичного мистецтва в 6-7 класах	45
Лященко О.М. Графіка. Упровадження графічних технік в інтегрованому курсі «Мистецтво» (у 5 класі) для забезпечення формування просторового мислення підлітків	46
Слюсар Т.Г. Особливості інтегрованого навчання	47
Щербань Л.Г. Забезпечення інноваційного потенціалу підручників освітньої галузі «Мистецтво» в контексті Нової української школи	54
Волошина Н.В. Інтеграція в початковій школі	56
Паламарчук В.В. Інтегрований підхід до навчання в початковій школі	62
Афанасьєва Л.І. Розвиток музично-творчих здібностей підлітків на уроках музичного мистецтва	65
Кириєнко А.Г. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках художньої культури	67
Мовчан А.А. Упровадження музикотерапії у навчально-виховний процес початкової школи	70
Сайко О.В. Розвиток естетичних смаків на уроках музичного мистецтва засобами інноваційних технологій	72
Коротенко А.А. Музично-дидактична гра як одна з форм роботи на уроці музичного мистецтва в початковій школі	74
Кіптенко М.В. Застосування додатків Google в освітньому процесі	77
Падалко М.А. Розвиток творчих здібностей учнів шляхом впровадження інтерактивних методів навчання на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво»	80
Пономаренко О.В. Використання інтерактивних методів навчання на уроках мистецтва	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
ДОДАТКИ	84

ВСТУП

Протягом десятиліть чимало теоретиків, методистів і практиків загальної середньої освіти намагалися обґрунтувати й втілити в життя різні освітньо-виховні системи, які б якнайкраще відповідали природі людини та потребам культури – середовищу її існування. У різних країнах світу з'являються освітні моделі, які ґрунтуються на гуманістичних засадах, відображають нові потреби інформаційного суспільства та соціокультурного прогресу.

Сьогодні важливою ознакою освіти й культури сучасності є прискорений темп науково-технічного прогресу, перманентність і швидкість змін у всіх сферах людської діяльності, доступність, мозаїчність і візуалізація інформації в умовах безмежного комунікаційного простору планети. Ще кілька десятиліть тому учні захоплювалися аудіовізуальними технічними засобами – телебаченням, а сьогодні вони вже не можуть існувати й вільно спілкуватися без Інтернету.

Електронні мережі, долаючи будь-які мовні й культурні кордони, дають змогу отримувати інформацію в небачених до цього часу різноманітних форматах і обсягах.

Затверджена концепція «Нова Українська школа» спрямовує освітньо-виховний процес, починаючи з початкових класів, не лише на формування в учнів комплексу ключових і предметних компетентностей, а й на розвиток у них емоційного інтелекту, навичок взаємодії, комунікативних і творчих здібностей, які закладають підґрунтя для особистісної самореалізації дитини в суспільстві, досягнення акмеуспіху в подальшому житті.

Згідно програми посібник здійснює наступність між початковою та базовою освітою і поступовий перехід від молодшого до підліткового віку, сприяє формуванню життєвих цінностей та орієнтирів, розвитку емоційного інтелекту і критичного мислення учнів. У методичному посібнику реалізується мета мистецької освітньої галузі: розвиток особистості учня у процесі опанування мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкриття творчого потенціалу; залучення до культурних процесів в Україні.

Методичний посібник реалізує основні вимоги Державного стандарту, концепції Нова українська школа, завдання чинних модельних програм, що розкривають мету інтегрованого навчання мистецтва, принципи, в яких визначаються дидактичні пріоритети, а також базові підходи до навчання: компетентнісний, інтегративний, особистісно орієнтований, діяльнісний, культурологічний.

У структурі методичного посібника розглянуто закладений принцип спільного тематизму, як і в підручниках для початкових класів, де уроки музичного й образотворчого мистецтва поєднують спільні теми, близькі поняття, художні образи.

Методичний посібник стане в нагоді й допоможе освітянам усвідомити ключові нововведення Нової Української школи, Державного стандарту базової середньої освіти; зрозуміти значення наступності при переході від початкової до базової освіти; урахувати можливості адаптації типової освітньої програми до потреб учнів та можливостей закладу освіти, особливості модельних навчальних програм за освітніми галузями та можливості формувального оцінювання в адаптаційному циклі.

I. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Серих Л.В.,
завідувачка кафедри теорії і методики змісту освіти
КЗ СОІППО, к. пед. наук, доцент

РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Мистецтво в будь-яких виявах – особлива форма відображення дійсності, естетичний художній феномен, який передає красу навколишнього та внутрішнього світу людини через осмислення фундаментальних категорій «краса», «гармонія», «ритм», «пропорційність», «довершеність» та ін.

Особливості опанування мистецтвом в закладі загальної середньої освіти пов'язані з його багатограним впливом на свідомість і підсвідомість людини, її емоційно-чуттєву сферу, мислення й потреби. Мистецтво сприяє художньо-естетичному розвитку людини та стимулює готовність особистості брати участь у різних формах культурного життя суспільства. Таким чином, здійснюється виховання в учнів ціннісно-світоглядних орієнтацій у сфері мистецтва, розвиток комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі опанування художніх цінностей і способів художньої діяльності, формування потреби у творчому самовираженні та естетичному самовдосконаленні.

Навчання в основній школі спрямовується на досягнення **мети базової загальної середньої освіти**, яка полягає в розвитку та соціалізації особистості учнів, формуванні їхньої національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких навичок і навичок життєзабезпечення, здатності до саморозвитку та самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.

Випускник основної школи є патріотом України, поважає її історію, культуру і культуру інших народів, вільно володіє державною (і рідною, у разі відмінності) мовою, спілкується щонайменше однією іноземною мовою, має бажання і здатність до самоосвіти, активний і відповідальний у громадському й особистому житті, підприємливий і ініціативний, має уявлення про світобудову, береже природу, безпечно використовує досягнення науки і техніки, дотримується здорового способу життя.

Мета базової загальної середньої освіти досягається шляхом реалізації таких **завдань загальної мистецької освіти**:

- виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів, естетичних потреб;
- формування системи художніх знань, яка відображає видову специфіку і взаємодію мистецтв;
- розвиток умінь сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ;
- стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження, до діалогу;
- розвиток художніх здібностей, креативного мислення;
- формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі в соціокультурному житті.

Загальна мистецька освіта ґрунтується на **принципах**:

- наступності між початковою, основною і старшою школою;
- поєднання загальнолюдського, національного та етнокраєзнавчого аспектів змісту освіти;
- інтегративності, спрямованості на поліхудожнє виховання учнів;
- креативності (пріоритет творчої самореалізації);
- варіативності змісту, методів, технологій;
- діалогічності, полікультурності.

З метою інтеграції навчальних предметів і предметних циклів, формування ключових та міжпредметних компетентностей у зміст навчання введено **наскрізні змістові лінії** – соціально значущі надпредметні теми, які сприяють формуванню в учнів уявлення про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях.

Зміст наскрізних змістових ліній є складовою основного змісту освіти і реалізується через відповідні трактування, приклади і методи навчання, створення надпредметних, загальношкільних проєктів (зокрема, через творчу роботу, яка виходить з наскрізних тем або інтегрує навчальні предмети) тощо.

Наскрізними змістовими лініями в основній школі відповідно до Державного стандарту визначено такі: **«Екологічна безпека й сталий розвиток»**, **«Громадянська відповідальність»**, **«Здоров'я і безпека»**, **«Підприємливість і фінансова грамотність»**.

Наскрізна змістова лінія **«Екологічна безпека й сталий розвиток»** націлена на формування в учнів соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь. Реалізація змістової лінії «Екологічна безпека та сталий розвиток» здійснюється на основі творів мистецтва та художньо-творчої діяльності у процесі виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до природи; усвідомлення себе частиною світу, в якому все взаємопов'язане; розуміння єдності національно-регіональних цінностей і глобальних людських пріоритетів.

Наскрізна змістова лінія **«Громадянська відповідальність»** спрямована на виховання відповідального громадянина своєї держави. Вагомою її складовою є формування в учнів культурної самосвідомості – здатності розуміти роль культури у становленні способу мислення і поведінки людей, шанобливого, толерантного ставлення до культурних надбань свого народу, країни, світу; усвідомлення власної значущості і відповідальності щодо причетності до свого народу. Це здійснюється під час опанування учнями досягнень українського мистецтва, зокрема в контексті світової мистецької спадщини.

Наскрізна змістова лінія **«Здоров'я і безпека»** націлена на формування духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінного члена суспільства, який здатний дотримуватися здорового способу життя і формувати безпечне життєве середовище. Її реалізація засобами мистецтва сприятиме гармонізації інтелектуальної та емоційної сфер особистості. Це відбувається у процесі усвідомлення учнями впливу мистецтва на емоційну сферу людини, зокрема через емоційно-образне пізнання навколишнього світу на основі синтезу різних видів мистецтва; ознайомлення з елементами арттерапії, які сприятимуть збагаченню емоційно-почуттєвої сфери школярів, зниженню кількості захворювань та поведінкових ризиків.

Наскрізна змістова лінія **«Підприємливість і фінансова грамотність»** націлена на формування проактивної особистості, яка вміє планувати й досягати поставлених цілей, розвиває свої лідерські якості тощо. Вона реалізується у процесі формування в учнів умінь реально визначати свої сильні й слабкі сторони; мотивації учнів до виявлення творчих ініціатив та сприяння їхній реалізації, зокрема через втілення їх у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній).

Розвиток мистецької освітньої галузі відбувається в рамках дотримання Державного стандарту повної загальної середньої освіти, концепції «Нова українська школа» та на основі цього розроблених модельних програм мистецької освітньої галузі.

Мета і завдання Державного стандарту зумовлюють характеристику структури програми й особливості організації навчально-виховного процесу усіх освітніх галузей і змістовних ліній.

Структура програм «Мистецтво» зумовлена логікою побудови всього курсу, яка забезпечує наступність від початкової школи й цілісність змісту мистецької освіти в основній школі. Логічна послідовність тем за роками навчання (однакова і для автономного викладання музичного та образотворчого мистецтва, і для інтегрованого курсу) охоплює такі ключові естетичні категорії, як **види, жанри, стилі** мистецтва. Спільна тематика кожного року розподіляється на окремі теми варіативно, адже змістове наповнення конкретизується відповідно до специфіки кожного з блоків програми: предметів **«Музичне мистецтво»** і **«Образотворче мистецтво»** чи інтегрованого курсу **«Мистецтво»**.

Основні види діяльності учнів на уроках охоплюють художньо-творче самовираження; сприймання, інтерпретацію та оцінювання художніх творів; пізнання явищ мистецтва й засвоєння відповідної мистецької термінології.

У 5–7 класах пріоритетними є різноманітні форми практичної діяльності учнів, під час якої відбувається їхнє самовираження у співі, інструментальному музикуванні, малюванні, ліпленні,

конструюванні, театралізації тощо. Учні засвоюють особливості мови різних видів мистецтва (5 клас), палітру жанрів музичного та образотворчого мистецтва (6 клас), новітні явища в мистецтві в єдності традицій і новаторства (7 клас).

У 8–9 класах учні опановують стилі та напрями мистецтва, які історично склалися впродовж епох, тому пріоритетними стають такі види діяльності, як інтерпретація художніх творів у культурологічному контексті, виконання індивідуальних і колективних проєктів. Водночас поглиблюються знання термінології (мистецтвознавча й культурологічна пропедевтика).

Окрім внутрішньої галузевої інтеграції, доцільно використовувати міжпредметні зв'язки й з іншими освітніми галузями: «Мови і літератури», «Суспільствознавство», «Технології», «Здоров'я і фізична культура» та ін.

Мистецькі програми передбачають творче ставлення вчителя до змісту і технологій навчання, поурочного розподілу навчального художнього матеріалу. **Учитель самостійно** визначає обсяг годин на вивчення окремої теми навчальної програми, за необхідності **має право** змінювати порядок вивчення тем у межах навчального року. Він має можливість обирати мистецькі твори для сприймання та співу, орієнтуючись на навчальну тематику й критерій їх високої художньої якості, а також розробляти художньо-практичні й ігрові завдання для учнів, ураховуючи програмні вимоги, мету уроку, дбаючи про цілісну драматургію уроку.

Предмети мистецтва в закладі загальної середньої освіти мають важливе естетико-виховне спрямування, якому підпорядковуються дидактичні завдання, тому вчитель має сприяти зростанню в учнів інтересу до мистецтва, розвитку здатності емоційно реагувати на художні твори і знаходити в них особистісний смисл.

Отже, головне надзавдання вчителя – створити захопливу й емоційно піднесену атмосферу, щоб кожний урок став справжнім **уроком мистецтва**, надихав учнів на творчість – в особистісній і соціокультурній діяльності.

Зміст модельних програм також передбачає творче ставлення вчителя до змісту і технологій навчання, добору освітнього мистецького матеріалу: кожен педагог має можливість обирати мистецькі твори для сприймання та виконання учнями, орієнтуючись на критерій їхньої високої художньої якості, тематику, цікавість для учнів і відповідність їхньому віку; у подальшому все це буде реалізовано в календарно-тематичному плані, відповідно до якого вчитель здійснює навчання здобувачів освіти.

Байдак Ю.В.,

доцентка кафедри теорії і методики змісту освіти
КЗ СОІППО, к. пед. наук

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Опанування учнями мистецтва в основній школі ґрунтується на засадах компетентісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного та інтегративного підходів. *Компетентісний підхід* сприяє формуванню предметних, міжпредметних і ключових компетентностей. *Особистісно зорієнтований підхід* забезпечує розвиток в учнів індивідуальних художніх здібностей (музичних, образотворчих та ін.), творчого потенціалу. *Діяльнісний підхід* спрямований на розвиток художніх умінь і здатності застосовувати їх у навчальній та соціокультурній практиці. *Інтегративний підхід* виражається в акцентуванні взаємодії різних видів мистецтва в рамках освітньої галузі та пошуку міжпредметних зв'язків із предметами інших освітніх галузей, інтеграції шкільного навчання мистецтва із соціокультурним середовищем.

Предметна мистецька компетентність (музична, образотворча, хореографічна, театральна, екранна) – це здатність до пізнавальної і практичної діяльності у певному виді мистецтва. Вона формується у процесі опанування учнями системи знань та уявлень у сфері певного виду мистецтва (знаннявий компонент), набуття ними художньо-творчого досвіду з мистецтва (діяльнісний компонент), виховання ціннісних орієнтацій щодо мистецтва та мистецької діяльності (ціннісний компонент).

Під час опанування учнями різних видів мистецтва формуються **міжпредметні естетичні компетентності** – здатність учня орієнтуватися в естетичних нормах різних сфер соціуму відповідно до сформованих естетичних ідеалів і цінностей, системи інтегрованих мистецьких знань і досвіду.

Предметні мистецькі та міжпредметні естетичні компетентності виявляються у здатності особистості використовувати набутий досвід мистецької діяльності у навчальних і життєвих ситуаціях, зокрема під час практичної, пізнавальної й творчої діяльності, сприймання, аналізу, інтерпретації творів мистецтва, участі у різних мистецьких заходах; у висловлюваннях, судженнях щодо ціннісного ставлення та щодо усвідомлення соціального, культурного, особистісного значення мистецтва; у критичній оцінці на основі естетичних засад та аргументації своєї позиції щодо творів мистецтва, доквілля, медіа й інтернет-ресурсів; у продукуванні креативних ідей та пропонуванні способів їхньої реалізації; в умінні трансформувати мистецькі знання у досвід діяльності виконання практичних і творчих завдань, естетизації середовища та корекції власного емоційного стану, задоволення власних творчих потреб тощо. Мистецтво відіграє важливу роль у формуванні **ключових компетентностей**, зокрема (табл. 1):

Таблиця 1

Перелік ключових компетентностей і їх компонентів

КЛЮЧОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ	КОМПОНЕНТИ
1. Спілкування державною (і рідною, у разі відмінності) мовою	<p>Уміння: висловлювати свої почуття та переживання від сприймання творів мистецтва; брати участь у дискусіях, обговореннях на теми мистецтва, чітко формулювати судження щодо мистецтва й мистецьких явищ; ділитися своїми творчими ідеями, почуттями, коментувати й оцінювати власну художньо-творчу діяльність і творчість інших</p> <p>Ставлення: усвідомлення загальнолюдських цінностей, національної самобутності через мистецтво, готовність до їхнього поширення</p>
2. Спілкування іноземними мовами	<p>Уміння: сприймати твори мистецтва різних країн, народів</p> <p>Ставлення: пошанування культурного розмаїття, усвідомлення ширших можливостей у творчій діяльності зі знанням іноземних мов</p>
3. Математична компетентність	<p>Уміння: аналізувати твори мистецтва, розуміти логіку художньої форми; здійснювати необхідні розрахунки для встановлення пропорцій, відтворення перспективи, створення об'ємно-просторових композицій, визначення метру, запису ритму тощо</p> <p>Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку математики й мистецтва на прикладах творів різних видів мистецтва</p>
4. Основні компетентності у природничих науках і технологіях	<p>Уміння: спостерігати, досліджувати і відтворювати в художніх образах доквілля та явища природи засобами мистецтва; використовувати нові технічні засоби для втілення художніх ідей, застосовувати знання із природничих наук (акустики, оптики, хімії тощо)</p> <p>Ставлення: розуміння гармонійної взаємодії людини і природи, сприймання доквілля як об'єкта для художньо-образної інтерпретації</p>
5. Інформаційно-цифрова компетентність	<p>Уміння: застосовувати сучасні цифрові технології для створення, презентації та популяризації художніх образів; добирати й опрацьовувати потрібну інформацію (зображення, текст, аудіо, відео) для пізнання, творення мистецтва у пошуково-дослідній і соціокультурній діяльності</p> <p>Ставлення: усвідомлення можливостей використання сучасних цифрових технологій для художньо-творчого самовираження та віртуальних мистецьких подорожей</p>
6. Уміння вчитися впродовж життя	<p>Уміння: визначати власні художні інтереси та потреби; планувати й організувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва чи самовираження через мистецтво; раціонально використовувати час для задоволення культурних потреб, здобувати, опрацьовувати мистецьку інформацію</p> <p>Ставлення: усвідомлення власного рівня опанування художньої інформації, самооцінювання досягнень і помилок, готовність до пошуку нових шляхів для художньо-творчого розвитку</p>
7. Ініціативність і підприємливість	<p>Уміння: критично оцінювати й інтерпретувати явища культури минулого і сучасності, розуміючи роль традицій та інновацій; працювати в команді для пошуку вирішення</p>

	художньо-творчих завдань; презентувати власні твори, пропонувати ідеї, шляхи розв'язання творчих завдань, оцінювати і визначати свої сильні і слабкі сторони Ставлення: ініціативність щодо участі в мистецьких заходах, прагнення до творчої самореалізації (відчуття потреби бути учасником мистецьких заходів і подій), відповідальність за особистий і колективний результат
8. Соціальна та громадянська компетентності	Уміння: ефективно співпрацювати з іншими, зокрема для реалізації громадських мистецьких проєктів; творити (самостійно чи в команді) естетичне середовище Ставлення: усвідомлення своєї причетності до соціокультурних і суспільних процесів, розуміння своєї національної ідентичності завдяки пізнанню українського мистецтва в контексті світового, дбайливе ставлення до народних традицій, мистецтва рідного краю, власної культури і надбань інших культур; розуміння значущості мистецтва для суспільного розвитку; гордість за здобутки українців у мистецькій діяльності
9. Обізнаність і самовираження у сфері культури	Уміння: розвивати власну емоційно-почуттєву сферу на основі сприймання мистецтва та художньо-творчої діяльності; аналізувати, інтерпретувати, давати естетичну оцінку творам різних видів мистецтва та довкілля; створювати художні образи засобами різних видів мистецтва Ставлення: пошана до національної культури; повага і толерантне ставлення до культурного розмаїття світу; усвідомлення потреби збереження художнього надбання людства
10. Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: використовувати мистецтво для вираження власних емоцій, почуттів, переживань та впливу на власний емоційний стан Ставлення: розуміння гармонійної взаємодії людини і природи, сприймання довкілля як об'єкта для художньо-образної інтерпретації

Серіх Л.В.,
завідувачка кафедри теорії і методики змісту освіти
КЗ СОІППО, к. пед. наук, доцент

НАСТУПНІСТЬ У ВИКЛАДАННІ МИСТЕЦТВА ВІД ПОЧАТКОВОЇ ДО ОСНОВНОЇ ШКОЛИ: ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАВДАНЬ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»

Основне гасло сьогодні у освітніх галузях прогресивних країн світу – «*Освіта – для життя*». Відповідно до цього, місією початкової школи є: розвиток **діяльної компетентної** особистості дитини відповідно до її вікових та індивідуальних особливостей, формування в неї **загальнокультурних і морально-етичних цінностей, ключових і предметних компетентностей**, необхідних життєвих і соціальних навичок, забезпечення **готовності особистості до продовження навчання в основній школі**, життя у демократичному суспільстві. Компетентність - інтегрована здатність особистості, набута в процесі навчання, що охоплює знання, уміння, навички, досвід, цінності, ставлення, які можуть цілісно реалізуватися на практиці.

Сьогодні і початковій школі відбувається зміщення акцентів з **НАКОПИЧУВАННЯ** нормативно визначених знань, умінь, навичок на **ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТОК ЗДАТНОСТІ ПРАКТИЧНО** діяти, застосовувати досвід успішних дій у конкретних ситуаціях, зі «Знаю ЩО...» змінюється на «Знаю ЯК». Все це продовжується реалізуватися в основній школі.

Структура навчального року (за чвертями, півріччями, семестрами), тривалість навчального тижня, дня, занять, відпочинку між ними, інші форми організації освітнього процесу встановлюються закладом загальної середньої освіти в межах часу, передбаченого освітньою програмою.

Основною формою навчання мистецтва в основній школі є *урок* як основна форма організації навчання мистецтва в школі, якісна своєрідність його залежить від цілей, характеру спілкування і взаємодії педагога з учнями, методів навчання та виховання. Уроки можуть проводитись у різних формах: бесіда, діалог, дискусія, проєкт тощо (за Л. Кондратовою).

Тривалість уроків у закладах освіти у п'ятих-шостих класах становить 45 хвилин. Заклад освіти може обрати інші, крім уроку, форми організації освітнього процесу.

На основі модельної освітньої програми предмета/інтегрованого курсу вчитель/вчителька складає календарно-тематичне планування з урахуванням навчальних можливостей учнів класу. Календарне планування здійснюється вчителями на підставі модельної програми в довільній формі, з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою педагога.

Автономія вчителя/вчительки має бути забезпечена академічною свободою, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільним вибором форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі, розробленням та впровадженням авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання. При розробленні календарно-тематичного, системи поурочного планування вчителю/вчительці необхідно самостійно вибудовувати послідовність формування очікуваних результатів навчання, враховуючи при цьому послідовність розгортання змісту в обраному ними підручнику. Педагог може самостійно переносити теми уроків, відповідно до засвоєння учнями навчального матеріалу, визначати кількість годин на вивчення окремих тем. Адміністрація закладу загальної середньої освіти або працівники методичних служб можуть лише надавати методичну допомогу вчителю/вчительці з метою поліпшення освітнього процесу, а не контролювати його.

Тематичне планування – визначення послідовності уроків, основних видів роботи на уроці. Педагог може його здійснювати на основі обраного підручника. Тематичне планування розпочинається з ретельного вивчення педагогом навчальної програми з предмета, освітніх стандартів, визначення основних виховних і розвивальних завдань у межах навчального предмета в цілому і з певної теми зокрема. Багатокомпонентність змісту мистецької освіти зумовлює багатофункціональність оцінювання досягнень учнів у цій галузі, єдність *діагностичної, коригувальної, стимулюючо-мотиваційної, навчальної, виховної, розвивальної, прогностичної функцій*. Об'єктами перевірки та оцінювання результатів мистецької освіти мають стати основні **компетентності**: предметні мистецькі; міжпредметні естетичні; ключові.

Система оцінювання результатів навчання в освітній галузі «Мистецтво» ґрунтується на позитивному ставленні до кожного учня; оцінюється не рівень його недоліків і прорахунків, а рівень особистісних досягнень. Як відомо, значну роль у мистецькій сфері відіграють спеціальні художні здібності (музичний слух, вокальні дані, відчуття ритму, кольору, пропорцій, симультанне образне сприймання тощо), які впливають на освітні результати учнів. Тому індивідуальний і диференційований підходи до оцінювання мають надзвичайно важливе значення. Комплексна перевірка та оцінка, яка інтегрує результати різних видів діяльності учнів – інформаційно-пізнавальної, практичної, творчої, — дають змогу вчителю об'єктивно, але водночас і гуманно (не пригнічуючи особистість) оцінити тих, хто не має яскраво виражених художніх здібностей, проте характеризується сумлінним ставленням до навчання, активністю, ініціативністю.

До основних видів оцінювання належать: *поточне* (виконує діагностичну, стимулюючу, коригуючу функції), *тематичне* і *підсумкове* (семестрове і річне). Додатковими засобами стимулювання пізнавальної активності учнів є самооцінка й взаємне оцінювання.

Поурочний план складають на основі тематичного плану, змісту програми, знання вчителем учнів, а також рівня їхньої підготовки. В плануванні уроку передбачено два етапи: осмислення мети уроку, осмислення і розробка кожного етапу уроку; запис плану уроку.

Мета уроку визначається на основі змісту модельної програми. Вчитель розробляє сценарій уроку, розглядає та планує свої дії та дії учнів.

Наступний етап планування – підбір освітнього мистецького матеріалу та підготовка аудіовізуального супроводу уроку. Педагог планує необхідний і достатній матеріал, з яким повинні ознайомитися школярі, добирає твори для сприймання (виконання), накреслює послідовність етапів уроку та обирає види практичної мистецької діяльності. Підготовка учителя до уроків охоплює не тільки опис структури і послідовності етапів уроків, а й прогнозує можливі запитання, відповіді, судження самих учнів.

Запис плану уроку (за Л.Кондратовою). Після ретельного аналізу та обдумування композицій уроку педагог пише план-конспект уроку. План уроку – це творчий пошук педагога і прояв його педагогічної майстерності, в якому є місце педагогічній імпровізації.

Структура уроку може бути, наприклад, такою: *тема уроку*, клас, *мета уроку з конкретизацією його дидактичних завдань*, опис змісту й форм організації мистецької освітньої діяльності школярів, добір і запис *методів, засобів навчання, система завдань, контроль і корекція* навчальної діяльності учнів. У плані уроку уточнюється його структура, визначається орієнтовна міра часу на різні види роботи, передбачаються заходи перевірки успішності навчання школярів, конкретизуються їхні прізвища, кого планується опитати, перевірити тощо. Успіх уроку залежить не тільки від старанної підготовки до нього вчителя, а й від підготовки самих учнів до роботи на уроці, від того психологічного настрою, з яким вони приходять на урок. Орієнтовна схема плану-конспекту уроку залежить від типу уроку та його місця у вивченні теми.

Орієнтовна схема плану-конспекту уроку (за Л.Кондратовою).

1. Тема програми, тема уроку.
2. Мета уроку. Завдання: а) освітні; б) виховні; в) розвиваючі. Компетентності.
3. Тип уроку. Вид уроку. Методи навчання; методи викладання.
4. Обладнання. Засоби навчання. Дидактичний, методичний, наочний матеріал. Твори, що вивчаються.
5. *Хід уроку по етапах*: Актуалізація опорних знань і мотиваційних станів. Форми і види ознайомлення із новим матеріалом. Опис ходу проведення практичних і творчих завдань. Опис ігрової діяльності. Рефлексія, оцінювання навчальних досягнень. Підсумок уроку.

Сучасний урок мистецтва становить основу педагогічної системи формування в учнів свідомого художньо-естетичного, ціннісного ставлення до мистецтва. Педагог має бути комунікативно виразним, аби учні не тільки розуміли, а й позитивно сприймали як мовлення учителя, так і пара лінгвістичний контекст мови (доречність жестів, міміки, зовнішній вигляд тощо) та елементарно володіли цим мистецтвом самі.

Загальні вимоги до організації уроку:

- проведення уроку на основі сучасних наукових досягнень, передового педагогічного досвіду та закономірностей навчального процесу;
- проведення уроку на основі методик гуманних дидактичних і мистецьких концепцій;
- особистісна спрямованість на уроці, яка дозволяє забезпечити умови для самореалізації кожного учня та розвитку ефективної навчально-пізнавальної діяльності з урахуванням інтересів, потреб, нахилів, здібностей, життєвих цінностей учнів;
- оптимальне поєднання і системна реалізація на уроці дидактичних принципів;
- встановлення на уроці інтеграційних, міжпредметних зв'язків;
- зв'язок із раніше засвоєними знаннями, навичками, уміннями, опора на досягнутий рівень розвитку учнів;
- актуалізація, стимулювання й активізація розвитку всіх сфер особистості учня: мотиваційної, пізнавальної, емоційно-вольової, фізичної, моральної тощо;
- логічність, вмотивованість та емоційність усіх етапів навчально-пізнавальної діяльності учнів;
- ефективне застосування сучасних дидактичних засобів, педагогічних інноваційних технологій, комп'ютерних технологій, мас-медіа;
- тісний зв'язок навчання із життям, перш за все – з особистісним досвідом учня;
- формування практично необхідних знань, навичок, умінь, ефективної методики навчально-пізнавальної діяльності;
- формування мотивації навчально-пізнавальних дій, професійного становлення, потреби постійної самоосвіти;
- діагностика, прогнозування, проєктування і планування кожного уроку.

Кожний урок мистецтва має сприяти ефективній реалізації основних функцій дидактичного процесу – освітньої, розвиткової, виховної та самовдосконалення. На перший план уроку виходить виховна функція дидактичного процесу, що вимагає від вчителя зміни парадигми уроку, з метою

формування духовного світу учня, розвитку таких особистісних якостей, як самоактуалізація та самореалізація, визнання права бути суб'єктом навчального процесу і формування суб'єкт-суб'єктних взаємин на кожному уроці, розвиток гуманної та особистісно спрямованої парадигми.

До традиційних типів ми зараховуємо уроки:

- ✓ введення в тему;
- ✓ заглиблення в тему;
- ✓ узагальнення та систематизації знань;
- ✓ контролю та оцінювання навчальних досягнень.

Кожен тип уроку мистецтва має свою структуру, яка є інваріантною.

Варіюватися в межах комбінованого уроку може побудова уроку. Це залежить від навчально-виховної мети, якої вчитель планує досягнути в процесі уроку.

Урок введення в тему

Ці уроки є першими в темі, на яких учитель мистецтва знайомить із темою та розповідає про основні завдання під час вивчення теми. Уроки введення в тему слугують підґрунтям для поглиблення і систематизації знань, практичних умінь і навичок, які набувають учні в процесі опанування різних видів мистецької діяльності. На зосередження уваги школярів щодо розв'язання проблемних питань уроку. Головне завдання вчителя на таких уроках – підвести школярів до самостійних висновків та узагальнень наприкінці уроку. На основі створення пошукової ситуації учні роблять висновки про важливість та основні положення з вивчення теми.

Урок заглиблення в тему

Такі уроки є продовженням першого уроку в темі, на кожному уроці заглиблення в тему (вони являють собою всі уроки, крім першого, передостаннього і останнього уроків) школярі під керівництвом учителя пізнають і практично опрацьовують усі аспекти теми, що вивчається. Головне завдання педагога, поступово розкриваючи нові грані теми, встановлювати зв'язки теми уроку із набутим практичним мистецьким досвідом школярів. Форми і методи, які вчитель обирає для організації структурних елементів уроку, повинні підпорядковуватися підтемі, яка органічно складає послідовність засвоєних практичних умінь школярів.

Урок узагальнення та систематизації знань (на уроках мистецтва це передостанній урок в кінці семестру)

Структура уроку така: повідомлення теми, мети та завдань уроку; актуалізація мотивації учіння учнів; відтворення й узагальнення понять і засвоєння відповідної їм системи знань; узагальнення та систематизація основних теоретичних положень і відповідних наукових ідей; самостійна творча робота, виконання тестових завдань, підсумки уроку.

Урок контролю та оцінювання навчальних досягнень. Підсумковий урок

Цей урок є останнім уроком навчальної чверті (семестру), на якому учитель узагальнює вивчений матеріал, підбиває підсумки вивченого, зосереджує ВИМОГИ ДО ІНТЕГРОВАНИХ УРОКІВ:

Інтегрований урок – це міждисциплінарне об'єднання уроків, спрямоване на комплексне пізнання теми, законів, ідей з метою отримання школярами більш поглибленого розуміння тієї чи іншої ситуації. Інтеграція в процесі вивчення мистецтва розуміється як процес пристосування чи об'єднання окремих елементів або частин різних видів навчальної діяльності в єдине ціле, за умови цілісної функціональної їхньої однотипності.

Метою інтегрованих уроків стає формування в учнів цілісного світогляду про мистецтво, активізація пізнавальної мистецької діяльності, підвищення якості засвоєного матеріалу, розвиток творчого і критичного мислення, створення творчої атмосфери, формування навичок самостійної роботи, ефективна реалізація розвивально-виховної функції.

Інтегровані уроки в освітній галузі «Мистецтво» розраховано на 2 години на тиждень (всього 70 годин), причому на одну із них відбувається акцентуація на образотворче мистецтво, на іншу – на музичне мистецтво. Варто звернути увагу на те, що на двох уроках визначається одна тема, але плануються різні мета й завдання. Слід звернути особливу увагу на набуття мистецької грамотності, на єдність і розбіжність між мистецькими поняттями, на поєднання видів мистецької діяльності, зазначених у програмі, а також доцільність та оптимальність практичних і творчих форм мистецької діяльності,

методів, прийомів у пізнанні мистецтва та набутті практичного досвіду художньо-творчої мистецької діяльності та здійснення мистецької комунікації.

Орієнтовна структура інтегрованого уроку (музична складова) (за Л.Кондратовою):

1. Організаційний момент.
2. Актуалізація опорних знань. Мотивація до навчання.
3. Мистецька грамотність. Мистецька діяльність. Новий матеріал: музичне сприймання, аналіз та інтерпретація музичного твору (музичних творів), знайомлення з музичними, мистецькими поняттями, творчістю композиторів.
4. Мистецька діяльність. Практична художньо-творча мистецька діяльність: навчання співу (розспівки, виконання пісень); пластичне інтонування, виконання музично-ритмічних рухів, елементарне музикування.
5. Мистецька комунікація. Ігрове спілкування: музично-дидактичні, музично-сюжетні ігри, інсценування пісень, казок, програмних творів тощо.
6. Оцінювання мистецької діяльності, обговорення успіхів та досягнень.
7. Узагальнення мистецької діяльності: закріплення вивченого матеріалу, оцінювання навчальних досягнень. Рефлексія.
8. Підсумок уроку.

Орієнтовна структура інтегрованого уроку (образотворча складова)

1. Організаційний момент.
2. Актуалізація опорних знань.
3. Мотивація до навчання.
4. Мистецька грамотність. Мистецька діяльність. Новий матеріал: сприймання творів образотворчого мистецтва, аналіз та інтерпретація мистецьких творів, знайомлення з образотворчими, мистецькими поняттями, творчістю митців.
5. Мистецька діяльність. Практична художньо-творча мистецька діяльність: виконання підготовчих творчих вправ із роз'ясненнями; самостійна художньо-творча діяльність (з демонстрацією послідовності виконання завдань, інструктажем – словесний, візуальний, відео).
6. Мистецька комунікація. Ігрове спілкування: мистецькі дидактичні, мистецько-сюжетні ігри. Оцінювання мистецької діяльності, обговорення успіхів та досягнень.
7. Узагальнення мистецької діяльності: закріплення вивченого матеріалу, демонстрація результатів практичної роботи, оцінювання художньо-творчої мистецької діяльності школярів.
8. Рефлексія.
9. Підсумок уроку.

Увагу на творчих здобутках школярів, практичних досягненнях у сфері художньо-творчої діяльності учнів, підбиває підсумок щодо ступеня засвоєння мистецької інформації, повторює основні поняття з теми, пригадує разом із учнями мистецькі твори, порівнює, узагальнює інформацію. Особливої уваги вчитель приділяє формі проведення уроку, демонструє творчі здобутки у вигляді готових практичних робіт, влаштовує виставки, проводить тестування, обговорення, визначає рівень сформованості ключових компетентностей та проводить оцінювання навчальних досягнень школярів.

Основною метою цих уроків є стимулювання учнів до подальшого опанування мистецтва, заохочує школярів та сприяє розвитку творчого потенціалу кожного школяра. Урок узагальнення знань проходить у вигляді цікавої мистецької подорожі, екскурсії тощо.

Нетрадиційний (нестандартний урок) – це імпровізоване навчальне заняття, що має нетрадиційну структуру. На уроках мистецтва цей тип уроку можна використовувати майже на кожному уроці, окрім першого та останнього уроків у темі. Назви уроків дають деяке уявлення про мету, завдання і методику проведення таких занять. Найпоширеніші серед них – уроки-пресконференції, уроки-аукціони, уроки-ділові ігри, уроки-занурення, уроки-змагання, уроки типу КВК, уроки-консультації, комп'ютерні уроки, уроки-консиліуми, уроки-твори, уроки-винаходи, уроки-заліки, театралізовані уроки, уроки взаємного навчання учнів, уроки творчості, уроки-сумніви, уроки-конкурси, уроки-фантазії, уроки-концерти, уроки-екскурсії, інтегральні уроки тощо.

Кожен тип уроку мистецтва має свою структуру, яка є інваріантною. Варіюватися в межах комбінованого уроку може побудова уроку. Це залежить від навчально-виховної мети, якої вчитель

планує досягнути в процесі уроку. Учитель подає можливі варіанти і способи виконання діяльності, учні обирають спосіб фіксації нового матеріалу та способи виконання завдань на уроці.

До нетрадиційних (нестандартних) уроків мистецтва належать:

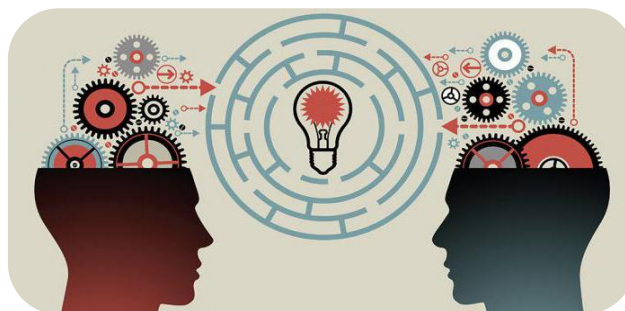
- уроки-ігри (ділові, рольові, мистецькі);
- уроки-сценарії (за прикладом TV програм);
- уроки-пошуки (з організацією самостійної роботи учнів).

Шерстюк Л.В.,

методист навчально-практичного центру
інженерно-технологічного факультету СНАУ

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ – МОДЕЛЬ ДЛЯ НАВЧАННЯ Й ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯН МАЙБУТНЬОГО

*Перед людиною є три шляхи до пізнання: шлях мислення – найбільш благородний,
шлях наслідування – найбільш легкий і шлях особистого досвіду – найбільш важкий
Конфуцій*

Критичне мислення – це складний ментальний процес, який починається із залучення інформації і закінчується прийняттям рішення. Під критичним мисленням розуміють «здатність людини (природну чи сформовану) до самостійної оцінки: явищ навколишньої дійсності; інформації, наукових знань, думок і тверджень інших людей; уміння бачити їх позитивні й негативні сторони, а також прагнення до кращого, більш оптимального розв'язку проблем, завдань, до перегляду існуючих догм, стереотипів, традицій» (Белкіна-Ковальчук О.В.).

Критичне мислення – це:

- це науковий тип мислення, який використовується для розв'язання неординарних практичних задач;
- включає в себе загальне та предметне мислення;
- характеризується усвідомленістю, самостійністю, рефлексивністю, цілеспрямованістю, обґрунтованістю, контрольованістю та само організованістю.

Вміння критично мислити – це:

- оцінювати надійність джерел інформації;
- виділяти необхідну інформацію та її обробляти;
- аналізувати та оцінювати власні чи чужі висловлювання, припущення, висновки, аргументи, гіпотези, переконання;
- ставити запитання з метою одержання точнішої інформації або її перевірки;
- розглядати проблеми з різних точок зору та порівнювати різні позиції і підходи при їх вирішенні;
- висловлювати власну позицію, влучно обирати мовленнєві засоби для побудови висловлювань;
- приймати обґрунтоване рішення.

МИСЛИМО КРИТИЧНО

Готовність до планування.

Усвідомлення (як рефлексія власного мисленнєвого процесу, спостереження за власними діями при просуванні до мети).

Пошук компромісних рішень (тобто знаходити рішення які могли б задовольнити більшість).

Гнучкість (як готовність розглядати нові варіанти вирішення проблем, прагнення зробити щось інакше, по-новому, готовність змінювати свою точку зору).

Наполегливість (як готовність розв'язувати задачі, які вимагають інтелектуальних зусиль).

Готовність виправляти власні помилки (бажання шукати причини помилок, здатність визнати свої дії неефективними і відкинути їх, обираючи нові).

ЯК МИ ОЦІНЮЄМО ІНФОРМАЦІЮ?

ЗАГАЛЬНОПРИЙНЯТЕ
(Чи їдять це інші коти?)

СМАЧНЕ
(Чи мені смакує?)

КОРИСНЕ
(Чи дійсно воно містить вітаміни?)

ДОСТУПНЕ
(Чи зможу я це отримати?)

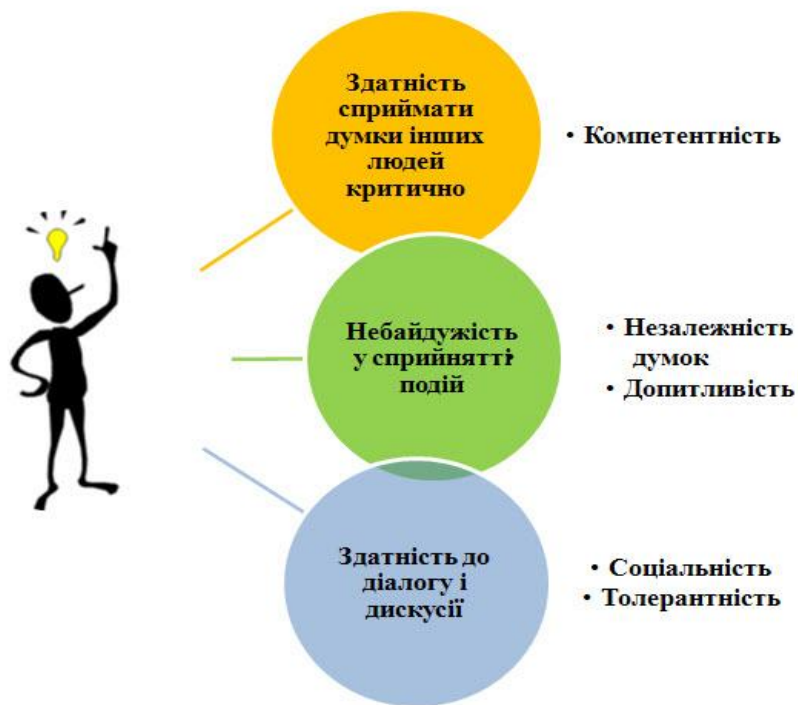
НЕЗАМІННЕ
(Чи можна це замінити чимось іншим?)

ОЦІНЮЮ

ЯК Я ПРО ЦЕ ДУМАЮ?

Я ЦЕ З'ІМ!!!

ЛЮДИНА, ЯКА КРИТИЧНО МИСЛИТЬ

ПРОЦЕС КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

СТВОРЕННЯ СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

- виділити час і забезпечити можливості для застосування критичного мислення;
- дозволити слухачам вільно розмірковувати, приймати різноманітні ідеї та думки;
- сприяти активному залученню слухачів до процесу навчання;
- забезпечити для слухачів середовище без ризику, вільне від насмішок;
- висловити віру у здатність кожного слухача породжувати критичні судження;
- цінувати критичні міркування слухачів.

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Методика розвитку критичного мислення заснована на творчому співробітництві педагога і здобувача освіти, на розвитку в учнів аналітичного й творчого підходів до будь-якого матеріалу.

Методика орієнтується не на запам'ятовування фактологічного матеріалу, а на постановку проблеми і пошук її розв'язку.

- цілі навчання формулюються шляхом створення проблемних ситуацій;
- використовується засіб навчання (дидактичні матеріали), що ознайомлюють учнів з принципами, стратегіями та процедурами критичного мислення;
- зміст навчання подається у вигляді *проблемних задач*;
- використовуються проблемні методи навчання, що створюють ситуації вибору;
- проводяться інтерактивні заняття, що передбачають діалог у процесі розв'язування проблемних задач;
- застосовується метод контролю, який забезпечує письмове викладення розв'язків із подальшою рефлексією;
- викладання здійснюється у демократичному стилі, який надає учням право на помилку та моделює ситуації виправлення помилок.

МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ:

- евокація або виклик (фаза актуалізації – пробудження інтересу слухачів, заохочення їх до формування цілей навчання);
- осмислення (фаза вивчення нового матеріалу – викладач підводить слухачів до пошуку, опрацювання, осмислення матеріалу, відповідей на запитання);
- рефлексія (консолідація – викладач підводить слухачів до пошуку, опрацювання, осмислення матеріалу, відповідей на запитання)

Шульов О.С.,

акомпаніатор Центру позашкільної освіти м. Лебедин

ЗВУКОЗАПИСУЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ У УМОВАХ ПОЗАШКІЛЛЯ

Перетворення, що відбуваються в усіх формах українського суспільства, не могли не торкнутися і системи освіти, яка визначає інтелектуальний потенціал країни в майбутньому і є умовою її процвітання і розвитку. Тому не дивно, що одним із стратегічних напрямів в освіті є інноваційна діяльність освітніх, в тому числі позашкільних закладів. Життя ставить перед навчальними закладами нові завдання, вирішити котрі не можливо, не розробляючи і не впроваджуючи будь-які конкретні нововведення.

Характерним для освітньої політики є пошук, обґрунтування і впровадження нових гуманістичних засад побудови освітнього процесу в Україні, де позашкільна освіта займає одне з провідних місць у вирішенні проблем інтелектуального, духовного і фізичного розвитку особистості, забезпеченні ефективних умов її соціалізації та підготовки до самостійного життя у вільний від навчання час. Саме у позашкільних закладах, враховуючи специфіку побудови і їх освітнього процесу – добровільність і багатокладність, варіативність і різномірність, необмежені можливості у часі, географічних межах здійснення, практичну спрямованість позашкільні заклади мають забезпечити умови пізнання дитиною навколишнього світу в усій багатогранності його складних взаємозв'язків і взаємозалежностей, ство-

рити сприятливі умови для задоволення власних інтересів, освітніх запитів і потреб у самопізнанні, самореалізації та становленні, у формуванні особистісних якостей і високого рівня її вихованості, словом: досягнення ситуації життєвого успіху.

Актуальність інноваційної політики в позашкільному закладі зумовлюють її модернізацію, впровадження нових форм організації навчально-виховного процесу, надбання інноваційної педагогіки, як науки про нововведення. Головним осередком реалізації індивідуальних потреб юних особистостей на сучасному етапі є позашкільний навчальний заклад до якого звернені окремі розділи концепції «Нової української школи». Нові часи вимагають нових ідей, нових практичних рішень, оновлення методологічного арсеналу педагогічної науки і практики, інновації управлінської діяльності – що є джерелом мотиваційного розвитку, самореалізації, професійного самовизначення життєвого успіху дитини.

У методологічній базі інноваційного матеріалу розкривається досить широкий спектр напрямків, у яких працюють цифрові технології. І вони широко використовуються, особливо художньо-естетичними відділами. Адже, останнім часом, конкурси, концерти, фестивалі, пісні, хореографія – вкрай рідко обходяться без фонограмного запису «мінусів», а іноді і «плюсів». І весь цей готовий матеріал розрахований для керівників гуртків. Але є в позашкільлі і особлива група людей, яких звать акомпаніатори. І це, саме ті люди, які шукають, або й роблять ці «плюси» та «мінуси», без яких майже неможливо обійтись. То ж. сьогодні, наша розмова і піде про звукозапис в умовах позашкільля. Чому вона для нас важлива? Тому, що люди, які не працюють з музичними редакторами, дуже часто стикаються з проблемами фонограмного матеріалу. Адже ми всі знаємо, що майже всі музичні твори у сьогоднішній день пишуться під конкретних виконавців. І коли іншій дитині, чи дорослій людині. Пропонується цей твір, часто виявляється, що він не може його достатньо добре виконати. Або й взагалі. цей твір у нього не звучить. У чому справа? А проблема у тому. Що автори писали цей твір. Враховуючи тесситуру, тембр, навіть психологічні характеристики свого виконавця. І тоді, ця пісня звучить. А вже у іншого виконавця зовсім інші й «параметри». Чи можна цьому залагодити? Так. І більшої міри можна. Можна фонограму «підігнати» під даного виконавця, або й навіть написати під нього іншу фонограму, яка буде точніше підкреслювати, його виконавські особливості, а часто і надати пісні свіжого забарвлення. Що для цього потрібно? Працювати. Шукати. Вивчати. Пробувати. Робити. І у вас обов'язково все вийде. З чого почати? З загальних відомостей та правил. Отже починаємо.

На сьогоднішній день для запису і відтворення звуку використовуються дві технології: цифрова та аналогова. Звичні побутові магнітофони і програвачі платівок працюють по аналоговій технології. Відтворення і запис звуку в комп'ютері, програвачах CD і різних сучасних гаджетах засновані на цифровій технології.

Однак, варто уточнити, що власне являє собою звук в комп'ютері. По суті, звук є набором хвиль різної частоти або довжини. Людський слух сприймає звуки з довжиною хвиль від 20 Гц до 20 кГц. Якщо звук за допомогою мікрофона або іншого пристосування перетворюється в електричний сигнал, він теж є набором хвиль, але хвиль не звукових, а електричних. У такому вигляді звук можна записувати і зберігати. При аналогового запису на магнітну стрічку або грамплатівку це, власне, і відбувається.

На комп'ютері звук в такому вигляді обробляти і зберігати немає можливості, так як він техніка цього рівня здатна сприймати лише цифрову, що виражається в послідовності двійкових значень 0 або 1, інформацію. З цього можна зробити висновок, що є необхідність аналоговий звуковий сигнал перетворити в цифрову форму і представити цей сигнал у вигляді послідовності цифр, наприклад, нулів і одиниць.

Для того, щоб здійснити подібне перетворення застосовуються різні аналогово-цифрові перетворювачі. Найбільш відомі – ADC або Analog-to-Digital Converter. Для того, щоб відтворювати звук потрібно скористатися цифро-аналоговим перетворювачем, типу – DAC. Digital-to-Analog Converter. При здійсненні процесу перетворення аналогового звуку в цифровий вигляд ADC вимірює сигнал з постійними інтервалами і привласнює рівню звуку вже цифрові значення.

Кількість біт, які використовуються для кодування даних, прийнято називати роздільною здатністю, частіше звану бітрейт. А частоту вимірювань звуку прийнято називати швидкістю вибірки. При запису звуку, наприклад, роздільна здатність може бути 8, 16 або 24 біт, а швидкість вибірки може бути 22, 44, 48 або 96 кГц.

Стикаючись з цифровою технологією не складно зрозуміти, що чим більше значення бітрейт і більше роздільна здатність, тим якісніше звук буде записуватися і надалі відтворюватися. При цьому з більш високим бітрейт звук буде займати на носії більше місця. Для того, щоб ввести і відтворити звук на комп'ютері, він повинен бути оснащений мультимедійною звуковою картою.

Звук можна записувати не тільки з мікрофона, а й з будь-якого зовнішнього пристрою. На задній панелі у практично будь-який звуковий карти є входи Mic і Line In для того, щоб підключати мікрофон або інші аудіопристрої. Для запису звуку з мікрофону, можна скористатися стандартними програмами Windows або іншим програмним забезпеченням. Кінцева мета і основне завдання практично будь-який звукозаписної студії - випуск демонстраційного матеріалу в форматі 16 біт / 44 кГц. Як правило, структура сучасного тракту звукозапису зводиться до наявності мікрофона або інструменту. Додамо комп'ютер, мікшер, підсилювач та акустичні системи. Повна обробка звуку виробляється на комп'ютері за допомогою спеціального програмного забезпечення.

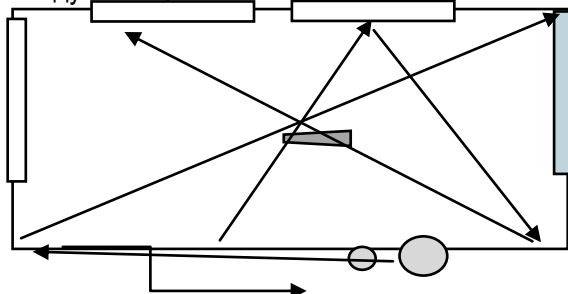
Отже для звукозапису нам потрібні:

1		Комп'ютер
		Мікрофон
2		Звукові карти
3		Мікшерний пульт
4		Головні телефони (наушники)
5		Акустичні системи (колонки)

Це – мінімальний набір обладнання, яке потрібне для більш-менш якісного звукозапису. Що стосується ціни, то на початку можна користуватися самим простим і дешевим обладнанням. А з часом, коли ви з цим остаточно розберетесь. Ви самі зрозумієте, що вам потрібно і якої якості, і саме головне, наскільки «оце все» співпадає з фінансовими можливостями. Але ніколи не забувайте принцип: ціна = якість.

Далі поговоримо про приміщення для звукозапису.

Найбільші проблеми для запису голосу через мікрофон – відкрите віконне скло та голі пофарбовані нітро фарбою стіни. Звук, який ми видаємо «літає» по кімнаті у різних напрямках, відбивається від стін, стелі, підлоги і породжує таким чином небажані обертонові призвуки, які роблять вокал «скляним», нечітким і дуже непривабливим.

Для того, щоб цього не сталося, потрібно покривати стіни та вікна звукопоглинаючим матеріалом (товста м'яка тканина), а ще краще, по можливості, вкрити звукопоглинаючими плитами.

І нарешті, ми підходимо до самого програмного забезпечення, яке використовується для звукозапису. Такі програми називаються – музичний редактор. По великому рахунку. Їх досить багато, від самих примітивних до професійних. Але вони, в принципі мають однакові основні функції. І тут уже, кожен може вибирати програму на свій смак. **Cubace, Sonar, Ripper, Adleton...** Ми перебравши їх досить

багато, зупинились на **Studio one**. Це досить нова платформа, з дуже зручним інтерфейсом, який дає змогу здійснювати всі операції в одному вікні.

Studio one – багатотрековий секвенсор, на який можна записати велику кількість інструментів та вокальних партій та звести все це в один музичний твір. Програма має досить широкий вибір плагінів (пристроїв для обробки звуку). Якщо ви тільки починаєте працювати з музичним редактором, то їх цілком досить для того, щоб мати пристойне звучання вашого шедевр. У подальшому, можна буде скачати у всесвітній павутині дуже багато і плагінів і пресетів і... чого там тільки немає.

Сам процес створення музичної композиції має три основних етапи.

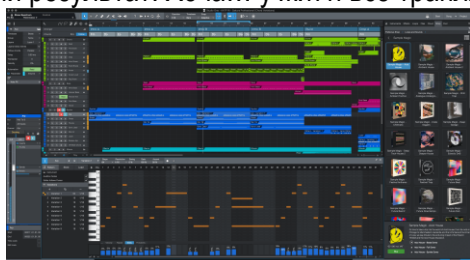
1. **Запис.**
2. **Зведення.**
3. **Мастерінг.**

Давайте їх розглянемо. Отже, запис. Вокальні партії пишуться у режимі **mono, audio**.

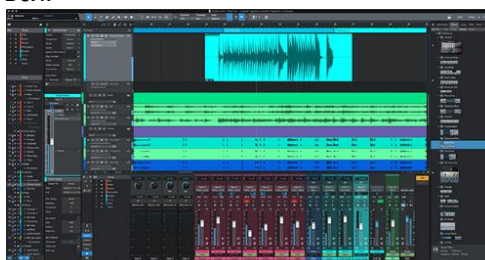
Інструментальні треки записуються і в **mono**, і в **stereo**. Та на відміну від вокалу вони можуть записуватися, як в **audio** так і в **midi**.

Чим вони відрізняються? **Audio** це звуковий сигнал, який ви записуєте через мікрофон, або музичний інструмент. І його правильність та динаміка звучання залежить від вашої техніки виконання.

У **Midi** можна записувати треки, навіть не володіючи музичним інструментом і не маючи музичної освіти. Для цього потрібне лише бажання та хоч якісь музичні завдатки. Наприклад слух та почуття ритму. Хоча без достатньої бази знань з сольфеджіо, теорії та гармонії музики не можна сподіватися на якісний результат. Хоча... у житті все трапляється.

Вікно MIDI

Вікно Audio

Та, якщо ви музикант-професіонал, і записуєте оркестрову фонограму, вам все таки краще обрати Midi, бо так набагато легше синхронізувати ритмічний пульс вашої фонограми, ну і звісно є ще деякі нюанси, наприклад, тривалість звуків, які у Audio не завжди вдається утримувати в усіх партіях однаково.

І ще один дуже важливий момент. Існує думка про те, що можна як не будь записати партії, мовляв, редактор усе виправить. Це дуже велика помилка. Чим більше редактор «вмішується» у корекцію самого запису, тим більше у звучанні з'являється «пластмаси» (неприродного звучання). З яким потім уже нічого зробити не можливо. Тому намагайтеся у сам запис робити максимально якісним.

Записали. Наступний етап-зведення. Це перш за все розведення вокальних партій та музичних інструментів по віртуальному сценічному майданчику. Вокаліст звучить спереду, по центру, бек-вокал трохи позаду і в стороні. Так само розводяться інструменти. На цьому етапі, кожна партія вирівнюється по силі звучання, тембру, об'ємному звучанні, атаці звука та, іншим характеристикам. І саме на цьому

етапі ми повинні активно застосовувати наші плагіни. Дуже важливо: партії бажано вирівнювати не шляхом підсилення сили звучання, а навпаки.

В іншому випадку є небезпека перетворити наш звукозапис у кричашчо-хрипучу кашу. Отже, зводимо обережно і не поспішаючи. Сьогодні ми звели і виключили редактор. А завтра, знову входимо у програму і бачимо. Що щось там ще потрібно підправити. І так можна робити декілька разів. Тоді наша композиція буде звучати набагато краще.

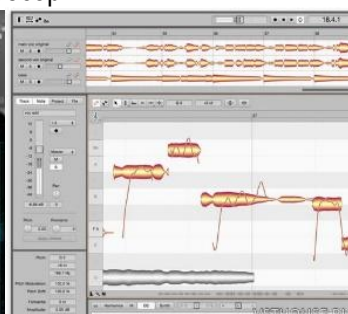
При зведенні, як ми вже говорили, можна користуватися програмними плагінами. Але до них можна додати. Як мінімум два плагіни. Які безперечно значною мірою позитивно підкоректувати звучання ваших треків. Це – Fabfilter та iZotope. Це плагіни універсального використання. Які мають у собі по декілька різних функцій. Як от, ревербератори, лімітери, ділеї, компресори і ін.

Вікно Fabfilter

Вікно iZotope

Вікно Melodine

Не можна не згадати плагін під назвою **Melodine**. Це чудовий пристрій. Який дозволяє вирівнювати вокальні партії, підсилювати або послаблювати окремі звуки партії, і навіть зробити з однієї партії багатоголосу вокальну групу

І нарешті останнє. Мастерінг. Це заключний етап роботи над композицією. На цьому етапі ми вже працюємо над загальним, так би мовити виглядом нашого шедевра. І з допомогою тих же таких плагінів, добиваємося монолітного ансамблевого звучання всього. Що ми записали. Так, ми пройшлися по основним аспектам звукозапису. На перший погляд здається, «ого» як багато всього потрібно знати, вміти... Нічого страшного. Головне, захотіти, прикласти старання і у вас все вийде. Якщо ви будете працювати не тільки зі своїми вокалістами, чи інструменталістами, але ще й фонограмами. Які «підігнані» під них. Ви побачите. Наскільки їхні виступи стануть яскравішими. Змістовнішими і цікавішими. Нарешті останнє. Де взяти навчальний матеріал? Заходьте в інтернет. You Tube. Відео уроки на будь-яку тему й рівень вашого професіоналізму.

II. ОРГАНІЗАЦІЯ ПЛАНУВАННЯ УРОКІВ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»

Латіфова Н.Г.,

учитель образотворчого мистецтва КУ Сумська ЗОШ I-III ступенів № 27,
викладач Сумського фахового коледжу мистецтв і культури ім. Д. Бортнянського

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК СКЛАДОВА ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО». ПЛАНУВАННЯ УРОКІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Образотворче мистецтво є складовою інтегрованого курсу мистецтва. На його вивчення можна сподіватися, коли забезпечено пропоновану кількість годин у 5 класі – 2 год.

Орієнтовний календарно-тематичний план інтегрованого курсу «Мистецтво. 5 клас», створений на основі модельної навчальної програми «Мистецтво 5–6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л.М., Просіна О.В.) автори – Рубля Т.Є., Мед І.Л., Наземнова Т.О., Щеглова Т. Л.) (мистецька галузь – 34 год.), план подано на I семестр (табл. 2).

Орієнтовний календарно-тематичний план інтегрованого курсу «Мистецтво. 5 клас»

Номер уроку	Дата	Складові мистецької галузі	Теми та зміст уроків	Теми уроків за підручником
1		Музична	Музика в родині мистецтв	Родина мистецтв
		Образотворча	Мова мистецтва. Графіка	
2		Музична	Музика, створена народом	Гармонія життя в мистецтві
		Образотворча	Мова мистецтва. Живопис.	
3		Музична	У гармонії з природою	Ритми життя в мистецтві
		Образотворча	Скульптура. Ритми та пластика	
4		Музична	«Душа України — в пісні»	Краса рідної землі
		Образотворча	Декоративно-прикладне мистецтво. Народні джерела мистецтва	
5		Музична	Фольклор в сучасній музиці	Фантазії на тему
		Образотворча	Дизайн. Краса навколо нас	
6		Музична	Традиції єднають українців	Миті краси і гармонії
		Образотворча	Художня фотографія. Мить краси і гармонії	
7		Музична	Музичні фрески	Таємниці творчості
		Образотворча	Архітектура — застигла музика	
8		Музична	Перевіримо свої знання	
		Образотворча		
9		Музична	Оркестрові замальовки	Невичерпне народне джерело
		Образотворча	Графіка. Гра світла на природних формах	
10		Музична	Найдавніший з видів музики	Гама почуттів
		Образотворча	Живопис. Різнокольоровий світ	
11		Музична	Співзвуччя голосів	Різнокольоровий світ мистецтва
		Образотворча	Декоративно-прикладне мистецтво. Мереживна краса вишиванки	
12		Музична	Кольорове диво	Вигадливі візерунки
		Образотворча	Декоративно-прикладне мистецтво. Візерунки в природі	
13		Музична	Звукова палітра	Кольорова гама
		Образотворча	Скульптура. Пластичні фантазії	
14		Музична	Нове прочитання класики	Вічне джерело натхнення
		Образотворча	Архітектура. Дивовижні споруди	
15		Музична	«Щедрик» мандрує світом	Зимові фантазії
		Образотворча	Дизайн. Зимове диво	
16		Музична	Свято наближається!	Снігове диво
		Образотворча	Новорічні розваги	
17		Музична	Перевіримо свої знання	
		Образотворча		

Планування уроків образотворчого мистецтва у 6-7 класі (табл. 3,4).

Планування уроків образотворчого мистецтва у 6 класі

№	Дата	Тема уроку	Навчальні завдання (мета уроку)	Практичні завдання
1.	03.09	Повторення та закріплення матеріалу 5 класу. Елементи мови образотворчого мистецтва в графіці, живопису.	Геометрична подібність зображення природних форм, розпізнавання реалістичних форм, виконання замальовок, начерків природних форм, спостереження за кольоровою гамою природних форм.	Листя клену, берези, тополі. Графічні вправи.
2.	10.09	Анімалістичний жанр. Силуетне, тональне, фактурне виявлення форми та її основ-	Ознайомлення з об'ємно-пластичними засобами виявлення якостей форми: крапка, лінія, штрих, фактура, тон, колір.	Анімалістичні форми. Метелики.

		них пропорцій в анімалістичному жанрі.	Сприймання мистецтва.	
3.	17.09	Засоби виявлення об'ємно-пластичних якостей форми.	Виявлення форми пластичними засобами рельєфу (фактура, випуклий, заглиблений візерунок).	Свійські та хижі тварини Жабки Риби
4.	24.09	Особливості анімалістичного і пейзажного жанрів. Засоби виразності графіки. Штрих, крапка, лінія.	Спрощувати природні форми до геометричної подібності. Лінійна перспектива.	Собака Кішка Мишеня
5.	01.10	Відтворення природної форми, її елементи.	Створювати площинні образи тварин (у статиці та динаміці)	Білий птах. Хижі тварини
6.	08.10	Поняття статики та динаміки	Створювати образи тварин об'ємні (у статиці та динаміці)	Розгортка анімалістичних форм
7.	15.10	Поняття статики та динаміки	Створювати образи тварин об'ємні (у статиці та динаміці)	Тварини в лісі, полі, в господарстві.
8.	22.10	Анімалістичний жанр. Тематичне оцінювання.	Створення врівноваженої анімалістичної композиції	На пташиному дворі. На водоймі. Звірі в лісі
9.	05.11	Пейзаж. Види пейзажів. Відтворення реальної форми предметів: пропорції загальної форми та її елементів.	Закони лінійної та повітряної перспективи Відтворення реальної форми в конструкції. Розвиток логічного мислення, вміння узагальнювати, спрощувати, виявляти конструкцію.	Українське село. Вулиця.
10.	12.11	Світлотінь. Поняття контрасту. Утворення кольору засобами змішування і накладання фарб. Тон, колорит, пляма, мазок.	Вправи з головними кольорами, кольорові поєднання. Створення контрасту кольору, світла, насиченості. Використання кольору як засобу підсилення емоційної виразності. Прийоми компонування елементів зображення у певному форматі під час створення врівноваженої композиції	Нічне місто. Відблиски загадкового місяця
11.	19.11	Настрій у живописі. Монохромні та поліхромні сполучення.	Кольори та кольорові сполучення. Емоційне співвідношення кольорових та музичних контрастів. Розвиток мистецького бачення, використання світлотіні як засобу художньої виразності та виявлення форми.	Порівняльна характеристика дерева на аркуші паперу. «Пори року», «День і ніч»
12.	26.11	Пейзаж.	Створення пейзажу холодного колориту.	Взимку. Ранок. Водойма
13.	03.12	Пейзаж.	Створення пейзажу холодного колориту. Продовження роботи над удосконаленням композиції.	Взимку. Ранок Водойма
14.	10.12	Пейзаж.	Створення пейзажу теплого колориту.	Влітку. Осіння фантазія Захід сонця
15.	17.12	Пейзаж.	Створення пейзажу теплого колориту. Продовження роботи над кольоровим рішенням композиції.	Влітку Осіння фантазія Захід сонця
16.	24.12	Кольорознавство (вплив світла на колір), засоби живопису для виявлення об'єму форм. Тематичне оцінювання	Передавати засобами світлотіні та кольорними відношеннями цілісність групи предметів, їх об'єм, освітленість. Вчити бачити тональні кольорові співвідношення, відтворювати об'ємну форму та колорит.	Козуб з грибами в пейзажі. Квіти як елемент пейзажу.
17.	14.01	Побутовий жанр. Натюрморт як жанр образотворчого мистецтва.	Закріпити поняття про натюрморт. Дотримання законів повітряної та лінійної перспективи. Малювання з натури.	Класичний натюрморт з 3х предметів.

18.	21.01	Особливості побутового жанру і натюрморту. Виявлення змісту форми різних предметів.	Спостерігати за змістом форми, її пропорціями. Засоби виразності характеру, суті форми.	Натюрморт із предметів побуту різних культур.
19.	28.01	Поняття фактури.	Виявлення форми пластичними засобами рельєфу (фактура, випуклий, заглиблений візерунок тощо). Робота в групах.	Спортивні трофеї, у майстерні (тематичний натюрморт).
20.	04.02	Натюрморт зі свічкою (віск, туш).	Виконувати ескізи варіантів компоновки елементів натюрморту. Поняття світла, тіні, рефлекс, відблиск, власна, падаюча тінь	Святковий натюрморт. Дівочі гадання.
21.	11.02	Побутовий жанр.	Розрізнення жанрів: побутовий та натюрморт. Створення ескізів до побутових картинок.	У майстерні Дівочі гадання У школі
22.	18.02	Побутовий жанр.	Розрізнення жанрів: побутовий та натюрморт. Створення колірного зображення картинок.	У майстерні Дівочі гадання У школі
23.	25.02	Символіка та стилізація форм. Використання орнаментів різних видів у натюрморті.	Умовність у відображенні реального об'єкта(природної форми), узагальнення – виявлення головної ознаки.	Глечик молока на українському рушнику. Яблука на серветці.
24.	04.03	Ескіз розпису для сучасних предметів побуту за мотивами петриківського розпису.	Розширення уявлень про духовну та матеріальну культурну спадщину. Закріплення навичок стилізування природних форм у декоративні.	Столовий сервіз, глиняна миска, ваза.
25.	11.03	Сюжетно-тематичний натюрморт. Тематичне оцінювання.	Передача образу епохи, специфіка предметів національних культур.	На потонулому кораблі Скарби моря
26.	18.03	Жанри: історичний, міфологічний, релігійний, батальний. Символіка та стилізація форм.	Особливості історичного, міфологічного, релігійного, батального жанрів. Стилiзація (декоративна трансформація природних форм за допомогою різних прийомів). Створення орнаментованої композиції (символіка орнаментів і кольору).	Малюнок на плахті. Чоловіча сорочка.
27.	01.04	Портрет. Композиційні закономірності та прийоми в різних жанрах образотворчого мистецтва.	Портрет як жанр (вид). Особливості пропорцій елементів голови людини, портретного жанру. Види портрету. Послідовність побудови голови людини на площині	Портрет мого друга.
28.	08.04	Специфіка компонування елементів сюжетно-тематичних композицій.	Силуетне, тональне виявлення форми та її основних пропорцій. Символічність. Поняття силуету та контуру.	Казкові персонажі. Персонажі творів М.Гоголя.
29.	15.04	Композиційні закономірності та прийоми в різних жанрах ОМ	Колір як засіб виявлення образу, характеру, настрою людини.	Літературний герой.
30.	22.04	Основні пропорції побудови фігури людини	Пропорції побудови фігури людини (на площині та в об'ємі, у статиці, динаміці).	Начерки голови та постаті людини (з пам'яті, за уявою);
31.	29.04	Пропорції постаті людини. Спостереження за красою форми, пропорціями, силуетом, пластикою людини.	Виявлення основних пропорцій людини залежно від віку, зросту.	Школяр. Скрипаль.
32.	06.05	Художні прийоми для створення шаржів, карикатур, мультиплікаційних героїв	Створювати образ людини, героїв на площині та об'ємі; передавати міміку, емоційні стани, жести	Шаржі. Карикатури. Герої мультиків.
33.	13.05	Національний одяг, етнографічні особливості у ДВМ.	Відтворювати сцени з повсякденного життя людей у сюжетно-тематичних і декоративних композиціях	Національний одяг. Сучасний одяг з національною символікою.
34.	20.05	Батальний жанр. Історичний жанр.	Формування уявлень про національні особливості мистецтва, життя людей	Виконання замальовок, начерків,

		Міфологічний жанр. Космічний жанр та ін.	різних епох	ескізів композиції.
35.	27.05	Композиційні закономірності та прийоми в різних жанрах.	Створення сюжетної композиції (побутовий, історичний жанри).	Запорожці. Гончарська справа.
36.	03.06	Аналіз результатів власної роботи, визначення шляхів вдосконалення Тематичне оцінювання.	Виявлення готовності до використання набутої предметної компетенції у процесі творчої самореалізації.	

Таблиця 4

Планування уроків образотворчого мистецтва у 7 класі

№	Дата	Тема уроку	Навчальні завдання (мета уроку)	Практичні завдання
1.	03.09	Повітряна перспектива у графіці, живопису. Закони повітряної перспективи. Поняття ракурсу	Розвиток просторового та абстрактного мислення, навичок моделювання простору та об'ємно-просторових форм.	Краєвид елементами архітектури «Літні спогади» 3
2.	10.09	Декоративна форма у відкритому просторі	Декорування форми у просторі. Виразальні засоби графіки і живопису. Ілюзія простору. Передача об'ємної форми у відкритому просторі	Дерево в степу Вітряки на полі
3.	17.09	Формальна композиція . Ритм ліній і плям	Сприймання оптичного мистецтва Трансформація реальної форми в ілюзорну. Основи напрямку в мистецтві – абстракціонізму	Ритмічна композиція в ахроматичній гамі «Рушник»
4.	24.09	Колір у декоративно-прикладному мистецтві, у виявленні форми	Рівновага за тоном. Ілюзія глибини простору. Оптичні властивості кольору	Геометрична композиція Сонячний водограй
5.	01.10	Композиція "Простір" (умовно-графічне або ілюзорно-просторове зображення). Тематичне оцінювання	Динаміка, статика, рівновага. Зіставлення протилежних понять. Вираження за допомогою геометричних, абстрактних форм емоційного стану	Мелодія Добро-зло Крига полум'я Рух-спокій
6.	08.10	Архітектура (архітектурний образ)	Поняття архітектури. Види архітектурних споруд (культові, житлові, громадські).	Сім чудес світу
7.	15.10	Перспектива вулиць (повітряна перспектива засобами графіки)	Зображення архітектурних споруд, вулиці, двору (ескізи з натури, з уяви, з пам'яті); використання кольору в архітектурі	Будинок моєї мрії Будинок щастя. Місто очима малюка, старця
8.	22.10	Архітектура історичного міста, гармонія з природним середовищем (кольорова гармонія)	Гармонійний та дисгармонійний взаємозв'язок архітектури з довкіллям; пам'ятки архітектури України	Місто Ярослава Старе місто
9.	05.11	Інтер'єр історичний або сучасний, скульптура в інтер'єрі	Об'ємна форма в інтер'єрі та в місті (в залежності від розташування різні пропорції), фронтальний та кутовий інтер'єри	Класна кімната Гостинна Кухня
10.	12.11	Екстер'єр (фронтальна перспектива). Порівняння високої та низької лінії горизонту	Взаємозв'язок просторових планів із горизонтом і точками сходження та предметами, що є в просторі	Вулицями рідного міста
11.	19.11	Монументальне мистецтво, монументальний живопис	Масштаб, конструкції, матеріал. Поняття: «фреска», «мозаїка», «вітраж». Використання художньо-виразних та пластичних засобів для створення імітації, творчої інтерпретації вітражу	Імітація вітражу Східний орнамент Воїн світла
12.	26.11	Види монументального мистецтва (мозаїка, фреска)	Мозаїка в оздобленні будівель, інтер'єрів, копії мозаїки архітектурних пам'яток Києва	Вітраж за уявою
13.	03.12	Паркова скульптура, дрібна пластика	Порівняння стилістичної характеристики ландшафтного дизайну з парковою скульптурою	Фонтан кохання Міст щастя Аркада
14.	10.12	Види декоративно-	Народна іграшка. Поєднання реальних	Народна іграшка за

		прикладного мистецтва	об'ємних форм і живописних зображень	власним задумом
15.	17.12	Види ДПМ	Розпис, вишивка.	Національний костюм
16.	24.12	Види декоративно-прикладного мистецтва Тематичне оцінювання	Витинанка. Її види. Колективна робота – (створення ескізів костюмів, декорацій, оформлення сцени до свят тощо)	Заметіль. Новорічна декорація сцени, класу. Маска
17.	14.01	Гармонія в природному середовищі, взаємозв'язок людини з природою, екологія	Гармонія природних форм у середовищі; специфіка природно-ландшафтного середовища людини (місто, село тощо). Флора та фауна	Замальовки флори та фауни у небі, воді, землі
18.	21.01	Художньо-виразні засоби виявлення гармонійного середовища. Види дизайну	Природно-ландшафтний вплив на організацію простору (культурне середовище людини, замкнене середовище)	Дизайн-проекти інтер'єрів Живий куточок
19.	28.01	Природне середовище (гармонія природних форм у середовищі)	Природне середовище. Особливості засобів виразності видів дизайну	Композиція «Куточок саду» Ескіз дизайну середовища
20.	04.02	Дизайн-середовище (проектування в ескізній формі предметного середовища)	Просторова будова природних форм як аналогів архітектурних споруд та дизайн-форм. Розробка, проектування, моделювання транспортних засобів та побутових виробів, зокрема на основі природних аналогів	Металева мереживо Побітові вироби Транспортні засоби
21.	11.02	Взаємозв'язок урбаністичного (створеного) і природного середовища (екологія)	Види художньо-прикладної графіки. Розробка ескізів, створення тематичного плакату	Плакат «Екологія» Ескізи для різних видів поліграфічної продукції
22.	18.02 25.02	Передача тривимірності об'єктів у просторі	Різна лінія горизонту, вигляд знизу, вигляд зверху, перспектива пташиного польоту	Сучасний дитячий майданчик
23.	04.03	Розвиток творчої уяви, навичок моделювання і формування ест. середовища людини (дизайн-середовище)	Проектування та моделювання предметного середовища (ескіз міста майбутнього), композиція	Місто майбутнього Космічні фантазії
24.	11.03 18.03	Культурні, національні традиції в дизайн-середовищі Тематичне оцінювання	Порівняння національного побуту з особливостями архітектурного середовища різних країн. Застосування засобів арт-дизайну у власному житті	Національні іграшки Ескіз одягу з урахуванням традицій і сучасної моди
25.	01.04	Дизайн предметного середовища	Створення подарунка (сувенір, ікебана),	Ікебана
26.	08.04	Дизайн-графіка, прикладна графіка. Умовність графічного зображення і кольору	Взаємозв'язок шрифту і змісту. Основні правила написання букв. Побудова знаку-індексу, стилізація шрифтових елементів	Шрифтова композиція «Слово на уяву» Автограф Буквиця
27.	15.04	Плакат, листівки-привітання, запрошення, марки (серія), піктограми, афіша, рекламне оголошення	Різні види графіки: станкова, дизайн-графіка, прикладна Поняття поліграфії та графічного дизайну. Листівка з текстом і зображенням	Запрошення Афіша Рекламне оголошення Листівка
28.	22.04	Використання закономірностей зорового сприйняття, змістових акцентів, символіки	Створювати ескізи продукції прикладної графіки (марки, емблема, піктограми тощо)	Емблема кабінету, гуртка, школи Фірмовий знак
29.	29.04 06.05	Види декоративно-прикладного мистецтва (розпис, вишивка, писанкарство, витинанка, народна іграшка тощо)	Писанкарство. Види писанок за регіонами. Стилістичні особливості писанок за регіонами. Колір у писанці.	Великодня писанка
30.	13.05	Художні прийоми зображення шрифтів	Розробка власної печатки (картопляний штамп)	Логотип
31.	20.05	Прикладна графіка у	Свято міста, колективна творчість («День	Робота за темою

	27.05	колективній творчості	Києва» тощо).	обраною членами творчої групи
32.	03.06	Тематичне оцінювання	Символіка писанкарства.	
33.	14.01	Гармонія в природному середовищі, взаємозв'язок людини з природою, екологія	Гармонія природних форм у середовищі; специфіка природно-ландшафтного середовища людини (місто, село тощо). Флора та фауна	Замальовки флори та фауни у небі, воді, землі
34.	21.01	Художньо-виразні засоби виявлення гармонійного середовища. Види дизайну (графічний, промисловий, ландшафтний, арт-дизайн)	Природно-ландшафтний вплив на організацію простору (культурне середовище людини, замкнене середовище)	Дизайн-проекти інтер'єрів Живий куточок
35.	28.01	Природне середовище (гармонія природних форм у середовищі)	Природне середовище. Особливості засобів виразності видів дизайну	Композиція «Куточок саду» Ескіз дизайну середовища

Харченко В.Ю.,
учитель музичного мистецтва КУ Сумська ЗОШ I-III ступенів № 27, м. Суми

ПОЄДНАННЯ МУЗИЧНОГО І ОБРАЗОТВОРЧОГО КОМПОНЕНТУ ПРИ ВИКЛАДАННІ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»: ПЛАНУВАННЯ УРОКІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Принцип інтеграції, особливо актуальний для програми 5 класу закладів загальної середньої освіти, проявляється в навчально-методичному посібнику на кожному уроці. Він реалізований у візуальному оформленні сторінок музичного мистецтва. Візуальний ряд не лише ілюструє текстовий матеріал і робить його наочним, але додає емоційності та естетики, несе значне інформативне навантаження. Він знайомить учнів із творами інших мистецтв та їхньою мовою, надає можливість порівняти близькі художні образи, передані засобами різних мистецтв.

З огляду на викладене, пропонуємо календарно тематичне планування з мистецтва для 5 класів Нової української школи та 6-7 класів на 2022-2023 навчальний рік (табл. 5,6,7).

Умовні скорочення : **СММ** – сприймання музичного мистецтва; **СОМ** – сприймання образотворчого мистецтва; **СК** – сприймання кіномистецтва; **ХТД** - художньо-творча діяльність

Таблиця 5

Планування уроків мистецтва у 5 класі: пілот

5 клас				
ВСТУП. 1-2. ПОХОДЖЕННЯ МИСТЕЦТВА. МИСТЕЦТВО СТАРОДАВНІХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ				
<i>Наскрізні лінії: «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Підприємливість і фінансова грамотність»</i>				
№	Дата	Тема уроку й основні поняття для засвоєння	Матеріал для сприйняття та виконання	Художньо-творча діяльність
1		<p>Як виникла музика?</p> <p>Від звуків природи до музичних звуків, інструментів</p> <p><i>Поняття:</i> Гармонія.</p> <p>Як виникло образотворче мистецтво?</p> <p>Первісне мистецтво: живопис, графіка, скульптура</p>	<p>СММ : ОНУКА, трек «Ватра» (сопілка) https://www.youtube.com/watch?v=Vg_-8Fnwrno Дж. Ласт. «Самотній пастух» у виконанні Лео Рохаса (флейта Пана) https://www.youtube.com/watch?v=8kQZHYbZkLs https://www.youtube.com/watch?v=how1TKHapdU О. Мессіан. «Екзотичні птахи» для фортепіано, ударних і камерного оркестру https://www.youtube.com/watch?v=7vTaac4FRlo Портрет митця: О.Мессіан – композитор-орнітолог</p> <p>СОМ: наскельні розписи тварин, скульптурки («Венери», «Берегині»), трипільська кераміка, скульптура, Л.Нагірняк Таріль «Трипільські мотиви» Віртуальна екскурсія: Трипільська культура</p>	<p>Розучування пісні: О. Янушкевича «Веселкова пісня».</p> <p><i>Варіант-1.</i> Намалюй анімалістичну композицію: тварину, що мчить у далечині або що спинилася на мить (техніка за вибором: кольорові олівці, акварель, пастель чи кольорові крейди). <i>Варіант 2.</i> Ескіз декоративної</p>

		Поняття: Художній образ. Реставратор.		тарілки або тканини за трипільськими мотивами
2		<p>Музика і театр стародавніх цивілізацій</p> <p>Виникнення музичних інструментів в Єгипті (арфа), Греції (ліра, кіфара, флейта) тощо.</p> <p>Поняття: Символ. Канон, Агон</p> <p>Образотворче мистецтво стародавніх цивілізацій</p> <p>Виникнення та розквіт мистецтва скульптури та архітектури в Єгипті, Греції. Давньогрецькі міфи про мистецтво</p> <p>Поняття: Символіка. Теракота</p>	<p>СММ: «Чарівні звуки арфи» (грають учні музичних шкіл Києва) О.Гоноболін «Веселий дощик» (ансамбль) К.-В. Глюк «Арія Орфея» о опери «Орфей і Евридіка» (Л.Паваротті) https://www.youtube.com/watch?v=1MoVb5IRhKI https://www.youtube.com/watch?v=yWO5G9IRD9Y М.Скорик Мелодія (флейта Пана – легенда) https://www.youtube.com/watch?v=-Dvu9avBJHo Віртуальна екскурсія: Ольвія (античний театр, голова Богині Деметри)</p> <p>СОМ: піраміда Хеопса, храми й скульптура Єгипту, антична архітектура, скульптура, вазопис.</p>	<p>Слухання : М.Леонтович. «Канон»</p> <p><i>Варіант 1.</i> Намалюй грецьку вазу – амфору. <i>Варіант 2.</i> – уяви себе реставратором і з фрагментів грецьких ваз віднови цілісну композицію (форму, декор).</p> <p><i>Мистецький проєкт</i> «Античний вазопис»</p>
<p>Розділ 1. НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО 3-4. ОДВІЧІ РИТМИ МИСТЕЦТВА Наскрізні лінії: «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Підприємливість і фінансова грамотність»</p>				
3		<p>Пісенна скарбниця</p> <p>Українські народні пісні: календарно-обрядові, історичні, родинно-побутові, гумористичні, сатиричні тощо</p> <p>Поняття: Ритм. Форма. Мотив.</p> <p>Орнаментальні мотиви</p> <p>Орнамент. Види орнаментів: рослинний, геометричний, зооморфний, змішаний; у стрічці, сітці, у замкнутих формах – колі, квадраті, прямокутнику, трикутнику тощо</p> <p>Поняття: Стилзація. Орнамент, рапорт</p>	<p>СОМ: І Гончар. «Веснянка», І. Сардак. «Той, що веснянки співає», О.Ларіонова. Масляна, І.Сколотдра Подоляночка. СММ: І.Шамо Фольк-опера «Ятранські ігри» (фрагменти за вибором: Маринонька, Купальська II, Троїсті музики) у виконанні різних хорів https://www.youtube.com/watch?v=V1LI7AEItpA https://www.youtube.com/watch?v=GmW58M5HH7w https://www.youtube.com/watch?v=Y6TyoBRqp5o https://www.youtube.com/watch?v=8Xzi9Zkiss К. Стеценко. «Вечірня пісня» https://www.youtube.com/watch?v=PySeOWkAQu4K. Дебюссі. «Колискова слоника» (з анімацією) https://www.youtube.com/watch?v=Oa-vWk7R_x4 Портрет митця: К.Стеценко</p> <p>СОМ: зразки орнаментів: рослинний, зооморфний, геометричний, змішаний на прикладі українського народного мистецтва та мистецтва інших народів (кримськотатарського тощо)</p>	<p>Гра «Упізнай й заспівай мелодію». (мотиви «Вийшли в поле косарі», «Подоляночка», «Женчичок-бренчичок» тощо)</p> <p><i>Мистецький проєкт.</i> «Українська народна пісня»</p> <p><i>Варіант 1.</i> Виконай рослинний орнамент у стрічці (кольорові олівці, фломастери) <i>Варіант 2.</i> Запропонуй ескіз орнаменту для металевих воріт школи, калитки дачної садиби, огорожі клумби в парку.</p>
4		<p>Магічна стихія народних танців</p> <p>Народні танці. Українські: гопак, козачок, шевчик, коломийка тощо. Польські: мазурка, краков'як. Фламенко.</p>	<p>СОМ: І.Рєпін. Гопак, М. Романишин. Свято. Фото танців. Е.Делакруа Ф.Шопен. Пам'ятник Шопену у Варшаві СММ: Ф.Шопен «Мазурка № 5», «Полонез Ля мажор», «Велике концертне рондо для ф-но з оркестром» Руханка «Арфика» (дитячий фест: «Цвіт папороті») https://www.youtube.com/watch?v=a51ajE5yqsE https://www.youtube.com/watch?v=RVaSGdpa3Qc</p>	<p>Розучування народної пісні-танцю: «Чеська полька»</p> <p><i>Мистецький проєкт:</i> «Танці народів світу»</p>

	<p>Танець і здоров'я</p> <p><i>Поняття:</i> Фламенко</p> <p>Барвіста магія народного малярства. Традиції українського народного малярства. Петриківський розпис. Самчиківський розпис. Симетричні («вазон», «букет») та асиметричні («гілочка») композиції. <i>Поняття:</i> декоративний розпис, симетрія</p>	<p>(дитяча пісня за Гайтаном з анімацією) Портрет митця: Ф.Шопен.</p> <p>СОМ: <i>О.Дзень</i> Триптих «Свято врожаю», <i>М. Приймаченко</i>. Гості у лева, Соняшники з бджолами та горохом, <i>К.Білокур</i>. Колгоспне поле, Квіти на блакитному тлі, <i>Г. Собачко-Шостак</i>. Декоративні роботи. <i>М.Тимченко</i>. Райський птах, Декоративна ваза. Віртуальна екскурсія: Національний музей українського народного декоративного мистецтва: А Пікуш. Розпис на склі, <i>Г. Назаренко</i>. Декоративна таріль</p>	<p>Варіант 1-3. Намалюй квіткову композицію за традиціями українського народного малярства, використай мотиви петриківського або самчиківського розпису, прийоми стилізації (<i>акварель, гуаш</i>)</p>
<p>5-6. ЗОЛОТІ РУКИ НАРОДНИХ МАЙСТРІВ Наскрізні лінії: «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Підприємливість і фінансова грамотність»</p>			
5	<p>Народні музичні інструменти.</p> <p>Народні музичні інструменти: українські (кобза, бандура, цимбали, трембіта, дрімба тощо), та інших народів світу (мандоліна, гітара, копуз, калімба тощо) у порівнянні.</p> <p><i>Поняття:</i> кавер, капела.</p> <p>Декоративно-ужиткове мистецтво Види декоративно-ужиткового мистецтва: ткацтво, килимарство, вишивка, різьблення по дереву, кераміка, плетіння, витинання. <i>Поняття:</i> витинанка, кераміка.</p>	<p>СОМ: <i>С. Глушук</i> Гудаки, <i>І Труш</i>. Трембітарі, <i>М. Михайлошина</i>. Кобзар. Фото виконавців на народних музичних інструментах. СММ: <i>М.Лисенко</i>. «Думка-Шумка» (Нац. оркестр народних інструментів України). Народні інструменти (за вибором): Імпровізація на цимбалах (Влад Ониськів) https://www.youtube.com/watch?v=a-8Swg2gOu0 «Ой у лузі червона калина», «Сусідка» (Національна заслужена капела бандуристів ім. Г. Майбороди) https://www.youtube.com/watch?v=kGMKa92QaDI https://www.youtube.com/watch?v=iKA_FXZ7zzY <i>Леонард Коен</i>. Алілуя» (кавер на бандурі Марини Круть) https://www.youtube.com/watch?v=qILrSZphSVUa6o Кавери від V&B Project: Музика з к/ф «Амелі» (бандура, калімба) https://www.youtube.com/watch?v=xKNwTJpwnt8&list=PLzmd2MJZEDTj3X81f29SdyLRODE3OiCD&index=2</p> <p>СОМ: Види декоративно-ужиткового мистецтва. О Саєнко. Декоративна таріль, О. Шинкаренко. Витинанка і вириванка. Віртуальна екскурсія: Опішнянська кераміка.</p>	<p>Розучування пісні В.Лепешко. «Кобзарська слава»</p> <p>Виготов витинанку «Чарівні птахи». Запропонуй різні варіанти складання з неї візерунків на склі вікна.</p> <p><i>Мистецький проєкт «Декоративно-ужиткове мистецтво нашого краю» (з організацією ярмарку).</i></p>
6	<p>Народна музика у творчості композиторів Обробки народних пісень і танців. Оркестри українських народних інструментів, дитячий оркестр К.Орфа.</p> <p><i>Поняття:</i> обробка, імпровізація, оркестр, ксилофон.</p> <p>Народна іграшка Народна іграшка з дерева, соломи,</p>	<p>СОМ: Фото: оркестр українських народних інструментів, ксилофон, металофон, портрет М.Лисенка. СММ: NAONI або ONUKA+NAONI) https://www.youtube.com/watch?v=UHZw9FDcOGc https://www.youtube.com/watch?v=UHZw9FDcOGc Sing, Sing, Sing. (Ксилофони й металофони з оркестру К.Орфа) https://www.youtube.com/watch?v=SpIiR8ATC7M В.А.Моцарт. Турецький марш («Орф-оркестр» вихованців Тернопільського ОЦ комплексної реабілітації) https://www.youtube.com/watch?v=GLgeSTzw3e0 Імпровізація композиції «Оркестрові фантазії». Портрет митця: М.Лисенко. СОМ: зразки іграшок українських (лялька-мотанка</p>	<p>Гра «Музичне доміно» (з музичних інструментів)</p> <p>Придумай і зроби фантастичну тваринку за</p>

	тканини, сиру тощо <i>Поняття:</i> народна іграшка, кераміка	тощо) та інших народів світу, японські (кокеші), О.Сойка, О. Когут. Яворівські дерев'яні іграшки з музичним інструментами, О. Отнякіна – Бердник і Р.Дудик фантастичні тварини	мотивами української народної іграшки (пластилін або природні матеріали чи продукти – сир, тісто)
7. МИСТЕЦЬКИЙ ДИВОСВІТ <i>Наскрізні лінії: «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Підприємливість і фінансова грамотність»</i>			
7	Мереживо східних мелодій Східні танці (арабські, індійські, китайські) та музичні інструменти (барабани) <i>Поняття:</i> пентатоніка, пластичне інтонування Декоративне мистецтво народів світу Арабеска. Порівняння східних орнаментів з українськими та ін. Декоративне мистецтво Сходу. <i>Поняття:</i> Арабеска	СОМ: Арабески та орнаменти українських писанок. Бог Шива. Фото східних танцівниць, музичних інструментів (барабани). А. Хіросіге. Гравюра, Кавасе Хасуі. Міст. Весняний вечір. СММ: П.Шуман. Арабеска. https://www.youtube.com/watch?v=HFwSGImY_rU Леся Дичко. Українські писанки (фрагмент). https://www.youtube.com/watch?v=F95IZw0OI4Y Людвіг Мінкус. Індуський танець із барабаном з балету «Баядерка» https://www.youtube.com/watch?v=D5H4Rk1WG4A (Корейський національний балет) Індійська пісня-танець «Джімі, Джімі, Джімі, ача, ача, ача» з к/ф «Танцюрист Діско» (кавер-версії за вибором). СОМ: фото зразків східного декоративного мистецтва: посуд, килими тощо	Слухання: Японська народна пісня «Сакура» (англ. мовою). https://www.youtube.com/watch?v=whuxT2JhSvQ Створення пластичного супроводу до пісні. Імпровізація на чорних клавішах (пентатоніка) музичних пейзажів «Гори й водоспади», «Сакура навесні» (у порівнянні з картинами) <i>Варіант 1.</i> Створи арабеску для прикрашання східного килима, одягу, посуду (кольорові олівці, фломастери). <i>Варіант 2.</i> Виготов сувенір «Віяло» для східних танцівниць з паперу – в техніці оригамі або з підручних матеріалів (пластикові виделки, шовкові стрічки або мереживо, бісер, ін.). <i>Мистецький проєкт:</i> «Конкурс арабесок (декоративних, музичних, танцювальних) із застосуванням сучасних медіа засобів і технологій (комп'ютерних програм, фото, відео)
Розділ II. ПРОФЕСІЙНЕ МИСТЕЦТВО 1-2. МУЗИЧНІ ТА ГРАФІЧНІ Інтонанції <i>Наскрізні лінії: «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Підприємливість і фінансова грамотність»</i>			
8	Голос - музичний інструмент, дарований природою Музична інтонація. Мелодія. Вокаліз. Співочі голоси. Діапазон. Штрихи. <i>Поняття:</i> : Вокаліз. Діапазон. Інтонанція Графіка: мелодії виразних ліній Засоби художньої виразності графіки: лінія, штрих, пляма (ПМ — листочки різними засобами). Силует. Матеріали: вугілля, олівець, пастель, туш,	СММ: С. Людкевич. «Сумна пісня». Вокаліз (О. Басистюк). Едуардо ді Капуа «O Sole Mio». (Л. Паваротті) Е. Л. Веббер. Арія Грізабелі «Методу» («Пам'ять») із мюзиклу «Кішки». «Опера-2» (Дімаш Кудайберген) Портрет митця: С. Людкевич Музична грамота. Діапазон. Октава. СОМ: Г. Нарбут Автопортрет з родиною (силует) А. Матісс Дівчина з розпущеним волоссям, Л. да Вінчі Автопортрет (сангіна), М. Кассат Марго в червоному (пастель), П. П. Рубенс Портрет сина (сангіна, вугілля), Я. Гніздоровський Кішка. Вівці. Соняшник	Розучування пісні: І. Кириліна. «Співають діти» Спів мелодій пісень вокалізом. Імпровізація мелодії до вірша. Намалюй котика графічними засобами <i>Варіант 1.</i> Котик-вусатик (кулькова ручка). <i>Варіант 2.</i> Рижик – замріяний

	сангіна. <i>Поняття</i> : : Графіка. Силует. Контраст.	Портрет митця: Я. Гніздовський СК: Руханка під музику з комп'ютерного анімаційного фільму «Кіт у чоботях»	смугастик» (кольорові олівці
9	Битва хорів Хор. Хорові партії: сопрано, альт, тенор, бас. Типи хорових колективів: дитячий, чоловічий, жіночий, змі- шаний. Манера співу: народна, академічна, естрадна <i>Поняття</i> : : Хор. А капелла. Регістр. Речитатив У країні світлотині (Види графіки) Види графіки: станкова і прикладна. Друкована або тиражна (книжкова, газетно-журнальна, плакати), промислова (етикетки, поштова і ре- кламна продукція, гро- шові знаки, емблеми). Комп'ютерна графіка. Буктрейлери. Карикату- ра. <i>Поняття</i> : Ілюстрація. Гравюра. Світлотинь. Штрих	СММ: Телепроект «Битва хорів»: «Мій рідний край!» (кавер М. Мозговий) «Квітка душа» (кавер К. Меладзе, Н. Матвієнко) «Богемська рапсодія» (кавер «Queen») Портрет митця: Дмитро Бортнянський Музична грамота. Штрихи СОМ: Т. Шевченко Автопортрет. Циганський табір (гравюра), Г. Нарбут Сторінка з «Української абетки», Ж. Ефель Карикатура, С. Липинський Великодня лістівка, В. Кім Айстри, В. Лопата Ілюстрації до «Слово про Ігорів похід». Поштова продукція, плакати Порівняння ілюстрацій різних художників до літературного твору на прикладі «Пеппі-довгапанчоха» А. Ліндгрена	(Робота в групах). Створення каверу на пісню Намалюй ілюстрацію до літературного твору: А. Ліндгрена «Пеппі – довгапанчоха» або ін. (І. Франко «Фарбований лис», А.С. Екзюпері «Маленький принц» тощо)
3-4. ПАЛІТРА ТЕМБРІВ І СИМФОНІЯ КОЛЬОРІВ Наскрізнi лiнii: «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Підприємливість і фінансова грамотність»			
10	Тембри інструментів Тембри інструментів. Групи інструментів: струнні, духові, ударні, клавішні. <i>Поняття</i> : Тембр. Філармонія Живопис: кольорова гармонія Живопис і його види (станковий, монументальний, декораційний). Колір. Ахроматичні та хроматичні, основні й похідні кольори <i>Поняття</i> : Живопис. Гама. Тон.	СММ: М. Мусоргський. «Старий замок», «Богатирські ворота у стольному градi Києві» з циклу «Картинки з виставки» (у різному виконанні: фортепіано, оркестр, синтезатор Гра-імпровізація «Інструментальні ескізи» («Гроза». «Діалог». «Похід») СОМ: Піо Річчі Музичне тріо, фрагмент розпису стелі Паризької опери, декорація до балету «Лускунчик»	Розучування пісні: Б. Савельєв. «Різнокольорова гра» «Старовинний замок» <i>Варіант 1</i> – у сутінках надвечір'я (ахроматичні кольори) <i>Варіант 2</i> – у сонячний день (хроматичні кольори)
11	Путівник по симфонічному оркестру Симфонічний оркестр. Групи інструментів сим- фонічного оркестру <i>Поняття</i> : Партитура. Пюпітр. Туті. Варіації. Види живопису	СММ: Б. Бріттен. «Путівник по оркестру для молоді» СОМ: П. Пікассо Варіації на тему «Голуб миру» Портрет митця: Б. Бріттен Музична грамота: Форма. Варіації СОМ: М. Глущенко Зимовий натюрморт зразки видів	<i>Варіант 1.</i> Намалюй рибку – Морську Царівну і в

	Колорит: теплий і холодний, наблизений (нюансний) і контрастний. Створення відтінків кольору Образотворча грамота: Колорит Поняття: Контраст. Нюанс	живопису: картини, ікони, фрески, мозаїки, вітражу, панно	контрастному або нюансному колориті (гуаш) Варіант 2. Склади на столі натюрморт з 2-3-х фруктів або овочів. Намалюй з натури натюрморт (акварель)
5–6. СЕКРЕТИ ФАКТУРИ			
Наскрізнi лiнii: «Громадянська вiдповiдальнiсть», «Здоров'я i безпека», «Екологiчна безпека i сталий розвиток», «Пiдприємливiсть i фiнансова грамотнiсть»			
12	Срiбнi тембри духового оркестру Інструменти духового оркестру. Марш. Рiзновиди духових оркестрiв Поняття: Марш. Туш. Фактура. Скульптура — мистецтво пластичних форм Поняття: Барельєф, горельєф. Триумфальний	СММ: «Козацький марш» (духовий оркестр з Чернiгова). «Старовинний марш» (дитячий духовий оркестр з Херсону), Дж. Вердi «Триумфальний марш» з опери «Аїда» Жiночий духовний оркестр з м. Кіото Гра «Диригент оркестру» Віртуальна екскурсія: сайт Національного духового оркестру України СОМ: Мова скульптури. Матеріали. (камiнь, дерево, метал тощо). Види: станкова i монументальна, кругла i рельєф. Скульптура з піску, льоду СОМ: О. Пінчук «Птах», І. Кавалеридзе «Пам'ятник Ярославу Мудрому» в Києві, «Бюст Антонія Діоніса», «Кінна статуя першого короля Угорщини Св. Іштвана I», О. Архiпенко «Карусель». П'єро, статуетка з мейсенської порцеляни, античний рельєф, скульптури з дерева, бронзи, мармуру Віртуальна екскурсія : Г. Пінзель на сайті музею сакрального мистецтва у Львові М/ф: «Про пластилін»	В. Лїпiн. «Пісенька про веселий час». Виконання партитури маршу Робота в парах. Виліпіть фігурки шахів «Король і королева на новорічному карнавалі» (пластилін), створіть виразну фактуру (декор із бісеру або намистинок)
13	Естрадний оркестр Особливості естрадного оркестру (саксофон, ударна установка тощо) Музичні та хореографічні флешмоби Поняття: Біг-бенд, саксофон, синтезатор, фестиваль, флешмоб, плагіат Архітектура — музика, що застигла в камені Мова архітектури. Види архітектури: житлова, громадська, промислова, ландшафтна Поняття: архітектура, фасад, ландшафт, екологія	СММ: «Весела сім'я», «Діти рушають на екскурсію» (естрадний оркестр Чеського радіо і телебачення) Л. Бонфа. Ранок карнавалу, К. Джонс. Босанова (дитячий оркестр «Юність») СОМ: Ф. Хундертвассер «Будинок А. Гауді» Парк Гуель, школа у Сингапурі, Музей чаю у Китаї, Церква Пресвятої Трійці у Жовкві, Троїцький собор у Чернігові, Патріарший собор у Києві, Гарвардський університет З. Хадід. Стадіон у Катарі Портрет митця: З. Хадід	В. Лїпiн. «Пісенька про веселий час» Робота у групах. Створіть проект (ескізи) «Екомісто – острів в океані»
14	Музичні інтонації Сходу. Музичні інструменти Сходу (Індії, Китаю, Японії та ін.) Поняття: аніме, гамелан, ситар, цинь Архітектура та	СММ: К. Дебюссi. «Пагоди» з циклу «Естампи»,	Китайська народна пісня «Дощові краплі». Робота в групах. Виконання «Щедрика» та створення каверів. Гра «Китайський дует» Варіант 1. Намалюй зимовий пейзаж «Пагода в горах» у

	<p>образотворче мистецтво Сходу</p> <p>Види рельєфу. Пагода в Китаї, Японії. Особливості графіки, живопису Сходу</p> <p><i>Поняття:</i> пагода</p>	<p>індонезійський гамелан, індійська музика, укр. н. п. «Щедрик» в обробці М. Леонтовича (японською), в аніме, у виконанні капели «Дударик» і симфонічного оркестру</p> <p>Портрет митця: О. Линів</p> <p>СОМ: Тадж-Махал (Індія), Храм у Мадурі, К. Хокусай. 36 видів Фудзі (фрагменти)</p> <p>Портрет митця: К Хокусай Пензлик Маляна: Буктрейлер</p>	<p>вертикальному форматі (акварель). <i>Варіант 2.</i> Створи ескіз монети з твариною, що є символом року за східним календарем. Порівняй ілюстрацій до китайської казки</p>
8. ПЕРЕВІР СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ			
Розділ 3. СЦЕНІЧНІ МИСТЕЦТВА			
ВСТУП. 1-2. КОЛИ ВСІ МИСТЕЦТВА РАЗОМ			
	<p>1. Музична і література: діалог мистецтв</p> <p>Вокальна музика. Інтонація - основа музичної мови. Програмність у музиці</p> <p><i>Поняття:</i> сюїта, ода, фреска</p> <p>1. Література і візуальні образи</p> <p>Книжкова графіка: Шрифт. Ілюстрації. Книжкова мініатюра <i>Поняття:</i> Ініціал, мініатюра</p>	<p>СММ: Й. Штраус-син. «Казки Віденського лісу»; В.Кікта. Концертна симфонія для арфи з оркестром. «Фрески Софії Київської» (Ч. І. Орнамент. Ч.8 Скоморохи)</p> <p>Портрет митця: Й.Штраус-син</p> <p>СОМ: Пам'ятник Й. Штраусу у Відні Софія Київська (орнамент, фреска «Скоморохи»</p> <p>СОМ: Обкладинки до книжок Г. Якутовича, В. Ерко, Д. Кей, К. Штанько, В. Соколової. Шрифти, літери-образи, книжкові мініатюри</p> <p>Віртуальна екскурсія: Музей книги та друкарства України</p>	<p>О. Антоняк. «Ода пісні»</p> <p><i>Варіант 1.</i> Намалюй буквицю з інструментів художника або природних форм. <i>Варіант 2.</i> Намалюй ініціал свого імені з рослинними або геометричними мотивами</p>
	<p>2.Цирк – мистецтво, сповнене радістю</p> <p>Мова циркового мистецтва. Трюк. Складові циркової вистави: клоунада, акробатика, жонглювання, еквілібристика, дресирування тощо. Музика в цирку. <i>Поняття:</i> цирк, трюк, еквілібристика</p> <p>2. Цирк в архітектурі та живопису</p> <p>Архітектура циркових споруд (купол, арена, амфітеатр). <i>Поняття:</i> амфітеатр, арена, купол, шапіто</p>	<p>СММ: Ю. Фучик. Марш «Вхід гладіаторів»; Г. Петер. «Спомини про цирк Ренца» (ксилофон з оркестром); М.-А. Амлен. Цирковий галоп (Circus Galop) для механічного піаніно (квінтет для 10 рук)</p> <p>СОМ: Ж. Сьора. Цирк; Ю. Горбачов. Клоун на коні. Фото: циркові номери</p> <p>Віртуальна екскурсія: цирк-театр дю Солей</p> <p>СОМ: фото споруд цирку, зокрема шапіто, залу (схема), Ю. Мацик. Напарник. Весела музика</p> <p>Віртуальна екскурсія: Колізей – символ Риму Портрет митця: П.Пікассо. Автопортрет. Родина комедіантів. Акробат і молодий Арлекін. Дівчинка на кулі. Акробати</p> <p>СММ: Г. Сомерс. «Пікассо-сюїта» (з документального фільму про художника), ч. 3 «Цирк</p>	<p>Австрійська пісня «Цирк приїхав»</p> <p>Виконання на металофонах (або паперових стаканчиках) ритму прослуханого циркового маршу</p> <p><i>Варіант 1.</i> Створи фоторамку в образі кумедного клоуна-акробата (з паперу). <i>Варіант 2.</i> Намалюй веселого клоуна-музиканта</p>
3-4. ЦАРСТВО МЕЛЬПОМЕНИ			
Наскрізнi лiнii: «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Екологічна безпека і сталий розвиток», «Підприємливість і фінансова грамотність»			
	<p>3. Музика в драматичному театрі</p> <p>Театр і його види: драматичний, ляльковий, музичний. Становлення театру. Комедія дель-арте. Пантоміма (міміка, жестикуляція) <i>Поняття:</i> Театр, пантоміма, атрибут</p>	<p>СВМ: фото: види театрів, схема глядацької зали (партер, амфітеатр, бельєтаж, ложі й балкон). П. Сезанн. П'єро і Арлекін. Статуетка Коломбіна</p> <p>СММ: Р. Шуман. «Карнавал»: «П'єро», «Арлекін», «Панталоне і Коломбіна»</p> <p>Портрет митця: Р. Шуман</p>	<p>Гра-пантоміма «Відгадай персонажа», гра «Озвуч картину»: зімпровізуйте (в парі) пантоміму «П'єро і Арлекін»</p>

	<p>3.Театральна афіша повідомляє Афіша - різновид друкованої графіки (плакату). Композиція, шрифти, кольорова гама афіші. Грим: живописний і об'ємний. <i>Поняття:</i> афіша, грим</p>	<p>СВМ: фото зразків театральних афіш, аквагриму.</p>	<p><i>Варіант 1.</i> (Робота в парах). Перетворення смайликів на театральних персонажів - веселого Арлекіна і сумного П'єро (фломастери). <i>Варіант 2.</i> Створення афіші до вистави юного глядача «Пригоди барона Мюнхгаузена»</p>
	<p>4.Ляльковий театр Український вертеп <i>Поняття:</i> вертеп, інтермедія</p> <p>4.Мистецтво створення ляльки Види театральних ляльок: горішні (пальчикові, рукавичні та тростинні), низові (планшетні, маріонетки), серединні (ляльки-велетні) <i>Поняття:</i> маріонетка, реквізит</p>	<p>СОМ: фото Київського театру ляльок (екстер'єр, інтер'єр), вертепної скрині, ляльок Пульчинелло, Полішинель, Панч і Джуді, Петрушка СОМ: О. Бенуа. Ескізи декорації до балету І. Стравінського «Петрушка», костюма Петрушки СММ: Ейтор Вілла-Лобос. Полішинель; Ігор Стравінський. Балет «Петрушка» (2 картина) СОМ: фото театральних ляльок різних видів. А. Моїсеєнко. Ляльковод, Б.Берлі. Театр</p> <p>Віртуальна екскурсія: Харківський театр ляльок: музей</p>	<p>О. Янушкевич. «Дитинства світ»</p> <p><i>Варіант 1.</i> Розробка ескізів театральних ляльок Арлекіно і П'єро. <i>Варіант 2.</i> Групова робота. Виготовлення театральних ляльок з побутових матеріалів Гра: «Оживить ляльок» (рухами й діалогами)</p>
<p>5-6. У МУЗИЧНОМУ ТЕАТРІ Наскрізні лінії: «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Підприємливість і фінансова грамотність»</p>			
	<p>5.На оперній сцені Складові оперної вистави (увертюра, арії, речитативи, дуети, хорові сцени) <i>Поняття:</i> лібрето, увертюра, арія</p> <p>5.Споруди й інтер'єри театрів Будова театральних залив (авансцена, партер, амфітеатр, ложі-бенуар, бельєтаж) <i>Поняття:</i> екстер'єр, інтер'єр, антракт</p>	<p>СММ: С. Гулак-Артемівський. «Запорожець за Дунаєм»: романс Оксани «Місяцю ясний», пісня Карася «Тепер я турок не козак», фінальний хор Портрет митця. С. Гулак-Артемівський</p> <p>Віртуальна екскурсія: Одеський Національний театр опери та балету</p> <p>СОМ: фото відомих оперних театрів світу (екстер'єр, інтер'єр)</p> <p>Віртуальна екскурсія: Віденська опера</p>	<p>Малювання театального біноклю або виготовлення його з побутових матеріалів як бутафорію для шкільного театру</p>
	<p>6.Там, де панує рух. Балет Мова хореографії: взаємодія музики, танцю, пантоміми. Пластична інтонація. Складові балету (варіація, па-де-де, кордебалет) <i>Поняття:</i> менует, балет, хореографія</p> <p>6.Майстерність сценографії Сценографія - театральна декораційне мистецтво. Декорація. Театральний костюм. <i>Поняття:</i> сценографія, декорація, доповнена реальність</p>	<p>СММ: В.-А. Моцарт. Менует з «Маленької нічної серенади». П. Чайковський. Балет «Лебедине озеро» (фрагменти)</p> <p>СОМ: О. Ренуар. «Селянський танець» і «Міський танець». Е. Дега. «Маленькі танцівниці», скульптура «Маленька танцівниця»</p> <p>СОМ: В. Меллер. Декорація до вистави театру «Березиль», ескізи костюмів для музичного театру: А. Петрицький «Скоморох»; О. Екстер «Іспанський танок»</p> <p>Віртуальна екскурсія: мультимедійні декорації в театральному мистецтві «Лебедине озеро 3D»)</p>	<p>А. Житкевич. «Під звуки вальсу»</p> <p>Створи ескіз театральної завіси (колаж)</p>

<p align="center">7-8. АНСАМБЛЬ: В ЄДНОСТІ КРАСА Наскрізнi лiнii: «Громадянська вiдповiдальнiсть», «Здоров'я i безпека», «Екологiчна безпека й сталий розвиток», «Пiдприємливiсть i фiнансова грамотнiсть»</p>			
	<p>7.Музичнi та хореографiчнi ансамблi Види ансамблiв: вокальний, iнструментальний, вокальноiнструментальний (ВІА), пiснi i танцю. хореографiчний, джаз-бeнд, рокгурти. Музична акустика <i>Поняття:</i> ансамбль, камерна музика, акустика, резонанс</p> <p>7.Архiтектурний ансамбль Архiтектурнi ансамблi: монастиря, окремої площi, фортецi, палацу. Монументальний живопис в архiтектурному синтезi мистецтв <i>Поняття:</i> фреска, витраж, мозаїка, мурал</p>	<p>СММ: О. Шевченко. «Старенький трамвай» («Пiккардiйська терця»); Д. Монатик. В цей день (дуєт з Н. Матвiєнко); А. П'яццoла. Лiбертанго (у виконаннi рiзних ансамблiв). Р. Паулс. Золоте весiлля (ансамбль «Дзегузіте») СОМ: Д. Халс. Музиканти. Фото рiзних ансамблiв, зокрема дитячих</p> <p>СОМ: Дж. А. Каналетто. Площа Святого Марка. Фото ансамблiв Почаївської Лаври на Тернопiльщинi, Кам'янець-Подiльської фортецi. Фреска Кносського палацу. Витраж Страсбурзького собору. Мозаїка Софiївського собору в Києвi. Мурали в мiстах України</p>	<p>Р. Паулс. «Золоте весiлля»</p> <p>Створи ескіз (iмiтацiю) одного з видiв монументального живопису: витража, мозаїки, муралу</p>
	<p>8.Музика свят i розваг «Легка» музика». Шоу. Музика фонтанiв <i>Поняття:</i> шоу</p> <p>8.Садово-паркове мистецтво Типи паркiв: регулярний (геометричний або «французький») i пейзажний (або «англiйський»). Глибинно-просторова композицiя <i>Поняття:</i> садово-паркове мистецтво, композицiя, топіарі</p>	<p>СММ: Г. Ф. Гендель. Сюїта «Музика на водi (фрагменти), «Королiвський феєрверк» (увертюра). О. Респігі. Фонтани Рима (фрагменти) Портрет митця: Г. Ф. Гендель. СОМ: Невiдомий автор. Феєрверк на Темзi. Дж. Л. Бернiні. Фонтани Тревi. Тритон. Фото музичних фонтанiв.</p> <p>СОМ: Фото ансамблiв: двірцево- паркового (Версаль, Францiя) i садово- паркового («Софiївка» в Уманi)</p> <p>Вiртуальна екскурсія: Фентезі-парк, шоу фонтанiв i топіарні рослини в Новiй Софiївцi</p>	<p><i>Варіант 1.</i> Зліпи фонтан «Дельфiн» для паркового вiдпочинку (пластiлін). <i>Варіант 2.</i> Створи фонтан «Дельфiн» з кольорового паперу</p>
<p align="center">9. МИСТЕЦЬКИЙ ДИВОСВІТ Наскрізнi лiнii: «Громадянська вiдповiдальнiсть», «Здоров'я i безпека», «Екологiчна безпека й сталий розвиток», «Пiдприємливiсть i фiнансова грамотнiсть»</p>			
	<p>9.Схiдний театр Китайський та iндiйський театр (костюми, маски). Герої Пекiнської опери <i>Поняття:</i> ампула</p> <p>10. Цирк Сходу Шанхайський цирк (шоу, акробатичний балет, трюки). Символіка кольору в гримi <i>Поняття:</i> фен-шуй.</p>	<p>СММ: І. Стравiнський. Сюїта «Соловей». Китайський марш. Арія Солов'я. Пекiнська опера (фрагменти) СОМ: Фото: Великий Нацiональний театр у Пекинi (екстер'єр, iнтер'єр). Актори китайського та iндiйського театрiв. Схiдний театр тiней СОМ: Фото номерiв з вистав китайського цирку</p>	<p>Ю. Шевченко. «Бем-ба ла бем-ба»</p> <p><i>Варіант 1.</i> Намалюй стилізованого слоника для екологiчної реклами. <i>Варіант 2.</i> Створи декоративного iндiйського слоника для голографiчної композицiї</p>
<p align="center">10. ПЕРЕВІР СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ</p>			

**МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ЯК СКЛАДОВА ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»
ПЛАНУВАННЯ УРОКІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В 6-7 КЛАСАХ
Планування музичного мистецтва у 6 класі**

Таблиця 6

№	Тема уроку та основні поняття для засвоєння	Музичний матеріал для сприймання та для виконання	Складові предметних компетентностей			Д/З	Ключові компетентності Наскрізьні лінії
			ЗНАНЄВА	ДІЯЛЬНІСНА	ЦІННІСНА		
1	Жанрова палітра інструментальної музики Поняття «інструментальна» та «камерно-інструментальна» музика, «рондо», «п'єса». Характерні ознаки жанрів камерно-інструментальної музики	Л. ван Бетховен. П'єса «До Елізи» (для фортепіано), Л. ван Бетховен. П'єса «До Елізи» (в сучасній обробці) – слухання; В. Островський. «Зима» - розучування	Пояснює поняття, називає характерні ознаки інструментальної та камерно-інструментальної музики. Знає, що таке «п'єса»	Дотримується правил співу	Висловлює оцінні судження щодо образного змісту прослуханих творів	Знайти і прослухати п'єсу «До Елізи» Бетховена в сучасних обробках.	КК - 1, 2, 3, 5, 7, 9 НЛ – 2, 3
2	Грають віртуози. Камерно – інструментальна скринька Жанри камерно – інструментальної музики, їх назви. Поняття «каприччо» або «каприс», «імпровізація», «віртуоз», «камерний оркестр»	Н. Паганіні. Каприс № 24 у виконанні заслуженого артиста України О. Криси, Н.Паганіні. Каприс № 24 (Ванесса Мей (суч. обробка), А. Шнітке. «Сюїта в старовинному стилі» слухання; В. Островський. «Зима» - виконання	Орієнтується в визначеннях основних понять, знає історію виникнення скрипки	Інтерпретує прослухані музичні твори	Виявляє емоційно – ціннісне ставлення до творів музичного мистецтва	Слухати інструментальну музику. Переглянути художній фільм «Ніколо Паганіні»	КК – 1, 2, 6, 7, 9, 10 НЛ -2, 3
3	Жанр прелюдії Поняття «прелюд» або «прелюдія», «клавір», «клавесин»	Й.С. Бах. «Добре темперований клавір». Зошит № 1. Прелюдія до мажор (клавесин), М. Скорик. Прелюдія – слухання; О. Осадчий. «Посміхайтесь» - розучування	Має уявлення про характерні ознаки жанру прелюдія. Може розповісти про особливості клавесину	Коментує спільне і відмінне в прелюдях Баха і Скорика. Виразно виконує запропоновану пісню	Висловлює оцінні судження щодо образного змісту прослуханих творів	Прослухати прелюдії різних композиторів, порівняти з прелюдією Баха	КК – 1, 2, 5, 6, 7, 9, 10 НЛ - 2
4	Грайливе скерцо Поняття «скерцо» та «вокаліз»	Й.С. Бах. Скерцо («Жарт») з оркестрової сюїти №2 (для флейти і струнного оркестру), Й.С. Бах. Скерцо (суч. обробка) в інструментальному й вокальному виконанні, А. Островський. Вокаліз «Trololo» («Я	Володіє інформацією про історію виникнення скерцо та називає характерні ознаки цього жанру. Пояснює, що таке вокаліз	Інтерпретує зміст прослуханих творів, порівнює жартівливі жанри в музичному мистецтві з ілюстраціями жартівливого	Бере участь у дискусіях. Порівнює власну думку з думками інших і толерантно ставиться до них	Скласти гумореску про шкільне життя або намалювати дружній шарж для однокласників	КК – 1, 2, 6, 7, 8, 9, 10 НЛ – 2, 3

		дуже радий, адже я нарешті повертаюсь додому») Е. Хіль, слухання; О. Осадчий. «Посміхайтесь» – виконання		змісту в образотворчому мистецтві			
5	Про що розповідає ноктюрн? Поняття «романтизм», «ноктюрн», «ноктюрн у вокальній музиці»	Е. Григ. Ноктюрн № 4 з циклу «Ліричні п'єси», Ф. Шопен. Ноктюрн сі мажор, А. Бабаджанян. «Ноктюрн» у виконанні автора, А.Бабаджанян Р. Рождественський. «Ноктюрн» у виконанні М. Магомаєва – слухання; А. Островський. «Хлоп'ята і дівчата» – розучування	Знає історію створення та характерні особливості ноктюрнів. Називає прізвища композиторів різних часів, які працювали в цьому жанрі	Визначає засоби музичної виразності запропонованих творів. Дотримується правил співу	Виявляє емоційно-ціннісне ставлення до творів музичного мистецтва	Прослухати декілька ноктюрнів. До одного з них намалювати ілюстрацію	КК – 1, 2, 4, 6, 9 НЛ – 2, 3
6	Етюд у музиці Поняття «етюд», «арабеска». Етюди в різних видах мистецтва	О. Скрябін. Етюд № 12 «Революційний», Ф. Бургмюллер. «Арабески» (етюд) – слухання; А. Островський. «Хлоп'ята і дівчата» - виконання	Має уявлення про «етюд» в музиці, ОМ, літературі, театрі та фотографії. Дає пояснення «арабеска» в музиці	Характеризує зміст прослуханих етюдів. Виразно виконує пісню	Висловлює оцінні судження щодо образного змісту прослуханих творів	Створити етюд за допомогою камери телефону	КК – 1, 2, 4, 5, 6, 7, 9 НЛ – 2, 3
7	Мистецтво імпровізації Поняття «імпровізація», «варіації», «рапсодія»	С. Рахманінов. Варіації на тему Ф. Шопена, С. Рахманінов. Рапсодія на тему Н. Паганіні для ф-но з оркестром – слухання; В. Моцарт. «Весняна пісня» – розучування	Орієнтується в основних поняттях. Має уявлення про виникнення та значення рапсодій	Створює музичні імпровізації до пісні	Усвідомлює необхідність збереження мистецького надбання людства	Створити власну імпровізацію до дитячої української народної пісні	КК – 1, 2, 3, 6, 9 НЛ -1, 2, 3
8	Рондо запрошує в коло Будова форми рондо	В. Моцарт. «Рондо в турецькому стилі» з фортепіанної сонати № 11 ля мажор (у класичному виконанні та в суч. обробці), В.Моцарт. Рондо для скрипки з оркестром сі бемоль – мажор, Ж.-П. Ревербері. «Фантазія» у вик. Оркестру «Rondo Veneziano» під керівництвом Ж.-П. Ревербері – слухання; В. Моцарт. «Весняна пісня» – виконання	Пояснює схему музичної форми рондо, називає характерні ознаки цього жанру	Визначає рефрен та епізоди в музичних творах та в репродукціях картин. Виразно виконує пісню	Виявляє естетичне ставлення до музичної діяльності	Створити відеоролик «Весна в моєму місті». Для музичного оформлення використати рондо Моцарта або Ревербері	КК – 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9,10 НЛ – 1, 2, 3
9	Соната Поняття «соната» та «сонатна форма»	Й. Гайдн. Соната для фортепіано ре – мажор у виконанні С. Ріхтера, К. Дебюссі. Соната для віолончелі та фортепіано ре – мінор,	Називає характерні ознаки жанру соната. Має уявлення про структуру сонатної	Дотримується правил співу. Складає схему прослуханої сонати	Проявляє допитливість у процесі пізнання музики	Прослухати одну із сонат Бетховена. Зобразити схему сонатної форми	КК – 1, 2, 3, 6, 9 НЛ - 2

		1 ч. – слухання; Ю. Рожкова. «Музика» – розучування	форми				
10	Квартет Поняття «квартет»	Б. Лятошинський. Квартет № 2 (для двох скрипок, альту і віолончелі), Й. Штраус. Полька «Грім і блискавка» у виконанні струнного квартету – слухання; Ю. Рожкова. «Музика» - виконання	Має уявлення про історію розвитку жанру квартет. Визначає типи квартетів	Порівнює власну думку щодо музики з думками інших і толерантно ставиться до них.	Висловлює оцінні судження щодо образного змісту прослуханих творів	Перелікувати інструменти, які входять до кожного типу квартетів	КК – 1, 2, 6, 8, 9 НЛ - 2
11	Урок узагальнення знань Повторення вивчених понять	Слухання і виконання музичних творів за бажанням учнів та вчителя	Називає і пояснює особливості жанрів камерно- інструментальної музики, а саме: п'єса, капричо, прелюдія, скерцо, ноктюрн, етюд, рондо, соната та квартет	Виконує пісні, які виражають різні почуття	Усвідомлює необхідність збереження музичної культури людства	Слухати камерно – інструментал ьну музику, визначити жанри	КК – 1, 2, 3, 6, 9, 10 НЛ – 2, 3
12	Жанрова палітра симфонічної музики Характерні особливості жанрів симфонічної музики. Поняття «симфонічна музика», «симфонія»	Л. ван Бетховен. Симфонія № 5. I ч. – слухання; А. Мігай. «Козацька пісня» – розучування	Називає характерні ознаки симфонічної музики. Знає історію створення симфонії № 5 Бетховена. Має уявлення про будову і характеристику кожної частини	Застосовує набуті знання про вокальну музику у власній виконавській діяльності	Виявляє інтерес та шану до симфонічного твору геніального композитора	Прослухати симфонію сучасного композитора, порівняти з симфонією Бетховена	КК – 1, 2, 3, 6, 7, 9 НЛ - 2
13	Зустріч з увертюрою Поняття «увертюра»	Г. Свиридов. Оркестрова увертюра до фільму «Час, уперед!», В. Дашкевич. Увертюра до кінофільму «Пригоди Шерлока Холмса і доктора Ватсона» – слухання; А. Мігай. «Козацька пісня» – виконання	Орієнтується у характерних ознаках жанру увертюра. Знає історію написання кожного прослуханого твору	Інтерпретує та роз'яснює характер прослуханих увертюр відносно сценарію кінофільмів	Висловлює оцінні судження щодо прослуханих музичних творів	Заспівати вивчену пісню своїм рідним та друзям	КК – 1, 4, 6, 8, 9 НЛ - 2
14	Концерт для друга Поняття «концерт»	К. Сен-Санс. Концерт № 2 для фортепіано з оркестром. III ч. – слухання; О. Злотник. «Цвіт землі» - розучування	Називає харак- терні ознаки кон- церту, має уявле- ння про історію написання концер- ту №2 для фор- тепіано з оркест- ром К. Сен-Санс	Визначає засоби музич- ної виразності у музичних творах, які слухали і розучували на уроці	Проявляє активність у процесі пізнання музичних жанрів	Виконати ілюстрацію до пісні О. Злотника «Цвіт землі»	КК – 1, 2, 4, 6, 9, 10 НЛ - 1, 2
15	Симфонічні варіації Поняття «варіаційна форма»,	М. Равель. «Болеро» (фрагменти) – слухання; О. Злотник. «Цвіт землі» – виконання	Має уявлення про характерні ознаки жанру симфонічні варіації.	Інтерпретує зміст твору «Болеро» М. Равеля, визначає засоби музичної вираз- ності. Виразно	Висловлює та обґрунтовує судження щодо образного змісту прослуханого	Переглянути відео іспанського народного танцю болеро під	КК – 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9 НЛ - 2

	«болеро»			виконує пісню, дотримуючись правил співу	музичного твору	акомпанемент гітари й барабана	
16	Шляхами симфонії Поняття «симфонія», типи симфоній	П. Чайковський. Симфонія №6 «Патетична». І ч. (експозиція) – слухання; В. Баснер. «На безімній висоті» - розучування	Володіє інформацією про створення симфонії, як найскладнішого музичного жанру. Має уявлення про типи симфоній	Розрізняє тембри інструментів симфонічного оркестру. Дає характеристику музичним образами прослуханих творів	Виявляє емоції, що викликають твори мистецтва, характеризує їх вплив	Прослухати симфонію №6 Чайковського повністю	КК – 1, 2, 3, 7, 9 НЛ – 2
17	Українська симфонічна поема Поняття «симфонічна поема»	С. Людкевич. Симфонічні поеми «Дніпро» та «Пісня юнаків» (фрагменти) – слухання; В. Баснер. «На безімній висоті» – виконання	Називає характерні ознаки жанру симфонічної поеми	Передає враження від музики художніми засобами. Виразно виконує пісню, дотримуючись правил співу	Усвідомлює українську культурну ідентичність, виявляє шану до мистецького надбання й гордість за нього	Зобразити на папері образи, які були створені музикою симфонічних поем С.Людкевича (на вибір)	КК – 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9 НЛ – 2
18	Симфонічна сюїта Поняття «сюїта»	М. Римський – Корсаков. Симфонічна сюїта «Шехеразада» (фрагменти) – слухання; Н. Май. «Пісня про Україну» - розучування	Має уявлення про характерні ознаки жанру сюїти та симфонічної сюїти. Володіє інформацією про створення і будову симфонічної сюїти «Шехеразада»	Визначає засоби музичної виразності, які використав композитор для створення образів казкових персонажів. Дотримується правил співу	Виявляє емоційно – ціннісне ставлення до творів музичного мистецтва	Користуючись інтернет – джерелами знайти цікаві факти з біографії Римського - Корсакова	КК – 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9 НЛ – 2, 3
19	Звучить симфонічна музика Повторення поняття «концерт, «симфонічна музика»	Ф. Ліст. Концерт № 1 для фортепіано з оркестром (фрагменти) – слухання; Н. Май. «Пісня про Україну» - виконання	Володіє інформацією про творчість Ф. Ліста. Описує засоби музичної виразності твору	Дотримується правил співу	Виявляє естетичне ставлення до музичної діяльності	Слухати симфонічну музику	КК – 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9 НЛ – 2, 3
20	Урок узагальнення знань. Підсумковий урок Повторення вивчених понять	Слухання музичних творів і виконання пісень за бажанням вчителя та учнів. Вікторина «Добери музику», конкурс «Найкращий виконавець», конкурс «Знавці музичного мистецтва»	Наводить приклади творів жанрів камерно-інструментальної та симфонічної музики	Застосовує набуті знання про симфонічну музику в процесі міжособистісного спілкування. Виконує пісні різних жанрів (соло, ансамбль)	Проявляє активність у процесі пізнання музичного мистецтва, використовує медіа-ресурси та інтернет – ресурси у пошуковій діяльності	Слухати музику за власним вибором і бажанням	КК – 1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 10 НЛ – 1, 2, 3

Таблиця 7

Планування музичного мистецтва у 7 класі

№	Тема уроку та основні поняття для засвоєння	Музичний матеріал для сприймання та для виконання	Складові предметних компетентностей			Д/З	Ключові компетентності Наскрізні лінії
			ЗНАНСВА	ДІЯЛЬНІСНА	ЦІННІСНА		
1	Сучасна музика. Стилї та напрями Музичний стиль, авторський стиль, національний стиль,	В.А. Моцарт. Б. ХOFFман. «Адажіо» для скляної гармоніки, до – мажор, А. Хачатурян. «Адажіо» з балету «Спартак» -	Має уявлення про основні поняття	Дотримується правил співу	Висловлює оцінні судження щодо образного змісту прослуханих творів	Слухати музику, визначати академічну та розважальну	КК - 1, 2, 6, 8, 9, 10 НЛ – 2, 3

	адажію, напрями сучасного музичного мистецтва, скляна гармоніка	слухання; М. Катричко. «Хуртовина» - розучування					
2	Джаз Джаз, імпровізація, джаз-мен, джаз-бенд	Ф. Сінатра. «Learning the Blues», Дж. Герман. «Hello, Dolly!», Е. Фіцджеральд та Л. Армстронг. «Summertime», Л. Утьосов та його джаз-оркестр. «Пароплав» - слухання; М. Катричко. «Хуртовина» – виконання	Називає імена видатних виконавців джазової музики, пояснює основні поняття	Інтерпретує прослухані музичні твори	Усвідомлює загальнолюдські цінності, транслятором яких є твори музичного мистецтва	Дізнатися про історію виникнення «Колискової» Дж. Гершвіна	КК – 1, 2, 6, 8, 9, 10 НЛ - 2, 3
3	Рок - н – рол Рок – н – рол, ритм –&– блюз, регтайм	Е. Преслі. «That's All Right Mama», К. Річард і гурт «The Shadows», «Living Doll» - слухання; Н. Май. «Рок-н-рол» - розучування	Називає особливості музичного стилю рок – н - рол	Інтерпретує прослухані музичні твори	Висловлює емоційно-ціннісне ставлення до рок-н-ролу та критичні судження щодо нього	Заспівати пісню «Рок – н – рол» своїм друзям	КК – 1, 2, 6, 7, 8, 9, 10 НЛ - 2
4	Історія рок – музики Рок - музика	Група «The Beatles». «Let it be», група «Queen». «The Show Must Go on», «We are the Champions», група «Pink Floyd». «Another Brick in the Wall», гурт «Океан Ельзи». Фрагмент пісень «Відпусти», «Без бою», «Все буде добре», «Обійми» - слухання; Н. Май. «Рок-н-рол» – виконання	Називає особливості та імена провідних виконавців рок - музики	Виразно виконує запропоновану пісню, створюючи ритмічний супровід	Проявляє допитливість у процесі пізнання музики, використовує медіа ресурси у пошуковій діяльності	Слухати музику у виконанні українських рок-гуртів	КК – 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9 НЛ – 2, 3
5	Популярна музика – зіркові імена Поп-музика	М. Джексон. «They Don't Care About Us», П. Каас. «Mon Moe Moi», «D'Allemagne» («Besie»), А. Пугачова. «Маестро», А. Челентано. «Confessa», «Soli», Л. Фабіан. «Je t'aime», С. Ротару. «Червона рута» - слухання; П. Маккартні. «Yesterday» - розучування	Знає характерні особливості поп-музики як сучасного музичного явища	Дотримується правил співу при розучуванні пісні	Аналізує твори музичного мистецтва, виявляє емоційно – ціннісне ставлення до них	Прослухати пісню «Yesterday» у виконанні різних артистів, розповісти, хто вразив найбільше	КК – 1, 2, 6, 7, 8, 9, 10 НЛ - 2
6	Популярні ВІА (вокально-інструментальні ансамблі) Сучасний гурт, вокально-інструментальний ансамбль (ВІА), їх склад	Фрагменти композицій: ВІА «Смерічка». «Водо-грай», ВІА «Опера». «Пісня про Тбілісі», ВІА «Самоцвіти» «Шкільний вальс», гурт «Пікардійська терція». «Старенький трамвай»; П. Маккартні. «Yesterday» - вик.	Має уявлення про вокально-інструментальні ансамблі (ВІА)	Виразно виконує пісню, інтерпретує прослухані музичні твори	Виявляє емоційно – ціннісне ставлення до прослуханих музичних творів, аналізує їх	Створити буклет про ВІА або сучасні групи	КК – 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10 НЛ - 2
7	Диско	Гурт «Boney M».	Вміє визначити	Порівнює	Виявляє	Підготувати міні –	КК – 1, 2,

	Диско	«Sunny», гурт «Ricchi E Poveri». «Mamma Maria», гурт «Modern Talking». «Brother Louie», «Cheri Cheri Lady», Донна Саммер. «Hot Stuff», «I Feel Love», гурт «Bee Gees». «How Deep Is Your Love», гурт «Pet Shop Boys». «Go West» - слухання; П. Майборода. «Пісня про рушник» - розучування	твори у стилі диско на слух, називає імена провідних виконавців цього стилю	власну думку щодо музики з думками інших і толерантно ставиться до них	емоції, які викликають прослухані твори	виступ на тему ««Пісня про рушник» - пісня, що квітне в душі кожного українця»	5, 6, 7, 8, 9, 10 НЛ - 2
8	Шансон Шансон, шансонье	Шарль Азнавур, Мірей Матьє. «Une Vie D'amour» («Вічне кохання»), Едіт Піаф. «Non, Je Ne Regrette Rien» («Ні, я ні про що не шкодую») – слухання; П. Майборода. «Пісня про рушник» - виконання	Має уявлення про особливості шансону, як жанру сучасної музики	Порівнює пісні стилю шансон з піснями інших музичних стилів	Виявляє повагу та толерантне ставлення до культурного надбання попередніх поколінь	Знайти цікаву інформацію про життя та творчість Едіт Піаф	КК – 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10 НЛ – 2, 3
9	Барди Бард, бард - рок	Фрагменти композицій: Б. Окуджава. «Ваше величество жінчина» та «Молитва Франсуа Війона» у виконанні Ж. Бічевської, Ю. Візбор. «Изгиб гитары желтой», Е. Драч. «Б'ють пороги» (сл. Т.Шевченка), М. Бурмака. «Ми йдемо» - слухання; Т. Петриненко. «Господи, помилуй нас» - розучування	Має уявлення про історію розвитку бардівської пісні, називає прізвища провідних виконавців цього музичного стилю	Характеризує музичні образи прослуханих пісень та тембри кожного виконавця	Усвідомлює загально-людські цінності, транслятором яких є мистецтво	Прослухати виступи українських авторів – виконавців бардівської пісні	КК – 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10 НЛ – 2, 3
10	Звучить авторська бардівська пісня Авторська пісня	Фрагменти композицій: А. Горчинський. «Троянди на пероні», В. Морозов. «Армія світла» та «Біла квітко», В. Висоцький. «Пісня о друге», С. Нікітін. «Под музику Вивальди» – слухання; Т. Петриненко. «Господи, помилуй нас» – виконання	Називає виражальні засоби та характерні риси авторської пісні	Виразно виконує пісню	Виявляє емоційно – ціннісне ставлення до прослуханих музичних творів. З повагою ставиться до сприймання авторської бардівської пісні	Виконати пісню «Господи, помилуй нас» вдома, переглянути кліп	КК – 1, 6, 7, 8, 9, 10 НЛ – 2, 3
11	Урок узагальнення знань	Вікторина «Перевір себе». Слухання музичних композицій і виконання пісень за вибором вчителя і бажанням учнів	Орієнтується в особливостях музичних стилів ХХ століття	Розрізняє на слух музичні твори за стилями	Усвідомлює необхідність збереження мистецького надбання людства	Слухати музику різних музичних стилів	КК – 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10 НЛ – 2, 3
12	Музика театру	І. Кальман. Арія	Орієнтується	Застосовує	Висловлює	Намалювати картину,	КК – 1, 2,

	Театр, театральна музика, опера – буффа, опера – комік, зингшпіль, оперета	«Карамболіна, Карамболетта» з оперети «Фіалка Монмартру», І. Кальман. «Арія містера Ікс» з оперети «Принцеса цирку», А. Хачатурян. «Танець із шаблями» з балету «Гаяне» - слухання; О. Злотник. «Тече вода з під - явора» - розучування	у визначенні основних понять	набуті знання про вокальну музику у власній виконавській діяльності	емоційно – ціннісне ставлення до ролі музики в театральних постановках	розкриваючи образ пісні «Тече вода з-під явора» на сл. Т. Шевченка	6, 7, 8, 9, 10 НЛ – 2, 3
13	Мюзикл Мюзикл	Р. Коччанте. Пісні «Belle», «Danse mon Esmeralda» та «Le Temps de eathedrales» із мюзиклу «Собор Паризької Богоматері» у виконанні Б. Пельтьє – слухання; О. Злотник. «Тече вода з-під явора» – виконання	Називає особливості мюзиклу. Визначає спільні риси опери, оперети та мюзиклу. Знає імена композиторів, які працювали в цьому жанрі	Дотримується правил співу	Виявляє емоційно – ціннісне ставлення до творів сучасного музичного мистецтва	Створити «музичні візитівки» до мюзиклів, які сподобались найбільше	КК – 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10 НЛ – 2, 3
14	Телемюзикл Телемюзикл	І. Костел. Музика до кінофільму «Мері Поппінс» (уривки), М. Дунаєвський. Музика до фільму «Мері Поппінс, до побачення»: увертюра, пісні «Непогода», «Леди sovereignty», «Ветер перемен», «33 корови» (фрагменти); І. Шамо. «Києве мій» – розучування	Має уявлення про мюзикл, як різновид сучасного видовищного мистецтва	Характеризує музичні образи прослуханих пісень	Використовує медіа ресурси у пошуковій діяльності	Підготувати міні – виступ про сюжет та музичні образи у телемюзиклі Роджерса «Звуки музики»	КК – 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 НЛ - 2
15	Історія рок – опери Рок - опера	О. Рибников. Пролог, романси «Я тебя никогда не забуду», «Белый шиповник», епілог «Аллилуя» з рок – опери «Юнона і Авось» – слухання; І. Шамо. «Києве мій» – виконання	Знає особливості рок – опери. Вміє розрізнити класичну оперу і рок-оперу	Виразно виконує пісню, дотримуючись правил співу	Виявляє емоції, що викликають прослухані музичні твори	Переглянути виступи виконавців головних ролей рок – опери «Юнона і Авось». Дати характеристику	КК – 1, 6, 7, 8, 9, 10 НЛ – 2, 3
16	Музика з телеекрану Музика телеекрану	Б. Окуджава. «Нам потрібна одна перемога», музика до фільму «В бій ідуть одні старики». «Смуглянка», І. Цілик, сестри Тельнюк та гурт «Kozak System». «Повертайся живим» - слухання; Н. Май. «Спасибі вам, фронтовики» - розучування	Має уявлення про історію розвитку музики телеекрану, називає прізвища провідних авторів	Інтерпретує музичні твори, які виконуються в кінофільмах	Проявляє зацікавленість музикою з кінострічок радянських і вітчизняних композиторів в та популярних пісень Другої світової війни	Скласти перелік фільмів, до яких написав музику М. Тарівердієв	КК – 1, 5, 6, 7, 8, 9, 10 НЛ – 2
17	Електронна	Кейко Мацуї. «Tears	Пояснює	Визначає на	Висловлює	Слухати музичні	КК – 1, 2,

	музика та її інструменти Електронна музика, синтезатор, семплер, драм – машина, танцювальна електронна музика; електронні музичні інструменти: лазерна арфа, терменвокс, оптиган, електро-скрипка, електро-гітара	of the Ocean», «Deep Blue», Гурт «Space». «Just Blue», «Magic Fly» - слухання; Н. Май. «Спасибі вам, фронтовики» - виконання	основні поняття.	слух твори, виконані на електронних музичних інструментах	критичні судження про електронну музику	твори, виконані на електронних музичних інструментах	4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 НЛ - 2
18	Сучасна танцювальна музика Діджеїнг, бітбоксинг, хіп-хоп, реп, аренд – бі, мистецтво графіті	Дж. Тімберлейк. «Cry Me a River», гурт «ТНМК». «Гранули», гурт «Тартак». «Україно, забивай» - слухання; М. Мозговий. «Край, мій рідний край» - розучування	Має уявлення про основні поняття. Називає імена провідних виконавців	Дотримується правил співу при розучуванні пісні	Проявляє зацікавленість танцювальною музикою та музикою, що оспівує природу рідного краю	Знайти відеозаписи сучасних танцювальних турнірів різних напрямів та проаналізувати їх ритм	КК – 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10 НЛ – 2, 3
19	Жанри та напрями електронної музики Сучасна електронна музика: ембієнт, тріп – хоп, лоу – фай, хаус, техно, транс, індастріал	Й.С. Бах. «Концерт для двох скрипок і оркестру», Й.С. Бах. «Бранденбурзький концерт № 3» (фрагменти), Й.С. Бах. «Бранденбурзький концерт № 3» в стилі техно (фрагмент) – слухання; М. Мозговий. «Край, мій рідний край» - виконання	Пояснює основні поняття	Виразно виконує пісню	Висловлює критичні судження під час аналізу академічної, розважальної й електронної музики (на прикладі фрагментів «Бранденбурзьких концертів» Й.С. Баха)	Заспівати пісню «Край, мій рідний край» своїм друзям і рідним	КК – 1, 2, 6, 7, 8, 9, 10 НЛ - 2
20	Музичне мистецтво: діалог традицій і новаторства. Узагальнення теми	Вікторина «Знавці музичного мистецтва». Л. ван Бетховен. Симфонія № 9. Фінал («Ода до радості») – слухання; виконання пісень за бажанням учнів та вчителя	Орієнтується в визначенні понять, з якими познайомився протягом вивчення теми	Дотримується правил співу під час виконання пісень під фонограму	Проявляє зацікавленість різними стилями, напрямами й жанрами музики	Слухати музику за власним вибором	КК – 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10 НЛ - 2
21	Підсумковий урок	Вікторина «Музичні шедеври» - упізнати за вступом музичний твір та назвати автора, конкурс «Найкращий виконавець» - за поданими ілюстраціями пригадати пісні та виконати разом із друзями	Орієнтується в особливостях музичних явищ ХХ – ХХІ століть	Аналізує та систематизує набуті знання під час розмірковування над проблемою діалогу традицій і новаторства в музиці	Приймає активну участь у конкурсах і вікторинах	Слухати музику за власним вибором	КК – 1, 2, 6, 7, 8, 9, 10 НЛ – 2, 3

Отже, учитель на кожному уроці може реалізувати ключові компетентності відповідно вимог НУШ: *мовну, математичну, екологічну, інформаційну, в галузі техніки й технологій*.

Мовна компетентність передбачає вільне володіння державною мовою, здатність упевнено спілкуватися рідною та іноземними мовами. Посібник містить завдання, в яких учні мають проявити уміння грамотно та аргументовано висловлювати свою думку державною мовою, виконувати пісні українською та англійською мовами («Carol of the Bells»).

Математична компетентність пов'язана, насамперед, з опануванням основ нотної грамоти (розмір, тривалості, ритм), застосуванням геометричних понять (симетрія, пропорція, прості геометричні фігури) під час роботи над творчими проектами.

Екологічна компетентність спрямована на охорону здоров'я людини, виховання бережливого ставлення до природи. У посібнику запропоновані арт-терапевтичні технології, ілюстративний та музичний матеріал, поданий для опрацювання на уроках, покликаний через естетичні почуття формувати в учнів/учениць любов до природи рідного краю.

Інформативна компетентність на сторінках посібника реалізується на кожному уроці, адже передбачає роботу з інтерактивною підтримкою, що містить мультимедійні матеріали, і спонукає учнів/учениць до самостійного створення проектів за допомогою електронних носіїв (створення презентацій, добірок творів, пошук відомостей щодо творчості відомих митців та мисткинь).

Технологічна компетентність передбачає широке використання сучасних технологій та пристроїв. На уроках мистецтва вони застосовуються постійно, на кожному уроці. У музичному мистецтві це знайомство із сучасними музичними інструментами, новими стилями музики (зокрема, електронною), новими сучасними звучаннями.

Матеріал навчально-методичного посібника спонукає до застосування широкого спектру художньо-педагогічних технологій: *інтегративних, художньо-ігрових, інтерактивних, естетотерапевтичних, проблемно-пошукових (евристичних), проектних, музейних* та ін.

Інтегративні технології ґрунтуються на низці прийомів та методів, які часто пропонує посібник: аналіз та порівняння, встановлення подібності між різними художніми явищами; аналогії, емоційно-образні, звукокольорові асоціації.

Приклади завдань:

- графічне зображення рисунків «Мелодії» Х. Глюка;
- порівняння творів музичного й образотворчого мистецтва («Засвіт встали козаченьки»);
- кольорові та звукові асоціації (музичні тембри, образи, настрої);
- створення власної ілюстрації або абстрактної кольорової композиції до музичного твору, що виражає образ, характер, емоцію.
- передавання характеру музики за допомогою пластичного інтонування жестів, танцювальних рухів.

Інтерактивні методи передбачають взаємодію, спілкування, комунікації учнів/учениць. Це форми групової, колективної роботи, що також широко запропоновані на сторінках тем посібника.

Художньо-ігрові технології стимулюють розвиток творчих здібностей, уяви, фантазії, підсилюють емоційність та загальну мотивацію до навчання, сприяють релаксації, профілактиці втоми, подолання гіподинамії. Прикладом популярної гри є «Пригадай мелодію».

Евристичні технології передбачають спостереження та дослідження творів мистецтва. Це пошук відповідей на певні запитання та проблеми. Приклад: «Робота в групах: дослідіть творчість відомих українських композиторів М. Лисенка та Я. Степового, пов'язану з поезією Кобзаря».

Терапевтичні технології широко використовуються в шкільній практиці. Колір і звук — міцна жива енергія, яка здатна вплинути на стан людини, викликати певний настрій, покращити самопочуття. У посібнику міститься завдання з кольоромузики; вираження засобами музики та живопису певного емоційного стану. Приклад завдання: вслухатися в музику, відчути її емоцію, уявити її в кольорі, передати у вигляді художнього образу засобами образотворчого мистецтва.

Проектні технології — колективна діяльність, в яких виховується комунікативність, креатив, співпраця, підтримка, відповідальність, готовність до роботи в команді. У посібнику запропоновані низка проектів, в яких учні зможуть проявити свої творчі здібності, працюючи в парах, групах або колективно.

**ГРАФІКА. УПРОВАДЖЕННЯ ГРАФІЧНИХ ТЕХНІК
В ІНТЕГРОВАНОМУ КУРСІ «МИСТЕЦТВО»(У 5 КЛАСІ)
ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВОГО МИСЛЕННЯ ПІДЛІТКІВ**

Велику роль в активізації творчої уяви, фантазії учнів, стимуляції навчального процесу відіграють інтерактивні технології.

Інтерактивне навчання – це суттєво новий підхід до навчання, який відрізняється від звичайного, традиційного, пасивного, з низьким рівнем активності учнів, відсутністю самостійності, творчості, і головна мета якого полягає в активному засвоєнні навчального матеріалу.

Так, вчителем була розроблена й проведена серія уроків по темі «Графіка» з використанням інтерактивних методів навчання:

- «Кольорові капелюшки» – метод критичного мислення, який дозволяє об'єктивно оцінити явище, прогнозувати події;

- «Сенкан» – технологія, яка може ефективно використовуватися під час закріплення вивченого матеріалу, при обговоренні результатів роботи;

- метод ПРЕС – метод, який допомагає навчитися знаходити вагомі аргументи та формулювати свою думку відносно спірного питання;

- проблемне навчання – технологія, спрямована на активне одержання знань, формування розумових здібностей та прийомів дослідницької діяльності, залучення до наукового пошуку;

- «Відкритий мікрофон» («Я так думаю...») – метод, який надає можливість кожному учню висловити свою думку або позицію;

- «Навчаючись вчу» – вид діяльності, який дає змогу взяти активну участь в навчанні і передаванні своїх знань іншим, використовується при вивченні нового матеріалу.

Критеріями оцінки ефективності тих чи інших форм або методів навчання повинні виступати не тільки показники сформованості знань, умінь й навичок, але й показники сформованості інших якостей, які характеризують сторони розвитку учня (ініціатива, творчий підхід, образність мислення, формування абстрактного мислення тощо).

Доцільне використання різних форм роботи на уроці:

- а) колективні огляди робіт з аналізом, коли в ролі шанувальників виступають самі учні;

- б) виконання групових робіт на складання натюрмортів, підбір кольорових, нюансних гам тощо;

- в) пленерні завдання протягом року;

- г) аналіз відомих творів мистецтва;

- д) виконання творчих вправ, клаузур, що вимагає творчої наснаги, самостійного пошуку і вміння працювати з джерелами інформації, аналізувати та систематизувати інформацію.

Стратегія активного навчання орієнтує на вдосконалення психологічних ресурсів особистості, серед яких одним з найважливіших є рівень розвитку творчого потенціалу кожного учня. Однією з найважливіших умов активного навчання є створення умов, що сприяють зростанню творчої майстерності за рахунок максимально можливого збагачення власного внутрішнього досвіду.

Отже, стратегія активного навчання на уроках образотворчого мистецтва сприяє ефективному формуванню у школярів прагнення до творчого успіху, самореалізації, самовдосконалення. В учнів пробуджується інтерес, потреба розвивати свої творчі здібності, що завдяки своїй поліфункціональній природі має можливість збагачувати духовність, формувати культурну сферу життя, забезпечує комплексність розвитку творчої особистості.

Заняття малюванням не покликані зробити всіх дітей художниками, їхнє завдання – звільнити й розширити такі джерела енергії, як творчість і самостійність, розбудити фантазію, підсилити здатності дітей до спостереження й оцінки дійсності.

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ

Сутність міжпредметної інтеграції. На думку Н. Костюка, «інтеграція – це процес взаємодії елементів із заданими властивостями, що супроводжується встановленням, ускладненням і зміцненням істотних зв'язків між цими елементами на основі достатньої підстави, в результаті якої формується інтегрований об'єкт (цілісна система) з якісно новими властивостями, в структурі якого зберігаються індивідуальні властивості вихідних елементів».

Інтеграція – це створення нового цілого на основі виявлення однотипних елементів і частин у кількох раніше різних одиницях, пристосування їх у раніше неіснуючий моноліт особливої якості. Словосполучення «інтеграція навчання» у педагогічному словнику тлумачиться як «відбір та об'єднання навчального матеріалу з різних предметів з метою цілісного, системного та різнобічного вивчення важливих наскрізних тем (тематична інтеграція); це створення інтегрованого змісту навчання – предметів, які об'єднували б у єдине ціле знання з різних галузей».

Міжпредметна інтеграція – структурно-логічні зв'язки між окремими навчальними дисциплінами, які об'єднують їх у єдину систему дисципліни конкретного профілю.

На наш погляд, найбільш точно визначення дано Г.Ф. Федорцовим: «Міжпредметними зв'язками є педагогічна категорія інтеграційних відносин між об'єктами, явищами і процесами реальної дійсності, що знайшли своє відображення в змісті, формах і методах навчально-виховного процесу і виконують освітню, розвиваючу і виховну функції в їх органічній єдності». У визначенні звертається увага на меті встановлення міжпредметних зв'язків, виходячи з цього, наголошується на необхідності іншого підходу до відбору змісту, вибору методів і форм навчання.

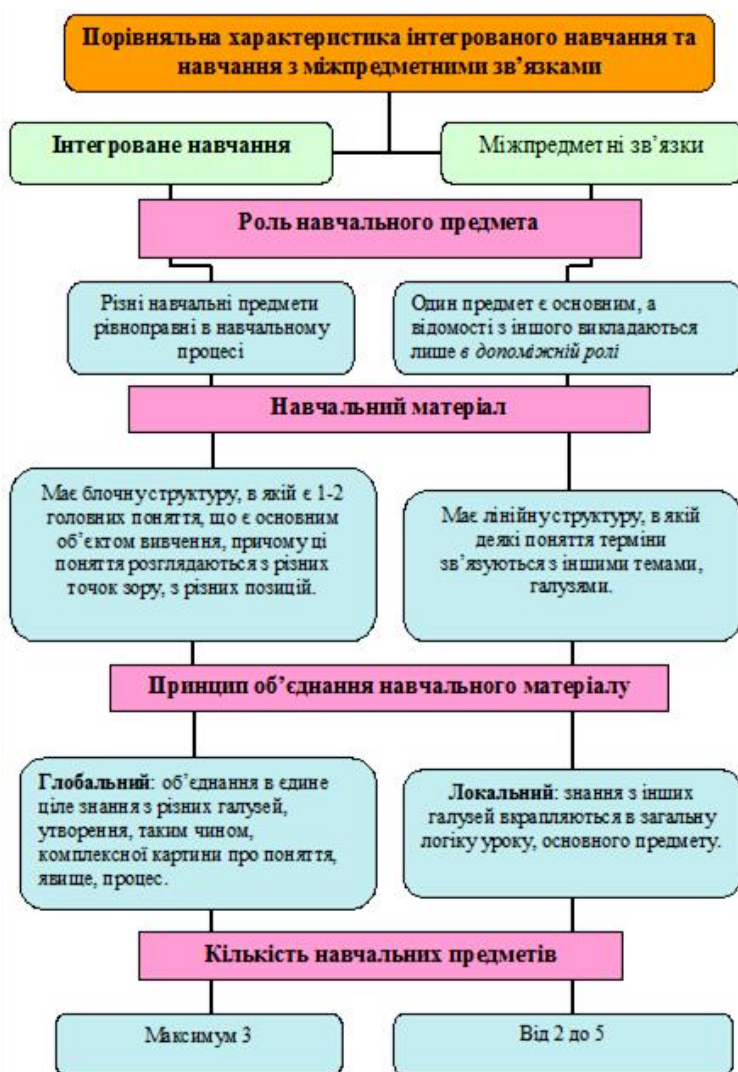
У свою чергу зміни в змісті і методах навчання забезпечують якісно новий рівень у вирішенні завдань освіти, розвитку і виховання молодшого школяра.

Міжпредметна інтеграція складається з міжпредметних зв'язків, інтегрованих уроків і блоків, інтегрованих курсів і програм.

Зміст інтегрованого навчання та навчання з міжпредметними зв'язками

Тривалий час терміни «міжпредметні зв'язки» та «інтеграція навчального матеріалу» вживалися як синоніми. Проте згодом намітилася їхня диференціація: «у тих випадках, коли один предмет є основним, а відомості з іншого викладаються лише в допоміжній ролі з метою повторення, прискорення процесу навчання чи закріплення знань, умінь і навичок, є підстава говорити про міжпредметні зв'язки». Уроки з міжпредметними зв'язками являють собою «короткі вкраплення в урок відомостей з матеріалу інших предметів».

Основними ознаками інтегрованих уроків є:

- ✓ Чітке визначення мети і доцільності інтегрування змісту навчання або способів пізнавальної діяльності учнів;
- ✓ Наукова вмотивованість відбору навчального матеріалу для інтегрування;
- ✓ Розробка структури з виваженим співвідношенням і органічним поєднанням компонентів уроку, що синтезуються в єдине неподільне ціле, а не механічно, в електичній формі співіснують без взаємозв'язку та взаємодоповненості;
- ✓ Добір відповідно спрямованих педагогічних технологій проведення таких занять.

На думку науковців, найцікавіший спосіб проведення інтегрованих уроків – це проведення їх на основі *інтеграції навчального матеріалу з різних предметів*, об'єднаних навколо однієї теми. Інтегративно-тематичний підхід до розробки і проведення уроку полягає в тому, що змістовною, методичною і організаційною одиницею процесу навчання виступає не урок, а навчальна тема (розділ) навчальної дисципліни.

Цей підхід дає змогу розкрити перед дитиною поняття, явища, розглянути їх всебічно (з точки зору різних наук), отримати повну і цілісну інформацію. Існують відмінності інтегрованого навчання і навчання з міжпредметними зв'язками.

Щербань Л.Г.,

учитель образотворчого мистецтва
КУ спеціалізована школа I-III ступенів №9 м. Суми

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДРУЧНИКІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МИСТЕЦТВО» В КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Урок 1

Тема уроку: Засоби живопису виявлення настрою. Вплив світла на колір у пейзажному живописі.

Творча робота. «І місто все стоїть заледеніле»

Мета:

навчальна: продовжити ознайомлення учнів із поняттям пейзаж, із засобами передавання настрою в образотворчому мистецтві; формувати в учнів уміння сприймати, розрізняти й аналізувати співвідношення кольорів, спостерігати за впливом світла на колір предметів, учити використовувати ці знання на практиці (зображувати пейзаж);

розвиваюча: розвивати логічне мислення, мовлення, творчі здібності, естетичний смак;

виховна: сприяти вихованню інтересу до творів образотворчого мистецтва.

Тип уроку: активізації знань, умінь і навичок

Форма уроку: нестандартний урок. Урок - гра

Міжпредметні зв'язки: музика, математика, світова література

Забезпечення уроку:

зоровий ряд: репродукції живописних творів (натюрморти).

музичний ряд: Чайковський «Вальс квітів» (запис)

Матеріали та інструменти: альбом, зошит, простий олівець, фарби, пензлі, баночки, серветки, ластик, лінійка, «Конверти надій та знань»

Обладнання: ноутбук, відео проектор, мультимедійний екран, предмети для побудови натюрморту.

Методи і прийоми, що використовуються вчителем на уроці:

○ методичні прийоми: «Дослідження», «Мозковий штурм», бесіда, пояснення, вирішення пошукових задач;

○ демонстрування, аналіз, спостереження.

Структура уроку:

I. Організаційна частина. (1 хв.)

II. Мотивація учнів. (2 хв.)

III. Оголошення теми і мети уроку. (1 хв.)

IV. Актуалізація опорних знань. (2 хв.)

V. Вивчення теоретичного матеріалу. (15 хв.)

VI. Практична робота. (20 хв.)

VII. Рефлексія. (3 хв.)

VIII. Домашнє завдання. (1 хв.)

Хід уроку:**I. Організаційний момент. Створення емоційного настрою.**

Учитель.

- Що це за символи? (Додаток 4а)

- Коли ви їх використовуєте? Навіщо?

- Чим створюємо настрої у живопису?

II. Актуалізація опорних знань.

Робота в парах. На кожному столі лежить конверт з пазлами. (Додаток 4а) Учні складають картину.

«Мозковий штурм»

- До якого виду мистецтва належать картини? (Обґрунтуйте свою відповідь)

- Що є виражальним засобом живопису? (Обґрунтуйте свою відповідь)

- Від чого залежить колір предметів? (Обґрунтуйте свою відповідь)

- Який це жанр? Чому ви так вважаєте? (Обґрунтуйте свою відповідь)

III. Оголошення теми і мети уроку.

(Запис теми на дошці).

II. Мотивація учнів.

Відомо, що більшість людей надають перевагу пейзажам. Вони легше розуміються, швидше змінюють настрої на позитивний. Як видумаєте, чому саме люди обирають пейзажі? Сьогодні на уроці ми теж вчимося зображувати пейзаж. Що ви очікуєте від сьогоднішнього уроку?

Пропоную написати на аркуші ваші очікування і покласти їх в «Конверти надій та знань»

IV. Актуалізація опорних знань.

- Що таке пейзаж?

- Яких українських живописців ви знаєте?

- Хто зображений на портреті?

- Які роботи Тетяни Яблонської ви знаєте?

(Повідомлення учня-експерта про життя і творчу діяльність художниці)

V. Активізація вивченого матеріалу.

Учитель.

- Пейзаж для художника – це не фотографічне відображення побаченого. А можливість передати своє ставлення, настрої, враження. Давайте подивимось на картини відомих художників та поміркуємо, що ж хотів передати автора.

Перегляд та аналіз картин (презентація).

- Хто автор цієї картини? (Додаток 4)
- Як називається ця робота?
- Що на ній зображено?
- Якому часу доби вона відповідає?
- Чому ви так вважаєте?
- Про що розповідає ця картина?
- Як ви вважаєте, що хотів донести до глядача художник?
- Які співвідношення кольорів обрав художник, щоб відобразити настрій та своє ставлення?

VI. Закріплення вивченого матеріалу.

Пропоную зробити підсумок цього етапу уроку за методом «Незакінченого речення».

1. Колір пейзажу залежить від... (Відповіді учнів)

Доповнення вчителя: Світло розкриває і робить видимим безмежний, сповнений життям, кольоровий світ. Завдяки світлу ми сприймаємо світле і темне, кольорове і безбарвне, рельєфне і пласке, далеке й близьке. Світло є необхідною умовою візуального сприйняття, воно дозволяє нашій свідомості створювати світ живих зорових образів. Завдяки світлу ми відчуваємо колорит природи. Під колоритом розуміємо кольоровий вигляд усього видимого.

Сонячне світло створює невичерпну гармонію кольорів. Воно завжди змінює колорит пейзажу: навесні, влітку, восени і взимку. Навіть протягом доби спостерігаємо зміну кольорів у природі; освітленість залежить від часу доби, пори року, погоди. У літній полудень світло у сто разів яскравіше, ніж уранці та ввечері; освітленість в ясну погоду сильніша, ніж у похмуру, й на півдні сильніша, ніж на півночі.

2. Вранішній пейзаж передаємо у ... (Відповіді учнів)

Доповнення вчителя: У ранковому пейзажі багато світлих тонів помітно жовтувато-рожеві відтінки. У похмуру погоду панують сірі, мало насичені кольорові сполучення, освітлені частини пейзажу здаються холодними, а затемнені – теплими за кольором.

3. Вечірній пейзаж передаємо у ... (Відповіді учнів)

Доповнення вчителя: Увечері світло сонця має помітний жовтогарячий, часом навіть червоний відтінок. У нічному пейзажі дуже багато темних синіх і зеленуватих відтінків. У світлі місяця колір предмета змінюється в бік сірих, блідо-блакитних і блідо-зелених тонів.)

4. Удень пейзаж буде... (Відповіді учнів)

Доповнення вчителя: У сонячному полуденному пейзажі багато контрастних, насичених світлих і темних кольорів.

Висновок:

- Якщо у мене радісний настрій, я використаю...
- Якщо у мене сумний настрій, я використаю...

VI. Практична робота.

Давайте пригадаємо алгоритм нашої роботи.

- Що робимо спочатку? (Плануємо місце предметів).
- Що робимо далі? (Зображуємо предмети).
- Який етап наступний? (Починаємо зображувати предмети в кольорі).
- Що робите потім? (Зображуємо місця напівтіні).
- Який етап далі? (Завершуємо пейзаж).

На виконання роботи вам дається 20 хв.

(Під час колективної роботи учнів учитель здійснює індивідуальний і фронтальний інструктаж, контролює організацію робочих місць, звертає увагу на демонстраційний натюрморт, елементи світлотіні на ньому)

VII. Рефлексія

Кожен ряд демонструє свої роботи. Учні аналізують роботи інших.

Учитель. Пропоную прочитати записи на аркуші, які лежать в наших конвертах. Скажіть, чи виправдались виші очікування від сьогоднішнього уроку? Обґрунтуйте свою відповідь.

Мені сподобався урок тому що.....

- Я дізнався...
- Я навчився...
- Мені не все вдалося...
- Я б хотів ще...

VIII. Домашнє завдання

Принести зошит, фарби, пензлі, баночку, серветки.

Урок 2

Тема уроку: Графічні засоби виявлення об'ємної форми, фактури, матеріалу предмета (лінія, штрих, світлотінь, тінь, що падає)

Творча робота. Проект «Пори року»

Мета:

навчальна: удосконалити знання учнів з теми «Виявлення об'єму та зумовленого кольору», тренувати у їх практичному застосуванні

розвиваюча: розвивати логічне мислення, мовлення, творчі здібності, естетичний смак;

виховна: сприяти вихованню інтересу до творів образотворчого мистецтва.

Тип уроку: узагальнення вивченого матеріалу.

Форма уроку: нестандартний урок. Урок - колаж

Міжпредметні зв'язки: музика, математика, світова література, природознавство

Забезпечення уроку:

зоровий ряд: картки із завданнями; геометричні фігури: куби, циліндри, паралелепіпеди; мультимедійна презентація

музичний ряд: А. Вівальді «Пори року» (запис)

Матеріали та інструменти: альбом, зошит, простий олівець, кольорові олівці, ластик, лінійка.

Обладнання: ноутбук, відео проектор, мультимедійний екран.

Методи і прийоми, що використовуються вчителем на уроці:

- бесіда, пояснення, вирішення пошукових задач;
- демонстрування, аналіз, спостереження.

Структура уроку:

I. Організаційна частина. (1 хв.)

II. Актуалізація опорних знань. (12 хв.)

III. Мотивація учнів. (2 хв.)

IV. Оголошення теми і мети уроку. (1 хв.)

V. Практична робота. (25 хв.)

VI. Рефлексія. (3 хв.)

VII. Домашнє завдання. (1 хв.)

Хід уроку:

I. Організаційний момент. Створення емоційного настрою.

II Мотивація учнів

Сьогодні у нас незвичний урок. Ми отримали запрошення на бієнале

Тлумачення. ВИСТАВКА – публічний показ предметів, образотворчої, друкованої та іншої продукції з певною метою і за визначеною програмою. Розрізняють виставки: міжнародні, національні, регіональні; стаціонарні і пересувні; періодичні (щорічні; ті що відбуваються 1 раз на 2 роки – бієнале; 1 раз на 3 роки – трієнале та ін.). За кількістю експонатів виставки можуть поділятися на персональні, групові, колективні; за матеріалами, що експонуються – живопису, скульптури, гравюри, акварелі, пейзажу, портрету та ін. Широкого поширення набули тематичні виставки, в т.ч. присвячені рекламі туристичних продуктів. Виставки нерідко супроводжуються науковими і науково-практичними конференціями, круглими столами; їх зміст відображається в спеціальних буклетах, путівниках, каталогах, широко висвітлюється в засобах масової інформації (радіо, телебачення, Інтернет).

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель пропонує учням виконати тестові завдання.

Тести «Графічні засоби виявлення об'ємної форми, фактури, матеріалу предмета (лінія, штрих, світлотінь, падаюча тінь)»

1. Назвіть вид образотворчого мистецтва, основним зображальним засобом якого є рисунок:

- а) живопис;
- б) графіка;
- в) скульптура.

2. Зображення предметів та явищ, виконане на площині від руки за допомогою графічних засобів (ліній, штриха, крапки, плями та їх комбінацій), називається:

- а) ліплення;
- б) ілюстрація;
- в) малюнок.

3. Як називається зорове відчуття, виконане світлом, що створює уявлення про забарвлення чого-небудь?

- а) колір;
- б) нюанс;
- в) контраст.

4. Як називають ті частини поверхні, які повернуті до джерела світла й отримують від нього найбільшу кількість світлових предметів?

- а) рефлекс;
- б) світло;
- в) контраст.

5. Як називають частини поверхні, на які не потрапляють прямі промені світла?

- а) насиченість;
- б) відблиск;
- в) тінь.

6. Як називаються відносно короткі лінії, що, ущільнюючись або розріджуючись, створюють різний тон на малюнках і дають можливість виявити об'єм і форму зображуваного предмета?

- а) штрих;
- б) пляма;
- в) тон.

Тести «Виявлення зумовленого кольору куба (білий куб у різному кольоровому оточенні)»

1. Як називається вид образотворчого мистецтва, у якому зображення створюється за допомогою кольору?

- а) пейзаж;
- б) живопис;
- в) скульптура.

2. Як називається зорове відчуття, виконане світлом, що створює уявлення про забарвлення чого-небудь?

- а) колір;
- б) тінь;
- в) контраст.

3. Як називаються усі кольори спектра та їх похідні?

- а) ахроматичні;
- б) контрастні;
- в) хроматичні.

4. Ледь помітний перехід одного колірному тону в інший називається:

- а) рівновага;
- б) нюанс;
- в) колорит.

5. Як називається ступінь відмінності хроматичного кольору від рівного йому за світлотою ахроматичного?

- а) насиченість;
- б) тон;
- в) контур.

6. Непримітна відмінність у кольорі або світлоті між двома спорідненими тонами називається:

- а) гармонія;
- б) відтінок;
- в) асиметрія.

IV. Оголошення теми і мети уроку.

- Сьогодні ми готуємо роботи на бієнале. Поділ класу на групи. Отримання завдань. Теми робіт (за вибором учнів): «Графіка. Живопис. Натюрморт. Пейзаж».

V. Творча робота учнів.

На виконання роботи дається 30 хв.

(Під час групової роботи учнів учитель здійснює індивідуальний і фронтальний інструктаж, контролює організацію робочих місць, консультує учнів)

VII. Рефлексія

Роботи учнів демонструються та аналізуються.

Які враження залишилися у вас від уроку.

Мені сподобався урок, тому що.....

- Я дізнався...
- Я навчився...
- Мені не все вдалося...
- Я б хотів ще...

VIII. Домашнє завдання.

Оформити бієнале, розробити дизайн брошури* бієнале.

Урок 3

Тема: **Карнавал. Виготовлення маски (Паперопластика).**

Мета:

навчальна:

- ознайомити учнів з історією виникнення та використання одного із атрибутів карнавалу – маски та технікою її виконання, зокрема – пап'є-маше;
- вчити учнів працювати в техніці пап'є-маше;

розвивальна:

розвивати логічне мислення, мовлення, творчі здібності, естетичний смак;

виховна:

- виховувати інтерес до творів образотворчого мистецтва, традицій та звичаїв.

Забезпечення уроку:

зоровий ряд: таблиці з теми «Паперопластика», зразки масок, презентація теми.

музичний ряд: карнавальні мелодії (записи), музика П. Чайковського до балету «Лускунчик».

Матеріали та інструменти: альбом, зошит, пластилін, газета, клей, ножиці, простий олівець, ластик, лінійка.

Обладнання: ноутбук, відео проектор, мультимедійний екран.

Хід уроку:

I. Організаційний момент. Звучить карнавальна музика.

- Добрий день.

(На екрані демонстрація масок, карнавальних костюмів, хлопавок).

- Сьогодні ми здійснимо подорож до чарівної майстерні. Бажаю вам чудового казкового настрою.
- Щоб дізнатися, що виготовляють у цій майстерні, пропоную розгадати кросворд.

Кросворд

1. Паперова маса з клейкими речовинами і наповнювачами, з якої роблять іграшки, театральну бутафорію.

2. Назвіть вид мистецтва, виражальним засобом якого є лінія, штрих, крапка?

3. Назвіть вид мистецтва, виражальним засобом якого є форма?

4. Що є виражальним засобом живопису?

5. Як називаються об'ємні вироби з паперу?

- Що ж це за слово? (МАСКА) Що ви знаєте про маску? (Повідомлення учнів про історію виникнення та використання маски?)

- Наближається новорічне свято. Чи знаєте ви, як воно святкується у світі. (Повідомлення учнів).

- Які визнаєте атрибути новорічних свят?

- Слухайте уважно уривки про зимові святкування і будьте готові визначити, які атрибути використовували.

Коли падає перший лапатий сніг і над землею відкривається яскраве зимове небо, народний календар запрошує дорослих і малечу в гості до зимових свят. Там нас чекатиме символ Сонця – медова Калита. Здавна зимові свята вважались родинними, коли сім'я разом прикрашає оселю,

замовляє сили природи на щедрий врожай нового року і набирається сил перед трудовими місяцями. На Різдво біля вбраної ялинки ставили вертеп із фігурками біблійних персонажів, запалювали свічки, водили з піснями хороводи, готували щедру вечерю на зустріч Маланки з Василем. У давнину ж у більшості народів святкування Нового року збігалося з початком відродження природи й співпадало, як правило, з березнем. Усі язичницькі народи відзначали його богослужінням обрядами, урочистими приношеннями й забавами. Древні єгиптяни відзначали початок нового року святом відродження Осірса. У Древній Греції народ і жерці, одягнувши на себе маски, улаштовували на вулицях ходу з піснями й танцями. Жінки, що збиралися на звані вечори, займалися ворожінням. На думку вчених, найдавнішою є традиція святкування Нового року в стародавній Месопотамії. Протягом 12 днів ходами, карнавалами, маскарадами й була ознаменована ця подія. Заборонялося працювати в цей час, карати, вершити суди. Клинопис на одній із глиняних табличок розповідає, що це були дні «неприборканої волі, коли весь світовий порядок ставився шкереберть. Раб перетворювався на пана». В Японії Новий рік вважається найбільшим святом, яке відмічають протягом декількох днів. Святкування на сході країни тривають сім днів, а на заході – цілих п'ятнадцять. Більшість традицій святкування Нового року в Японії сягають 17-18 століття. Серед них – обов'язкова відправка листівок з новорічними привітаннями начальникам, старшим і просто знайомим. На відміну від європейських нічних гулянь, Новий рік в Японії зустрічають зі сходом сонця. Дзвони буддійських храмів відбивають 108 ударів, які, на думку японців, виганяють 108 порочних людських пристрастей. З останнім ударом належить лягати спати, щоб устати перед світанком, вийти на вулицю і зустріти Новий рік з променями сонця, що сходить.

- Так, свято нового року важко уявити без маски, тож я пропоную вам саме зараз виготовити карнавальну маску. До речі, з якого матеріалу можна виготовити маски?

- Чи знаєте ви, де вперше почали використовувати маски?

Розповідь учнів.

З давніх часів у всьому світі маска відіграла важливу роль у театральних виставах. Особливо важливе значення вона мала у східних культурах. Її використовують у театрі і зараз, хоча маска зазнала значних змін форми та виражальних засобів. В Європі використання масок у мистецтві вперше було широко представлено у древніх греків і римлян. Найвідоміший символ театрального мистецтва – маска, що сміється та плаче, бере початок із стародавнього грецького театру. Розквіт мистецтва масок припадає на період Відродження. Велика кількість балів та маскарадів, карнавалів та інших виступів, що проходили на вулиці чи в палацах, сприяла розквіту цього виду мистецтва. Популярності маскам дав і балет, у якому персонажі часто виступали в масках. У наш час маски широко використовуються в циркових виступах та лялькових театрах.

Погляньте, які маски є в нашій майстерні. (Презентація масок).

Учні переглядають презентацію та аналізують виріб за питаннями на дошці.

Мозковий штурм.

- Що зображено на масці?

- Для чого можна використати цю маску?

- Що використав майстер для оформлення маски?

- Чим вам сподобалася ця маска?

- З чого виготовляли маски?

- Я ж пропоную навчитися працювати в техніці пап'є-маше.

Розповідь учителя.

Уперше ця техніка з'явилася у Франції на початку XVI століття і використовувалася для виготовлення ляльок. Пізніше цією технікою виготовляли підсвічники, декоративну ліпнину, підноси, іграшки, маски. Слово «пап'є-маше» перекладається як «жований папір». Існує два способи створення виробів у техніці пап'є-маше. Перший – це виліплювання із маси, яка легко піддається формуванню і складається з паперу та клею. Другий являє собою наклеювання рваного паперу шарами. Газету рвуть на невеликі шматочки, розмочують їх у воді, обкладають ними всю поверхню майбутньої форми. Поки газета не висохла, змащують її клеєм. Наносять наступний шар паперу та знову змащують усе клеєм. Повторюють 3-4 рази. Не можна приклеювати папір безпосередньо на основу, тому що форма не

зніматиметься з неї. Коли заготовка висохне, знімають її з поверхні, ґрунтують та фарбують. За бажанням виріб можна прикрасити мереживом, блискітками, бісером, стрічками.

VII. Практична робота. Оголошуємо конкурс на саму оригінальну маску

Пояснення до творчого завдання:

1. Зробіть із пластиліну ніс та губи. Приліпіть їх до гумового м'яча або повітряної кульки. Щоб основа не рухалася, покладіть її в мисочку відповідного розміру.

2. Газету розірвіть на невеликі шматочки. Розмочіть їх у воді, обкладіть ними ніс, губи та всю поверхню майбутньої маски.

3. Поки газета не висохла, змастіть її клеєм. Нанесіть наступний шар паперу та знову змажте все клеєм. Повторіть 3-4 рази.

Не можна приклеювати папір безпосередньо на основу, тому що маска не зніматиметься з неї.

4. Коли заготовка висохне, зніміть її з м'яча (кульки). Акуратно видаліть пластилін. Олівцем намалюйте контури обличчя та очей. Виріжте їх ножицями. Краї маски та очей закріпіть газетою та клеєм.

5. Розфарбуйте маску спочатку білою, а потім кольоровою фарбою відповідно до задуму.

За бажанням маску можна прикрасити мереживом, блискітками, бісером, стрічками. Під час роботи учнів учитель здійснює індивідуальний і фронтальний інструктаж, контролює організацію робочих місць. Кожен учень демонструє свою маску і презентує дизайн її оформлення. Карнавал масок починається.

Волошина Н.В.,

учитель музичного мистецтва

ЗЗСО I-III ступенів № 17 Сумської міської ради

ІНТЕГРАЦІЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Дитинство – особлива, цікава, незабутня пора. Це пора пізнання навколишнього світу, здобуття нових знань і вмінь. Це найважливіший і неповторний період у житті кожної дитини. Країна дитинства – початок людського життя. І перша сходи́нка в ньому, а, можливо, й найважливіша – це школа. У сучасній школі навчання починається з шестирічного віку. Психологи вважають, що це найбільш сприятливий вік для інтелектуального і соціального розвитку особистості. Наше завдання, як вчителів початкових класів, потурбуватися про те, як зробити навчання цікавим, захоплюючим. Таким, щоб дитині хотілося щодня з радістю йти в школу, а не вигадувати причину, як би залишитися вдома. Учителеві потрібно прикласти чимало зусиль, щоб малюк, який прийшов до школи, став особистістю, яка здатна мислити, здобувати знання, спроможна оцінити себе і тих, хто її оточує. Унікальність вчителя початкових класів полягає в тому, що він фахівець не з одного предмета, а володіє основами знань з різних предметів, а також з педагогіки та психології.

Багато років поспіль педагоги шукають нові шляхи удосконалення навчально-виховного процесу в початковій школі, які б сприяли розвитку творчої особистості. На сучасному етапі реформування школи актуальним завданням є модернізація її початкової ланки. Велике значення приділяється особистісному підходу, що визначає нові цілі початкової освіти, а саме: охорона та збереження здоров'я дітей, розвиток індивідуальності кожної дитини та формування у молодших школярів бажання та вміння вчитися. Основа навчання у школі – урок. А завдання вчителя зробити його цікавим, захоплюючим, який би викликав у дітей радість, посмішку, бажання поділитися новими знаннями. Саме тому на уроках у початковій школі ми впроваджуємо елементи гри, що задовольняють два характерні бажання дитини «хочу гратися» і «хочу вчитися». Об'єднати ці два бажання допомагають нестандартні уроки, які запобігають втраті інтересу до навчання. Це спонукає нас, вчителів початкових класів, до пошуку, вияву творчості, імпровізації при підготовці та проведенні уроків. Одним із різновидів нестандартних уроків є інтегрований урок. Його мета – об'єднання кількох предметів однією темою. З досвіду роботи я знаю, що у дітей молодшого шкільного віку, особливо першокласників, переважає образне мислення. Рання інтеграція сприяє розвитку абстрактного мислення і в подальшому запобігає перевантаженню учнів. Системне інтегрування знань реалізується в навчальному процесі цілеспрямовано, динамічно

розвиваючи розумові здібності учнів. При підготовці до уроку я, як вчитель-практик, намагаюся використовувати елементи інтеграції. Вважаю, що доцільно інтегрувати такі навчальні предмети, як :

- ✓ природознавство і трудове навчання,
- ✓ літературне читання й образотворче мистецтво,
- ✓ математику та природознавство,
- ✓ літературне читання і музичне мистецтво,
- ✓ математику та інформатику.

На мою думку, об'єднання предметів залежить як від майстерності вчителя, так і від рівня підготовки дітей. Від учителів залежить доцільність дібраного матеріалу. Мета уроків, побудованих на інтегрованому змісті, – це створення передумов для різнобічного розгляду певного об'єкта, поняття, явища, формування системного мислення. Важливе значення при цьому має формування позитивного емоційного ставлення до пізнання. Урок не повинен бути перевантажений інформацією та враженнями. Якщо весь матеріал об'єднати навколо певної теми, то результативність уроку буде набагато вищою. Неправильно вважати, що інтеграція – це нове явище в сучасній школі. В свій час ще К. Ушинський створив синтетичний метод навчання грамоти шляхом інтеграції письма і читання. Він вважав, що розвивати мову окремо від думки неможливо. Прикладом інтегрованих уроків для нас стали «уроки мислення в природі» для шестирічних учнів Павлиської середньої школи, які проводив В. Сухомлинський.

Аналізуючи програми, розроблені на виконання Державного стандарту початкової загальної освіти, враховуючи зміни до них, постійно звертаю велику увагу на формування ключових компетентностей молодших школярів. Переконана, що не можна сформулювати цілісного світосприйняття без взаємозв'язку навчання, виховання і розвитку учнів. На власному досвіді ще раз переконалася, що одним із шляхів розвитку компетентностей і є інтегроване навчання. Як зазначає О. Савченко, такі нестандартні уроки дають можливість учителю разом із учнями опанувати значний за обсягом навчальний матеріал, домогтися формування міцних, усвідомлених міжпредметних зв'язків, уникнути дублювання у вивченні низки питань, досягти цілісності знань. Готуючись до інтегрованого уроку, звертаю увагу на річне календарне планування, добираю близькі за темою предмети. Обов'язково визначаю завдання та тип уроку. Дуже важливо чітко виділити навчальну, розвивальну та виховну мету окремо для кожного з предметів, що інтегруються. Часто звертаюся до книги О. Савченко «Дидактика початкової освіти». У своїй книзі О. Савченко вказує на широкі можливості для інтеграції навчального матеріалу. Вважаю, що на сучасному етапі розвитку освіти актуально впроваджувати інтеграцію в початково-виховний процес. Це дає змогу впродовж уроку опанувати значний за обсягом навчальний матеріал, сприяти розвитку учня, як творчої особистості, а також ущільнити знання та досягти їх цілісності. На мою думку, доцільно проводити інтегровані уроки при вивченні нового матеріалу, а також під час узагальнення та систематизації набутих знань. Такими можуть бути і комбіновані уроки.

Досить часто інтегровані уроки містять значний об'єм матеріалу. Тоді краще розподілити цей матеріал на кілька уроків. Це дає можливість учням глибше оволодіти знаннями з даної теми і не перевантажувати дітей насиченістю матеріалу на одному уроці. Ідея інтеграції в освіті є значним здобутком дидактики, оскільки за умови її успішного методичного впровадження реалізується мета якісної освіти. Тому інтеграція як вимога об'єднання у ціле компонентів об'єктів навчання є необхідним дидактичним засобом, за допомогою якого уможливується створення в учнів цілісного уявлення про об'єкт, що вивчається, формується міжпредметна компетентність. Реформування сучасної освіти – це подолання ізольованого викладання навчальних предметів і створення принципово нових навчальних програм, де освітній процес доцільно орієнтувати на розвивально-продуктивний інтегративний підхід. У початковій школі роль інтегративної ланки виконує сам учитель, бо він викладає всі навчальні дисципліни. Тому важливість знань про реалізацію міжпредметної інтеграції змісту навчання на уроках у початковій школі для вчителя незаперечна.

Проблема реалізації міжпредметної інтеграції змісту навчання на уроках важлива й актуальна як для теорії, так і для практики початкової школи. Розуміння педагогами сутності проблеми та вміння відшукати шляхи її вирішення є новою сходинкою до підвищення рівня якості освіти молодших школярів.

Отже, впроваджуючи в свою педагогічну практику інтегровані уроки, ми пришвидшуємо здійснення перебудови процесу навчання. Таким чином маємо змогу частково забезпечити вирішення існуючої у предметній системі суперечності між розрізненими предметними знаннями учнів і необхідністю їх комплексного застосування на практиці. Від методичної правильності побудови і проведення інтегрованих уроків значною мірою залежить результативність процесу навчання, ефективність формування пізнавальних інтересів та переконань учнів, досягається їх всебічний розвиток.

Паламарчук В.В.,
учитель початкових класів
ЗЗСО I-III ступенів № 5, м. Охтирка

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

В інтегрованому уроці поєднуються блоки знань з різних предметів, тому надзвичайно важливо правильно визначити головну мету інтегрованого уроку. Якщо загальна мета визначена, то зі змісту предметів беруться тільки ті відомості, які необхідні для її реалізації.

При плануванні потрібно ретельний вибір типу і структури уроку, методів і засобів навчання, а також визначення оптимального навантаження різними видами діяльності учнів на уроці. Для інтегрованих уроків характерна змішана структура, яка є комбінацією лінійної, концентричної і спіральної структур (В. Підласому). Вона дозволяє маневрувати при організації змісту, викладати окремі його частини різними способами. Змістовні та цілеспрямовані інтегровані уроки вносять у звичну структуру шкільного навчання новизну і оригінальність, і мають **певні переваги**:

- підвищують мотивацію, формують пізнавальний інтерес, що сприяє підвищенню рівня осяяння та вихованості учнів;
- сприяють формуванню цілісної наукової картини світу, розгляду предмета, явища з декількох сторін: теоретичної, практичної, прикладної;
- сприяють розвитку усного і писемного мовлення, допомагають глибше зрозуміти лексичне значення слова, його естетичну сутність;
- сприяють розвитку образотворчих і музичних умінь і навичок;
- дозволяють систематизувати знання;
- сприяють розвитку, більшою мірою, ніж звичайні уроки, естетичного сприйняття, уяви, уваги, пам'яті, мислення учнів (логічного, художньо-образного, творчого);
- володіючи великою інформативною ємністю, сприяють збільшенню темпу виконуваних навчальних операцій, дозволяють залучити кожного школяра в активну роботу на кожній хвилині уроку і сприяють творчому підходу до виконання навчального завдання.

Особливістю інтегрованого уроку є те, що на ньому поєднуються блоки знань з різних предметів, підпорядковані одній темі. Тому дуже важливо чітко визначити головну мету даного інтегрованого уроку, те, як він сприяє цілісності навчання, формуванню знань на якісно новому рівні.

Основні завдання інтегрованих уроків:

- створення передумов для всебічного розгляду учнями певного об'єкта, поняття, явища;
- формування системного мислення;
- збудження уяви;
- позитивного емоційного ставлення до пізнання.

Урок повинен впорядковуватись головній меті, а не бути безладною мозаїкою окремих картин. Тому заздалегідь визначаю інтеграційні уроки, зіставляючи матеріал різних предметів, визначаючи теми, близькі за змістом або метою використання. Адже до проведення інтегрованих уроків готуватись треба не лише вчителю, а й учням.

Мета інтегрованих уроків:

- формування в учнів цілісного світогляду про навколишній світ, активізація їхньої пізнавальної діяльності;
- формування навичок самостійної роботи школярів з додатковою довідковою літературою, таблицями міжпредметних зв'язків, опорними схемами;
- підвищення якості засвоєння сприйнятого матеріалу;

- виявлення здібностей учнів та їхніх особливостей;
- створення творчої атмосфери в колективі учнів;
- підвищення інтересу учнів до матеріалу, що вивчається;
- ефективна реалізація розвивальної функції навчання.

Найдоцільніше проводити інтегровані уроки з метою узагальнення і систематизації знань учнів у рамках вивчення важливої програмової теми. Однак, як показує практика, їх вибір обумовлений метою та завданнями вчителя, тому інтеграція змісту можлива і на комбінованих, засвоєння нових знань, засвоєння вмінь і навичок, застосування знань, умінь і навичок.

Вимоги при підготовці до інтегрованого уроку:

- ✓ правильно розуміти її роль в навчальному процесі.
- ✓ психологічно підготуватися до проведення уроку на інтегрованій основі.
- ✓ з'ясувати чи готові діти дидактично і психологічно до проведення таких уроків.
- ✓ визначити мотивацію інтегрованого уроку.
- ✓ уточнити, чи доцільно з даними предметами чи темами інтегрувати даний урок.
- ✓ продумати, як активізувати опорні зв'язки, що будуть синтезувати знання про явище в нових умовах.
- ✓ урок має бути практично спрямований, сприяти розширенню ерудиції і світогляду учнів.

Інтегровані уроки проводжу здебільшого як вступні до теми або узагальнюючі. Готую до них учнів заздалегідь: насичую їх сприймання відповідними враженнями, активізуючи словник, інтерес до певної теми. Такі уроки емоційно збагачують освітньо-виховний процес, допомагають різнобічно і системно сформувати необхідні уявлення і поняття. Різні види діяльності (художньо-трудова, малювання, читання, слухання), які притаманні урокам інтеграційного змісту, роблять їх цікавими, запобігають стомленню дітей, посилюють інтерес до навчання та школи загалом. Найперспективнішою я вважаю таку організацію пізнавальної діяльності учнів, коли спільною метою об'єднуються уроки рідної мови і низки інших навчальних предметів (читання, природознавства, математики, образотворчого мистецтва, трудового навчання).

Саме інтеграція словесної творчості з різними видами діяльності дає можливість організувати оволодіння граматичними умінями й правописними навичками, ефективно розв'язання мовленнєвих завдань, досягти значних зрушень у загальному розвитку учнів. Так, плануючи інтеграційний урок, мета якого – формування нових знань дослідницьким методом, я використовую конструктивно-творчі завдання, орієнтовані на розвиток словесної творчості, типу «доповни», «пошир», «відредагуй», «склади за графічною моделлю», «напиши стислий, докладний чи вибіркового переказ», а також «вільний диктант». А якщо словесна творчість пов'язана з музичною, пісенною, драматизацією, я добираю завдання, що передбачають високий рівень мовленнєвої творчості: склади казку, оповідання, вірш, загадку, люстрацію-малюнок, створи пісню, драматизацію. Інтегровані ж уроки дають змогу кожній дитині виразити себе в міміці, жестах, співі, русі, малюнку допомагають усвідомити, що один і той самий образ можна передати різними художніми засобами.

Такі уроки можуть проводити як один так і двоє вчителів, заздалегідь спланувавши їх. Інтегрую уроки з природознавства, трудового навчання, образотворчого мистецтва, з української мови, з уроками літературного читання. Так, у 1-му класі під час навчання письма проводжу бесіди за ілюстраціями, вивчаю з дітьми вірші, загадки, скоромовки, розфарбовую малюнки. Проводиться переказ тексту, складається план, добираються і записуються назви зображуваних об'єктів навколишнього світу, складаються речення за ілюстраціями, навчальними ситуаціями, подіями з життя. У 2-му класі під час інтеграції української мови з іншими навчальними предметами вивчаються тексти різних стилів, зміст творів, їх послідовність, складаються діалоги, перекази, висловлювання на основі власного досвіду, складаються різні розповіді. У 3-му класі в процесі інтеграції з іншими навчальними предметами вивчається такий програмовий матеріал з української мови як читання напам'ять віршів і прозових творів, складається діалог за малюнком, ситуацією, переказ тексту, висловлювання своєї думки, складання усних зв'язних висловлювань, робота з деформованим текстом. У 4-му класі здійснюється така робота з інтеграції навчального матеріалу з української мови: усвідомлення змісту тексту, послідовність подій; складання діалогу зв'язного висловлювання за малюнком, описаною ситуацією, переказ, висловлювання власних думок, складання і записування речень, зв'язаних між собою.

Важливим значенням в інтеграційному процесі має математика, що розвиває критичне мислення, впливає на вміння логічно доводити свою думку, обґрунтовувати свою позицію, вести полеміку.

Нетрадиційні інтегровані уроки.

Інтегровані уроки за формою організації та проведення можуть бути не тільки традиційними, а й нетрадиційними (уроки-подорожі, уроки-казки, уроки-проекти, урок-гра, урок-конкурс, урок-інтерв'ю, уроки-фантазії і мислення та інші). Нестандартні або нетрадиційні уроки справді відрізняються від звичних комбінованих уроків і метою, в якій переважає орієнтація на розвиток творчих здібностей, інтересів, нахилів учнів, їхніх специфічних умінь, на отримання певних знань чи вироблення окремих загальнонавчальних умінь, відсутністю послідовності елементів уроку, наявністю в структурі уроку ознак інших форм навчання. Для нестандартних уроків характерні: колективні види роботи, активізація пізнавальної діяльності, партнерський стиль взаємовідносин, цікавість до навчального матеріалу, творчість, зміна ролі вчителя, нестандартні підходи до оцінювання. Нестандартні уроки сприяють готовності дитини до життя, що включає такі якості:

- уміння приймати рішення та робити вибір;
- завжди працювати якісно;
- проявляти ініціативу;
- бути свідомим того, що існують різні цінності;
- вміти співпрацювати з великим обсягом різноманітної інформації, самостійно здійснювати її пошук, обробку, аналіз і зберігання.

До нестандартних уроків готуюся заздалегідь. Передусім вибираю найбільш активних, ініціативних, добре підготовлених з теми учнів (якщо це нова тема, то даю їм опрацювати матеріал самостійно, при цьому надаю консультації). Різновидом інтегрованих уроків є бінарні уроки. Їх відмінність полягає у тому, що інформація з різних навчальних предметів подається окремими блоками. Як правило, їх об'єднує навчальна тема. Такі уроки часто проводяться із залученням асистента. Його роль можуть виконувати батьки учнів, учителі музики, інформатики, медсестра тощо. Залучення асистентів до проведення інтегрованих уроків практикую нечасто. За потреби їх роль успішно виконують учні, які готують і виконують випереджувальні завдання.

Інтегрований урок – це один із видів нетрадиційних уроків. Необхідно розрізнити інтеграцію, що сприяє глибшому сприйманню та осмисленню навчання, і міжпредметні зв'язки (принагідні вкраплення в урок відомостей з матеріалу інших предметів). Інтегрований урок – це новий тип уроку, у якому навколо однієї теми поєднано відомості різних навчальних предметів.

Види інтеграції:

- За змістом (залучення матеріалів інших предметів).
- Способом пізнавальної діяльності (спостереження, мислення, мовлення).

На інтегрованому уроці використовують обидва способи. При підготовці до інтегрованого уроку потрібно обґрунтувати доцільність інтегрування і якого саме, навчального матеріалу і структури (поєднання складових частин) і технологій проведення. Інтегровані уроки сприяють формуванню цілісного сприйняття навколишнього світу. При цьому оновлюється зміст навчання, урізноманітнюються форми і методи навчання, підвищується якість знань.

Переваги інтегрованого уроку:

✓ розвиває творчий потенціал учнів, спонукає до творчого пізнання навколишньої дійсності до встановлення причинно-наслідкових зв'язків, розвиває логіку, формує вміння порівнювати, узагальнювати, робити висновки.

✓ у школярів формується ініціативність, самостійність, комунікабельність, громадянська свідомість.

✓ зростає адаптованість учнів до реалій життя, навколишній світ і різні процеси в ньому сприймаються цілісно.

До проведення інтегрованих уроків готуватися треба як вчителям так і учням. Для цього пропонуються диференційовані завдання. Добирають додаткову інформацію, працюють із тематичним словником, вчать вірші, готують інсценізацію уривків художніх творів, підбирають ілюстрації та малюють малюнки. Інтегровані уроки дають відчутні результати у розвитку пізнавальних здібностей молодших школярів, вносять у звичайну систему уроків новизну, допомагають дітям сприймати важливі поняття,

явища цілісно та водночас різнобічно. Ідеї інтегрованого навчання сьогодні дуже актуальні, бо вони сприяють успішній реалізації нових освітніх завдань. Це дає також можливість учням опанувати значний за обсягом матеріал, досягнути формування міжпредметних зв'язків, уникнути дублювання багатьох питань. В результаті інтегрованих зв'язків у дітей створюється певний обсяг знань, який збільшується не внаслідок накопичення певної інформації, а шляхом синтезу поглядів, позицій, почуттів. Аналіз програм для початкової школи дозволяють інтегрувати всі предмети початкової ланки. Варіанти інтегрованих уроків різноманітні. Та слід пам'ятати, що їх в основі повинна бути близькість змісту тем та логічний взаємозв'язок.

В ході роботи над темою, після вивчення методичної літератури про можливість інтеграції навчальних дисциплін, проводячи інтегровані уроки, я побачила переваги цього виду уроків перед іншими: Світ, що оточує дітей, пізнається ними в різноманітті і єдності. Інтегровані уроки розвивають потенціал дітей, спонукають до активного пізнання навколишньої дійсності, до осмислення і знаходження причинно-наслідкових зв'язків, до розвитку логіки, мислення; вони сприяють розвитку мови, формуванню уміння порівнювати, узагальнювати, робити висновки.

Форма проведення інтегрованих уроків нестандартна, захоплююча.

Використання різних видів роботи підтримує увагу учнів на високому рівні, що дозволяє говорити про розвиваючу ефективність таких уроків. Інтеграція дає можливість для самореалізації, самовираження, творчості учителя, що зрештою сприяє розвитку його учнів. Проведення інтегрованих уроків і включення в навчання інтегрованих вправ на уроках індивідуального навчання привело до того, що:

- ✓ інтеграція навчальних предметів дозволила розширити рамки предметів, що викладаються;
- ✓ використання різних видів роботи підтримує увагу учнів на високому рівні, що дозволяє говорити про розвиваючу ефективність таких уроків;
- ✓ підвищився пізнавальний інтерес учнів, що проявляється у бажанні активної і самостійної роботи на уроці і в позаурочний час;
- ✓ змінився рівень інтелектуальної діяльності, що забезпечується розглядом навчального матеріалу з позиції різних предметів, встановленням взаємозв'язків між проблемами, що вивчаються;
- ✓ зміни в емоційному розвитку учнів, які ґрунтуються на залученні музики, живопису, ліплення, літератури і так далі;
- ✓ відбувається включення дітей в творчу діяльність, результатом якої можуть бути їх власні вірші, малюнки, панно, вироби, що є відображенням особистого відношення до тих або інших явищ і процесів.

Тематичне навчання – інтегровані дні

У своїй роботі практикую проведення інтегрованих днів. Протягом такого дня проводяться всі уроки за розкладом, наприклад: читання, мова, математика, образотворче мистецтво, але весь матеріал занять, усі завдання підбираються відповідно до однієї загальної теми. Тематичне навчання передбачає інтеграцію різних сфер навчального плану на основі цікавої ідеї, яка об'єднує зміст різних предметів. Планування використовується таким чином, щоб учні бачили зв'язок між різними предметами і практичним застосуванням набутих знань у житті. Інтегровані дні я проводжу на початку вивчення теми, якщо це необхідно, і обов'язково наприкінці. Використовую дві основні форми проведення інтегрованих днів. Вибір однієї з них залежить від загальної теми, а також від програмованого матеріалу, рівня самостійності учнів, типу уроку тощо. Якщо вчителю необхідно керувати роботою класу, особливо на початку запровадження цієї технології, або неможливо переставити теми так, щоб проводити повторення та закріплення вивченого з різних предметів у один день (це є найкращим варіантом для проведення інтегрованих днів), то в певний день окремо проводяться уроки читання, української мови, математики та інші. Але під час кожного такого уроку весь матеріал підбирається відповідно до загальної теми, діти працюють у групах, і для кожної групи готується окреме завдання. Групова робота обов'язково чергується із фронтальними формами перевірки, ігровими моментами, диспутами, конкурсами. Якщо матеріал навчальних предметів, обраних для інтегрованого дня, дає змогу використовувати переважно завдання для самостійного опрацювання, тема легка, діти добре працюють у групах, можна організувати роботу дітей протягом інтегрованого дня у центрах діяльності.

Так, приміром, на першому уроці одна група опрацьовує матеріал із читання у центрі читання, друга виконує мовні творчі вправи у центрі мови, третя обчислює вирази, розв'язує задачі, здійснює вимірювання, проводить дослідження у центрі математики, а четверта група займається прикладною творчістю у центрі мистецтва. На наступному уроці групи міняються місцями, і так на кожному новому місці. До кінця дня кожна група проходить усі центри діяльності, виконує всі завдання, з кожного предмета всі учні отримують оцінки, адже завдання переважно розраховані на самостійну творчість дитини. У разі проведення останнього варіанта інтегрованого дня доцільно запросити у ролі консультантів-помічників інших вчителів, батьків, старшокласників.

Переваги тематичного навчання є:

- ✓ краще засвоєння учнями матеріалу;
- ✓ розуміння ними зв'язків між навчальними дисциплінами;
- ✓ посилена позитивна мотивація школярів до навчання;
- ✓ можливість вільного спілкування;
- ✓ відповідальність за свою роботу;
- ✓ оцінювання роботи кожного учня.

Дуже важливо, щоб учитель не керував дітьми і не робив усе за них, а лише допомагав їм, забезпечував необхідними матеріалами, джерелами інформації. Діти повинні відчувати, що вони працюють разом з учителем, а не роблять щось для нього.

Далі пропоную ознайомитись із варіантом плану інтегрованого дня «Зима-білосніжка». Читання. Урок позакласного читання на тему «Зима».

Мета: вчити дітей свідомо, правильно, виразно читати вголос і мовчки; формувати уміння аналізувати художні твори, висловлювати своє ставлення до прочитаного, вчити працювати в групі.

Українська мова. Урок розвитку зв'язного мовлення. Написання твору-мініатюри «Зима».

Мета: збагачувати словниковий запас дітей з теми «Зима»

Математика. Повторення й закріплення вивченого.

Мета: вдосконалювати обчислювальні навички учнів шляхом розв'язування прикладів та задач; виробляти навички самостійної роботи.

Трудове навчання. Виготовлення ялинкових прикрас.

Мета: розвивати фантазію, творчість, естетичні смаки школярів.

Основи здоров'я. Профілактика простудних захворювань.

Отже, інтеграція – це не самоціль, а певна система в діяльності вчителя, отже має бути і кінцевий результат інтегрованого навчання. Інтеграція навчальних предметів в початковій школі сприяє загальному розвитку дитини і глибокому вивченню матеріалу, формуванню цілісної картини світу у дітей, розумінню зв'язків між явищами у природі, суспільстві та світі в цілому.

Особливість інтегрованого уроку

Інтегрованим уроком називається будь-який урок зі своєю структурою, якщо для його проведення притягуються знання, уміння і результати аналізу матеріалу, що вивчається, методами інших наук, інших навчальних предметів. Поза сумнівом, багато педагогів володіють поняттями з теоретичної бази необхідних, але не багато хто враховує **критерії ефективної реалізації інтегрованого уроку**, такі як:

1. Активізація пізнавальної творчої діяльності учнів, розвиток пізнавального інтересу через проблемне навчання.
2. Залучення учнів в самостійну практичну діяльність.
3. Розвиток дослідницьких навичок і уміння приймати самостійне рішення.
4. Формування у сучасних уявлень, що вчать, про цілісність і розвиток природи.
5. Формування системного мислення і глибоке усвідомлене засвоєння понять.

Для успішної реалізації інтегрованого навчання необхідно розуміти **функції інтегрованих уроків:**

1. Методологічна функція – формування уявлень сучасних дисциплін, що вивчаються учнями.
2. Освітня функція – формування системності, зв'язаність окремих частин як системи, глибини, гнучкості усвідомленість пізнання.

3. Розвиваюча функція – формування пізнавальної активності, подолання інертності мислення, розширення кругозору.

4. Виховна функція – відбиття політехнічної спрямованості.

5. Конструктивна функція – вдосконалення змісту навчального матеріалу, методів і форм організації навчання.

У свою чергу, щоб провести інтегрований урок, необхідно врахувати наступні умови: в першу чергу вчитель повинен вибрати об'єкт вивчення на уроці і уважно проаналізувати зміст уроку. Далі до підготовки уроку можна залучити учнів, як правило, вони завжди раді допомогти вчителю. В процесі реалізації уроку треба подумати про технології самоосвіти учнів. Учитель не повинен забувати і про використання методів проблемного навчання, оскільки завдяки цьому відбувається активізація розумової діяльності учнів на усіх етапах уроку. Продумане поєднання індивідуальних і групових форм роботи так само є невід'ємною частиною інтегрованого уроку. Ну і звичайно ж слід не забувати про облік вікових психологічних особливостей тих, що навчаються і їх орієнтацію на здоровий спосіб життя. Так само неможливо реалізувати інтегрований урок, не знаючи його типів і форм. Інтегроване навчання припускає проведення уроків з широким використанням сучасних педагогічних технологій і навіть надає можливість проведення бінарних уроків (тобто уроків, на яких одночасно є присутніми два вчителі).

Отже, перший тип уроку – це **урок формування нових знань**. Цей урок вирішує комплекс завдань, поставлених учителем шляхом сполучуваності різноманітних методів, засобів і технологій.

Формами прояву такого уроку є: *урок-подорож, урок-дослідження, урок-екскурсія, мультимедіа-урок, проблемний урок*.

При такій формі організації застосовуються як пояснювально-ілюстративні, так і частково пошукові, дослідницькі методи навчання, дискусія, різноманітні джерела знань, програми телебачення, кінофрагменти, мультимедійні курси, Інтернет-технології, інші технічні засоби навчання і контролю.

Широко використовуються також різноманітні форми роботи: групова, фронтальна, в ланках, в парі, індивідуальна. На таких уроках створюється більше можливостей для вирішення пізнавальних завдань, висловлювання пропозицій реалізації творчого потенціалу, словом створюються умови для повного розвитку особистості учня. Наступний тип уроку не менш цікавий – це **урок відкриття нових знань**. Головна мета такого уроку – це вироблення учнями умінь, навичок і компетенцій у рамках навчальної програми. Завдання такого уроку розділяються на три групи:

1. *освітні*: познайомити; дати представлення; виробити вміння; навчити володіти прийомами;

2. *виховні*: показати роль; залучити в активну практичну діяльність; сприяти вихованню природо- і культуро-охоронної, екологічної свідомості; створювати об'єктивну основу для виховання і любові до рідного краю; удосконалювати навички спілкування;

3. *розвивальні*: навчити працювати з додатковою літературою і іншими джерелами інформації; готувати повідомлення; виступати перед аудиторією, формувати критичне мислення; уміння аналізувати, виділяти головне, узагальнювати і робити висновки.

На уроці відкриття нових знань використовуються наступні форми навчання: урок-практикум, урок-твір, урок-ділова або рольова гра, комбінований урок, урок-подорож.

Далі виділяється урок узагальнення, для глибшого засвоєння знань, високий рівень узагальнення, систематизації. Такі уроки проводяться при вивченні великих тем програми або у кінці навчальної чверті, року. До них можна віднести підсумкові уроки. На уроці повторення і систематизації знань учні включаються в різні види діяльності. Проводяться бесіди, дискусії, лабораторні роботи, практикується виконання завдань, рішення завдань. На цих уроках, разом з бесідою включаються короткі повідомлення учнів, виступи з усними рецензіями на окремі статті, книги, присвячені вирішенню питання. Для учнів спостереження об'єкту, що вивчається, не залишається ізольованим елементом. Учень порівнює, робить висновки, мислить.

Встановлення зв'язків між різними формами розумових процесів і предметною дією, забезпечує цілісність діяльності учнів, її системність. К. Ушинський шляхом інтеграції письма і читання, розробив і впровадив аналітико-синтетичний метод навчання грамоти. Більше того, в інтеграції спочатку була новизна і суть цього методу, оскільки він, за задумом автора, дозволяв пристосувати і злити в єдине ціле окремі елементи двох видів мовної діяльності – письма і читання – для швидкого і міцного

досягнення однієї мети: формування у дітей здатності до дистанційного спілкування за допомогою тексту. Шлях злиття – однонаправленість усіх виконавських дій на інтуїтивне, практичне досягнення дитиною прийомів співвідношення усної і письмової мови. Блискучим прикладом проведення інтегрованих уроків був досвід В. Сухомлинського, його «уроки мислення на природі», які він проводив для шестирічних дітей, це – інтеграція основних видів пізнавальної діяльності (спостереження, мислення, мовлення) з метою навчання, виховання і розвитку дітей.

З усього вищезазначеного можна зробити висновок про те, що інтегровані уроки є досить складною системою. І для того, щоб ефективно, вдало, професійно використати їх на практиці треба знати теоретичні аспекти інтегрованого навчання, а також засвоїти особливості їх використання в початковій школі, яких слід дотримуватися для того, щоб здійснити якийсь певний педагогічний задум. Найбільш поширеною є інтеграція української мови з читанням, природознавством, образотворчим мистецтвом, музикою. Ці зв'язки можуть переплітатися ще тісніше, де інтегруються не два предмети, а три і навіть більше. Такі уроки сприяють глибокому проникненню учнів в слово, у світ фарб і звуків, допомагають формуванню грамотної усної і письмової мови учнів, її розвитку і збагаченню, розвивають естетичний смак, уміння розуміти і цінувати витвори мистецтва, красу і багатство рідної природи.

Афанасьєва Л.І.,

вчитель музичного мистецтва КУ ЗОШ I-III ступенів № 15 м. Суми

РОЗВИТОК МУЗИЧНО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Головною метою виховання є всебічний і гармонійний розвиток людини. Людина змінюється протягом усього життя, але особливо інтенсивно відбуваються ці зміни в дитинстві, підлітковому віці та юності, коли фізично людина росте швидко, змінюючись і духовно. Саме в дитинстві, як у ніякому іншому віці, людина здатна глибоко відчувати і переживати, захоплюватись і дивуватись, яскраво і безпосередньо виражати свої емоції, безмежно фантазувати. Ось чому в цей період на неї через мистецтво можна якомога сильніше і природніше вплинути, використовуючи в процесі навчання і виховання саме її вікові особливості. «Музика – уява – фантазія – казка – творчість – отака доріжка, ідучи якою, дитина розвиває свої духовні сили», – визначав В. Сухомлинський. Допомогти знайти цю стежку, вміло спрямувати дітей на такий шлях – завдання вчителів, вихователів, батьків [4].

Переважає більшість науковців – психологів, педагогів, музикознавців – збігаються у погляді на особливу роль художньої творчості, в тому числі і музичного мистецтва, у справі виховання творчої особистості. Наприклад, видатний педагог-музикант Н. Ветлугіна була впевнена, що сучасне виховання повинне формувати людину нового типу, здатну до активної творчої діяльності, і наголошувала: «Мистецтво, зокрема музика, приховує у собі великі можливості для творчого розвитку підростаючого покоління» [2, с. 80].

Музика є одним із наймогутніших засобів виховання, який надає естетичного забарвлення духовному життю людини. «Пізнання світу почуттів неможливе без розуміння і переживання музики, без глибокої духовної потреби слухати музику й діставати насолоду від неї» – писав В. Сухомлинський. Без музики важко переконати людину, яка вступає в світ, у тому, що людина прекрасна, а це переконання, по суті, є основою емоційної, естетичної, моральної культури. Ці слова видатного викладача-гуманіста конкретизують його думку про музичне виховання як першооснову у вихованні людини [4].

Слід зазначити, що поняття «творчість» тісно пов'язане з поняттями «творча діяльність» та «креативність». Творчою вважається така діяльність людини, в результаті якої створюється щось нове – чи предмет зовнішнього світу чи побудова мислення, що веде до нових знань про світ, або почуття, здатне відображувати нове ставлення до дійсності. Б. Асаф'єв писав, що творчість сприяє більш глибокому засвоєнню музичного матеріалу і розвитку музичності дітей [2, с. 82].

Обрана категорія охоплює школярів 5-8 класів, що перебувають на етапі підліткового віку, який характеризується істотними змінами на фізіологічному, психічному, інтелектуальному рівнях та є сензитивним для розвитку креативності. У школярів-підлітків ускладнюється сприймання простору, часу, культурних фактів, творів мистецтва. Активізація слухових, зорових, чуттєвих уявлень виникає в процесі

сприйняття мистецтва, що сприяє формувальному впливу інтегрованого музичного навчання на розвиток креативності підлітків [3].

Розглянемо, як приклад, один із методів розвитку музично-творчих здібностей учнів: «*Юний композитор та аранжувальник*» учні обирають будь-який власний, або інший простий легкий пісенний, фортепіанний твір записують його на комп'ютері в програмі нотний редактор, конвертують в *midі* формат та переміщують вже готовий аудіо запис в програму для створення аранжування, далі учні обирають різні тембри різних музичних інструментів які їм сподобались. Також учні можуть експериментувати з різними музичними стилями такими як (класика, рок, джаз, хіп-хоп та інші.)

Такі завдання являються імпульсом до подальшої більш складної музичної творчості тому є необхідність зацікавити учнів знайомлячи учнів з такими цікавими завданнями. При цьому є необхідність спрямувати учнівську музичну творчість у поєднанні з різними мистецькими напрямками: літературним, образотворчим, театральньо-драматичним та іншими різними напрямками мистецтва.

Для цього Ю. Алієвим був запропонований «Метод проблемного викладання матеріалу», він спрямований на залучення учнів до самостійної роботи і пошуку знань. Також Ю. Алієвим були запропоновані положення, спираючись на методи які працюють найбільш успішно, а саме [1]:

1) формування самостійності музичного мислення й активність у пошуку знань про музику, музичну творчість та різні види музичної діяльності;

2) проблемна ситуація повинна включати три компоненти: необхідність у створенні нової музичної дії, невідоме, котре необхідно розкрити; залучення можливості учнів до виконання творів; прийняття проблеми більшості класу;

3) будь-яка проблема повинна бути вирішена, або учнями, або вчителем сам повинен направити учнів до шляху вирішення проблеми.

Розвиток емоційної сфери в підлітковому віці характеризується різкими переходами від надмірної рухливості до спокою, від піднесення до байдужості. Для цього періоду характерними є різка зміна настроїв і переживань, підвищена збудливість, імпульсивність. Спостерігається наявність «підліткового комплексу», що виявляється в демонструванні перепаду настроїв. Відбувається розвиток як узагальнених почуттів, так і відносно стійких переживань (інтелектуальних, моральних, естетичних тощо). При систематичному й цілеспрямованому мистецькому впливі, відбувається поступовий перехід від ситуативного переживання краси явищ природи, музичних і літературних творів, творів живопису до стійких естетичних почуттів [2].

Однак у підлітковому віці спостерігаємо процес, коли підлітки начебто приховують від присутніх свої креативні якості. Це відбувається через низку причин: соціальні та особистісні обмеження, страх самовідкриття, негативні реакції оточення на особистісні підліткові прояви. Подібна тенденція в підлітковому віці визначається конкретними обставинами: зміною місця підлітка у суспільстві та його позиції в нових стосунках зі світом і цінностями дорослих, що по-новому наповнює зміст його свідомості [7]. У підлітковому віці розвиток креативності стає важливою стадією для наступного розвитку особистості, її самовираження, що сприяє адаптації в дорослому суспільстві.

Проблема розвитку особистості учнів-підлітків засобами мистецтва в освітній практиці має визначальний характер, адже саме в цей період відбувається активний розвиток психічних функцій, необхідних для творчості, зокрема творчої уяви, асоціативно-образного мислення, художньої спостережливості, активізується прагнення до самовираження, що набуває важливого значення у формуванні підлітка як креативної особистості. Здавна до проблеми виховання особистості через вплив мистецтва зверталися філософи та педагоги: Аристотель, В. Вернадський, А. Дістверг, Я. Коменський, Сократ та інші, наголошуючи на виховному та розвивальному впливі на підростаючу особистість звуків музики, високої поезії, живопису та театру.

Інтерактивне навчання комплексно розвиває цілу низку індивідуальних творчих здібностей. Це здібності мотиваційні (прагнення творчих досягнень, емоційність, радість відкриття), інтелектуально-логічні (аналіз, порівняння), інтелектуально-евристичні (фантазія, генерування ідей та гіпотез, асоціативне мислення, критичне мислення), комунікативні (використання творчого досвіду інших, відстоювання власних ідей, співробітництво, уміння уникати конфліктів та самоорганізація (раціональне планування своєї діяльності, самоконтроль, старанність).

На думку Д. Шостаковича, любителами і знавцями музики не народжуються, а стають. Тому перед викладачем музики постає дуже важливе завдання: навчити дитину розпізнавати та цінувати якісну музику, сприймати музичні твори, аналізувати їх та знаходити у своїй душі відгук. Для реалізації цих завдань учителю необхідна велика кількість навчальних посібників: методичні розробки уроків, робочі зошити, збірники аудіозаписів музичних творів. Робочі зошити на друкованій основі вже традиційно використовуються у навчальному процесі і стають добрими помічниками вчителя [6].

Ці посібники допоможуть вчителю ефективно розкрити навчальні теми певного класу, цікаво викласти програмний музичний матеріал; навчити дітей сприймати й аналізувати музичні твори, передавати характер і настрій музики пластичними рухами; виконувати та створювати елементарний ритмічний супровід; розуміти значення музичних термінів.

Дослідники проблеми розвитку школярів-підлітків засобами мистецтва наголошують на невичерпних можливостях кожної особистості, яка має в собі генетично закладений потенціал для самовираження у творчій діяльності, але його необхідно розвивати, і це може відбуватися лише в процесі мистецького навчання. Зустріч підлітка з високою культурою відбувається на уроках художньо-естетичного циклу (до яких належить інтегрований урок музики, що названо уроком мистецтва). Тому до цих 34 уроків висувуються високі вимоги щодо надання учням не лише теоретичних знань, але й художньо-естетичних компетентностей як життєвих орієнтирів у сучасному світі відповідно до нових освітніх запитів, адже саме тут постають невичерпні педагогічні можливості діагностування й розвитку низки якостей особистості учнів, що зумовлюють ефективність їх творчої діяльності та поведінки. Посилена увага до особистості учнів-підлітків у процесі мистецького навчання, за відповідних умов, допоможе розкрити їх творчі можливості та розвинути креативність. Соціологічні дослідження показують, що в структурі художніх інтересів підлітка – музика дедалі більше входить на перше місце.

Але за цією ситуацією виявляються досить складні суперечності побутування музики. Це, насамперед, однобічна орієнтація більшості підлітків на естрадно-розважальну музику. Стрімкий розвиток звукотехніки забезпечує глибоке проникнення цієї музики у сферу учнівського побуту та дозвілля, що сприяє формуванню поверхневого споживацького типу музичної культури особистості [5].

Музична культура може бути визначена як творення через творчість, і творення насамперед свого внутрішнього світу через різноманітні види художньої діяльності. Творчий початок, як здатність дитини створювати своє, нове, оригінальне, краще – формується найбільше активно, коли музична діяльність з «зовнішнього предмета» творчості переходить у внутрішній стан (рефлексію) і стає змістовним виявленням дитячого «Я». Важливо, щоб у творчому музикуванні (співі, грі на інструментах, диригуванні, пластичному і мовному інтонуванні, міркуванні та ін.) дитина «вихлюпувала» свій стан, суб'єктивно «проживала» свій настрій у музиці, а не виконувала технічне завдання вчителя. Мудрість творчості полягає в тому, що не треба «квалити» почуття думкою, треба довіритися несвідомій області душі дитини. Поступово накопичуючи і зіставляючи свої враження, музично-слухові представлення, вона раптово розцвітає у своїх творчих проявах, як раптово розкривається квітка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алієв Ю.Б., Безбородова Л.А. Методика преподавания музыки в общеобразовательных учреждениях: Учеб. пособие для студентов, обучающихся по спец. 030700 муз. Образование. М.: Academia, 2002. С. 413.
2. Кондратенко Г.Г. Формування творчих здібностей підлітків у позаурочній роботі засобами музичного мистецтва / Наук. записки: Зб. наук. ст. НПУ імені М. Драгоманова. Вип. 59. К., 2005. С. 78-84.
3. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва в основній школі: метод. посіб. для вчителів. К.: Шк. світ, 2012. 125.
4. Ляшко М.П. Особливості розвитку музичних здібностей та їх вплив на загальний розвиток особистості URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5/91.pdf>
5. Олексюк О.М. Музична педагогіка: навч. посіб. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 247 с.
6. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в основній школі: навч. -метод. посіб. / Гол. ред. Б.Є. Будний. Тернопіль: Навч. кн. – Богдан, 2001. 270.
7. Туник Е.Е. Психодиагностика творческого мышления. Креативные тесты. Спб.: «Дидактика плюс», 2002. 45 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ

Уміння використовувати комп'ютер для вирішення професійних і навчальних завдань стає обов'язковим компонентом підготовки будь-якого фахівця. У сучасному світі найголовнішим є питання підготовки фахівців до використання комп'ютерних технологій у майбутній професійній діяльності.

На сучасному етапі інформатизації суспільства все більшого поширення в різноманітних сферах життя набувають комп'ютерні (інформаційні) технології, вони виступають як один із інструментів пізнання. Інформаційними технологіями називають усі технології, які використовують спеціальні інформаційні технічні засоби (комп'ютер, аудіо, відео, кінотехніка). Комп'ютерні або нові інформаційні технології навчання – це процеси підготовки і передачі інформації, засобом впровадження яких є комп'ютер [5].

Новітні розробки в галузі інформаційних технологій змінюють спосіб їх застосування при вивченні різних дисциплін у процесі навчання. Застосування комп'ютерних технологій змінює функції педагога щодо організації навчального процесу, активізації класу, налагодження робочих місць, проведення інструктажу, індивідуального підходу до учнів, підготовки до використання комп'ютерних технологій. Комп'ютерні технології урізноманітнюють навчальний процес, тому що часто учні є пасивними слухачами, які «споживають» знання. Використання комп'ютерних технологій дозволяє учням співпрацювати з носієм інформації, здійснювати вибір інформації, темп подання, компонувати матеріал та бути активним учасником процесу навчання [4].

Використання комп'ютерних технологій дає можливість у навчальному процесі організувати неперервне і ґрунтовне засвоєння навчального матеріалу. Основним недоліком використання комп'ютерних технологій є зменшення безпосереднього спілкування учня з вчителем та з колективом, значні матеріальні затрати на комп'ютеризацію навчальних закладів, особливо гостро ця проблема постає в школах сільської місцевості. Розвиток інформаційних технологій, повсюдне використання інформаційних ресурсів, що є продуктом інтелектуальної діяльності найбільш кваліфікованої частини працездатного населення суспільства, визначає необхідність підготовки в підростаючому поколінні творчо активного резерву. З цієї причини стає актуальною розробка певних методичних підходів до використання засобів нових інформаційних технологій для реалізації ідей розвиваючого навчання, розвитку особистості учня. Зокрема, для розвитку творчого потенціалу індивіда, формування в учня вміння здійснювати прогнозування результатів своєї діяльності, розробляти стратегію пошуку шляхів і методів вирішення завдань – як навчальних, так і практичних [2].

Завдяки використанню комп'ютерних можливостей спостерігається інтенсифікація всіх рівнів навчально-виховного процесу:

- підвищення ефективності та якості процесу навчання за рахунок реалізації можливостей засобів нових інформаційних технологій;
- забезпечення спонукальних мотивів (стимулів), що обумовлюють активізацію пізнавальної діяльності (наприклад, за рахунок комп'ютерної візуалізації навчальної інформації, вкраплення ігрових ситуацій, можливості управління, вибору режиму навчальної діяльності);
- поглиблення міжпредметних зв'язків за рахунок використання сучасних засобів обробки інформації, в тому числі і аудіовізуальної, при вирішенні завдань різних складностей.

Так, наприклад, готуючись до уроків з художньої культури учні виробляють картки, тестові завдання, тематичні екскурсії, кросворди, вікторини, презентації, відеофільми, створюють «музичні нарізки» (з фрагментів музичних творів), спілкуються в чатах, соціальних мережах, беруть участь в обговореннях та дискусіях. Використання цифрового інструментарію в мистецькій освіті є проявом процесу загальної комп'ютеризації. У її рамках позначилися два напрямки, пов'язані із застосуванням комп'ютера – це мистецька інформатика, а також електронна (комп'ютерна) художня творчість. 8ґрти Мистецька інформатика розглядає комп'ютер як засіб вирішення традиційних завдань в різних галузях музичної (композиторської, виконавської, звукорежисерської), мистецтвознавчої та мистецько-

педагогічної діяльності. Вона допомагає ефективно вирішувати традиційні завдання, засвоєння необхідних знань, умінь і навичок в різних областях художньо-естетичного навчання, спонукає до засвоєння призначеного для користувача інтерфейсу комп'ютера, різних музичних редакторів, енциклопедій, введення баз даних. Навчальні програми-презентації, довідники, тести сприяють залученню до більш глибокого вивчення історії та теорії в області музики, образотворчого мистецтва, художньої культури тощо. Все це оптимізує навчальний процес, сприяє розвитку самостійності в художньо-пізнавальній діяльності учнів.

Навчання з використанням ІКТ дозволяє створити умови для формування таких соціально значущих якостей особистості як активність, самостійність, креативність, здатність до адаптації в умовах інформаційного суспільства, для розвитку комунікативних здібностей та формування інформаційної культури особистості. Метою вчителя стає формування в учнів навичок знаходження та відбору потрібної інформації. Це досягається через підготовку творчих проектів самими учнями. Тема творчого мультимедійного проекту повинна викликати живий інтерес учасників проекту. При виконанні проекту учні показують найвищий рівень самостійності – творчий. Він проявляється в ході виконання завдань дослідницького характеру, коли необхідно опанувати методами і прийомами пізнання, які дозволяють побачити нову проблему в знайомій ситуації, знайти нові способи застосування засвоєних знань. Можливий варіант, коли клас розбивається на кілька груп і кожна з груп готує проект по окремих розділах певної теми. Після виконання проходить захист проекту: кожна з груп представляє результати свого дослідження однокласникам. У ході роботи над проектом їм доводиться переробити велику кількість інформації, в результаті чого учні добре орієнтуються в даному питанні і складно уявити собі ситуацію, щоб вони погано відповідали на питання з даної теми. Вони настільки захоплюються досліджуваною темою, що вивчають досить багато матеріалу і з задоволенням показують свої вміння оформляти результати роботи на комп'ютері у вигляді презентації.

Інформаційні технології дозволяють по-новому, комплексно використовувати на уроках художньо-естетичного циклу текстову, звукову, графічну й відеоінформацію – створюється новий мультимедійний контент. На уроках мистецтва гармонійно поєднуються знання комп'ютерної грамоти з музикою, образотворчим мистецтвом, літературою і, як результат цього поєднання, створюється нова якість сучасного інтегрованого уроку. Засоби нових інформаційних технологій можуть бути використані в якості:

1) Засобу навчання, що удосконалює процес викладання, підвищує його ефективність і якість. При цьому забезпечується: здійснення тренування, контролю за результатами навчання; використання об'єктно-орієнтованих програмних засобів або систем (наприклад, системи підготовки текстів, електронних таблиць, баз даних) з метою формування культури навчальної діяльності; реалізація можливостей систем штучного інтелекту в процесі застосування навчальних інтелектуальних систем;

2) Інструменту пізнання навколишньої дійсності і самопізнання;

3) Засобу розвитку особистості учня;

4) Об'єкту вивчення (наприклад, в рамках освоєння курсу художньої культури, мистецтва);

5) Засобу організації інтелектуального дозвілля, розвиваючих ігор.

Навчання з використанням ІКТ дозволяє створити умови для формування таких соціально значущих якостей особистості як активність, самостійність, креативність, здатність до адаптації в умовах інформаційного суспільства, для розвитку комунікативних здібностей та формування інформаційної культури особистості.

Немає необхідності говорити про те, що професійна самосвідомість є важливою складовою, яка впливає на інноваційний розвиток особистості вчителя. Сучасний педагог має визнати свою роль, відчути себе активним учасником процесу інформатизації, прийняти на себе відповідальність за результати своєї інноваційної діяльності в даній галузі [1]. Це означає, що професійні компетентності сучасного педагога можуть бути сформовані і потім продуктивно застосовані тільки в тому випадку, якщо педагог усвідомлює, нехай не відразу і не завжди самостійно, що без оволодіння цими компетентностями він не зможе далі повноцінно реалізувати свої професійні амбіції на рівні, що відповідає сучасним вимогам.

Досягнення останнього десятиліття в галузі створення і розвитку принципово нових педагогічних технологій освітньої інформаційної взаємодії з використанням засобів інформаційних та комунікаційних

технологій дозволяють прогнозувати реалізацію принципово нових видів інформаційної взаємодії між учнями, вчителями і засобами інформатизації і комунікації. Вона орієнтована: на виконання різноманітних видів самостійної діяльності з об'єктами предметного середовища, представленими на екрані, їх моделями; на дослідження поведінки таких моделей; розгляд імітацій досліджуваних явищ або процесів. А також на пошук, передачу / транслювання, обробку необхідних інформаційних ресурсів (текстових, аудіовізуальних та ін.). Сучасна організація Всесвітньої інформаційної мережі та її інфраструктура роблять можливим доступ користувача до Інтернету як з метою отримання будь-якої аудіовізуальної інформації та її подання на інформаційних носіях, так і з метою організації інформаційної взаємодії з інтерактивними джерелами розподіленого інформаційного ресурсу. При цьому можна констатувати необмежене розширення використання інформаційного ресурсу, оскільки користувач звільняється від залежності жорсткого диска або набору гнучких дисків, тобто обмеження обсягом переданої або скачаної інформації. Розширюється можливість користувача в області управління мережевими засобами, інформаційними ресурсами, вилучення різних додатків, необхідних для вивчення або дослідження закономірностей тієї чи іншої предметної галузі [6].

Так, з одного боку, в умовах роботи освітньої установи, у тому числі й школи, мережа повинна обслуговуватися за принципом максимального завантаження, в той же час, зберігаючи встановлені вимоги розкладу і режиму життєдіяльності навчального закладу. Це, по суті, виникнення певного феномену, невідомого в сучасному діловому суспільстві.

Отже, застосування інформаційно-комунікаційних технологій в школі і безпосередньо в діяльності вчителя художньої культури стало загальною необхідністю. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес школи забезпечить поступовий перехід освіти на новий, якісний рівень. Систематичне проведення занять з використанням комп'ютера, дає можливість вчителю продуктивно керувати навчально-пізнавальною діяльністю учнів, контролювати рівень засвоєння програмного матеріалу, вносити корективи в процес викладання, виявляти прогалини в знаннях учнів з метою подальшого вивчення недостатньо засвоєного матеріалу.

Список використаних джерел

1. Ермолаев О.Ю., Марютина Т.М. Индивидуальность школьника и компьютеры. М.: «Знание», 1999.
2. Загальна характеристика навчального процесу Черниговский национальный педагогический университет им. Т.Г. Шевченко. URL: <http://www.studfiles.ru/preview/5643659/>.
3. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» Урядовий кур'єр. 2007. № 6.
4. Кочевой Р. А. Информационные технологии в процессе обучения доп. Учасників V Всеукр. наук.-метод. конф. Впровадження нових інформаційних технологій навчання. Запоріжжя: ЗДІА, 2005 р.
5. Малеева Т. Книга і комп'ютер в інформаційному суспільстві: сучасне і майбутнє URL: <http://www.chl.kiev.ua/default.aspx?id=3563>.
6. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної дисципліни учнів URL: <https://goo.gl/S5c6Ev>
7. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. *Освіта України*. 18.07.2001. 29. 4-6.

Мовчан А.А.,

учитель музичного мистецтва та мистецтва,
Охтирської ЗОШ I-III ступенів № 5 імені Р.К. Рапія Охтирської міської ради

УПРОВАДЖЕННЯ МУЗИКОТЕРАПІЇ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

*Музика є радістю душі, яка цілює, сама того не усвідомлюючи
Готфрід-Вільгельм Лейбніц*

В сучасному світі є цілий ряд негативних чинників, які призводять до суттєвого погіршення здоров'я та зниження навчальної успішності дітей молодшого шкільного віку. Це – потужний інформаційний простір, високі освітні вимоги, збільшення когнітивних, емоційних та комунікативних навантажень, ігнорування психогігієнічних норм організації навчання тощо. Але ж оздоровча функція

школи – генеральний напрям державної політики в галузі освіти, що декларує «Національна доктрина розвитку освіти в Україні» й затверджено Законами України «Про освіту» та «Про загальну середню освіту». Реалізація оздоровчої функції школи можлива за умов активізації внутрішніх адаптаційних резервів дитячого організму. В навчальному закладі музикотерапія як складова змісту початкової освіти може слугувати методом, який використовує музику як засіб мобілізації інтелектуальних, емоційних, рухових, мовленнєвих та інших функціональних можливостей організму дитини.

Психологи стверджують, що невербальні засоби спілкування відіграють особливу роль у відносинах з дітьми, які ще не мають сформованого понятійно-сенсового апарату, яким володіють дорослі. Неважко помітити, що саме рухи та спів, які є вираженням музичної експресії, складають у дітей елемент їхньої природної активності й завдяки цьому знаходяться набагато ближче до дитини, дозволяючи їй «висловитись» і бути успішною. Якщо звернутися до історії музикотерапії, то можна стверджувати що її витoki знаходяться ще в Стародавні часи. Тадеуш Натансон (педагог і композитор, автор книги про музичну терапію) пише, що вже древні єгиптяни, греки й римляни знали та цінували сприятливу дію музики на функціональну активність людини, тому використовували її під час цілительних обрядів. У XVIII ст. вплив музики з великим інтересом вивчався медичними дисциплінами (першою нею зацікавилася психотерапія). Музичне мистецтво здатне підняти емоційний тонус людини, зняти втому, психічне напруження, підвищити працездатність, активізувати інтелектуальну діяльність, створити сприятливе тло для оптимального пристосування індивіда до умов навколишнього середовища, атмосферу психологічного комфорту. Музикотерапія (в перекладі з грецької означає «лікування музикою») вивчає можливості музичного мистецтва в управлінні психічним станом людини, «лікує» не в буквальному клінічному значенні, а певним чином соціалізує людину, використовує музику в контексті опосередкованого впливу на психофізіологічні процеси, внаслідок якого зміцнюється психосоматичне здоров'я (О. Блінова, О. Галінська, В. Зав'ялов, А. Менегетті, В. Рожнов, Ж. Шошина, М. Обозов, К. Швабе, О. Сакс).

Музикотерапія використовує музичне мистецтво таким чином, що музичний супровід не тільки забезпечує цілющу атмосферу або особливий терапевтичний клімат, а виступає головним інструментом для створення необхідних змін у внутрішньому стані людини [1].

Методи музикотерапії класифікують по-різному. Вдало узагальнив методи музичної терапії, на наш погляд, німецький вчений К. Швабе. Дослідник розрізняє:

- рецептивну музичну терапію, яка передбачає використання музичної комунікації у формі репродуктивно-рецептивних дій;

- активну музичну терапію, куди входить інструментальна імпровізація, терапія співом, рухова імпровізація під музику, танцювальна терапія.

Часто педагоги використовують класифікацію О. Галінської:

- методи, спрямовані на відреагування, емоційно активізуючі;

- тренінгові, релаксуючі, комунікативні, творчі методи в формі музичної, вокальної, рухової імпровізації; психоделічні, екстатичні, естетизуючі, споглядальні;

- музичний тренінг чутливості для уміння бачити вияви й відгомони життя в музиці [5].

Є й інші підходи до класифікації методів музикотерапії. Наприклад, рецептивну музикотерапію поділяють на:

- комунікативну (спільне прослуховування музики, спрямоване на підтримку контактів взаєморозуміння й довіри) [3];

- реактивну (спрямовану на досягнення катарсису) та регулятивну (яка сприяє зниженню нервово-психічного напруження).

А ще виокремлюють чотири основних напрямки лікувальної дії музикотерапії:

- емоційне активування в процесі вербальної психотерапії;

- розвиток навичок міжособистісного спілкування (комунікативних функцій і здібностей);

- регулюючий вплив на психовегетативні процеси;

- підвищення естетичних потреб [2].

Принципи рецептивної музикотерапії реалізуються у вигляді музичного супроводу трудового процесу з метою підвищення продуктивності фізичної й розумової праці. Музика, яка використовується для супроводу трудової діяльності людини через домінування в ній прикладних, психогігієнічних

функцій, у науковій літературі називається функціональною музикою [5]. «Функціональна музика» – це виокремлена з певною метою частина музичного мистецтва, яка підлягає загальним закономірностям впливу музики на людину, підібрана за певними критеріями, покликана стимулювати психофізіологічні функції в процесі трудової або навчальної діяльності [4].

Як засіб емоційної регуляції навчально-пізнавальної діяльності учнів музику використовують у трьох аспектах: як необхідний супровід, адекватний змісту дидактичного матеріалу; як умову управління увагою; супровід фізкультпауз.

Вважається, що функціональна музика має емоційно мобілізуюче значення на всіх етапах навчального процесу. Музичний супровід тут виконує функцію каталізатора емоційних процесів, а увага учнів спрямована на виконання навчальної діяльності, що дозволяє створювати сприятливий психологічний клімат під час педагогічної взаємодії, оптимізувати функціональний стан дитини, який прямо або опосередковано обумовлює виконання навчальної діяльності [3].

Для організації музичного супроводу навчальної діяльності школярів перед учителем стоїть завдання підібрати відповідний музичний репертуар. Методи активної музичної терапії засновані на активному переживанні емоційно-образного змісту музичного твору: його усвідомленні, усній або письмовій вербалізації, що передбачає малювання вражень, рухи під музику.

Крім активного прослуховування, активна музична комунікація включає виконавську й творчу музичну діяльність (спів, гру на музичних інструментах, музичноритмічні рухи) [5]. Для підбору відповідних музичних комунікацій учителю необхідні знання вікових особливостей музичного сприймання молодших школярів, які визначаються обмеженням обсягом життєвого й музичного досвіду дітей, специфікою мислення, утрудненнями в узагальненнях, переважанням цілісності сприймання.

Характеристикою музичного сприймання молодших школярів займались Н. Аніщенко, В. Белобородова, Т. Дорошенко, О. Єременко, О. Жорнова, Т. Крижанівська, Л. Прокоф'єва та ін. Особливості вищої нервової діяльності учнів початкових класів обумовлюють безпосередність, яскраву емоційність, гостроту та свіжість сприймання, споглядальність дітей; особливу схильність до «наслідування» думок дорослих (навіюваність). Вони з безпосередньою допитливістю сприймають докільця, але їх сприймання характеризується незначною диференційованістю. Наявне, наочне сприймається дітьми набагато краще, чіткіше, ніж символічне, схематичне зображення.

Результати досліджень О. Ростовського, Ю. Соколовського, К. Тарасової свідчать про те, що у дітей молодшого шкільного віку переважає сенсомоторний характер музичного сприймання. Автори зазначають, що діти віддають перевагу веселій, моторній музиці, найбільше реагують на масивність, динаміку звучання, темп, регістр, темброву палітру музики та загальний тонус звучання, розповідний, запитальний характер музичного висловлювання, ніжність і різкість, м'якість і жорсткість, дзвінкість, ліричну наповненість або металічну сухість звучання; сприймання музики тісно пов'язане з рухами. О. Ростовський підкреслює, що ритмізована та мальовнича музика найбільше відповідає досвіду молодших школярів, їхнім потребам в активних виявах. На другому місці у дітей – маршова музика, на третьому – повільна, наспівна. Це пояснюється тим, що ритм засвоюється дитиною ще до народження через рецептори її матері й продовжує засвоюватися протягом усього ритмічно організованого життя [5].

Критерієм ефективності впровадження методів музикотерапії в навчальний процес початкової школи є оптимальний функціональний стан дитини, який обумовлює ділову активність, позитивний настрій молодших школярів.

Музично-комунікативне поле «учні – музика – навчання» передбачає певне структурування послідовності дій вчителем. Виходячи з виду навчальної діяльності учнів у конкретний момент часу, вчитель акцентує увагу або на ланці «учень», або на ланці «музика», або ж на навчанні. Таким чином, на перший план виступає то одна, то інша із ланок, що обумовлює вибір форм музичної комунікації, зміст установок на сприймання музики, себе або завдань навчальної діяльності, організовує певним чином спрямованість уваги учнів.

Таким чином, використання музикотерапевтичних методів в навчальному процесі початкової школи передбачає створення вчителем рецептивної та активної музичних комунікацій. Рецептивна – у вигляді музичного супроводу конкретного виду навчальної діяльності учнів, який передбачає комітатне сприйняття музики, тобто не вимагає від дітей усвідомлення емоційного змісту музичних фрагментів. Музичний супровід (функціональна музика) створює загальну психологічно комфортну атмосферу.

Використання методів музикотерапії в навчальному процесі – це специфічна діяльність учителя, спрямована на оптимізацію функціонального стану молодших школярів шляхом створення музично-комунікативного поля «музика-учень-навчальна діяльність», що передбачає організацію музичних комунікацій дітей упродовж навчального дня.

Список використаних джерел

1. Биологическая медицина: научные взгляды, лекарственные средства и терапевтические методы / [ред. Ф. Шмидт]. Аурелия-Верлаг-Баден-Баден, 1996. 140 с.
2. Євстігнєєва Н.І. Підготовка майбутнього вчителя до використання музики як засобу саморегуляції функціонального стану учнів: автореф. дис. ...канд. п.н.: спец. 13.00.04. Вінниця, 2005. 24.
3. Ефимова Т. Е. Об утомляемости детей младшего школьного возраста. Начальная школа. 1995. 10. С. 79–81.
4. Леонова А.Б., Медведев В.И. Функциональное состояние человека в трудовой деятельности: учеб. пособие [для студ. ВУЗов]. М.: Изд-во Московского ун-та, 1981. 111 с.
5. Матейова З., Машура С. Музикотерапия при заикании. К.: Вища школа, 1984. 304 с.

Сайко О.В.,

вчитель музичного мистецтва

КУ Сумської загальноосвітньої школи I-III ступенів №22 ім. Ігоря Гольченка

РОЗВИТОК ЕСТЕТИЧНИХ СМАКІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасні реформаторські зміни освітнього процесу в нашій державі потребують суттєво іншого ставлення до дитини, її освіченості. Актуальною залишається теза проголошена в Законі України «Про загальноосвітню середню освіту», що першочерговим завданням освітнього процесу є «виховання громадянина України, формування особистості учня, розвиток його здібностей і обдарувань» [2]. Тому загальноосвітній навчальний заклад має не тільки надати базові знання учням, але й навчити їх вчитися протягом усього життя, використовуючи здобуті знання на практиці. Наше сьогодні висуває суспільний запит на виховання творчої особистості самостійно мислити, генерувати креативні ідеї, приймати сміливі незвичайні рішення та потребує суттєвих змін у педагогічній практиці, музичній зокрема, інноваційного спрямування. Звідси орієнтиром змісту освіти є розвиток особистості дитини. Цьому має сприяти застосування інноваційних технологій у контексті особистісно-орієнтованого музичного навчання і виховання, які б забезпечували можливість перенесення акценту з вивчення самого предмета на його використання як засобу формування особистості учня, розвитку його самостійності, творчої ініціативи, стимулювання потреби в самовдосконаленні, виявленні моральної позиції, відповідальності за навчальний процес.

Головним завданням реформування освіти поставленим у державній національній програмі є запровадження в навчально-виховній роботі нових педагогічних інноваційних технологій. Загальновідомо, що ядром і головним засобом естетичного виховання дитини є мистецтво, що відрізняється універсальністю впливу на особистість у всіх напрямках. Однак сучасна технологічна цивілізація віддаляє музичну освіту на дещо другорядний план. Хоча, нові досягнення теорії та методики психолого-педагогічної науки доводять важливість музичних занять не тільки в естетичному, але і в інтелектуальному розвитку дітей. У контексті особистісно орієнтованої освіти музика відноситься до групи сенсоорієнтованих предметів, де системотворчим фактором виступає механізм персоналізації («я – у світі»), бо музика не тільки пізнається, але і є однією з форм пізнання світу [3, с. 21].

Музичне мистецтво відкривається перед дитиною як процес становлення художнього образу через різні форми художнього втілення (літературні, музичні, образотворчі). Іде опора на виявлення життєвих зв'язків музики. Урок музики стає не просто уроком розвитку сенсорних музичних здібностей, а уроком мистецтва, коли розвиваються всі психічні процеси: сприйняття, мислення, пам'ять, увага й, зокрема, музичні здібності: тембровий слух, відчуття ритму, музичне мислення і т.д.

Музична освіта, яка заснована на новітніх педагогічних технологіях, виступає основою творчого розвитку духовної культури особистості. Пошук нових ідей, нових шляхів спонукає звернути увагу на використання у практиці викладання музики інноваційних технологій. Педагогічну інновацію розглядають

як особливу форму педагогічної діяльності і мислення, які спрямовані на організацію нововведень в освітньому просторі, або як процес створення, упровадження і поширення нового в освіті. Інноваційний процес в освіті – це сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямованих на її оновлення, модифікацію мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптації навчального процесу до нових суспільно-історичних умов [5, с.108].

Використання інноваційних технологій на шляху формування нового стану сучасної мистецької освіти сприяє цілеспрямованому синтезу методів навчання, відкриває нові можливості для методичної варіативності в організації особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу [1]. Звідси, загальна мистецька освіта спрямовує дії педагогів на різнобічний особистісний розвиток учнів, застосування таких освітніх технологій, які найповніше враховують значення всіх факторів соціально-педагогічного впливу та надають можливості дітям реалізуватися в музичній діяльності. Так, інноваційна організація пізнавальної та практичної музичної діяльності учнів у системі особистісно орієнтованого підходу може здійснюватися шляхом:

- використання нестандартних форм навчання: діалог, дискусія, «скарбничка почуттів», опитування-тести, методика незакінченого речення, визначення тематики міні-творів, складання «мудрих думок про музику», «щоденник музичних вражень», складання «словника почуттів музичних творів»;

- імітація організації естетичної творчої діяльності (урок-мандрівка по музичному театру, урок-мандрівка по картинній галереї, урок-народної творчості, урок-фольклорного свята, урок-книжковий ярмарок, уроки-кіностудії і т. п.), урок-концерт, урок-репортаж з художньої виставки, урок-рецензія, урок-репетиція, урок-спектакль, уроки, які спираються на видуманих казкових героїв; методів (інтерактивні, ігрові, проблемно-пошукові);

- аудиторної передачі, візуальної демонстрації, кінестетичного сприйняття та передачі естетичної інформації, методи художнього виконання, синектики, художньо-творчих аналогій, навчально-критичного вираження, вживання в естетичний об'єкт;

- прийомів (створення яскравих образно-наочних уявлень, ситуацій успіху, взаємодопомоги, спонукання до пошуку альтернативного рішення);

- прийоми полімодального уявлення естетичної інформації («музичних люстерок», пластичного моделювання, зорової стимуляції, синкретичного занурення в художній образ), рефлексивні прийоми – ранжування, емпатичного слухання та здійснення самостійних художньо-творчих проєктів [4, с.97].

Інформаційні технології дозволяють по-новому, комплексно використовувати на уроках музики текстову, звукову, графічну й відеоінформацію – створюється новий мультимедійний контент. На уроках музики гармонійно поєднуються знання комп'ютерної грамоти з музикою, образотворчим мистецтвом, літературою, і, як результат цього поєднання, створюється нова якість сучасного інтегрованого уроку.

Також використання інформаційних технологій на уроках музики надає можливість залучати дітей до створення творчих робіт, пошукової роботи під час вивчення народної творчості, української музичної культури, творчості композиторів світу, оформлення результатів роботи у вигляді різних проєктів за певними темами. Інтерактивні технології дають змогу учням формувати характер; розвивати світогляд, логічне мислення, зв'язне мовлення; виявляти й реалізовувати індивідуальні можливості; сприяють створенню атмосфери творчої співпраці [5, с. 304].

Цілком доречною є думка О. Красовської, що під інноваціями мистецької освіти можна вбачати новизну, що ефективно змінює результати професійної майстерності вчителів музики, створюючи при цьому вдосконалені нові освітні, дидактичні, виховні системи; освітні педагогічні технології; методи, форми, засоби розвитку особистості, організації навчання і виховання. Тому, для реалізації новітніх технологій на уроках музичного мистецтва загальноосвітніх навчальних закладів у контексті особистісно орієнтованого підходу вчитель має і сам інноваційно розвиватися (низка чинників і умов, необхідних для нарощування інноваційного потенціалу).

Отже, застосування інноваційних технологій у музичному мистецтві сприяє зміні типу взаємодії «учитель – учень», де вчитель переходить до співпраці, орієнтуючись на аналіз не стільки результатів, скільки загальної діяльності дітей, а учень стає активно творчим. Тому, на уроках музики вчитель має звертати особливу увагу на свій поведінковий компонент та творчу активність, які передбачають: створення оптимальних умов, які б дозволили найбільш повно реалізувати естетичні можливості кожної

окремої дитини відповідно до її здібностей, психофізіологічних особливостей та власних бажань; використання різних методик, спрямованих на творчий розвиток, задоволення естетичних потреб кожної дитини; надання переваги творчим методам, діалогічному мовленню; максимальну індивідуалізацію та диференціацію навчання.

Список використаних джерел

1. Волчегорская Е.Ю. Личностноориентированно эстетическое воспитание младших школьников: методология, теория, практика: дисс. ...докт. пед. н.: спец. 13.00.01. Челябинск, 2007. 346.
2. Закон України «Про загальну середню освіту». Відомості Верховної Ради України. 2002. 12–13.
3. Куклина Л.В. Моделирование личностно-ориентированных воспитательных технологий в условиях воспитательной системы школы: дисс. ...канд. пед. наук: спец. 13.00.01. Ульяновск, 2005. 220.
4. Олексюк О.М. Музична педагогіка : навчальний посібник. К.: КНУКіМ, 2006. 188 с.
5. Перспективні освітні технології: наук.-метод. посіб. К.: Гопак, 2000. 560 с.

Коротенко А.А.,

учитель музичного мистецтва

КУ Сумська загальноосвітня школа I-III ступенів № 15 ім. Д. Турбіна м. Суми

МУЗИЧНО-ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ОДНА З ФОРМ РОБОТИ НА УРОЦІ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Розвиток музичних здібностей молодших школярів актуалізується у зв'язку зі зростаючою тенденцією байдужого ставлення до потреб музичної освіти, відчуженням від музичної культури та духовності особистості, втрати виховних ціннісних орієнтацій перетворення його на навчання якогонебудь одного виду музичної діяльності, а також недостатністю забезпечення музичною і методичною літературою, дитячими музичними інструментами, інтерактивними дошками навчальних закладів.

Музично-естетичний розвиток збагачує внутрішній світ дитини, допомагає глибше сприймати, розуміти і відчувати музику, уважно відноситись до навколишнього світу. Велике значення в цьому процесі мають творчі ігри. Питання про те, у що грає дитина, до чого привчається, граючись, ми розглядаємо як ігрову діяльність, яка є не самоціллю, а ефективним засобом музичного виховання і навчання. Музичне виховання – один з основних засобів розвитку природних здібностей і нахилів, духовних потреб та естетичних уподобань учнів початкових класів. Важливу роль у розвитку музичних здібностей школярів відіграють музично-дидактичні ігри, які є ефективним методом активізації розумових здібностей, розвитку логічного мислення, допитливості, кмітливості. Використання дидактичних ігор на уроках музичного мистецтва в початковій школі виховує інтерес до музичного мистецтва, пробуджує творчу фантазію, уяву, увагу, розвиває музичні здібності школярів, прагнення до знань [1].

Якщо говорити про аналіз останніх публікацій, щодо використання музично-дидактичної гри на уроках музичного мистецтва в початкових класах, то науковці звертаються до робіт К Мюллера, який підкреслював звичайну захопленість, з якою грають діти, і говорив про те, що весь зміст гри полягає в тому задоволенні, яке отримує граюча дитина. Однак, він підкреслював, що при цьому залишається нерозкритою причина, що породжує в дітей почуття радості від гри. З. Фрейд вважав, що дитину спонукає до гри почуття власної неповноцінності, дитина заміщає реальну роль грою. У вигаданому житті вона оживляє потяги і бажання. Песталоцці відмічав: «У здорової дитини око хоче бачити, вухочути, ноги-ходити, руки хапати. Серце хоче вірити і любити, розум хоче думати» [3, с. 27].

Наведені пояснення гри здаються начебто неоднаковими, проте всі згадані автори твердять, що в основі гри – інстинктивні, біологічні потреби дитини, її потяги і бажання. Бажання з'являються мимовільно і визрівають з розвитком, проявляючись в іграх незалежно від того, як і де дитина живе, хто і як її виховує.

Принципово по-іншому підходять до пояснення гри вітчизняні вчені. А. Сікорський, П. Каптерев, К. Ушинський висловлювалися за своєрідність гри як справжньої творчої діяльності. О. Сухомлинський, А. Макаренко, сучасні педагоги і психологи Д. Менджерицька, А. Чирков, Д. Ельконін, А. Усова поглибили аналіз значимості гри і науково пояснили її як своєрідну творчу діяльність. Вони вважали гру

своєрідною формою світовідношення дітей до оточуючої дійсності, формою пізнавальної діяльності і відношення до життя. Широкі та різноманітні можливості гри дозволяють оцінювати її в іншому плані – як цінний метод виховання і розвитку.

Питання розвитку використання музично-дидактичної гри, як однієї із форм роботи у початковій школі є дещо спрощеною в освітньо-виховному процесі. Музично-дидактична гра – це засіб активізації мислення, розумових і творчих здібностей молодших школярів. Їх доцільно використовувати на уроках музичного мистецтва при повторенні й закріпленні навчального матеріалу, перевірці знань. Залежно від віку учнів, рівня їх музичного розвитку та складності завдань, вони можуть бути розв'язані школярами самостійно або за допомогою вчителя. Перевагу треба надавати таким іграм, які передбачають участь в них більшості дітей класу, швидку відповідь, зосередження довільної уваги [4].

В педагогічній практиці все частіше стали застосовувати музично-дидактичні ігри, які впливають на дитину комплексно, викликають в неї зорову, слухову, рухову активність, тим самим, розширюючи музичне сприйняття в цілому [2]. Я працюю вчителем музичного мистецтва вже досить довгий час, і як у кожного вчителя в мене також є своя скарбничка музично-дидактичних ігор, а саме:

1. Аналітико-слухові ігри (музичні загадки, музичні хованки);
2. Практичні (ігри на асоціативне малювання, конструювання шумовими інструментами);
3. Ритмопластичні;
4. Експериментально-дослідницькі (ігри зі звуками, тембрами інструментів, екскурсії, квести, експедиції) (Рис.1, 2, 3).
5. Гра з дитячими музичними інструментами.

Рис. 1. Гра-квест «Пори року. Весна» Рис. 2. Інсценізація «Веснянка» Рис. 3. Квест «Сторінками казок»

Звичайно, кожна музично-дидактична гра складається з кількох елементів: дидактична мета, яка підкреслює навчальний характер гри та процес пізнавальної діяльності учнів (Рис. 4); ігрова мета активізує роботу школярів, спонукає їх до швидкої реакції, мислення, зосередженості. Всі правила гри мають дидактичну, виховну, дисциплінарну, організаційну функції. Важливо, щоб учитель дохідливо пояснив правила гри і ретельно дотримувався їх.

На своїх уроках використовую прості і доступні, цікаві, привабливі музично-дидактичні ігри, за допомогою яких відбувається активний розвиток і збагачення рухової діяльності дітей.

Рис. 4 Музично-дидактична гра «Музична скарбничка»

Отже, на основі вивчення наукової літератури та власного педагогічного досвіду можна сказати, що музично-дидактичні ігри завжди вимагають від учнів слухової зосередженості, уваги, певних розумових зусиль, самостійності, ініціативи. При проведенні таких ігор завжди слід пам'ятати про музичний супровід який має відповідати меті та завданню гри. Таким чином використання музично-дидактичних ігор на уроках музичного мистецтва в початковій школі дозволяє школярам покращувати знання, формувати інтерес до уроків музичного мистецтва, розвивати музично-творчі здібності. Дидактичний матеріал таких ігор відрізняється від інших тим, що в його основі лежать завдання розвитку музичного сприйняття та музичних здібностей.

Список використаних джерел

1. Ветлугіна Н. О. Музичний розвиток дитини. М. 1986.
2. Печерська Е. П. Уроки музики в початкових класах: навч. посібник. Київ: Либідь, 2001.
3. Скрипченко О. Вікова та педагогічна психологія: навч. посібник. Київ: Просвіта, 2001.
4. Шуть М. Музична гра як педагогічний феномен. *Музичний керівник*. 2. 2011.

Кіптенко М.В.,

музичний керівник Липоводолинського ЗДО (ясла-садок) «Веселка»
Липоводолинської селищної ради Сумської області

ЗАСТОСУВАННЯ ДОДАТКІВ GOOGLE В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасні виклики, що постають перед вчителем полягають також у вмінні створювати власне портфоліо, веб-сайт для зворотного зв'язку з учнями, батьками чи колегами, проведенні дистанційних занять тощо. Доводиться досить часто проводити різні опитування і анкетування, причому не тільки серед учнів, а й інших суб'єктів освітнього процесу – батьків, роботодавців, освітян. Тому, на наш погляд, найбільш доцільною системою для використання в освітньому процесі, яка задовольняє усім потребам, що ставляться перед сучасним педагогом, є Google-додатки.

Більшість педагогів у тій чи іншій мірі використовує додатки Google у своїй професійній діяльності для зберігання інформації, для комунікації, для розповсюдження матеріалу чи для планування своєї діяльності. Так, О. Рудченко аналізує дані сервіси для використання на уроках інформатики. Зокрема, автор зазначає про те, що використання сучасних сервісів є показником зацікавленості учня у сучасних технологіях [7]. Вчитель А. Шмотієв аналізує можливості інтернет-додатків Google для організації освітнього процесу, що полягають у створенні наочних дидактичних матеріалів, електронних навчальних курсів, сайтів-портфоліо, сховищ цифрових освітніх ресурсів, створення контрольних тестів і системи анкетування [8]. Науковці В. Гладкова, А. Панченко та Г. Панченко у своїх працях вказують, що додатки Google мають безмежні можливості не лише для організації навчально-виховного процесу, але й професійного розвитку педагогів та адміністрації закладів середньої освіти, підвищення їх компетентності у сфері інформаційно-комунікаційних технологій [2].

Вчитель Л. Ігнатюк узагальнює досвід використання хмарних сервісів таких як Google-додатки в період довготривалого карантину в закладах загальної середньої освіти. Педагог зазначає, що використання сервісу Google, у якому можна розміщувати структурований освітній контент і надавати до нього спільний доступ вирішує проблему навчання учнів під час карантинів або при дистанційному навчанні [4].

Науковець О. Воронкін у своїй роботі [1] показує, що у рамках використання додатків Google для навчальних закладів об'єднуються різні загальнодоступні Інтернет-інструменти й формуються сучасніші умови для співпраці учнів, створення й спільного використання ними власного освітнього контенту.

Google-додатки – це цілісна система, доступ до якої отримує будь-яка особа, що має зареєстрований профіль на сервісі Google [5]. Відповідно власник може надавати доступ до будь-якого файлу користувачам, а також програмним продуктам. Таким чином, додатки Google допомагають організувати роботу великого кола зацікавлених осіб в режимі онлайн, тобто формується нове освітнє середовище поза стінами навчального закладу. Це середовище сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів і розвитку їх творчих, аналітичних здібностей.

Педагог В. Дронь [3] вказує на основні переваги використання додатків Google в освітньому процесі (рис. 1).

<p>Безкоштовність</p> <ul style="list-style-type: none"> • Доступні всі базові можливості, відсутність обмежень на період використання. <p>Один акаунт — всі сервіси</p> <ul style="list-style-type: none"> • Реєстрація необхідна на самому початку нові сервіси можна залучати в мір необхідності, наявність та налаштування персонального організатора всіх сервісів. <p>Зрозумілий інтерфейс</p> <ul style="list-style-type: none"> • Інтерфейс відповідає стандартним офісним програмам, україномовна версія. <p>Хмарне зберігання інформації</p> <ul style="list-style-type: none"> • Можливість втрати даних виключена спрощений доступ за прямими посиланнями, редагування та доступ будь-якого комп'ютера, що має підключення до мережі Інтернет. <p>Мінімальна доступність</p> <ul style="list-style-type: none"> • Відсутність необхідності встановлення додаткових програм, підтримка різними браузерами, доступ з портативних пристроїв. 	<p>Сумісне створення документів</p> <ul style="list-style-type: none"> • Об'єднання людей, що працюють над спільним документом, швидка узгодженість документів «швидко» інтерактивність, відображення змін реальному часі. <p>Історія всіх змін</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ведення статистики змін, можливість відновлення документу попередньої редакції. <p>Розмежування прав на доступ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Різні права на доступ (редагування перегляд, коментування), можливість вбудовування у вигляді посилань. <p>Підтримка та розвиток</p> <ul style="list-style-type: none"> • Інноваційність, оновлення інтерфейсу та можливостей, інтеграція з сучасними технологіями Веб 2.0 та іншим. <p>Спільнота користувачів</p> <ul style="list-style-type: none"> • Обмін думками та можливостями ефективні приклади та досвід, широка аудиторія для тестування інструментів.
---	--

Рис. 1. Переваги використання додатків Google в освітньому процесі

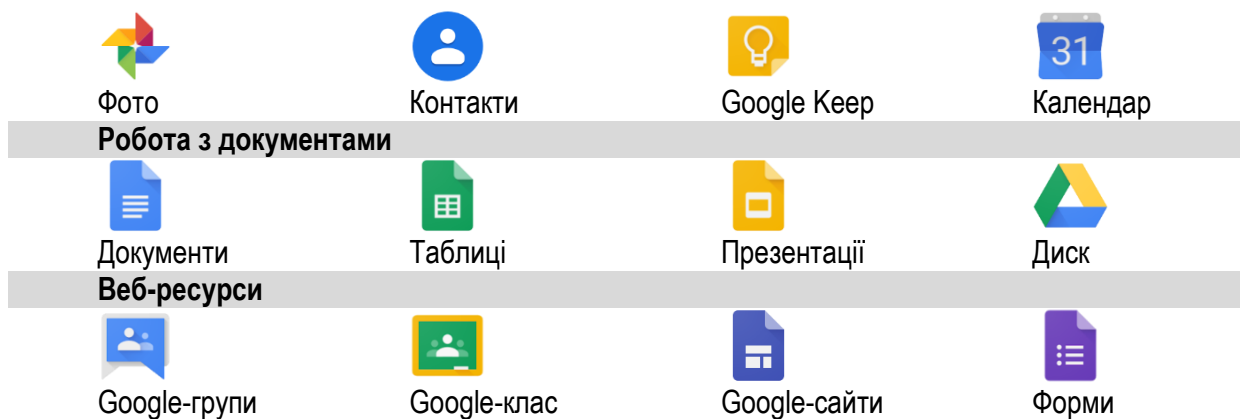
Беручи до уваги усі зазначені переваги додатків Google можна стверджувати, що вони є повноцінним освітнім інструментом, який дозволяє закладу освіти створити власний онлайн-простір та формувати особисте освітнє середовище учнів та вчителів максимально ефективно.

Додатків, що розроблено компанією Google, налічується велика кількість і їх можна умовно розділити на групи[6]. Основні додатки, що є більш відомими зазначені у табл. 1.

Таблиця 1

Основні додатки компанії Google за категоріями

Пошук та перегляд			
			
Пошук	Карти	Перекладач	Chrome
Відео та ігри			
			
YouTube	YouTube Music	Google Фільми	Play Chromecast
Дзвінки та текстові повідомлення			
			
Gmail	Повідомлення	Google Duo	Hangouts Chat
Упорядкування інформації			

Команда розробників компанії постійно працює над покращенням цього списку додатків – розробляють нові, удосконалюють існуючі, змінюють назви, функціонал тощо.

Зосередимо нашу увагу лише на тих додатках, що в першу чергу адресовані вчителям, які можуть допомогти їм в організації освітнього процесу, підготовці до уроків, практичних, творчих та контрольних робіт тощо. Ми вважаємо, що до таких додатків треба віднести наступні (рис. 2).

Рис. 2. Додатки Google, які можна використовувати в освітньому процесі

Пошук – додаток, що дозволяє знайти будь-яку інформацію у Всесвітній мережі Інтернет, що є у вільному доступі. Має функції пошуку текстової інформації, пошук зображень, відео, новин, книг тощо та відповідні налаштування даних функцій. Додаток можна використовувати для підготування до занять з метою знаходження цікавої інформації, певного матеріалу, необхідних зображень тощо.

Gmail– додаток електронної пошти, що дозволяє обмінюватися з адресатами повідомленнями з можливістю прикріплювати файли. У освітній діяльності можна використовувати як сервіс листування з учнями чи їх батьками для інформування чи розсилання домашніх самостійних завдань тощо.

Документи – додаток, що дозволяє створювати електронні документи на будь-якому пристрої підключеного до Інтернету та розширювати вільний доступ для загального їх редагування. Використовувати можна як документ з необхідною інформацією, наприклад домашнім завданням, що кожного уроку буде змінювати свій контент. Або як документ дискусійного обговорення питань, що потребує вираження думки кожного учня та занесення її до файлу.

Таблиці – додаток аналогічний попередньому, але призначений для створення та опрацювання електронних таблиць з можливістю їх редагування через віддалений доступ.

Презентації – додаток, що має на меті роботу з презентаціями: створення, редагування та поширення. Використовувати на уроках можна у якості представлення навчального матеріалу у візуальній формі у формі презентації.

Диск – захищений хмарний додаток для зберігання, передавання та опрацювання файлів. Може зберігати у собі усі файли створені у інших додатках. Використовується зазвичай як файловий менеджер для зберігання важливої інформації в одному місці.

Google-клас – додаток для закладів освіти, який дозволяє вчителям швидко створювати та впорядковувати завдання, виставляти оцінки, залишати коментарі та спілкуватися з учнями. У свою чергу, учні можуть зберігати завдання на Google Диску, а також здавати виконані роботи в Класі і безпосередньо спілкуватися один з одним і з викладачами. Використовується в освітньому процесі під час дистанційного навчання.

Google-сайти – спрощений безкоштовний хостинг на базі структурованої технології wiki для створення різних видів сайтів: персональних сайтів учителів, сайтів-портфоліо, предметних сайтів та інших. Користувачі сайту можуть працювати разом, додавати інформацію з інших додатків Google. Вчителі можуть використовувати даний додаток як елемент представлення своєї діяльності у інформаційному просторі.

Форми – додаток за допомогою якого можна легко і швидко планувати заходи, складати опитування та анкети, а також збирати іншу інформацію. Форму можна підключити до електронної таблиці Google, і тоді відповіді респондентів будуть автоматично зберігатися в ній. Додаток можна використовувати як засіб перевірки знань учнів створивши у ньому перевірочний тест з пройденої теми.

Календар – додаток для планування зустрічей, подій і справ. Має функцію нагадування та можливість обміну календарем з іншими користувачами. Доцільно використовувати для внесення свого розкладу занять та особистих заходів, щоб бути в курсі своєї зайнятості.

YouTube – додаток для публікацій, перегляду та транслявання відео для певного кола глядачів або для вільного доступу в мережі Інтернет. Використовувати в освітній діяльності можна для демонстрації цікавих відео з вивчаємої теми або для створення власного відеоблогу, де додавати власні уроки чи інструкції.

Отже, застосування додатків Google в освітньому процесі здійснює позитивний вплив на розвиток учителів та учнів підвищуючи їх комп'ютерну грамотність.

Список використаних джерел

1. Воронкін О.С. Основи використання інформаційно-комп'ютерних технологій в сучасній вищій школі: навч. посіб. Луганськ: Вид-во ЛДІКМ, 2011. 156.
2. Гладкова В.М., Панченко А.Г., Панченко Г.В. Використання сервісів Google в управлінні закладом середньої освіти. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету, 2017. 3. 337–344.
3. Дронь В.В. Google-сервіси в навчальній діяльності викладачів: метод. реком. 2016. 107 с.
4. Ігнатюк Л.В. Використання хмарних сервісів у період довготривалого карантину. Досвід учителів України з викор. хмарних сервісів у системі ЗСО: зб. наук. пр.; за ред. С.Г. Литвинової. Київ: Компринт, 2016. 66–69.
5. Калініна Л.М., Носкова М.В. Google-сервіси для вчителя. Перші кроки новачка. Навч. посібник. Львів, ЗУКЦ, 2013. 182 с.
6. О продуктах Google. URL:<https://about.google/intl/ru/products/?tab=mh> (Дата зв. 27.03.2020).
7. Рудченко О.А. Сервіси Google для освіти. URL:<https://vseosvita.ua/library/servisi-google-dla-osviti-4762.html> (Дата звернення 27.03.2020).
8. Шмотьев А.Ю. Возможности использования Google-сервисов в образовании. Наука и перспективы. 2017. 3. 27–32.

Падалко М.А.,

учитель інтегрованого курсу «Мистецтво»

КУ Сумської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 6 Сумської міської ради

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»

Вчителі-новатори стверджують, що в центрі уваги сучасної освіти повинні бути не стільки навчальні предмети, скільки способи мислення і діяльності школярів. Інтерактивні методи навчання в умовах нової школи є надзвичайно актуальними. По-перше, спільна діяльність є основою розвитку

демократичного суспільства, до життя в якому необхідно готувати людину з дитячих років. По-друге, технологізація суспільства, розвиток інформаційних засобів відсунули на другий план такі звичні для учнів види діяльності як ігри з однолітками, заняття в гуртках, де вони отримують соціальний досвід необхідний для повноцінного розвитку особистості [7].

Саме тому дуже важливо активізувати пізнавальну діяльність і мотивувати учнів, використовуючи інтерактивні методи навчання, що в поєднанні з творчими і практичними завданнями на уроках мистецтва допоможуть сформувати художньо-образне мислення, розвинути емоційний інтелект, допоможуть пізнати і реалізувати творчі здібності учнів.

Важливим є те, що в умовах інтерактивного навчання учні вчаться сприймати іншу точку зору, що дозволяє ефективно спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати продумані рішення [5]. Такі підходи до навчання не є абсолютно новими для української школи. Наприклад, вони реалізувалися і були поширені в дидактиці української школи у 20-ті роки ХХ ст.; елементи інтерактивного навчання також наявні в методиці навчання В. Сухомлинського, методиках учителів-новаторів 70-80-х років – Ш. Амонашвілі, В.Шаталова, Є.Ільїна, С. Лисенкової та інших, у теорії розвивального навчання [2].

Головне завдання інтегрованого курсу – захопити учнів мистецтвом різних часових періодів – від Античності до ХХІ століття, викликати емоційний відгук, зацікавити їх настільки, щоб з'явилося бажання самостійно ширше і глибше познайомитись з шедеврами мистецтва в різних стилях і жанрах. Тільки за таких умов відбуватиметься формування в учнів ціннісно-смислових, загальнокультурних, навчально-пізнавальних, творчо-діяльнісних, комунікативних, самоосвітніх та інформаційних компетентностей, що передбачено навчальною програмою [1].

Для ефективного застосування інтерактивного навчання педагог повинен старанно планувати свою роботу: 1) дати завдання учням для попередньої підготовки; 2) прочитати, продумати, виконати самостійні підготовчі завдання; 3) відібрати для уроку такі інтерактивні вправи, які дали б учням ключ для засвоєння теми; 4) при виконанні інтерактивних вправ дати учням час подумати над завданням; 5) на одному занятті можна використовувати одну (максимум дві) інтерактивну вправу, а не їх калейдоскоп; 6) глибоко вивчити і продумати матеріал, зокрема додатковий; 7) старанно спланувати, розробити заняття; 8) визначити хронометраж, ролі учасників, підготувати запитання й можливі відповіді; 9) виробити критерії оцінювання ефективності заняття; 10) мотивувати учнів до вивчення шляхом добору найцікавіших для них випадків, проблем; 11) оголошувати очікувані результати заняття та критерії оцінювання роботи учнів [5].

Сучасна методика має в арсеналі багатий матеріал прийомів інтерактивного навчання, так, створенню діалогічної атмосфери сприяють дискусійні форми роботи, зокрема через застосування методів «Пресс», «Відкритий мікрофон», «Дискусія у вигляді телевізійного ток-шоу», «Дебати». На їх організацію якраз і спрямовують проблемні запитання підручника Л. Масол: «Поміркуйте, які зміни відбулися в зображенні людини в епоху античності», «Подискутуйте на тему «Чи потрібна класична архітектура і скульптура нашим сучасникам?», «Проведіть дискусію «Що я розумію під поняттям велика людина?». З цією ж метою створена і система завдань підручника: «Як у змісті афіш втілено сюжет опери?», «Порівняйте гру-імітацію (перегук регістрів) у музиці зі світлотінню в живопису й графіці», «Поміркуйте, яка музика «звучить» із цих полотен», «Уявіть, про що можуть спілкуватися персонажі картин». Також з метою реалізації практико-орієнтованого компонента змісту навчального предмета «Мистецтво» в підручнику подано орієнтовні практичні завдання з образотворчої діяльності та твори для співу, пропонуються теми для мистецьких проєктів, в тому числі групових і колективних [6].

Надзвичайно ефективною на заняттях з мистецтва є робота в парах і малих групах, під час якої важливо розподілити ролі учасників (головуючий, секретар, доповідач – ролі можуть розподілити і учні), також важливо пам'ятати про час і дотримуватись тематики конкретних запитань. В таких умовах діти вчаться чути і сприймати думку іншого, співпрацювати з метою отримання результату, виявляють лідерські якості. Намагаюся об'єднувати для роботи в групі учнів з різним рівнем підготовки та досвіду щодо питання, що розглядається, оскільки це стимулює творчий пошук, дозволяє подивитись на проблему з різних точок зору. На заняттях з мистецтва учні вчаться аналізувати, інтерпретувати твори мистецтва, встановлювати зв'язки, аналогії між художніми образами у творах різних видів мистецтва. З цією метою намагаюся заохочувати виокремлення цінностей, закладених у творі мистецтва,

ідентифікувати їх зрозумілість для учнів, формулювати оцінні судження про твір мистецтва, пов'язувати зміст твору і соціокультурний контекст. Немало важливим є критичне осмислення і ставлення до творчості митців, яке потрібно проговорювати і висвітлювати, зупиняючись на внеску в розвиток стиля, жанру, напрямку, художньої чи музичної техніки в мистецтві [3].

На різних етапах уроку, із залученням всіх учасників навчального процесу використовую такі методи:

«Мікрофон» – дає кожному можливість сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію.

«Незакінчені речення» – цей метод (пропонується закінчити незакінчене речення) дає змогу вільніше висловлюватися щодо запропонованих тем, відпрацьовувати вміння говорити стисло, але по суті й переконливо.

«Мозковий штурм» – ефективний метод колективного обговорення, пошук рішень, що спонукає учасників виявляти свою уяву і творчість шляхом вільного висловлення думок всіх учасників і допомагає знаходити кілька рішень з конкретної теми.

«Знайди помилку» – метод виправлених помилок, дозволяє активізувати увагу учнів, налаштувати на засвоєння і сприйняття нового матеріалу.

«Рольова гра» – імітує реальність шляхом «проживання ситуації у ролі», яка дісталася учню, та дає можливість діяти «як насправді». Дає можливість поводитись і розігравати роль, моделюючи реальну поведінку. Під час гри є учасники і спостерігачі, ролі яких треба визначити заздалегідь.

«Прес» – використовується під час обговорення дискусійних питань та під час вправ, у яких потрібно зайняти й чітко аргументувати визначену позицію з обговорюваної проблеми. Метод навчає учнів виробляти й формулювати аргументи, висловлювати думки з дискусійного питання у виразній і стислій формі, переконувати інших[5].

«Фасилітована дискусія» – форма спілкування, яка полягає в колективному обговоренні певної проблеми, що має на меті колегіально наблизитися до результату за допомогою певних стратегій, спрямовуючих запитань і спеціальних прийомів ведучого[7].

«Дебати» – складний спосіб обговорення дискусійних проблем. Кожна група має переконати опонентів і схилити їх до думки змінити свою позицію. Однак можна поставити й інше завдання – спільно розв'язати поставлену проблему. В такому разі учні повинні будуть, висловивши свою позицію, уважно вислухати опонентів, щоб знайти точки дотику. Доречно організувати дискусії, диспути з того чи іншого проблемного питання. Наприклад: чи важливе визнання суспільством творчості митця?, чому саме «Чорний квадрат» Малевича – знакова картина абстракціонізму?, чому твори класицизму вважаються зразковими в мистецтві? та ін. Важливо, щоб учасники дебатів не переносили емоції одне на одного, а спілкувалися спокійно [5].

Надзвичайно цікавим є метод проєктів, який активізує пізнавальну діяльність учнів, дозволяє залучати інформаційні джерела, демонструвати вже набуті вміння і навички, розвивати творчі здібності. Метод проєктів вимагає ретельної підготовки від педагога, треба пам'ятати про правило «п'яти П»: проблема – проєктування – пошук інформації – продукт – презентація [5].

Необхідно запропонувати учням якомога більше самостійності, дозволити об'єднатись в групи, допомогу надавати лише в доборі інформативного матеріалу. Саме за таких умов формується толерантне, рівноправне, гідне, справедливе ставлення одне до одного в колективі, формуються лідерські якості і гармонійно розвинута особистість [3]. Труднощі проєктної діяльності викликає правильна постановка проблеми. Починаючи підготовку проєктного уроку, треба усвідомити, який кінцевий продукт будемо бачити в результаті, тому планувати урок потрібно саме з кінця.

Отже, використання інтерактивних методів навчання – необхідний напрямок формування структури сучасного уроку, який водночас потребує компетентності педагога і ретельної підготовки занять, вміння перебудувати схему, тип уроку, добрати необхідний методологічний матеріал. Дуже важливо під час реалізації навчально-виховного процесу сформувати в учнів розуміння важливості і можливості розкриття творчого потенціалу взагалі в будь-яких сферах діяльності на протязі життя людини, з цією метою треба приділяти увагу кожному, підкреслювати унікальність та індивідуальність кожного учня, донести до них розуміння творчого процесу як засобу самореалізації і самопізнання.

Важливо показувати приклад творчої самореалізації, тому вчитель зобов'язаний бути завжди в творчому пошуку і надихати своїх учнів.

Список використаних джерел

1. Актуальні питання мистецької освіти і виховання: зб. наук. пр. СумДПУ ім. А.С.Макаренка, Суми, 2017. 213.
2. Масол Л.М. Методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво». URL: https://www.geneza.ua/sites/default/files/product-images/Metodyky/Masol_Mystetstvo_Metodyka.pdf.
3. Ціннісні орієнтири сучасної української школи: навч. посібник. 2019. 63 с.
4. Про освіту: Закон України від 16.01.2020р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/prijnyato-novij-zakon-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu-za-progolosuvali>.
5. Інтерактивні технології – нові підходи: навч. посібник. URL: <http://rpl.ucoz.com/MetodRobota/Scarb/InteraktyvTehnology.pdf>.
6. Гайдамака О.В. «Мистецтво» у 8 класі (методичний аспект). *Мистецтво та освіта*. 2016. 3.
7. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний журнал. 2015. 11. URL: <http://journal.osnova.com.ua/article/50628>.

Пономаренко О.В.,

учитель інтегрованого курсу «Мистецтво»
Смілівського ліцею – ЗЗСО I-III ступенів імені Феодосія Сахна
Хмельівської сільської ради Роменського району

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА

Освіта – скарб; праця – ключ до нього

П'єр Буаст

Процес європейської інтеграції XXI столітті дедалі помітніше впливає на всю сферу освіти, зокрема, на професійну майстерність учителя. Сучасне суспільство висуває якісно нові вимоги до професійної майстерності вчителя, а саме його спрямування до активних пошуків нових методів, засобів, прийомів впливу на розвиток творчих здібностей учнів, упровадження в освітній процес інтерактивних методів навчання. Зокрема, дані методи займають одне із пріоритетних місць у розвитку педагогічної співпраці вчителя та учня, створенні сприятливих передумов для формування творчої особистості школярів, удосконалення якості освіти. На сучасному етапі розвитку освіти України життєво необхідним є перехід до інноваційних методів і технологій, тому що ці технології позитивно впливають на творчий розвиток учнів [2].

У галузі освіти проблема впровадження інноваційних методів в освітній процес школи знайшла своє відображення у працях таких науковців як С.Коновець, О. Пометун, Л. Пироженко, які розглядають цю проблему в зв'язку з всебічним розвитком учителів та учнів. Сучасна система освіти не завжди здатна створити відповідні умови для цілісного розвитку особистості учня. Звісно, потрібні нові підходи, що сприятимуть не лише швидкому та ефективному засвоєнню наукових знань школярів, а й формуванню їх естетичної, творчої й театральної культури. Запровадження та використання інноваційних технологій в освітньому процесі загальноосвітньої школи, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах і психолого-педагогічних теоріях, здатне допомогти у розв'язанні цієї проблеми [3].

Достатня кількість існуючих сьогодні методів вимагає від учителя обізнаності в їх теорії та практичних умінь щодо використання інтерактивних методів в освітньому процесі на уроках художньо-естетичного циклу. Інтерактивний означає здатний до взаємодії, співробітництва, діалогу. Інтерактивне навчання – специфічна форма організації пізнавальної діяльності, яка створює оптимальні умови для розвитку, збагачення особистості в процесі спілкування між педагогом та учнями, співпраці між членами учнівського колективу. Інтерактивні художньо-педагогічні технології мають на меті формування соціокультурних і художньо-комунікативних компетентностей, вони сприяють активізації спілкування і взаємодії учнів у процесі опанування мистецтва, у перебігу яких відбувається взаємовплив, обмін художніми смислами. Результатом є здатність до комунікативної і кооперативної діяльності, готовність до взаємодопомоги, оволодіння комплексом відповідних інтерактивних умінь.

Провідні методи інтерактивних художньо-педагогічних технологій: метод мистецьких проєктів, різні групові й колективні форми художньої кооперації, дискусії, диспути, дебати, круглі столи. Фокусуючи увагу саме на цих методах, ми прагнемо реалізувати важливий психологічний принцип єдності художнього сприймання, пізнання і художньої творчості, що гармонізує індивідуальні й соціальні фактори розвитку учнів. З огляду на велику кількість інтерактивних умінь, які характеризують комунікативну і соціокультурну компетентності, класифікуємо їх у такі основні групи:

- вміння слухати партнерів і виявляти до них прихильність, доброзичливість, толерантність;
- вміння переконувати, аргументувати власну думку, керувати емоційним станом;
- вміння дискутувати, підтримувати зворотній зв'язок, ініціювати спілкування, доходити компромісу;
- вміння взаємодіяти, співпрацювати, встановлювати ділові контакти, працювати в парі, малих групах, колективно [6].

Спілкування – це форма діяльності, психічного контакту, що здійснюється між людьми, як рівноправними партнерами, і виявляється в обміні інформацією, взаємовпливі. Воно буває вербальне і невербальне. На відміну від поняття «комунікація» (передача інформації) спілкування характеризується психічними зв'язками між людьми, духовними стосунками, адже взаємовідносини суб'єктів відбуваються навіть і тоді, коли інформація, як предмет взаємодії, відсутня (наприклад, спілкування через погляди, жести). Застосування інтерактивних технологій на уроках предметів художньо-естетичного циклу – необхідність, пов'язана зі специфікою предметів. Надзвичайно інформаційно насичений навчальний матеріал та невелика кількість годин, відведена на їх вивчення, вимагає від учителя особливих підходів до організації навчального процесу, використання сучасних методик, які допомагають вирішити цю проблему. Водночас завдяки особливостям предметів художньо-естетичного циклу (естетичні, творчі, розвивальні аспекти) існує безліч можливостей для застосування широкої палітри інноваційних педагогічних та інформаційних технологій: проєктних, ігрових, інтерактивних, проблемного навчання, технологій розвитку критичного мислення, ІКТ та ін. [1].

Дослідження фахівців доводять необхідність багатовекторного педагогічного впливу на музично-естетичну діяльність учнів, що втілюється у застосуванні методу проєктів – прогресивного напрямку конструктивізму, позитивних емоцій, конкретики, результативності, успішності.

Мій досвід полягає у системному підході до різноманітних форм організації навчання мистецтва в діяльності учнів на уроках із використанням методу проєктів. Залучення школярів до проєктної діяльності відбувається протягом поетапної систематики матеріалів протягом вивчення певної теми.

Підготовлені проєкти можуть бути індивідуальними, парними, груповими, що здебільшого залежить від учасників проєкту. Саме учні обирають тему, партнера, спосіб виконання. Готовність учня до самостійної роботи пов'язана з психологічним налаштуванням: бажанням виокремитись із середовища однолітків своєю індивідуальністю або ж завдяки партнерству реалізуватися в новій діяльності. Учасники проєктної діяльності прагнуть успішної презентації реального креативного продукту. Універсальні ключові компетенції формуються безпосередньо під час підготовки проєкту завдяки предметному й міжпредметному змісту навчання, зокрема вміння вчитися, бажання організувати власну діяльність для досягнення високого результату, опанування навичок саморозвитку, самоконтролю, самоаналізу. Загальнокультурна компетенція виробляється завдяки спілкуванню учасників проєкту як на етапі його підготовки, так і під час дискусії – на етапі презентації інтелектуального продукту, а також завдяки здатності до ціннісного ставлення до національних та світових мистецьких досягнень [4].

Отже, раціональні форми проєктної діяльності є системними й послідовними, такими, що сприяють формуванню дослідницьких навичок в учнів та вчителя, умінню знаходити та аналізувати інформацію, використовуючи її для самовдосконалення, здатності орієнтуватися в полікультурному середовищі. Педагогічна творчість включає в себе творчу педагогічну діяльність учителя і творчу навчальну діяльність учня в їх взаємодії та взаємозв'язку. Не всі учні однаково добре засвоюють навчальний матеріал на слух. До того ж мистецький матеріал потребує візуалізації. Свої розповіді намагаюся максимально супроводити презентаціями (найзручніший спосіб унаочнення навчального матеріалу). Зображення портретів митців, репродукцій картин, творів скульптури, архітектури, про які йдеться в усному виступі, мають обов'язково бути на слайдах презентації. Поєднання різних каналів

сприйняття (слухового та зорового) не лише забезпечує краще сприйняття навчального матеріалу, але й створює ту емоційність, яка так необхідна на уроках [5].

Емоційність – важливий компонент зустрічі зі світом мистецтва. Для емоційного налаштування використовую музику. На музичній хвилині на початку уроку пропоную учням послухати музику різних стилів. Вона допомагає школярам переключитися на інший вид діяльності (після попереднього уроку), заспокоїтися після перерви, налаштуватися на сприйняття творів мистецтва, також добираємо ілюстрації до музичних композицій. Емоційне налаштування також виникає через створення проблемної ситуації, яка має викликати здивування, розумове утруднення школярів. Це можуть бути, наприклад, питання на порівняння двох мистецьких стилів, індивідуальних стилів митців тощо. Часто на уроках залучаю учнів до ігрової діяльності. Рольові ігри поєдную із проектними завданнями. Разом переглядаємо фільми та обговорюємо сюжет, гру акторів, костюми, підбираємо музичний супровід до власного придуманого сюжету.

Отже, інтерактивні методи – форма навчання, в процесі якого учні й вчитель перебувають у режимі бесіди, діалогу між собою. Це співпраця, взаємонавчання: вчитель – учень, учень – учень. При цьому вчитель і учень – рівноправні, рівнозначні суб'єкти навчання. Інтерактивна взаємодія виключає домінування одного учасника навчального процесу над іншим, однієї думки над іншою. Під час такого спілкування учні вчать бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, ухвалювати обґрунтовані рішення.

Традиційні уроки, як основна форма навчання, не можуть повністю задовольнити потреби школярів у самовираженні та самореалізації. Сучасний освітній процес має удосконалюватися завдяки введенню інноваційних методів. Саме ці методи спрямовані на творчий розвиток, інтелектуальне та духовне удосконалення особистості учня і є ефективним засобом розвитку професійної майстерності вчителя. Таким чином, ми бачимо, що проблема використання інноваційних методів у сучасній педагогічній практиці є актуальною, тому потребує подальшого вивчення та дослідження.

Список використаних джерел

1. Масол Л.М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання : метод. посіб. Харків: «Друкарня Мадрид», 2015. 178 с.
2. Інтерактивні методи навчання: навч. посібник / П. Шевчук, П.Фенрих, 2005. С. 7–23.
3. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібник, О.І. Пометун, А.В Пироженко К. А.С.К., 2004. С. 8 – 24.
4. Пометун О.І. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. К., 2002. 237. URL:https://otherreferats.allbest.ru/pedagogics/00997187_0.html
5. Мистецька вітальня Сніховської Н.А. Використання інноваційних технологій на уроках художньо-естетичного циклу. URL:http://nadysa.mypage.ru/z-dosvduroboti/vikoristannyannovacynih_tehnologynaurokahhudojno-este2.html.
6. Інтерактивні технології навчання. Україномовні реферати: URL:<http://www.refotext.com/referat-text-16587-1.html>

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Взято з сайтів: [URL:https://mon.gov.ua/](https://mon.gov.ua/); [URL:https://imzo.gov.ua/](https://imzo.gov.ua/)

1. Державний стандарт базової середньої освіти (Пост. КабМінУ від 30 вересня 2020 р. № 898).
2. Закон України про освіту (2017): <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Концепція «Нова українська школа»: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
4. Нова українська школа: основи Стандарту освіти (2016). http://osvita.kupyanskrada.gov.ua/files/docs/2019/14580_Nova_ukrainska_shkola_osnovni_standarti_osviti.pdf
5. Ключові компетентності для навчання протягом життя (Рамкову програму оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя): <http://dise.multycourse.com.ua/ua/page/15/53>
6. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (розпорядж. КабМінУ від 14 грудня 2016 р. № 988-р).
7. Наказ МОН від 30.09.2021 № 1048 «Про проведення конкурсного відбору підручників (крім електронних) для здобувачів повної загальної середньої освіти і педагогічних працівників у 2021-2022 роках (5 клас)».
8. Наказ МОН від 19.02.2021 № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти».
9. Наказ МОН від 13.07.2021 № 813 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти».
10. Наказ МОН від 12.07.2021 № 795 «Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» модельним навчальним програмам для закладів загальної середньої освіти».
11. Наказ МОН від 10.08.2021 № 898 «Про внесення змін у додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 12 липня 2021 року № 795».
12. Наказ МОН від 29.09.2021 № 1031 «Про внесення змін у додаток до наказу Міністерства освіти і науки від 12 липня 2021 року № 795».
13. Модельна навчальна програма «Драматургія і театр. 5-6 клас» (міжгалузевий інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (автори: Старагіна І. П., Чужинова І. Ю., Івасюк О. М.)
14. Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Комаровська О.А., Лемешева Н.А.).
15. Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Кондратова Л.Г.).
16. Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л.М., Просіна О.В.).
17. Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Івасюк О.М., Комаровська О.А., Кізілова Г.О., Лемешева Н.А., Лобова О. В., Назар Л. Й., Чужинова І. Ю, Шулько О. А.).
18. Модельна навчальна програма «Музичне мистецтво. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ержейбет Фрінг, Д. Антал, Людвиг Гейдер, Ю. Кіш, Л. Корнейчук, Є. Ференц).
19. План заходів на 2017-2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» (розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 903-р).
20. Програма «Мистецтво». Затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804.
21. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988_2016-%D1%80
22. Рамка компетентності для культури демократії (три томи): <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/posibnyky-rady-yevropy-zosvity-dlia-demokratychnoho-hromadianstva-i-prav-liudyny>
23. Рамка цифрової компетентності DigComp 2.1 (2017): <http://dystosvita.blogspot.com/2018/02.html>
24. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (2021 рік).
25. 10 LifeComp: The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence (2021): <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eurscientific-and-technical-research-reports/life-comp-european-frameworkpersonal-social-and-learning-learn-key-competence>

ДОДАТКИ

Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (автори: Масол Л. М., Просіна О. В.)

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
(Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1. Вступна частина.

Особливості опанування мистецтва пов'язані з його унікальною освітньою місією – формування в людини ціннісних естетичних орієнтацій у процесі впливу на розум і почуття, свідомість і підсвідомість. Художні твори здатні пробуджувати креативний потенціал учнів для самореалізації та участі в соціокультурній творчості. Сучасні електронні мережі, долаючи культурні кордони, надають можливість отримувати художню інформацію в найрізноманітніших обсягах і форматах; але вона потребує адекватної інтерпретації, критичного ставлення, естетичного оцінювання, тобто вміння вирізняти в інформаційних потоках справжні цінності й орієнтуватися на них.

З огляду на швидку цифровізацію освітньо-комунікативного середовища зростає роль візуальної інформації в розвитку людини. Візуальною образністю пронизані тексти різної природи, зокрема глобальні масиви медіатекстів, які можуть мати як естетичний, так і антиестетичний вплив на учнів. Тому вивчення мистецтва має спрямовуватися на розвиток не лише загальної і художньої культури особистості, а й на низку ключових і предметних компетентностей, зокрема медіа-компетентності як чинника подолання загроз і викликів віртуальної реальності, формування естетичного імунітету.

Модельна навчальна програма «Мистецтво» для 5-6 класів – це комплексна програма для адаптаційного циклу навчання, яка забезпечує наступність між початковою і базовою освітою, гнучкий перехід учнів від молодшого шкільного віку до підліткового, чутливого для формування цінностей і пошуку життєвих сенсів, розвитку емоційного інтелекту і критичного мислення.

Вона розроблена на основі Державного стандарту базової середньої освіти, яким визначено мету мистецької освітньої галузі – цілісний розвиток особистості учня у процесі опанування мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів в Україні.

Програма реалізує визначені в Державному стандарті ціннісні орієнтири та ключові компетентності, а саме:

- вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки й технологій;
- інноваційність; екологічна й інформаційно-комунікаційна компетентності;
- навчання впродовж життя;
- громадянські та соціальні компетентності;
- підприємливість і фінансова грамотність, а також пріоритетна для мистецької галузі культурна компетентність.

Мета інтегрованого навчання мистецтва досягається шляхом реалізації таких завдань:

- ▶ виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів та естетичних потреб, емоційного інтелекту;
- ▶ формування системи художніх знань, яка відображає видову і жанрову специфіку та взаємодію мистецтв;
- ▶ опанування мистецької грамоти, насамперед музичної і візуальної;
- ▶ розвиток умінь сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ;
- ▶ здатності брати участь у дискусіях на теми мистецтва, висловлювати й аргументувати власні думки, судження, пріоритети;

- ▶ здобуття мистецького досвіду в різних видах практичної діяльності; в індивідуальних, групових і колективних мистецьких проєктах;
- ▶ стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження, до роботи в команді на засадах толерантності й партнерства;
- ▶ розвиток художніх здібностей, уяви та інтуїції, критичного і креативного мислення, інноваційності;
- ▶ формування потреби в естетизації середовища, готовності до участі в соціокультурному житті, до збереження і примноження мистецько-культурних цінностей.

Принципи, на яких ґрунтується програма та визначаються дидактичні пріоритети:

- дитиноцентризму та індивідуалізації, врахування вікових особливостей і природних здібностей учнів;
- систематичності, неперервності, наступності між початковою і базовою освітою, адаптаційним і основним циклами навчання;
- глокальної освіти – поєднання глобального (загальнолюдського), національного (державного) та локального (етнокраєзнавчого) аспектів змісту освіти;
- дидактичної інтеграції на основі взаємодії мистецтв і методів компаративістики, спрямованих на поліхудожній розвиток учнів;
- континуальності – єдності навчання і виховання особистості, художнього і технічного, емоційного та раціонального, свідомого та інтуїтивного в процесі опанування мистецьких цінностей;
- варіативності змісту, засобів, методів і технологій навчання мистецтва;
- діалогічної суб'єкт-суб'єктної взаємодії, партнерства, емоційно-енергетичної насиченості навчання;
- пріоритету художньо-творчої самореалізації учнів, пошуку особистісних сенсів у навчанні мистецтва;
- стимулювання мистецької самоосвіти, єдність формальної, неформальної та інформальної освіти.

Програма побудована на підґрунті *компетентнісного, інтегративного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та культурологічного* підходів, які зумовлюють дидактично доцільне визначення змісту навчання мистецтва і широку палітру методичного інструментарію вчителя.

Компетентнісний підхід розглядаємо як з позиції цілей і результатів загальної мистецької освіти, які вимірюються у відповідних формах контролю та оцінювання учнів, так і з позиції організації процесу навчання: добору доцільного змісту і відповідних художньо-педагогічних технологій.

Інтегративний підхід виражається в акцентуванні взаємодії різних видів мистецтва в рамках освітньої галузі та пошуку міжгалузевих зв'язків, інтеграції навчання мистецтв із соціокультурним середовищем.

Особистісно зорієнтований підхід сприяє підвищенню мотивації до навчання, забезпечує розкриття творчого потенціалу і розвиток індивідуальних художніх здібностей учнів відповідно до інтересів і потреб.

Діяльнісний підхід спрямований на розвиток практичних умінь учнів у різних видах мистецтва, наскрізних навичок (soft skills) і здатності застосовувати їх у власній життєдіяльності.

Культурологічний підхід зумовлює розгляд мистецтва в широкому культурологічному контексті в єдності цінностей культури національної та зарубіжної, народної і професійної, елітарної і популярної, традиційної та інноваційної; у результаті такого підходу в учнів має сформуватися цілісний художній образ світу, готовність до діалогу культур і бажання збагачувати особистісний культурний потенціал за допомогою ресурсів світового мистецтва (за формулою «людина в культурі – культура в людині»).

Структура програми та загальна характеристика її складників

Програма містить результативні, змістові та процесуальні складники, які структуровано за трьома відповідними рубриками «Очікувані результати навчання», «Пропонований зміст навчального предмета/інтегрованого курсу», «Види навчальної діяльності».

У рубриці «Очікувані результати навчання» конкретизовано вимоги до учнів окремо для 5 і 6 класів відповідно до запропонованого змісту для кожного року навчання і з урахуванням чотирьох груп результатів, визначених у Державному стандарті базової середньої освіти. До результатів варто зарахувати не лише грамотність і досвід в окремих видах мистецтва, а й міжпредметну естетичну компетентність, а також інтегративну медіа-компетентність у сфері мистецтва. Саме вони дають змогу учням вирішувати міждисциплінарні проблеми, наприклад, під час виконання інтегративних галузевих і міжгалузевих проєктів.

Рубрика «Пропонований зміст навчального предмета/інтегрованого курсу» побудована із застосуванням навчальних модулів, що оптимізує освітній процес, робить його систематизованим і водночас гнучким, варіативним.

В основу конструювання змісту програми інтегрованого курсу «Мистецтво» і визначення структури й тематизму кожного року навчання обрано авторську концепцію поліцентричної інтеграції (Л.М. Масол), яка детермінує цілісну наскрізну побудову мистецької освіти впродовж усієї вертикалі від початкової до старшої школи на засадах художньо-світоглядних орієнтацій і культурно-мистецьких універсалій. Поліцентрична інтеграція передбачає виокремлення *домінантних* компонентів змісту (музичного та образотворчого), які поєднуються в єдиний тематичний цикл на основі певної художньо-дидактичної суперпозиції, що здатна інтегрувати окремі одиниці змісту.

У початкових класах у зміст доміантних видів музичного та образотворчого мистецтва інтегруються елементи синтетичних мистецтв (театр, хореографія, кіно) на основі спільного художньо-світоглядного тематизму, що відображає світ природи, людини і культури в мистецтві, а також з орієнтацією на універсальні категорії «*абетки мистецтв*» – «ритм», «форма», «композиція», «контраст» тощо.

В основній школі доміантність музичного та образотворчого компонентів змісту зберігається, однак активніше репрезентовані поширені в культурі сучасності кінематограф, художня фотографія, архітектура, дизайн.

У 5 класі, коли здійснюється поступовий перехід від початкової до базової освіти, універсальною суперпозицією інтеграції змісту є поняття «*види і мова мистецтв*». Цей зміст розкривається на матеріалі музики, хореографії, графіки, живопису, скульптури, архітектури, театру, цирку, кіно, дизайну, також через їхню взаємодію.

Для 6 класу універсальною суперпозицією інтеграції змісту обрано категорію «*жанри мистецтва*», що розглядається через специфіку жанрів музики, графіки, живопису, скульптури, кінематографа тощо, а також явищ взаємопроникнення жанрів (жанри-гібриди).

Щоб чітко усвідомити перспективу розвитку програми, вчителю варто розуміти, що згідно з авторською концепцією поліцентричної інтеграції під час наступного циклу навчання (7-9 кл.) універсальною суперпозицією інтеграції змісту освіти обрано категорію «*стилі мистецтва*».

У старшій профільній школі зміст навчання інтегрується навколо суперпозиції «*мистецтво культурних регіонів світу*» (*базове загальноосвітнє навантаження*), водночас суттєво зростає роль художньо-практичної діяльності за вибором здобувачів освіти відповідно до профілю навчання (*вибіркове профільне навантаження*).

Таким чином, упродовж усього періоду навчання мистецтва в закладах загальної середньої освіти акцент зроблено не на окремих фактах – персоналіях митців і художніх творах, вибір яких стає виключно прерогативою вчителів, а на фундаментальних мистецьких узагальненнях, тому наскрізна логіка здійснюється за концентрично-спіралевидним принципом структурування змісту, а на окремих етапах – за лінійним принципом. Важливо зазначити, що система запропонованих тематичних модулів інтегрованого курсу «Мистецтво для 5 і 6 класів є варіативною: у репрезентованому переліку є модулі *домінантні* (з музичного та образотворчих мистецтв) і *мобільні*, окремі теми яких легко інтегруються в доміантні.

Послідовність і обсяг тем учитель може змінювати з огляду на потреби й можливості конкретного закладу освіти, адаптувати до автономного викладання предметів «Музичне мистецтво» та «Образотворче мистецтво», доповнюючи їх темами з інших мобільних модулів.

У рубриці «Види навчальної діяльності» подано орієнтовний перелік видів діяльності учнів, в якому переважають художньо-практичні й творчі.

Цей перелік може варіюватися і доповнюватися вчителем, вільним у доборі художньо-дидактичного матеріалу, кількості й тематики мистецьких проєктів - індивідуальних, групових, колективних. Надані діяльнісні орієнтири й діяльнісні форми інтеграції запроваджуються через диференційовані завдання різного рівня складності з урахуванням художніх інтересів і можливостей учнів, що сприяє розвитку креативного потенціалу особистості.

Особливості організації освітнього процесу.

Кількість навчальних годин у програмі відповідає *«рекомендованому»* навчальному часу (2 год. на тиждень), визначеному Типовою освітньою програмою (затвердженою наказом МОН від 19.02.2021 р. №235). Заклад освіти може змінювати кількість навчальних годин на вивчення інтегрованого курсу або окремих предметів у межах заданого діапазону навчального навантаження: *«мінімального – 1 год.»* та *«максимального – 3 год.»*. При цьому треба забезпечити умови досягнення результатів навчання в обсязі не меншому ніж визначено цією програмою.

Розглянемо варіанти організації:

1 варіант. Якщо освітній заклад обирає *мінімальну* кількість годин на галузь (1 год. на тиждень), то викладається виключно інтегрований курс.

2 варіант. Якщо освітній заклад обирає *рекомендовану* кількість годин на галузь (2 год. на тиждень), то може викладатися як інтегрований курс «Мистецтво» (2 год. на тиждень), так і автономні предмети «Музичне мистецтво» (1 год.) та «Образотворче мистецтво» (1 год.); але теми із синтетичних мистецтв і медіа, зазначені в модулях програми мають обов'язково інтегруватися до змісту домінуючих видів мистецтва, адже вимоги до результатів їх опанування учнями, що передбачені Державним освітнім стандартом, не підлягають скороченню.

Приміром, рекомендуємо до предмету з музичного мистецтва інтегрувати теми насамперед зі сценічних мистецтв (хореографія, театр), а до образотворчого мистецтва – з екранних мистецтв (кінематограф тощо), які належать до спільної візуальної групи.

3 варіант. Якщо заклад обирає *максимальну* кількість годин на галузь (3 год. на тиждень), передбачену в Типовій освітній програмі, то за рахунок додаткової третьої години поряд з інтегрованим курсом або двома автономними предметами можуть викладатися «Хореографія» (за наявності фахівця) або інші види мистецтва.

4 варіант. За бажанням навчального закладу окремі теми розробленої програми можна використовувати як навчальні модулі для конструювання міжгалузевих інтегрованих курсів (наприклад, «Комп'ютерна графіка та анімація» або «Література і мистецтво» тощо).

Орієнтовна тематична структура програми

(2 варіанти відповідно до рекомендованого навчального навантаження)

Клас	Назва інтегрованого курсу / предметів (кількість годин на тиждень)		
	Інтегрований курс	Автономні предмети	
	Мистецтво (2 год)	Музичне мистецтво (1 год)	Образотворче мистецтво (1 год)
5	Тема року: Види і мова мистецтва Народне і професійне мистецтво Взаємодія і синтез мистецтв	Тема року: Види і мова музичного і сценічних мистецтв	Тема року: Види і мова візуальних мистецтв
6	Тема року: Жанри мистецтва Образи людини в мистецьких жанрах Образи природи в мистецьких жанрах	Тема року: Жанри музичного і сценічних мистецтв	Тема року: Жанри візуальних мистецтв

2. Основна частина

<i>Очікувані результати навчання¹</i>	<i>Пропонований зміст інтегрованого курсу (двох навчальних предметів)</i>	<i>Орієнтовні види навчальної діяльності</i>
<p>1. Пізнає різні види мистецтва, інтерпретує художні образи, виявляє ціннісне емоційне ставлення до мистецтва</p>	<p><i>Вступ.</i> Палітра видів мистецтва. Роль мистецтва у житті людини. Художній образ - основа сприймання і розуміння змісту твору мистецтва. Спільні поняття для різних видів мистецтва: ритм, гармонія, форма тощо.</p>	<p>Спів народних і сучасних авторських пісень з пластичним інтонуванням, з імпровізованими жестами й рухами. Інсценізації народних українських обрядів, насамперед поширених у культурному середовищі рідного краю з усвідомленням національної ідентичності через мистецтво.</p>
<p>1.1. Описує особливості мови різних видів мистецтва; пояснює засоби виразності художнього образу у творах різних видів мистецтва. Наводить приклади творів різних видів мистецтва. Розрізняє види і наводить приклади українського фольклору (музичного, танцювального); українського декоративно-прикладного мистецтва. Орієнтується у календарно-обрядових дійствах, особливостях народного мистецтва рідного краю.</p>	<p><i>Модуль 1 (домінантний).</i> Види і мова музичного мистецтв. Народна і професійна музика. Особливості українського музичного фольклору. Календарно-обрядові й родинно-побутові пісні у дзеркалі традицій і сучасності. Вокальна та інструментальна музика. Співочі голоси. Види хорів. Симфонічна музика. Види оркестрів.</p>	<p>Гра на елементарних дитячих інструментах, зокрема на вироблених власноруч. Експериментування зі звуками різних властивостей.</p>
<p>1.2. Уважно сприймає твори різних видів мистецтва. Передає враження від творів вербально/невербально, різними художніми засобами. Висловлює власне ставлення до творів мистецтва. Застосовує в процесі вербальної інтерпретації відповідну термінологію. Наводить приклади синтезу мистецтв, зв'язків між видами мистецтва, мистецтва з життям.</p>	<p>Сучасні обробки народної і класичної музики.</p>	<p>Імпровізація супроводу до пісні. Виконання ритмічних партитур.</p>
<p>2. Виявляє художньо-образне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва</p>	<p><i>Модуль 2.</i> Види і мова сценічних мистецтв. Зв'язок мистецтва з літературою. Види і мова театру: драматичного, музичного, лялькового. Сценографія. Специфіка мови циркового мистецтва.</p>	<p>Музично-дидактичні ігри (ребуси з нотної грамоти, вікторини «Упізнай/заспівай мелодію»). Дослідження довідки, сприйняття його об'єктів для художньо-образної інтерпретації (замальовки, фотографії тощо).</p>
<p>2.1. Бере участь у виконавській творчості: співає, зокрема народні пісні та їх обробки (в хорі/ансамблі/соло), грає на елементарних музичних інструментах. Виконує зображення і розробляє ескізи, зокрема з етнічними мотивами, застосовує різні художні техніки, матеріали, формати, прийоми. Виявляє елементарні навички в царині фотомистецтва. Відтворює характерні особливості сценічного персонажа в мовленні, міміці, пластиці тіла.</p>	<p>Мова хореографії. Види танців Перформанс.</p>	<p>Створення графічних і живописних композицій у різних техніках, зокрема з урахуванням національних традицій. Виконання скульптурних зображень, аплікацій, інсталяцій, дизайнерських робіт.</p>
<p>2.2. Імпровізує (вокальні інтонації, ритмічний супровід до пісні, танцювальні рухи тощо). Поєднує засоби музики, пластичного інтонування, візуального ряду. Створює зображення (графічні, живописні, об'ємні) в процесі експериментування з кольорами, лініями, формами.</p>	<p><i>Модуль 3 (домінантний).</i> Види і мова візуальних / образотворчих мистецтв. Основи композиції - побудови художнього твору, що забезпечують його цілісність. Засоби художньої виразності <i>графіки</i> (точка, лінія, пляма, штрих). Види й техніки графіки. Силует. Світлотінь.</p>	<p>Участь у колективних, групових та індивідуальних мистецьких проєктах (зокрема екологічних) з виявом умінь працювати в команді, ініціативності,</p>
<p>2.3. Спостерігає за довідками, фіксує власні спостереження (фото, замальовки тощо). Використовує художню літературу в мистецькій творчості. Створює пластичні рухи під музику. Пропонує власні ідеї, реалізує їх з допомогою вчителя чи інших осіб, зокрема з урахуванням національних традицій. Використовує знання і вміння з інших освітніх галузей.</p>	<p>Засоби художньої виразності <i>живопису</i> (колір, відтінки</p>	

3. Пізнає себе через взаємодію з мистецтвом, регулює власний емоційний стан	кольору, колорит, теплі і холодні кольори, контраст і нюанс). Види й техніки живопису (станковий, монументальний - фреска, мозаїка, вітраж).	креативного мислення. Застосовування цифрових технологій у презентаціях.
3.1.Характеризує власну творчість за визначеними критеріями. Визначає сильні й слабкі сторони своєї роботи в чітких формулюваннях.	Види мистецтва <i>скульптури</i> (кругла, рельєф); мова скульптури (об'єм, форма, фактура), матеріали скульптора.	Сприймання, аналіз, інтерпретація і порівняння творів різних видів мистецтва - музичного, сценічних, візуальних з дотриманням відповідної термінології та норм грамотного українського мовлення.
3.2.Презентує результати власної творчості публічно, пояснює свій задум. Визнає можливість різного втілення творчого задуму.	<i>Модуль 4. Види і мова візуальних / пластичних мистецтв.</i>	Участь у дискусіях з тем мистецтва, висловлювання власних емоційних вражень, ціннісних ставлень та критичних суджень щодо художніх творів.
3.3.Долучається до мистецьких заходів; дослідницьких проєктів. Виконує різні ролі в спільному творчому процесі, висловлює свою думку в обговореннях творів мистецтва, використовує власний досвід і різні види інформації під час спільної творчості. Бере участь в інсценізаціях календарно-обрядових дійств, народних ігор з використанням пісенного матеріалу, танцювальних рухів, елементів костюмів, атрибутів, гриму.	Види <i>декоративно-ужиткового мистецтва</i> (розпис, вишивка, витинання, гончарство, різьблення тощо). Особливості українського народного мистецтва.	Добір видів художньої діяльності для емоційного задоволення, зняття втоми.
3.4.Розпізнає емоції й почуття від сприймання мистецьких творів і описує власні мистецькі вподобання. Пояснює вплив творів на зміну емоційного стану. Розуміє, який вид художньо-творчої діяльності покращує емоційний стан. Визначає улюблені види мистецької діяльності, пояснює, від чого отримує задоволення у творчості.	Види і мова <i>архітектури</i> . Мова <i>художньої фотографії</i> . Види <i>дизайну</i> . Сучасні <i>артпрактики</i> (інсталяція, стріт-арт, реді-мейд).	Пошук і використання художніх матеріалів різної природи (текстових, ілюстративних, аудіо- відео-
4. Використовує інформаційне середовище у	<i>Модуль 5. Види і мова візуальних / екранних мистецтв.</i>	, фото- тощо) з усвідомленням норм авторського права. Використання медіа для художньо-творчого самовираження, здійснення віртуальних екскурсій.
власній творчості та художній комунікації	Види кінематографу: художнє, анімаційне, документальне. Мова ігрового кіно. Види мультфільмів (мальовані, лялькові, пластилінові, комп'ютерні). Художник у кіно. Мистецтво і медіа. Телебачення та його художні особливості.	
4.1.Обирає різні способи творення для художнього самовираження (ілюстрації, фото тощо). Шукає й добирає з допомогою вчителя чи інших осіб аудіо-, відео-, ілюстративні й текстові матеріали з різних джерел, упорядковує їх.		
4.2.Визначає з допомогою вчителя чи інших осіб достовірність джерела інформації про мистецтво.		
4.3.Розуміє значення правильного оформлення цитат із покликанням на автора.		

6 клас

<i>Очікувані результати навчання²</i>	<i>Пропонований зміст інтегрованого курсу (двох навчальних предметів)</i>	<i>Орієнтовні види навчальної діяльності</i>
1. Пізнає мову різних видів мистецтва, інтерпретує художні образи, демонструє досвід емоційних переживань, виявляє ціннісне ставлення до мистецтва	<i>Вступ. Палітра мистецьких жанрів.</i> Жанр і образний зміст твору мистецтва.	Спів та інсценізації народних пісень та їхніх обробок, виконання сучасних авторських пісень (соло, в ансамблі, хорі).
1.1.Виокремлює та характеризує жанрові ознаки творів різних видів мистецтва, наводить приклади творів різних жанрів.	<i>Модуль 1 (домінантний). Жанри музичного мистецтва.</i>	Гра на елементарних дитячих інструментах, зокрема вироблених власноруч, та електронних музичних інструментах (за наявності).
1.2.Керує увагою під час сприймання творів мистецтва різних жанрів, інтерпретує їх зміст (вербально/невербально). Вказує на окремі виразні засоби у творах для пояснення власного враження.	Вокальні жанри (пісня, гімн, романс, серенада тощо). Хорові жанри (кантата, ораторія тощо).	

<p>Застосовує відповідну термінологію. Пояснює художні цінності творів, коментує своє ставлення до них. Порівнює художні образи з явищами довкілля, пояснює зв'язки між мистецтвом і життям</p>	<p>Камерно-інструментальні жанри (прелюдія, ноктюрн, фантазія, скерцо тощо) Музичні цикли (сюїта, соната). Симфонічні жанри (увертюра, симфонія, концерт тощо).</p>	<p>Експериментування зі звуками різних властивостей (інтонація, динаміка, тембр, ритм тощо). Вокальні та інструментальні імпровізації, створення «звукових картин».</p>
<p>2. Виявляє художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва</p>	<p>Музичні ансамблі (дует, тріо, квартет тощо). Музично-театральні жанри (опера, балет, оперета, мюзикл). Роль художника у музичному театрі.</p>	<p>Виконання ритмічних партитур, зокрема в парах, ансамблях із розподілом на різні партії Музично-дидактичні ігри.</p>
<p>2.1.Бере участь у виконавській творчості за власним вибором: співає (в хорі/ансамблі/соло); грає на елементарних та/або електронних музичних інструментах. Виконує зображення в різних жанрах образотворчого мистецтва, зокрема замальовки з натури й за уявою; застосовує різні прийоми, художні техніки, матеріали, формати тощо. Використовує цифрові технології для втілення задуму. Створює фото різних жанрів (фотопортрет, фотопейзаж), компонує прості відеоролики. Виявляє ініціативність у втіленні творчого задуму.</p>	<p>Модуль 2. Танцювальні жанри Народні танці. Бальні (парні) танці. Спортивні танці: європейські (вальс, танго тощо) та латиноамериканські (самба, ча-ча-ча тощо). Сучасні танці (летка-єнка, хіп-хоп тощо). Танці на льоду. Вплив танцювальної активності на здоров'я</p>	<p>Виконання танцювальних рухів під музику. Виконання зображень у різних жанрах образотворчого мистецтва, зокрема замальовок з натури й за уявою; застосування різних прийомів, художніх технік і матеріалів. Використання цифрових технологій для втілення задуму. Створення колажів, інсталяцій, фото в різних жанрах (фотопортрет, фотопейзаж).</p>
<p>2.2.Імпровізує (мелодії, ритмічні «звукові картини» тощо). Поєднує засоби музики, пластичного інтонування, візуального ряду для реалізації власної ідеї. Створює зображення у процесі експериментування з кольорами, лініями, формами (графічні, живописні, пластичні, анімаційні тощо)</p>	<p>Танці на льоду. Вплив танцювальної активності на здоров'я</p>	<p>Самовираження в різних видах мистецької діяльності,</p>
<p>2.3.Спостерігає за довкіллям, фіксує цікаві явища довкілля і презентує власні спостереження (замальовки, фото, відео тощо). Використовує</p>	<p>результати спостережень у мистецькій діяльності: створення зображень в різних художніх техніках і матеріалах (колаж, інсталяція тощо). Пропонує власні ідеї, реалізує їх самостійно. Використовує знання і вміння з інших освітніх галузей.</p>	<p>презентація результатів власної творчості. Участь у колективних, групових та індивідуальних дослідженнях, мистецьких проєктах з естетизації середовища, зокрема з елементами галузевої та міжгалузевої інтеграції; виявлення ініціативності, підприємливості, креативності, партнерських якостей.</p>
<p>3.Пізнає себе через взаємодію з мистецтвом; регулює власний емоційний стан</p>	<p>Модуль 3 (домінантний), Жанри образотворчого мистецтва. Анімалістичний. Пейзаж (сільський, міський, гірський, марина, фантастичний тощо). Натюрморт (квітковий, овочі-фрукти, з атрибутами мистецтва тощо). Портрет (подвійний, парний, груповий, парадний, камерний, кінний, автопортрет тощо). Міфологічний, релігійний, історичний і батальний жанри. Побутовий жанр. Інтер'єр.</p>	<p>Сприймання, аналіз, інтерпретація і порівняння творів різних видів і жанрів мистецтва, зокрема гібридних зразків. Участь дискусіях на теми мистецтва, висловлювання власних уподобань, емоційних ставлень, критичних суджень, аргументація думок і оцінок із дотриманням норм грамотного українського мовлення.</p>
<p>3.1.Характеризує та оцінює власну творчість, успіхи й досягнення, зауважує помилки й частково самостійно виправляє їх. Встановлює за допомогою вчителя чи інших осіб способи вдосконалення вмінь.</p>	<p>Модуль 4. Жанри кіномистецтва. Жанри ігрового кінематографа (екранізація, комедія, детектив, пригодницький фільм</p>	<p>Сприйняття культурного різноманіття світу через мистецтво, медіа-інформацію. Компонування простих</p>
<p>3.2.Презентує результати власної творчості, пояснює свій задум, за потреби може докладно його описати. Аналізує зворотну інформацію з метою самовдосконалення, позитивно реагує на неї. Обстоює свою позицію у творчості.</p>	<p>Жанри ігрового кінематографа (екранізація, комедія, детектив, пригодницький фільм</p>	<p>Сприйняття культурного різноманіття світу через мистецтво, медіа-інформацію. Компонування простих</p>
<p>3.3.Бере участь у мистецьких заходах; дослідницьких проєктах, інсценізаціях. Виконує різні ролі, складає план дій у спільному творчому процесі, дослухається до ідей інших; визнає різні позиції учасників, ділиться спостереженнями, розуміє значення партнерства, пропонує способи розв'язання завдань. Підтверджує думку аргументами.</p>	<p>Жанри ігрового кінематографа (екранізація, комедія, детектив, пригодницький фільм</p>	<p>Сприйняття культурного різноманіття світу через мистецтво, медіа-інформацію. Компонування простих</p>
<p>3.4.Описує і пояснює емоції та почуття, що виникають під час сприймання мистецтва, порівнює власні вподобання з уподобаннями інших осіб.</p>	<p>Жанри ігрового кінематографа (екранізація, комедія, детектив, пригодницький фільм</p>	<p>Сприйняття культурного різноманіття світу через мистецтво, медіа-інформацію. Компонування простих</p>

Обирає твори мистецтва, суголосні власним емоціям. Вирізняє художні засоби, які вплинули на враження від твору. За потреби обирає види художньо-творчої діяльності для задоволення. Виражає свої почуття різними художніми засобами.	тошо). Жанри мультиплікації. Роль композиторів і художників у кіномистецтві.	відеороликів. Добір видів художньої діяльності для емоційного задоволення і попередження стресів; творів мистецтва для релаксації, гармонізації життєдіяльності.
4. Використовує інформаційне середовище у власній творчості та художній комунікації	Модуль 5. Жанри об'єднуються.	Добір і поширення ілюстративних і текстових матеріалів із різних джерел з дотриманням норм авторського права.
4.1.Обирає для художнього самовираження різні способи творення, зокрема медіаформати. Шукає, добирає і поширює аудіо-, відео-, ілюстративні й текстові матеріали. Планує свою діяльність для реалізації художньо-творчого задуму.	Жанри-гібриди в музичному і образотворчому мистецтві. Поєднання жанрів у кінофільмі. Зв'язок мистецтва з наукою і технікою. Медіамистецтво.	Використання медіа (аудіо-, відео- тощо) для художньо-творчого самовираження, здійснення мистецьких віртуальних подорожей.
4.2.Визначає з допомогою вчителя чи інших осіб джерела інформації про мистецтво із застосуванням цифрових технологій.	Цифровізація в мистецтві. Віртуальна і доповнена реальність у художній творчості.	
4.3.Виявляє відповідальність щодо дотримання авторського права в процесі комунікації.		

МОДЕЛЬНА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

«Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти

(автори: Комаровська О. А., Лемешева Н. А.)

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»

(Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Універсальна природа мистецтва створює безмежні можливості духовного розвитку особистості, яка його пізнає. Адже мистецтво як специфічна форма естетичної свідомості є надзвичайно чутливим в реагуванні на всі прояви життя в різноманітті художніх образів, які здатні втілювати будь-які теми і проблеми, що важливі для людини впродовж століть. Занурення в мистецтво задіює в людині всі пізнавальні процеси – емоції і почуття, пам'ять, увагу, фантазію, інтелект, мислення в широкому розумінні, пробуджує творчі сили. Завдяки унікальності художніх образів і художній емпатії мистецтво впливає на розкриття креативності особистості в усіх сферах знання. Мистецькі твори є неповторним підґрунтям для занурення в минуле і для прогнозування майбутнього, для пізнання світу та ідентифікації свого «Я» в ньому, перетворюють людину і духовно збагачують її життя.

Модельна навчальна програма інтегрованого курсу «Мистецтво. 5-6 класи» (Програма) відповідає меті і завданням мистецької освітньої галузі, враховує послідовність досягнення очікуваних результатів навчання мистецтва, визначених Державним стандартом базової середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України № 898 від 30 серпня 2020 року; далі – Державний стандарт), спирається на концепцію Нової української школи.

Програма укладена відповідно до Переліку модельних навчальних програм для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (додаток 5 Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, Наказ Міністерства освіти і науки України від 19 лютого 2021 року).

Базова освіта передбачає поділ на два цикли – 5-6 класи (адаптаційний) і 7-9 класи (базове предметне навчання), що враховують вікові особливості розвитку та динаміку потреб і об'єктивних можливостей здобувачів освіти.

Програма для 5-6-х класів побудована за принципом наступності з початковою мистецькою освітою та прогнозування особистісного розвитку учнів/учениць на наступному етапі базової середньої освіти (у 7-9-х класах).

Метою мистецької освітньої галузі, сформульованою в Державному стандарті, є «цілісний розвиток успішної особистості учня в процесі освоєння мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів в Україні».

Досягнення мети мистецької освітньої галузі базується на спільних для всіх освітніх галузей *ціннісних орієнтирах* (пункт 4 Державного стандарту), якими особистість учня/учениці визнається як найвища цінність.

Досягнення мети навчання мистецтва в 5-6 класах забезпечується розв'язанням *завдань*:

- розвиток емоційної сфери учнів/учениць у процесі комплексного художнього пізнання, емоційного інтелекту, збагачення емоційно-естетичного досвіду; мотивування здобувачів освіти до розширення мистецької ерудиції і проявів критичного мислення щодо мистецької інформації; здатності її оцінювати і протистояти негативним впливам;

- поглиблення потреби в самопізнанні, самовираженні, самореалізації, самоствердженні в різних видах мистецької діяльності і культуротворчих процесах у власному житті та довкіллі на основі розкриття креативного потенціалу;

- формування комунікативної культури, зокрема готовності до художньої комунікації в освітньому середовищі, використання інформаційно-комунікаційних технологій;

- виховання громадянської позиції, національного самоусвідомлення, патріотичних почуттів через мистецтво; здатності ідентифікації себе суб'єктом полікультурного світу.

Програмою передбачено, що навчання мистецтва в основній школі буде ефективним, якщо освітній процес базуватиметься на таких *стрижневих наукових підходах*, як:

- особистісно орієнтований* (визнання індивідуальності кожного учня/учениці, розкриття особистісного креативного потенціалу);

- суб'єктно-діяльнісний* (позиціонування здобувачів освіти як активних суб'єктів навчання мистецтва, формування готовності до застосування набутого досвіду в різних життєвих ситуаціях);

- аксіологічний* (спрямування суб'єктів освітнього процесу на емоційне переживання знань та умінь, їх рефлексію і перетворення мистецьких творів та явищ на особистісні цінності);

- культурологічний* (формування цілісного художнього образу світу, пізнання мистецьких явищ у контексті інших сфер знання);

- діалогічний* (виховання особистості як людини культури, націлювання на діалог як природний спосіб мистецького, міжособистісного, міжкультурного буття);

- компетентнісний* (формування компетентнісної сфери в єдності ключових і мистецьких предметних / міжпредметних компетентностей з метою успішної самореалізації в будь-якій обраній в майбутньому професії, домінантності взаємодії різних видів мистецтва у навчанні, встановлення міжпредметних зв'язків з іншими сферами знання, формування потреби в естетизації життєвого простору).

Відповідно Програма базується на дотриманні принципів загальної мистецької освіти:

- наступності основної мистецької освіти з іншими ланками освіти; перспективності навчання;

- невід'ємності навчального і світоглядно-виховного спрямування;

- пріоритетності ціннісного становлення особистості на підґрунті взаємозв'язку загальнолюдських, національних і особистісних векторів і смислів мистецтва;

- інтегрального поліхудожнього розвитку особистості; навчання через мистецтво;_

- виявлення творчої свободи суб'єктів мистецької освіти; можливості для вчителя гнучкої адаптації до індивідуальних особливостей і потреб учнів/учениць;

- спрямованості на виховання пошани до національних культурних надбань невід'ємно від здатності існування в полікультурному світі на засадах діалогу.

Мистецтво і його пізнання особистістю сприяє формуванню у неї ключових компетентностей (вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; компетентність навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності; культурна компетентність; підприємливість і фінансова грамотність) через реалізацію *компетентнісного потенціалу* мистецької освітньої галузі, що виявляє себе у сформованих наскрізних та предметних уміннях і ставленнях (Додаток 19 До Державного стандарту базової середньої освіти).

Стрижневою для мистецької освітньої галузі є *культурна компетентність*, яка пронизує та інтегрує зміст інших ключових компетентностей і провідним засобом формування якої є мистецтво.

Наступність із опануванням учнями/ученицями мистецтва з початковою мистецькою освітою зумовила врахування Програмою *змістових ліній* освітньої галузі. Сутність змістових ліній полягає в акцентуванні способів художнього освоєння учнями/ученицями мистецтва і світу через мистецтво, що спрямовані на формування ціннісної сфери, системи компетентностей. Такими змістовими лініями є: «Сприймання та інтерпретація мистецтва»; «Художньо-практична діяльність»; «Комунікація через мистецтво».

Змістова лінія «Сприймання та інтерпретація мистецтва» націлює на пізнання творів мистецтва і мистецьких явищ; самопізнання через мистецтво, оволодіння необхідними для творчого розвитку мистецькими знаннями та вміннями.

Змістова лінія «Художньо-практична діяльність» націлює на розвиток креативності і мистецьких здібностей, інших здібностей через мистецтво; самовираження в мистецтві.

Змістова лінія «Комунікація через мистецтво» націлює на самооцінювання, самоствердження, виховання самоповаги і поваги до творчості інших; соціалізацію через мистецтво; вміння співіснувати в мультикультурному середовищі.

Змістові лінії реалізуються через освітні блоки: *музичне мистецтво; візуальні мистецтва* (образотворче мистецтво, мистецтво архітектури, декоративно-ужиткове мистецтво, дизайн тощо); *синтетичні мистецтва* (театр, хореографія, екранні мистецтва, цирк, сучасні видовищні форми тощо).

Змістові лінії мистецької освітньої галузі реалізуються синхронно, впродовж усього періоду навчання і під час опанування кожної навчальної теми (розділу).

Структура Програми

У Програмі висвітлено очікувані результати навчання, навчальний тематизм, види навчальної діяльності учнів/учениць.

Очікувані результати навчання подані як конкретизація досягнень за *групами умінь*, специфічних для мистецької освітньої галузі, що зафіксовано в положеннях Державного стандарту, як:

1. Пізнання різних видів мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва.

2. Художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва.

3. Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиток емоційного інтелекту.

4. Використання інформаційного середовища у власній творчості та художній комунікації.

*Остання (четверта) група розширює перелік умінь і ставлень, визначених початковою мистецькою освітою, що враховує вікові особливості учнів/учениць основної школи в можливостях художнього пізнання, а також відповідає на виклики соціокультурної ситуації в суспільстві, зокрема щодо посилення впливів суперечливого інформаційного середовища на людину і потреби ціннісного орієнтування в ньому задля естетичного і духовного розвитку.

Програмою окреслено *види діяльності* учнів/учениць, у процесі яких формуються визначені групи умінь і відповідно за якими виявляється досягнення очікуваних результатів навчання.

Передбачається, що формування умінь і ставлень як основи компетентностей може відбуватись під час участі здобувачів освіти в декількох видах діяльності, а кожен з видів діяльності може позиціонуватись як ефективний для формування одночасно декількох умінь.

Запропоновані види діяльності є орієнтовними і спрямовані на те, щоб допомогти вчителю виявляти творчу свободу і методичний хист, активізувати педагогічний досвід у плануванні художнього пізнання учнів/учениць.

Види діяльності об'єднані в групи, пов'язані із сприйманням творів мистецтва і дієво-практичним опрацюванням мистецького матеріалу. Враховується, що інтерпретаційна/аналітична діяльність, яка суттєва для досягнення високих результатів навчання, є складником зазначених видів діяльності.

Програмою передбачено, що, відповідно до Державного стандарту, привласнення здобувачами освіти мистецьких знань ефективно відбувається в процесі активного сприймання і дієво-практичного опрацювання художніх творів і явищ.

Знаннєвий компонент результатів навчання зорієнтований на такі позиції, окреслені в Додатку 19 до Державного стандарту, як:

- мистецька грамотність (понятійний апарат, володіння термінологією);

- мистецька діяльність (усвідомлення закономірностей способів творення);
- мистецька комунікація (розуміння ролі мистецтва в суспільстві та специфіки його впливу на особистість, способів художньої комунікації, сформованість уявлень про джерела інформації та їх оцінку).

Навчальний матеріал у Програмі подається за єдиним для освітніх блоків *тематизмом*, групується за темами року (класами), розділами (охоплюють семестровий період навчання мистецтва), темами (дві теми в кожному розділі).

У визначенні тематизму Програма орієнтується на *вихідну позицію* – пізнання учнями/ученицями Світу і свого «Я» через пізнання мистецтва та ідентифікацію себе в мистецтві. Тому в запропонованому тематизмі акцент зроблено на *світоглядному змісті мистецтва* і логіці входження дітей молодшого підліткового віку в його образний світ: «від близького» – до розширення кола художнього освоєння проблем, які складають безмежну образно-смыслову палітру творів у втіленні життєвих явищ і питань, що хвилюють людство і кожну людину в її віковому зростанні.

Входження учнів/учениць у мистецтво розпочинається з осмислення його присутності у своєму житті та в найближчому оточенні (5 клас) і спонукає до «виходу за межі» мистецтва в 6-му класі, що спирається на навчальний досвід учнів/учениць і зосереджений на встановленні зв'язків з такими сферами, як історія і художня література; крім того в зміст інкрустовано можливості емоційного проживання і осмислення нагальних для людства екологічних проблем, взаємодії з іншими людьми і національними культурами, збереження спадщини тощо.

Відповідно в пункті «Види навчальної діяльності» подано для обговорення з учнями/ученицями орієнтовні *проблемні питання*, які розкривають і підкреслюють світоглядні позиції певної теми/підтеми.

Безпосередньо спектр *видів і жанрів* мистецтва пропонується до освоєння за логікою поступового ускладнення як у сприйманні, так і у практично-творчому опрацюванні. Періодичні повернення до певних понять, видів, жанрів тощо супроводжуються їх поглибленим освоєнням учнями/ученицями та сприяють закріпленню набутого досвіду.

Послідовність освоєння мови різних видів мистецтва, жанрів, естетичних категорій, понятійного апарату інкрустується в загальний тематизм, подається наскрізно в 5-му і 6-му класах; конкретизується варіативно з урахуванням специфіки видів мистецтва і мистецької діяльності, а також передбачає продовження в 7-9 класах.

Тематичний розподіл навчального змісту

5 клас. Тема року: «Художні образи в моєму житті»

Розділ I. Мистецькі шедеври та їхні творці

Тема 1. Диво народження мистецтва

Тема 2. Художні образи мого дитинства

Розділ II. Особистість у мистецтві

Тема 3. Народна мудрість у мистецтві України і світу

Тема 4. Світ і людина в мистецтві

6 клас. Тема року: «Всесвіт, утілений в художніх образах»

Розділ I. Мистецькі мандри у часі і просторі. Пізнаємо світ через мистецтво

Тема 1. Історія в мистецтві і мистецькі історії

Тема 2. Вічні теми в мистецтві

Розділ II. Діалог традицій – діалог почуттів у мистецтві

Тема 3. Сучасне в традиціях і традиційне в сучасному

Тема 4. Дивовижна сила мистецтва

ПРОГРАМА

5 клас

Тема року: «Художні образи в моєму житті»

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст інтегрованого курсу	Види навчальної діяльності
I СЕМЕСТР		
Розділ I. Мистецькі шедеври та їхні творці		
Тема 1. Диво народження мистецтва		
	Музика та її творці	<i>Актуалізація</i> здобутого в початковій школі

<p>1. <i>Пізнання різних видів мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва:</i></p> <p>описує особливості мови різних видів мистецтва на прикладах знайомих творів; наводить приклади творів різних видів мистецтва із досвіду своїх вражень; передає враження від творів різними художніми засобами, виражає емоції, вербально, малюнками, пластично.</p> <p>2. <i>Художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва:</i></p> <p>бере участь у виконавській творчості на вибір і вподобання: співає, експериментує на ударних/електронних музичних інструментах (за можливістю), голосом, з художніми матеріалами; поєднує в імпровізаціях засоби</p>	<p>Композитори і виконавці музичних творів. Музика народна і професійна. Виразальні засоби музики (звук і його особливості, музична інтонація). Музика вокальна та інструментальна. Звук і знак (нотний запис музики).</p> <p>Візуальні мистецтва та їхні творці</p> <p>Мистецтво образотворче, декоративно-ужиткове, архітектура. Художня творчість народних умільців та митців-професіоналів. Види та мова візуальних мистецтв.</p> <p>Зустріч мистецтв</p> <p>Панорама мистецтв. Поліфонія звуків, ліній, кольорів і форм на сцені, екрані, арені, на площі. Музичні, театральні, циркові сюжети в образотворчому мистецтві. Мистецькі професії.</p> <p><i>Орієнтовні поняття:</i> художній образ, види мистецтва, творці і виконавці мистецтва.</p>	<p>досвіду вражень, пригадування та систематизація понять; <i>слухання музичних творів</i> (народної і професійної музики); <i>споглядання</i> творів образотворчого мистецтва (цифрового живопису, комп'ютерної графіки), декоративно-ужиткового мистецтва, мистецтва архітектури; <i>перегляд</i> фільмів, театральних вистав, циркових номерів тощо; <i>віртуальні екскурсії</i> вулицями міст і країн зі спогляданням їх архітектурного обличчя; <i>рефлексія вражень</i> від почутих/побачених творів мистецтва; <i>дослідження</i> художніх можливостей варіантів поєднання мистецтв у синтетичному художньому образі; <i>пошук інформації</i> про мистецтво (друковані видання, Інтернет-ресурси); <i>участь в інтерактивній евристичній бесіді з орієнтовних проблемних питань:</i> Хто такі митці? Що таке художній образ? Як відрізнити мистецтво від «не мистецтва»? Для чого потрібне мистецтво? Як творчість впливає на мене?</p> <p><i>Вивчення і виконання</i> пісень (соло, в хорі); <i>імпровізування</i> акомпанементу на ударних інструментах, <i>пластичне інтонування</i> музичних творів;</p>
<p>музики, танцю, візуального ряду; використовує знайомі літературні твори як сюжетну основу для творчості; пропонує ідеї, реалізує їх з допомогою вчителя, використовуючи знання та вміння з мовно-літературної галузі.</p> <p>3. <i>Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиток емоційного інтелекту:</i></p> <p>виконує різні ролі у творчому процесі (мистецькі професії тощо), дослухається до творчих ідей інших осіб, розповідає про свої задуми; висловлює думку в обговореннях творів мистецтва спираючись на досвід і почуття; визначає улюблені види мистецької діяльності, фіксує, від чого дістає задоволення.</p> <p>4. <i>Використання інформаційного середовища у власній творчості та художній комунікації:</i></p>	<p>створення нескладних композицій у матеріалах і техніках на вибір; <i>виконання і презентація творчих проєктів</i> обраним способом, зокрема цифровими засобами, театралізовано тощо (орієнтовно: міні-концерт; виставка творів; демонстрація результатів досліджень творчості митців рідного краю тощо); <i>обговорення результатів</i> виконаних проєктів і своєї участі в них.</p> <p style="text-align: center;">Тема 2. Художні образи мого дитинства</p> <p>Гра та казка в музичному мистецтві</p> <p>Коліскові пісні українців та інших народів: персонажі, музична мова. Пісні в моєму оточенні. Ігровий музичний фольклор (дражнилки, лічилки, забавлянки, утішки, небилиці, жартівливі пісні) в Україні та світі. Казкові образи в піснях та інструментальних мініатюрах. <i>Виразальні засоби для створення музичних образів</i> (діапазон, музичні та пластичні інтонації, зокрема погойдування в такт коліски; контраст, штрихи та характерні ритми в ігрових піснях, тембр). Спів соло. Хоровий спів.</p>	<p><i>слухання</i> народних пісень України та пісень інших народів (коліскові, ігрові), інструментальних творів українських та зарубіжних композиторів, обробок народних мелодій; <i>споглядання</i> зображень тварин у мистецтві різних культур, казкових персонажів, утілених українськими та зарубіжними художниками в скульптурі, графіці; <i>перегляд</i> анімаційних фільмів; <i>обговорення</i> виразальних засобів для створення настрою, характеру у творах, з якими ознайомились; <i>рефлексія і фіксація вражень</i> від творів (запис, малюнок, фото тощо); <i>дослідження</i> виразності співацького голосу; виразальних засобів для створення анімаційного образу; інтонацій мовлення актора у втіленні персонажів;</p>

<p>шукає і добирає з допомогою вчителя</p> <p>аудіо-, відео-, візуальні і текстові матеріали з різних джерел; планує діяльність для реалізації завдання, комунікації і участі у проєктах.</p>	<p>Виразність казкових персонажів у образотворчому мистецтві</p> <p><i>Графіка, її види та мова</i> (різнохарактерність ліній і виразність плям (тональних, кольорових). Графічні техніки. Виразальні можливості контрасту графічних зображень казкових тварин.</p> <p>Основні правила композиції та вибір формату.</p> <p><i>Скульптура, її види та мова.</i> (матеріали та способи виготовлення. Пластичність форм у скульптурі). Художньо-виразальні можливості об'ємних зображень казкових тварин у техніках ліплення.</p> <p>Зустріч мистецтв</p> <p><i>Анімаційні фільми для дітей і про дітей.</i> Види анімації (мальована, об'ємна, аніме, цифрова).</p> <p><i>Радіотеатр.</i> Акторське мовлення у створенні образів персонажів.</p> <p><i>Орієнтовні поняття:</i> коліскова, пісня-гра, унісон, музична мініатюра, сюїта; графіка, скульптура, силует, контраст, форма, анімалістичний</p>	<p><i>опрацювання медіа текстів</i> про мистецтво; оцінювання досягнень своїх та однолітків; участь в інтерактивній евристичній бесіді з орієнтовних проблемних питань: Чи кожна людина може бути митцем? Як створити виразний художній образ? Як народжується анімація? Чи потрібен сучасній людині радіотеатр? Чи завжди професійні митці розуміють дитячі мрії?</p> <p><i>Вивчення і виконання</i> коліскових та дитячих ігрових пісень (соло, в ансамблі, хором); театралізації пісень;</p> <p><i>пластичне інтонування</i> музичних творів із добором візуального і мовленнєвого ряду; <i>ритмічні імпровізації</i> (ударні інструменти, боді-перкусія тощо); ритмізації мелодій та віршів;</p> <p><i>зображення</i> казкових персонажів у графічних, та пластичних техніках;</p> <p><i>замальовування</i> казкових персонажів, <i>ліплення/конструювання</i> скульптур (круглої, рельєфу) (матеріали техніки виконання на вибір); <i>розроблення</i> (вербальний опис, замальовування тощо) елементів костюмів, реквізиту;</p> <p><i>виконання творчих проєктів</i> (орієнтовно: укладання колекцій пісень; виставки зображень казкових персонажів у графічних чи</p>
---	---	---

	<p>жанр, художник-анімаліст; анімація, мовленнєва інтонація актора.</p>	<p>пластичних техніках, розроблення образів персонажів за допомогою конструктора анімацій; римейків; колажів, коміксів, дуддлів тощо).</p>
--	---	--

II СЕМЕСТР

Розділ II. Особистість у мистецтві

Тема 3. Народна мудрість у мистецтві України і світу		
<p><i>1. Пізнання різних видів мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва:</i></p> <p>описує особливості мови різних видів мистецтва на прикладах знайомих творів;</p> <p>порівнює художні образи з явищами довкілля, пояснює виразальні засоби у творах різних видів мистецтва; передає враження від творів вербально/невербально (різними художніми засобами); виявляє обізнаність у календарно-обрядових діях як прообразі видів мистецтва в розповідях та практичних роботах.</p> <p><i>2. Художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої</i></p>	<p>Музичні символи народних обрядових дійств</p> <p>Українські пісні зимового і весняного циклів (колядки, шедрівки, веснянки, гаївки).</p> <p>Персонажі святкових дійств різних народів у музиці.</p> <p>Спів а капела соло та в хорі.</p> <p>Танець у музиці: танцювальність, інструментальний супровід танців; виразальні засоби передачі енергії руху в танцювальній музиці.</p> <p>Народні символи декоративного мистецтва</p> <p>Декоративно-ужиткове мистецтво, його види та мова.</p> <p>Значення символів притаманних видам декоративно-ужиткового мистецтва. Стилзація. Види та структура орнаментів. Ритм як композиційний засіб.</p> <p>Традиції виготовлення та</p>	<p><i>Слухання</i> народних пісень (колядки, шедрівки, веснянки, гаївки); інструментальних творів, у яких використані народні мелодії; танцювальної музики, зокрема українські народні танці і танці інших народів;</p> <p><i>споглядання</i> творів декоративно-ужиткового мистецтва, характерних для різних регіонів України, орнаментів у мистецтві різних культур та в українському мистецтві;</p> <p><i>віртуальні подорожі</i> музеями етнографії та народного побуту;</p> <p><i>перегляд</i> народно-сценічних танців у виконанні хореографічних колективів;</p> <p><i>вербальний опис</i> народних мелодій, які композитори використали у своїх творах; особливостей творів декоративно-ужиткового мистецтва), способів декоративної орнаменталізації;</p> <p><i>обмін</i> думками про виразність інструментального супроводу танців; співу а капела; інструментальних тембрів; виразальні засоби передачі руху в танцювальній музиці та орнаментах;</p>

<p><i>діяльності в різних видах мистецтва:</i></p> <p>бере участь у виконавській творчості за власним вибором і вподобаннями: співає народні пісні (обробки), грає супровід на музичних інструментах, експериментує з електронними інструментами, добирає тембри; створює ескізи орнаментів та декорацій, народні іграшки з етнічними мотивами із застосуванням знайомих художніх технік;</p> <p>створює зображення під час експерименту з кольорами, лініями, формами тощо (графічні, живописні, пластичні, анімаційні, декоративні);</p> <p>бере участь в інсценізації календарних обрядів, народних ігор з використанням виражальних засобів різних видів мистецтва, пояснює роль танцю, костюмів, атрибутів, гриму, інструментального супроводу, стилізацій у створенні образу; імпровізує, поєднує засоби музики, пластичного інтонування,</p>	<p>оздоблення атрибутів свят і обрядів зимового і весняного циклів України та світу.</p> <p>Українська народна іграшка як витвір декоративного мистецтва (лялька-мотанка, іграшки дерев'яні, керамічні, з тіста, з сиру, з лози, з соломки тощо). Народна лялька – прообраз театральної ляльки.</p> <p>Зустріч мистецтв</p> <p>Синтез календарно-обрядового дійства як прообраз театру.</p> <p>Народний танець на сцені (гопак, аркан; сюжетні танці). Хоровод. Характерні рухи танців різних народів. Діалог танцювальний і музичний.</p> <p>Вертеп. Різновиди театральних ляльок; художнє оформлення лялькової вистави; акторська майстерність ляльководи.</p> <p>Орієнтовні поняття: а капела, рондо; стилізація, орнамент, рапорт, мотив; народно-сценічний танець, ляльковий театр.</p>	<p><i>дослідження</i> спільного і відмінного між персонажами та символами святкових дійств різних народів та українськими традиціями; <i>дослідження</i> можливостей декоративно-ужиткового мистецтва в оздобленні середовища життя людини; <i>аналіз</i> ритмічного руху в орнаментальних композиціях;</p> <p><i>робота з опрацювання та оцінювання змісту медіатекстів</i> про фольклорні явища, поширення в обраний спосіб інформації, яка зацікавила, серед однолітків; <i>оцінювання</i> досягнень своїх і однолітків у співі, театралізаціях, декоративно-ужитковій діяльності тощо;</p> <p><i>презентація</i> виконаних вправ і творчих робіт, зокрема колективних, з елементами музичного виконавства, добором атрибутів, використанням цифрових технологій (фото, слайдів тощо);</p> <p><i>участь в інтерактивній евристичній бесіді з орієнтовних проблемних питань:</i> Як і ким плекаються народні мистецькі традиції? Як інтерпретуються та трансформуються народні традиції в сучасному мистецтві?</p> <p><i>Виконання та інсценізації народних пісень</i> (колядок, шедрівок, веснянок, гаївок) з використанням реквізиту; <i>пластичні інтонування танцювальної музики,</i></p>
<p>візуального ряду, кольори; комбінує форми;</p> <p>використовує цифрові технології для втілення задуму (фото); спостерігає за навколишнім середовищем, фіксує (фото, відео, замальовки тощо) і презентує спостереження;</p> <p>пропонує ідеї, реалізує їх з допомогою вчителя, використовуючи знання і вміння з природничої галузі.</p> <p><i>3. Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиток емоційного інтелекту:</i></p> <p>презентує результати власної творчості публічно, пояснює задум;</p> <p>долучається до мистецьких заходів; виконує різні ролі в спільному творчому процесі, дослухається до творчих ідей інших осіб; визнає різні позиції та оцінки учасників;</p> <p>розуміє значення партнерства в спільній мистецькій творчості з свого досвіду;</p>		<p><i>добір за зразками та імпровізування танцювальних рухів</i> відповідно до характерних музичних інтонацій, настроїв, характеру;</p> <p><i>розігрування та фантазування</i> можливих сюжетів вертепу за участю характерних персонажів із добором атрибутики та використанням інструментів шумового оркестру;</p> <p><i>колективні створення</i> сюжетів із персонажами народної іграшки та елементами лялькового театру;</p> <p><i>створення орнаментальних композицій, народних іграшок, театральних ляльок</i> (у техніках і матеріалах на вибір); <i>замальовки декорацій і ляльок для театральної вистави;</i></p> <p><i>розроблення</i> деталей декору для оформлення освітнього середовища;</p> <p><i>вербальна фіксація (запис) і рефлексія</i> видів мистецької діяльності, які поліпшують настрої;</p> <p><i>виконання і презентація (в обраний спосіб) творчих проєктів</i> (орієнтовно: присвячених музичним символам зимових і весняних свят різних народів; з підготовки лялькової вистави, написання сценарію, виконання організаційних завдань, добір музичного та візуального оформлення).</p>
<p>Тема 4. Світ і людина в мистецтві</p>		

<p>складає з допомогою вчителя план своїх дій у створенні колективного художнього продукту;</p> <p>порівнює свої вподобання з уподобаннями інших осіб;</p> <p>описує значення партнерства в спільній мистецькій творчості; називає твори, які найкраще відображають власні емоції.</p> <p><i>4. Використання інформаційного середовища у власній творчості та художній комунікації:</i></p> <p>добирає фото, аудіо, відео, графічні зображення для художнього самовираження; упорядковує з допомогою вчителя дібрані матеріали.</p>	<p>«Музика природи» і «музичний портрет» як втілення емоцій і характеру людини</p> <p>Виразність інструментальних тембрів для відтворення живописності в музиці. Групи інструментів (за способами звуковидобування).</p> <p>Музичні інструменти України та різних народів.</p> <p>Виразальні засоби музики для створення «пейзажних» і «портретних» образів (ритм, фактура, тембр, штрихи, інтонація жесту). Поезія ночі в ноктюрні. Мрійливість «музики на хвилях». Картинність у музиці.</p> <p>Втілення емоцій і характеру людини барвами</p> <p>Живопис як вид образотворчого мистецтва, його види, мова. Живописні техніки (оглядово). Художньо-виразальні можливості кольору. Абетка кольорознавства (групи кольорів; змішування кольорів, поєднання кольорів).</p> <p>Пейзаж – жанр живопису, що «розповідає» про почуття людини через зображення природи.</p>	<p>Слухання інструментальних та симфонічних програмних творів;</p> <p>ознайомлення з тембрами інструментів симфонічного оркестру, народних інструментів України та інших національних культур;</p> <p>споглядання пейзажів, натюрмортів, портретів; віртуальні та реальні екскурсії художніми музеями, миттування природою;</p> <p>переглядвідеофрагментів балетів;</p> <p>обмін і рефлексія вражень від сприймання; аналізування композицій творів образотворчого мистецтва;</p> <p>обговорення зображувальних можливостей музичної мови та виразальних можливостей мови живопису;</p> <p>дискусії щодо втілення в мистецьких творах цінностей: милосердя, поваги, бережливого ставлення до природи і творінь людини тощо;</p> <p>дослідження явищ довкілля, втілених у музичних та візуальних образах, унікальності авторської манери письма фарбами;</p> <p>порівняння творів мистецтва та явищ довкілля; участь в інтерактивній евристичній бесіді з орієнтовних проблемних питань: Що і як мистецтво «розповідає» про світ, природу, людину? Як мистецтво змінює ставлення людини до природи, людей? Як різні мистецтва створюють художній образ разом?</p>
	<p>Композиція пейзажу (плановість).</p> <p>Натюрморт – жанр живопису, що «розповідає» про людину і час через світ речей. Основи композиції натюрморту.</p> <p>Портрет – жанр живопису, що «розповідає» про людину (людей), розкриває її (їхній) внутрішній світ.</p> <p>Зустріч мистецтв</p> <p>Актор – творець сценічних образів. Сценічний рух. Пантоміма. Балет.</p> <p>Грим і костюм як виразники характеру персонажів. Декорації, виразність і динаміка світла. Реквізит і бутафорія як характеристики місця і часу дії, персонажів. Сучасні технології на сцені.</p> <p><i>Орієнтовні поняття:</i></p> <p>програмна музика, ноктюрн, баркарола, симфонічна картина; пейзаж, натюрморт, портрет, колорит, повітряна перспектива; танцівник/танцівниця в балеті, пантоміма, сценічний рух, сценографія.</p>	<p>Створення пластичних образів музичних творів програмного змісту;</p> <p>експериментування із тембрами музичних інструментів (за допомогою цифрових технологій тощо); із мовленнєвими інтонаціями, із накладанням фарб різними способами (мазками, вливанням, змішуванням);</p> <p>виконання короткочасних замальовок з натури та уяви, акварельних етюдів із зображенням об'єктів природи, предметів, людини (людей);</p> <p>створення живописних пейзажних композицій, простих натюрмортів, портретів/автопортретів;</p> <p>передача емоційного стану світлоповітряного середовища, настрою за допомогою кольору/кольорів у різних живописних техніках;</p> <p>розроблення ескізів костюмів, гриму виконавців для втілення творчого задуму в сценічний образ;</p> <p>виконання і презентація творчих проєктів (орієнтовно: сценарії на екологічну тематику із використанням музичних творів, оформлення і проведення шкільних вернісажів).</p>

I СЕМЕСТР

Розділ I. Мистецькі подорожі у часі і просторі. Пізнаємо світ через мистецтво

Тема 1. Історія в мистецтві і мистецькі історії		
<p>1. Пізнання різних видів мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва:</p> <p>пояснює цінності, закладені в художньому творі та коментує своє ставлення до них; наводить приклади зв'язків між видами мистецтва, синтезу мистецтв в опері, кіно, фольклорних традиціях; пояснює зв'язки між мистецтвом і життям, зокрема в зображенні реальних постатей і героїв легенд; орієнтується в особливостях народного мистецтва рідного краю.</p> <p>2. Художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва:</p> <p>бере участь у виконавській</p>	<p>Музика та історія. Пізнаємо історію через музику Особистість в історії і музичному мистецтві. Музичні «біографії» і «літописи». Міфологічні сюжети в музиці. Дума. Історична пісня. Вокально-симфонічна музика (кантата). Музика в кінофільмах про історичні постаті, події, легенди, зокрема українські.</p> <p>Візуальні шедеври минулих століть, що занурюють в історію Історичний портрет як художнє осмислення «біографії» людини. Парадний портрет. Історичний жанр та його різновиди (міфологічний, батальний тощо). Побутовий жанр: теми і сюжети. Художні прийоми для розкриття духовного світу людини. Композиція сюжетно-</p>	<p>Слухання вокально-симфонічної музики (кантата); споглядання портретів, творів історичного та побутового жанру живопису українських та зарубіжних художників, шедеврів архітектури України і світу; ознайомлення з операми (фрагментами) українських та зарубіжних композиторів на історичні, міфологічні сюжети; екранізаціями та сценічними постановками; історичними піснями та думами; перегляд фільмів на історичну тематику; виртуальні екскурсії художніми музеями, меморіальними музеями видатних особистостей, до видатних пам'яток архітектури; аналіз виражальних засобів утілення українськими та зарубіжними митцями героїки у творах різних видів мистецтва; аналіз пропорцій фігури людини, схем зображення тіла людини в русі, форми будівель; обговорення акторських робіт співаків в операх та сценічних постановках вокально-</p>
<p>творчості на власний вибір і вподобання: співає народні пісні, виконує фрагменти музики, які сподобались, зокрема експериментує із супроводом на електронних музичних інструментах; відтворює характерні особливості історичного/міфологічного персонажа в зовнішній поведінці, мовленні, міміці, пластиці тіла, зокрема відштовхуючись від музичних інтонацій; виконує сюжетно-тематичні композиції та розробляє підготовчі ескізи; застосовує різні знайомі прийоми художні техніки, матеріали, формати, цифрові засоби; у запропонованому вчителем завданні робить спроби виконання нових незвичних прийомів роботи; використовує цифрові технології для створення анімації і компонування простих відеороликів; бере участь у проєктній діяльності, пропонує цікаву для себе тематику з урахуванням національних традицій і сучасних тенденцій, можливого</p>	<p>тематичної картини. Архітектурна споруда як інформація про історичний час і людину. Особливості мистецтва архітектури (оглядово). Архітектурний простір. Ансамбль.</p> <p>Зустріч мистецтв Оперна вистава на історичні та/або міфологічні сюжети. Хор в опері як дійова особа. Акторська майстерність співаків і артистів хору в оперній постановці. Арія та монолог героя. Засоби сценографії. Характерний грим історичного персонажа. Декорації із зображенням архітектури.</p> <p>Орієнтовні поняття: дума, історична пісня, кантата, кіномузика; історичний портрет, парадний портрет, історичний жанр, побутовий жанр, архітектурний образ; опера (арія, монолог, хор).</p>	<p>симфонічної музики, архітектурного середовища (історичного, сучасного), особливостей сценічного простору для втілення образів історичних постатей і міфологічних героїв; дискусії про право митця на вигадку і домислювання у творах, присвячених історичним подіям і реальним постатям; дискусії про значення художньо-історичних реконструкцій (подій, танців тощо) для розвитку традицій; дослідження за допомогою інтерв'ю, які історичні події і постаті найбільше приваблюють митців і глядачів-слухачів і в яких жанрах мистецтва; опрацювання медіа текстів про історичні пісні та українські народні думи, про відомі пам'ятки архітектури, творчість живописців історичного та соціального жанру; участь в інтерактивній евристичній бесіді з проблемних питань: Чи можна вивчати історію через мистецтво? Що «розповідають» сцени з повсякденного життя людини у творах мистецтва? Яке значення мають для людства шедеври української і світової архітектури? Для чого зберігати споруди минулих часів? Що я можу зробити для збереження мистецької спадщини як пам'яті поколінь?</p> <p>Виконання вокальних і хорових творів;</p>

<p>використання знань з історії та літератури; спостерігає за докільям, фіксує (фото, відео, замальовки тощо) і презентує свої художні інтерпретації, комбінує знайомі техніки, музичні і пластичні виражальні засоби.</p> <p><i>3.Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиток емоційного інтелекту:</i></p> <p>оцінює свої успіхи і досягнення, зауважує помилки та частково самостійно виправляє їх; встановлює з допомогою вчителя та однолітків способи вдосконалення вмінь; аналізує інформацію від інших осіб, адекватно реагує на конструктивну критику; визнає можливість різного втілення творчого задуму, відстоює свою позицію у творчості; використовує власний досвід і різні види інформації під час колективної творчості; пропонує способи розв'язання</p>	<p><i>експериментування з пластичним інтонуванням для втілення характерів історичних постатей – героїв мистецьких творів;</i></p> <p><i>зображення людини в статичному та динамічному станах;</i></p> <p><i>створення сюжетно-тематичних композицій на теми історії, повсякденного життя, народних святкування, ескізів палаців, казкових будинків;</i></p> <p><i>замальовування архітектурних споруд;</i></p> <p><i>виконання та презентація творчих проєктів: (орієнтовно: журналістські репортажі про мистецькі/історичні події, втілені у творах, пропроблеми збереження культурно-історичних пам'яток архітектури; створення анімаційних фільмів у цифрових технологіях на вибір; розроблення і проведення квестів на мистецьку тематику; конкурсів театралізованих презентацій).</i></p> <p style="text-align: center;">Тема 2. Вічні теми в мистецтві</p> <p>Протистояння добра і зла, вірності і зради, любові і ненависті, втілене в музичних творах</p> <p>Літературні сюжети в музиці. Симфонічна поема. Конфлікт у музиці. Дисонанс і консонанс у почуттях і музичних інтонаціях.</p>	<p><i>експериментування з пластичним інтонуванням для втілення характерів історичних постатей – героїв мистецьких творів;</i></p> <p><i>зображення людини в статичному та динамічному станах;</i></p> <p><i>створення сюжетно-тематичних композицій на теми історії, повсякденного життя, народних святкування, ескізів палаців, казкових будинків;</i></p> <p><i>замальовування архітектурних споруд;</i></p> <p><i>виконання та презентація творчих проєктів: (орієнтовно: журналістські репортажі про мистецькі/історичні події, втілені у творах, пропроблеми збереження культурно-історичних пам'яток архітектури; створення анімаційних фільмів у цифрових технологіях на вибір; розроблення і проведення квестів на мистецьку тематику; конкурсів театралізованих презентацій).</i></p> <p><i>Слухання музичних творів різних жанрів, які мають літературно-сюжетну програму; ознайомлення з жанрами симфонічної поеми, симфонічної сюїти;</i></p> <p><i>споглядання творів графіки (оригінальної, друкованої), монументального живопису, мініатюри, скульптури (монументальної, станкової, малої пластики);</i></p> <p><i>віртуальні екскурсії визначними концертними</i></p>
<p>завдань в разі виникнення труднощів; пояснює вплив творів на зміну свого емоційного стану; вирізняє художні засоби, які вплинули на враження від твору; виражає почуття та емоції різними художніми засобами, застосовує ці засоби окремо чи в поєднанні.</p> <p><i>4.Використання інформаційного середовища у власній творчості та художній комунікації:</i></p> <p>виявляє відповідальність за дотримання авторського права в проєктній діяльності, підготовці презентацій, виконавстві тощо.</p>	<p>Виражальні засоби для втілення різних типів характеру (в мелодії, гармонії, ритміці, регістрах; контраст).</p> <p>Протистояння добра і зла, вірності і зради, любові і ненависті в образотворчому мистецтві</p> <p>Словесна і зорова образність у книзі. Оригінальна, друкована, цифрова графіка. Ілюстрація. Літературні сюжети в живописі (станковому, монументальному, мініатюрі). Образно-пластичні особливості скульптурних зображень літературних персонажів.</p> <p>Зустріч мистецтв</p> <p>Сценічні та екранні інтерпретації симфонічної музики. Концерт як сценічне мистецтво. Цифрові технології в сучасному оформленні сцени.</p> <p><i>Орієнтовні поняття:</i> конфлікт у музиці, симфонічна</p>	<p>залами світу та художніми музеями;</p> <p><i>дослідження впливу аудіальних та візуальних елементів сценічного дійства на глядача за допомогою інтерв'ю, опитувань у соціальних мережах;</i></p> <p><i>дослідження ролі контрасту у передачі ідейного задуму митця, взаємозв'язків музики і літератури, образотворчого мистецтва і літератури;</i></p> <p><i>порівняння робіт відомих художників з метою пошуку відмінностей в художніх техніках, та розкриття характеру;</i></p> <p><i>пошук інформації в медіатекстах про ставлення митців до світу, своїх персонажів і сюжетів; про акустичні характеристики концертних і театральних споруд;</i></p> <p><i>опис (запис) враження від творів і творчих робіт своїх та однолітків, вивчення вражень інших осіб про результати творчості за допомогою опитувань;</i></p> <p><i>обговорення можливостей пізнання життя через твір мистецтва, уявлень про втілення краси чи потворності у творах, особливостей рисунку, його художніх засобів, виражальних можливостей об'ємної форми скульптур;</i></p> <p><i>дискусії щодо виконавських інтерпретацій сюжетів і образів, варіантів утілень аналогічних сюжетів у творах різних видів мистецтва; виражальних засобів для створення протилежних за смислами образів;</i></p>

	<p>поема, дисонанс, консонанс; рисунок, оригінальна/друкована графіка, монументальний живопис, мініатюра, колорит, монументально-декоративна/станкова скульптура; декорації, театралізація, режисура, інтерпретація</p>	<p>індивідуальної авторської манери художнього висловлювання; <i>участь в інтерактивній евристичній бесіді з орієнтовних проблемних питань:</i> Як виявляється унікальний художній талант? Як митці відтворюють світ, передають почуття та переживання у художніх творах? Чому мистецькі твори сприймаються різними людьми по-різному? Як художники допомагають зрозуміти сюжет літературного твору? Яку роль відіграє фантазія в мистецтві?</p> <p><i>Виконання улюблених пісень;</i> темброві і ритмічні експериментування за допомогою цифрових засобів та інших інструментів для вираження контрастних образів; створення композицій за сюжетами літературних творів у різних техніках (графічні, живописні, пластичні, змішані); виконання і презентація (в обраній спосіб) творчих проєктів: (орієнтовно: образи добра і зла, любові і ненависті тощо в мистецтві; розроблення сценаріїв літературно-музичної композиції із залученням засобів образотворчого мистецтва, зокрема цифрових.</p>
--	--	--

II СЕМЕСТР

Розділ II. Діалог традицій - діалог почуттів у мистецтві

Тема 3. Сучасне в традиціях і традиційне в сучасному

<p><i>1. Пізнання різних видів мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва:</i></p> <p>цілісно охоплює увагою твір під час сприймання, керує увагою упродовж звучання музичних творів чи вистав; акцентує увагу на деталях зображуваного, готується до сприймання; виокремлює виражальні засоби для пояснення власного враження; характеризує особливості технік виконання творів; доцільно застосовує та пояснює значення термінів, зокрема іноземного походження.</p> <p><i>2. Художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва:</i></p> <p>бере участь у виконавській творчості за власним вибором і вподобаннями: співає народні пісні (обробки), грає супровід на музичних інструментах, експериментує з електронними</p>	<p>Фольклорний тематизм у професійній музиці</p> <p>Музичні традиції регіонів і етносів України. Поєднання різних музично-інтонаційних сфер (джаз-рок, фолк-рок, фолк-джаз, класика-фолк, класика-рок тощо). Рапсодія. Старовинні музичні жанри у творчості сучасних українських та зарубіжних композиторів. Ораторія. Урбаністичні інтонації в музиці. Музика електронна і акустична.</p> <p>Український образотворчий фольклор у сучасному візуальному мистецтві</p> <p>Декоративна творчість як складова сучасного мистецтва. Звертання професійних художників до образотворчого фольклору. Зіставлення народного та професійного в дизайні, рекламі, цифровому і фото мистецтві. Сучасне вуличне мистецтво (стріт-арт, графіті, мурали). Малюнки світлом. Лазерні видовища.</p> <p><i>Зустріч мистецтв</i></p>	<p><i>Слухання музичних творів минулого і сучасності, в яких використовуються інтонації або цитуються фольклорні мелодії; споглядання творів сучасних художників, створених на основі образотворчого фольклору;</i> <i>дослідження музичної мови творів, у яких поєднуються «протилежні» інтонації (фольклор, джаз, класика, урбаністичні інтонації і побутові шуми тощо), засоби акустичної і електронної музики; музичних (пісенних) традицій різних регіонів України та етносів, які мешкають на українських теренах;</i> <i>дослідження ролі образотворчого фольклору в сучасному мистецтві;</i> <i>дискусії про потребу сучасної людини звертатися до старовинних музичних жанрів в інтерпретації сучасних митців, до фольклорних мотивів у дизайні та рекламі сучасних товарів і послуг.</i></p> <p><i>Вивчення і виконання українських народних пісень (соло, в ансамблі, в хорі); пісень інших етнічних культур, улюблених естрадних пісень українських і зарубіжних композиторів;</i> <i>експериментування з художніми матеріалами, пошуки нових засобів виразності, поєднання художніх технік на</i></p>
---	--	--

<p>інструментами, добирає тембри; виконує замальовки з натури і за уявою, сюжетно-тематичні композиції, розробляє ескізи для сценічних виступів тощо; застосовує різні художні техніки та матеріали, формати; експериментує з кольорами, лініями, формами, тембрами; використовує графічні редактори, комп'ютерні програми для обробки зображень та накладання фільтрів; добирає і komponує музичні, відео-фрагменти, слайд-шоу для оформлення шкільних заходів; виявляє ініціативність у втіленні творчого задуму, продукує ідеї і способи реалізації; використовує художню літературу для вираження власних ідей, зокрема улюблені твори та/або твори, з якими ознайомились на уроках літератури, історії; бере участь у проєктній діяльності за темою, яка зацікавила.</p> <p><i>3. Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиток емоційного інтелекту</i></p>	<p>Експресія «вуличних танців». Імпровізація. Музичний кліп як мистецтво. Фольклорний тематизм у музичному дизайні та рекламі.</p> <p><i>Орієнтовні поняття:</i> рапсодія, ораторія; декоративність, дизайн, графіті, мурал; кліп, кліпмейкер, хіт-парад, вуличні танці.</p>	<p>основи переосмислення народних традицій; розроблення і виконання ескізів декоративних розписів, графіті, муралів, настінних панно; участь в інтерактивній евристичній бесіді з проблемних питань: Що таке сучасне мистецтво? Де межа між традиційним і сучасним? Як відрізнити арт-об'єкт від «не мистецтва»? Чому сучасне мистецтво вимагає ерудиції і знання традицій?</p> <p><i>виконання творчих проєктів</i> візстворення Інтернет-сторінки українського сучасного мистецтва, що ґрунтується на фольклорі та народних традиціях; розроблення арт-гіду сучасним мистецтвом України; добір рінгтонів для гаджетів із творів класичної музики; створення стікерів на теми українського фольклору для мобільних додатків.</p>
Тема 4. Дивовижна сила мистецтва		
<p>3. Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиток емоційного інтелекту</p>	<p>Музика, яка змінює мене Спектр настроїв та емоцій у музичних творах. Мої улюблені твори. Музика, що звучить у різних життєвих ситуаціях. Музика, яка заспокоює, бентежить, підтримує. Виразальні засоби музики для втілення гами емоцій і настроїв. Камерна музика. Романс. Серенада. Прелюдія. Вокальний та інструментальний ансамбль (за</p>	<p><i>Узагальнення</i> здобутого в 5 – 6-х класах досвіду вражень, пригадування та систематизація понять; <i>слухання</i> музичних творів камерно-вокальних та камерно-інструментальних жанрів; <i>споглядання</i> творів образотворчого мистецтва; <i>ознайомлення</i> з видами вокальних та камерно-інструментальних ансамблів, видами композицій; <i>спостереження</i> впливу колірної гами на свій</p>
<p>пояснює свої вподобання, порівнює власні вподобання з уподобаннями інших осіб, визначає подібні і протилежні погляди; обирає твори мистецтва, які найкраще відображають власні емоції, зокрема для покращення настрою.</p> <p><i>4. Використання інформаційного середовища у власній творчості та художній комунікації</i> використовує з допомогою вчителя в мистецькій діяльності авторський продукт, виокремлює його в демонстрації своїх напрацювань; визначає з допомогою вчителя достовірність джерела інформації про мистецтво, пояснює висновки.</p>	<p>складом учасників). Інструментальне соло.</p> <p>Образотворче мистецтво, що спонукає мене до роздумів Особливості розкриття мовою образотворчого мистецтва задумів авторів через створення певної емоційної атмосфери. Символіка кольору. Виразальні засоби для втілення настроїв, почуттів та фантазій у творах різних жанрів і видів візуального мистецтва. Види композицій (площинна (закрита, відкрита, статична, динамічна), об'ємна, просторова).</p> <p>Зустріч мистецтв Бальні змагання як спорт і мистецтво. Танець як спосіб самовираження. Карнавал у різних народів.</p> <p><i>Орієнтовні поняття:</i> камерний ансамбль (дует, тріо, квартет), пісня-романс, серенада, прелюдія; площинна композиція, об'ємна композиція, просторова композиція.</p>	<p>емоційний стан; <i>обговорення</i> виразальних засобів мистецтва для ліричного висловлювання; <i>формулювання</i> думок про виразність відображення настрою, стану у творчих роботах своїх та однолітків; <i>дослідження</i> впливу творів на настрої інших людей за допомогою опитувань; <i>дискусії</i> про ставлення митця до світу і до своїх героїв (на підставі аналізу творів); <i>участь в інтерактивній евристичній діяльності з орієнтовних проблемних питань:</i> Чи можливе життя без мистецтва? Як мистецтво впливає на життя, думки, почуття? Як мистецтво допомагає мені пізнати світ, інших людей, себе? Як мистецтво впливає на мене?</p> <p><i>Виконання</i> вокальних творів; <i>експериментування</i> із виразальними засобами для різного впливу на емоційний стан людини; <i>танцювальні імпровізації</i> на музику творів камерно-вокального і камерно-інструментального жанрів; <i>створення</i> абстрактних живописних та графічних композицій; <i>виконання і презентації творчих проєктів:</i> (орієнтовно: захист ідей музичного кліпу на теми ролі мистецтва в житті людини.</p>

	інсталяція; бал, карнавал.	театралізовані презентування з використанням музики камерних жанрів, танцювальних, цифрових колірних імпровізацій тощо; виготовлення елементів оформлення освітнього середовища для створення певного настрою (осіннього, зимового, святкового).
--	-------------------------------	--

Реалізація програми відбувається відповідно до Типового навчального плану, яким рекомендовано 2 години на тиждень (70 годин на рік) для навчання учнів 5 – 6-х класів мистецтва.

Навчальний зміст Програми може реалізуватися через інтегрований курс або узгоджені за тематичним змістом предмети вивчення за окремими видами мистецтва: наприклад, музичне мистецтво, образотворче мистецтво тощо за умови досягнення всіх очікуваних результатів галузі.

Прикінцеві положення

Оцінювання результативності навчальних досягнень відбувається у формі поточного та підсумкового контролю (тестування, опитування, аналіз результатів творчості і виконаних завдань тощо).

Визначення методів оцінювання має враховувати, що інтегрований курс «Мистецтво» є предметом навчального і виховного спрямування. В його опануванні істотну роль відіграють розвиненість природних мистецьких задатків і здібностей, прояв творчого потенціалу кожного здобувача освіти. Об'єктивність оцінювання забезпечується доцільним поєднанням визначення міри сформованості очікуваних результатів та ініціативності, творчої активності, вмотивованості, індивідуальності здобувачів освіти на уроках та в позаурочний час; збалансованістю контролю та стимулювання учнів/учениць до художнього пізнання.

Реалізація Програми потребує розроблення методичного забезпечення – підручників, посібників, навчальних кейсів, електронних засобів навчання і контролю, а також доступу суб'єктів освіти до джерел інформації, музичного інструментарію, матеріалів і обладнання для творчого процесу, он-лайн відвідування закладів культури і мистецтва України і світу, зокрема художніх музеїв, театрів тощо, забезпечення комунікації під час дистанційного та змішаного навчання.

Модельна навчальна програма

«Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (автор Кондратова Л.Г.)

*«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
(наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)*

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Освітня галузь «Мистецтво»

Вимоги щодо обов'язкових результатів навчання, які забезпечує вивчення інтегрованого курсу «Мистецтво».

I. Метою мистецької освітньої галузі є цілісний розвиток успішної особистості учня у процесі освоєння мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів в Україні.

II. Компетентнісний потенціал мистецької освітньої галузі

1. Вільне володіння державною мовою.

Уміння: грамотно висловлювати українською мовою в усній чи письмовій формі свої враження від мистецтва; чітко формулювати судження, міркування; дискутувати щодо мистецьких явищ та інформації про мистецтво, отриманої з різних джерел; ділитися творчими ідеями, коментувати та оцінювати власні художні результати і творчість інших осіб; шукати художню літературу та літературу мистецького спрямування для читання й пізнання нового та отримання задоволення.

Ставлення: усвідомлення національної ідентичності через українське і світове мистецтво; цінування української мови як основи національного мистецтва (літератури, театру, кіно тощо); готовність активно користуватися українською мовою під час спілкування на теми мистецтва.

2. Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами.

Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) мовою.

Уміння: грамотно висловлювати в усній і письмовій формі свої враження від мистецтва; чітко формулювати судження, міркування із застосуванням відповідної лексики; дискутувати щодо мистецьких явищ та інформації про мистецтво, отриманої з різних джерел; ділитися творчими ідеями, коментувати та оцінювати власні художні результати і творчість інших осіб; добирати художню

літературу та літературу мистецького спрямування для читання й пізнання нового та отримання задоволення.

Ставлення: усвідомлення своєї етнічної самобутності та української національної ідентичності; сприйняття культурного різноманіття світу через мистецтво.

Здатність спілкуватися іноземними мовами.

Уміння: використовувати іноземні джерела інформації про мистецтво та іноземну мистецьку термінологію.

Ставлення: шанування культурного різноманіття, усвідомлення широких можливостей у творчій діяльності зі знанням іноземних мов; усвідомлення необхідності популяризації іноземними мовами культурних надбань України.

3. Математична компетентність.

Уміння: застосовувати математичні поняття і категорії як інструменти під час створення художніх робіт; використовувати математичні знання для пояснення художньої виразності творів, логіки, структури художньої форми; аналізувати твори мистецтва та створювати власні художні твори за правилами художньої композиції; здійснювати у разі потреби розрахунки для встановлення пропорцій, відношень між величинами, створення об'ємно-просторових композицій, запису ритму, створення сценічних композицій тощо; створювати сценічні композиції, різноманітні художні продукти із використанням медіаресурсів; актуалізувати за допомогою мистецтва математичні поняття і категорії; вибудовувати логіку презентації власних проєктів.

Ставлення: усвідомлення взаємозв'язків математики і мистецтва як універсальних мов на прикладах творів різних видів мистецтва; усвідомлення взаємозумовленості художньо-образного та математичного мислення у становленні особистості; розуміння впливу художнього пізнання на розвиток математичних здібностей і вмінь.

4. Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій.

Уміння: спостерігати і відтворювати довкілля в художніх образах засобами різних видів мистецтва; аналізувати роль людини в соціокультурному просторі та її відображення в мистецтві; використовувати технічні засоби для втілення художніх ідей з урахуванням постійного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій; застосовувати знання з природничих наук та використовувати природні ресурси для творчості; застосовувати мистецькі знання і вміння для естетизації навколишнього середовища, розширювати діапазон емоційних переживань через сприйняття довкілля.

Ставлення: сприйняття довкілля і знання з природничих наук як об'єктів для художньо-образної інтерпретації; розуміння естетичних якостей технічних винаходів, усвідомлення взаємовпливу знань природничих наук, техніки, технологій і мистецтва (на прикладі дизайну, ландшафтної архітектури, звукозаписів, сценічних ефектів тощо), художнє осмислення людського досвіду.

5. Інноваційність.

Уміння: виявляти креативність у різних сферах життєтворчості, критично оцінювати та інтерпретувати явища культури з урахуванням взаємодії традицій та інновацій; пропонувати неординарні способи виконання творчих завдань, розвивати критичне мислення щодо власної художньо-творчої діяльності; генерувати і впроваджувати нові мистецькі ідеї у різних сферах життєдіяльності.

Ставлення: відкритість до інновацій і передбачення їхнього позитивного результату, ініціативність щодо участі в мистецьких заходах, творенні нових культурних продуктів; прагнення творчої самореалізації, вираження креативності; відповідальність за особистий і спільний результат у мистецьких проєктах; виявлення прагнення до сталості результату, мультиплікаційності результату; демонстрування впевненості в собі, визначення перспективи діяльності.

6. Екологічна компетентність.

Уміння: використовувати взаємодію «людина-природа» для вираження мистецькими засобами власних емоцій, почуттів, переживань; запобігати негативним впливам інформації на власний емоційний стан; поширювати засобами мистецтва ідеї свідомого споживання.

Ставлення: усвідомлення необхідності гармонійної взаємодії людини і довкілля; сприйняття довкілля як об'єкта для художньо-образної інтерпретації, виявлення емоційно-ціннісного ставлення до життєвого простору, сприйняття природи як естетичного об'єкта.

7. Інформаційно-комунікаційна компетентність.

Уміння: застосовувати цифрові технології для створення, презентації і популяризації художніх образів, мистецьких ідей; визначати художню цінність цифрового контенту; добирати та опрацьовувати художню інформацію у пошуково-дослідницькій і соціокультурній діяльності для пізнання і творення мистецтва; переводити художню інформацію з цифрового формату в нецифровий і навпаки; використовувати інформаційні технології для здобуття мистецької інформації та формування власного мистецького простору; вирізняти маніпулятивну квазімистецьку інформацію, запобігати негативним інформаційно-технологічним впливам на власний культурний розвиток; оцінювати художню якість створеного цифрового продукту.

Ставлення: усвідомлення естетичного потенціалу цифрових технологій для художньо-творчого самовираження, обробки, поширення мистецьких творів і здійснення віртуальних мистецьких подорожей; розуміння ролі мистецьких засобів у впливі медіатекстів на свідомість людини.

8. Навчання впродовж життя.

Уміння: визначати власні художні інтереси та потреби, виявляти мобільність у пізнанні мистецьких явищ і процесів; сприяти розвитку інтересу до мистецтва протягом життя; розвивати емоційний інтелект; вибудовувати перспективу художнього самовдосконалення, планувати та організовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва, самовираження через мистецтво; критично оцінювати та аналізувати результати власної творчої діяльності, раціонально використовувати час для задоволення культурних потреб; здобувати, опрацьовувати мистецьку інформацію.

Ставлення: усвідомлення власних потреб і досягнень у художньому самовираженні; побудова позитивних векторів власної життєвої стратегії; поглиблення власної мотивації творити, інтелектуально розвиватися, зокрема у процесі художнього пізнання; розуміння місії мистецтва у власному житті та впливу мистецької діяльності на успішну самореалізацію, психологічну стабільність; виявлення готовності до пошуку нових способів художнього пізнання; отримання задоволення від спілкування за допомогою мистецтва в різних культурних середовищах.

9. Громадянські та соціальні компетентності.

Громадянські компетентності.

Уміння: виробляти активну позицію у творенні естетичного середовища; ефективно взаємодіяти для реалізації громадських мистецьких проєктів; критично аналізувати та оцінювати мистецькі явища як засіб впливу на формування громадянського суспільства; брати участь у культурному житті України, бути причетним до соціокультурних, суспільних та історичних процесів.

Ставлення: шанування національної ідентичності через пізнання українського мистецтва у світовому контексті; усвідомлення причетності до соціокультурних, суспільних та історичних процесів; розуміння значення загальнолюдських цінностей; дбайливе ставлення до народних мистецьких традицій рідного краю та виявлення поваги до надбань інших культур; виявлення активної громадянської позиції у збереженні культурного різноманіття, в утвердженні рівності як основи демократії та визнання особливостей різних культур; шанування досягнень українців у мистецькій і науково-дослідницькій діяльності.

Соціальні компетентності.

Уміння: визначати роль мистецтва в соціокультурному просторі; оцінювати соціально-економічні результати культурної діяльності; виявляти партнерські якості, солідарність, зацікавлення в спільному розв'язанні соціальних проблем засобами мистецтва; підтримувати громадські проєкти в культурній сфері.

Ставлення: розуміння важливості мистецтва для соціального розвитку, виявлення поваги до прав і свобод людини як загальнолюдських цінностей, зокрема до свободи слова і думки, втілених у мистецтві; готовність брати участь у волонтерському русі, зокрема в мистецько-просвітницькій діяльності.

10. Культурна компетентність.

Уміння: орієнтуватися в культурному різноманітті, визначати вияви взаємодії між різними культурами та усвідомлювати їхній внесок у сталий розвиток суспільства; аналізувати способи вираження і передачі ідей у різних культурах за допомогою мистецтва; розвивати власну емоційно-почуттєву сферу на основі сприйняття мистецтва і художньо-творчої діяльності; інтерпретувати, давати

естетичну оцінку явищам і об'єктам навколишнього середовища; створювати художні образи засобами різних видів мистецтва; продукувати ідеї та реалізувати їх; відповідально ставитися до інтелектуальної і культурної власності; визначати різні способи художньої комунікації між суб'єктами мистецького діалогу; розуміти значення комунікації в креативних індустріях.

Ставлення: усвідомлення загальнолюдських, естетичних і художніх цінностей, транслятором яких є мистецтво різних регіонів світу; виявлення пошани до мистецького надбання українського народу і гордості за нього, поваги і толерантного ставлення до культурного різноманіття регіонів світу; усвідомлення власної ідентичності у світовій культурній спадщині; потреба пропагування національної культури через власну мистецьку діяльність; розуміння необхідності збереження художнього надбання людства; розуміння важливості естетичних чинників у повсякденному житті.

11. Підприємливість та фінансова грамотність.

Уміння: визначати цілі, планувати і досягати їх; виявляти творчу ініціативу і сприяти її реалізації, зокрема через утілення в практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); використовувати в пошуковій діяльності різні джерела інформації; працювати в команді для виконання художньо-творчих завдань з урахуванням основ культурного менеджменту; знаходити мистецькі форми самовираження в креативних індустріях (економічній діяльності); пояснювати на прикладах реалізації мистецьких проєктів, фестивалів, виставок значення інвестицій у культуру; оцінювати практичне втілення мистецьких проєктів; реалізовувати мистецькі проєкти; презентувати власні надбання.

Ставлення: виявлення активності в процесі пізнання мистецтва; усвідомлення важливості творчої діяльності для самореалізації особистості; прагнення участі в мистецьких заходах і подіях; засудження плагіату; виявлення здатності мислити творчо; сприйняття мистецького твору як форми самовираження людини; демонстрування готовності до партнерства у творчому процесі, самостійності та мобільності у творенні ідей та прийнятті рішень; генерування нових ідей та ініціатив, втілення їх у життя для забезпечення власного добробуту і розвитку суспільства.

III. Базові знання

Мистецька грамотність: художня творчість; твір мистецтва; художній образ як категорія мистецтва; види мистецтва; засоби виразності різних видів мистецтва; загальномистецький словник (тема/сюжет, ритм, гармонія, композиція, контраст, форма тощо); жанри мистецтва; художні стилі й напрями; зміст і смисл у творі мистецтва; читання мистецького тексту; народне і професійне мистецтво; автентичність; стилізація; взаємодія/синтез мистецтв; дизайн; новітні технології в мистецтві; медіамистецтво; взаємовплив мистецтва і науки; культурне різноманіття.

Мистецька діяльність: художня ідея та її втілення; креативність; способи творення художніх образів у різних видах мистецтва; виконавство (хор, соло, ансамбль, гра на музичних інструментах, танець; акторська майстерність тощо); творення візуальних/аудіовізуальних образів (малювання, ліплення, просторове проєктування, декоративні техніки/художні ремесла, екранні образи тощо); мистецький проєкт; мистецькі професії; мистецтво і технології (штучний інтелект, робототехніка тощо).

Мистецька комунікація: вплив мистецтва на особистість; діалог у мистецтві; емоційне та раціональне в мистецтві; форми зберігання мистецтва (усна

традиція, запис художнього тексту (нотного, хореографічного, літературного тощо), екранізація, аудіо-, фото-, відеофіксація, музейний простір, колекціонування тощо); медіатекст; сучасні способи і засоби художньої комунікації; нові виміри існування мистецьких творів (інтерактивність, мультимедійність, масмедійність, гіпертекст тощо); сучасні комунікаційні та комунікативні технології; джерела інформації про мистецтво.

Освітня мета вивчення інтегрованого курсу «Мистецтво. 5-6 класи»

Метою програми є цілісний різнобічний розвиток успішної особистості учня у процесі формування мистецької грамотності опанування мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації в міжкультурному комунікаційному просторі; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в сфері мистецької діяльності та комунікації; розкриття творчого потенціалу, залучення до культурних мистецьких подій та процесів в Україні.

Досягнення поставленої мети досягається за умови дотримання таких **завдань загальної мистецької освіти:**

- виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток мистецьких художніх інтересів, естетичних потреб;
- формування системи мистецької грамотності, яка відображає видову, жанрову, стильову специфіку і взаємодію мистецтв;
- розвиток умінь сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ;
- стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження в мистецькій діяльності, до здійснення мистецької комунікації;
- розвиток художніх мистецьких здібностей, креативного мислення, творчого потенціалу;
- формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі в соціокультурному житті.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів з мистецької освітньої галузі, які передбачають, що учень:

- опанує різні види, жанри та стилі мистецтва, інтерпретує художні образи, набуває досвіду емоційних переживань, розвиває ціннісне ставлення до мистецтва;
- розвиває художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва;
- пізнає себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами, розвиває емоційний інтелект;
- використовує інформаційне й цифрове середовище у власній творчості та художній мистецькій комунікації.

Для досягнення очікуваних результатів навчання учнів з мистецької освітньої галузі програмою пропонуються такі **види мистецької діяльності:**

Музична складова інтегрованого курсу

Сприймання творів мистецтва

Сприймання та інтерпретація різних видів і жанрів творів музичного мистецтва. Аналіз музичної мови, засобів виразності художніх образів, втілення художньої ідеї в творах, способів творення художніх образів у музичних творах, розпізнавання музичних творів, тембрів голосів та тембрів музичних інструментів на слух тощо. Розпізнавання на слух, зорових базових засобів художньої виразності різних видів і жанрів мистецтва, наведення прикладів творів. Сприймання, інтерпретація та аналіз творів театрального, хореографічного мистецтва, кіномистецтва (в т.ч. мультиплікації), циркового мистецтва як прикладів синтезу мистецтв.

Створення художніх образів у процесі виконавської мистецької діяльності

Виконання пісень

Створення художніх образів у процесі виконання пісень (хором, соло, ансамблем, без супроводу – а капела, з акомпанементом, під фонограму), набуття досвіду здійснення вокальної мелодійної та ритмічної імпровізації.

Музикування

Створення художніх образів у процесі музикування-гри на музичних інструментах (традиційних та/або електронних музичних інструментах), набуття досвіду здійснення інструментальної, ритмічної імпровізації.

Рухи під музику

Створення художніх образів у процесі виконання рухів під музику, набуття досвіду здійснення танцювальної творчості (пластичної імпровізації, пластичного інтонування).

Театралізація, інсценізація, ігрова та проектна діяльність

Створення художніх образів у процесі інсценізації пісень, в театралізованій творчості, набуття досвіду здійснення театралізованої імпровізації, розвиток акторської майстерності, розвиток творчих здібностей в ігровій діяльності, участь у створенні мистецьких проєктів тощо.

Образотворча складова інтегрованого курсу

Сприймання творів мистецтва

Сприймання та інтерпретація різних видів і жанрів творів образотворчого мистецтва (графіки, живопису, скульптури, архітектури, фотомистецтва, дизайну). Сприймання та інтерпретація народних творів художніх промислів та ремесел, творів декоративно-ужиткового мистецтва. Аналіз засобів

виразності художніх образів, втілення художньої ідеї у творах, способів творення художніх образів, художньої мови у творах образотворчого мистецтва різних видів та жанрів.

Мистецька художньо-творча діяльність: художньо-творче самовираження в різних видах образотворчої мистецької діяльності: тренувальні вправи, творчі завдання.

Виконання тренувальних, навчальних вправ

Виконання короткочасних тренувальних вправ, оволодіння різними образотворчими техніками, створення ескізів, схем; відпрацювання основних елементів для подальшої творчої мистецької діяльності, підготовка до виконання творчих завдань: вправи в повітрі, вправи олівцем, вправи фарбами, вправи на засвоєння прийомів ліплення, виконання ескізів, виконання композиційних схем, аналіз пропорцій, будови тіла, аналіз натурної постановки, пояснення послідовності дій.

Практична мистецька діяльність, виконання творчих мистецьких завдань

Втілення художньої ідеї в процесі мистецької діяльності. Виявлення креативності та набуття досвіду в способах творення художніх образів у різних видах, жанрах образотворчого мистецтва (графіки, живопису, скульптури, архітектури, фотографії, дизайну, декоративно-ужиткового мистецтва тощо).

Набуття практичних навичок і досвіду створення візуальних образів (малювання, ліплення, розпис, декорування, просторове проектування тощо), дотримання основних законів композиції, зображень об'єктів навколишнього світу різними засобами, оволодіння різними образотворчими техніками, створення схем, ескізів, аналіз пропорцій, виконання завдання різними засобами і способами (експериментування, поєднання, візуалізація різними художніми засобами для реалізації мистецьких ідей).

Ігрова та проєктна діяльність

Участь у мистецьких проєктах, пізнання мистецьких професій, залучення до творчих ігрових видів діяльності.

5 КЛАС

У СВІТІ МИСТЕЦТВА

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета/ інтегрованого курсу	Види навчальної діяльності
Тема I. Мистецька азбука		
Мистецька азбука/ Музична складова		
<p style="text-align: center;"><i>Мистецька грамотність</i></p> <p>1. Пізнання різних видів мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва</p> <p>Пізнає та описує особливості мови різних видів мистецтва, засобів художньої виразності різних видів музичного мистецтва; пояснює та розпізнає засоби художньої виразності різних видів і жанрів музичного мистецтва, розуміє взаємозв'язок різних видів мистецтва.</p> <p>Наводить приклади, порівнює твори, засоби художньої виразності різних видів, жанрів музичного мистецтва, розрізняє засоби виразності музичного мистецтва.</p> <p>Виявляє обізнаність у засобах художньої виразності музичного мистецтва; орієнтується в особливостях різних видів мистецтва рідного краю.</p>	<p>Музична азбука. Музика як вид мистецтва. Музичне мистецтво в колі мистецтв. Різновиди музичного мистецтва. Народне і професійне музичне мистецтво.</p> <p>Засоби художньої виразності музичного мистецтва: звуки (шумові, музичні), мелодія, гармонія, лад, ритм, темп, тембр, діапазон, регістр, динаміка, інтонація тощо.</p> <p>Музичний художній образ. Музична форма. Калейдоскоп художніх образів та музичних форм в інструментальній та вокальній музиці.</p> <p>У світі музичних інструментів. Роль музичних інструментів у створенні художнього образу.</p> <p>Знайомство з видами та жанрами</p>	<p>Оволодіння основами музичної грамотності. Знайомство із засобами художньої виразності музичного мистецтва, видами формами та жанрами музичного мистецтва.</p> <p>Знайомство з музичними інструментами, творчістю композиторів.</p> <p>Знайомство з музикою для дітей, музикою до дитячих кінофільмів, мультфільмів.</p> <p>Оволодіння музичною грамотою (за необхідністю для мистецької діяльності). Участь у бесідах, обговореннях, читання мистецького тексту, робота з підручником, самостійна пошукова діяльність, початкові етапи з набуття навичок здійснення досліджень під керівництвом учителя.</p>

<p style="text-align: center;"><i>Мистецька діяльність</i></p> <p>2. Художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва</p> <p>Сприймає твори мистецтва, інтерпретує твори вербально і залучає невербальні засоби. Виокремлює виразні засоби у творах різних видів мистецтва для пояснення власного враження та висловлює власне ставлення до творів мистецтва. Застосовує у процесі вербальної інтерпретації відповідну термінологію. Пояснює цінності, закладені в художньому творі, та коментує своє ставлення до них. Наводить приклади зв'язків між видами мистецтва, мистецтва з життям.</p> <p>Бере участь у виконавській творчості: співає, зокреманародні пісні та їхні обробки (в хорі/ансамблі/соло), грає на елементарних музичних інструментах. Відтворює характерні особливості сценічного персонажа в мовленні, міміці, пластичні тіла.</p> <p>Імпровізує художніми засобами для реалізації власної мистецької ідеї (вокальна, інструментальна, ритмічна, пластична, театральна імпровізація). Поєднує засоби музики, пластичного інтонування, візуального ряду.</p> <p>Спостерігає, досліджує довкілля, використовує результати спостережень у мистецькій діяльності: музикування, пластичні рухи, використовує художню літературу для створення власних творів мистецтва, бере участь у проєктній діяльності.</p>	<p>музичного мистецтва на прикладах шедеврів інструментальної та вокальної музики. Музика для дітей. Палітра художніх образів в музичних творах для дітей. Музика в дитячих кінофільмах та мультфільмах. Музика в театрі. Оглядове знайомство з жанрами музичних творів у театрі, кіно, мультиплікації.</p> <p>Зміст і смисл, теми/сюжети творів музичного мистецтва. Знайомство з творчістю композиторів авторів музичних творів.</p> <p>Особливості мистецьких професій, пов'язаних з різними видами музичного мистецтва.</p>	<p>Сприймання, інтерпретація творів мистецтва, здійснення аналізу, інтерпретації та критичного оцінювання творів мистецтва.</p> <p>Виконання пісень (в тому числі й народних та їхніх обробок) хором, соло, ансамблем, формування навичок і набуття досвіду та здійснення вокальної (мелодійної), інструментальної ритмічної імпровізації. Музикування, створення музичного супроводу, інструментальної ритмічної імпровізації. Виконання пластичних рухів під музику, пластична імпровізація.</p> <p>Театралізована творчість, ігрова діяльність, участь у створенні мистецьких проєктів.</p>
<p style="text-align: center;"><i>Мистецька комунікація</i></p> <p>3. Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиток емоційного інтелекту</p> <p>Оцінює власні мистецькі здобутки та власну творчість; демонструє власні досягнення, презентує результати власної творчості публічно.</p> <p>Взаємодіє з іншими особами через мистецтво, бере участь у мистецьких і дослідницьких проєктах, долучається до мистецьких заходів; регулює власний емоційний стан засобами мистецтва; пояснює свої вподобання.</p> <p>Створює мистецький медіатекст у процесі художньої комунікації, поширює простий мистецький медіатекст під керівництвом учителя або інших осіб.</p>		<p>Здійснення мистецької комунікації через пізнання себе у взаємодії з різноманітними мистецькими об'єктами на основі оцінювання власних мистецьких здобутків; розвиток емоційного інтелекту, використання інформаційного середовища у власній творчості та художній комунікації.</p>

Мистецька азбука/ Образотворча складова		
<p style="text-align: center;"><i>Мистецька грамотність</i></p> <p>1. Пізнання різних видів мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва</p> <p>Пізнає засоби художньої виразності різних видів образотворчого мистецтва; розпізнає базові засоби художньої виразності різних видів і жанрів мистецтва, наводить приклади творів.</p> <p>Розпізнає характерні риси різних видів образотворчого мистецтва; розрізняє засоби художньої виразності і наводить приклади творів образотворчого мистецтва; характеризує особливості технік виконання творів образотворчого мистецтва.</p>	<p>Мистецька азбука. Народне і професійне мистецтво. Види образотворчого мистецтва.</p> <p>Графіка, живопис, скульптура, архітектура як види образотворчого мистецтва.</p> <p>Засоби художньої виразності різних видів образотворчого мистецтва (графіки, живопису, скульптури, архітектури).</p> <p>Художній образ в образотворчому мистецтві.</p> <p>Оглядове знайомство з жанрами різних видів образотворчого мистецтва.</p> <p>Твори образотворчого мистецтва для дітей. Палітра художніх образів у творах образотворчого мистецтва для дітей. Роль образотворчого мистецтва в дитячих кінофільмах та мультфільмах. Взаємозв'язок образотворчого мистецтва та театру.</p> <p>Оглядове знайомство з фотомистецтвом та різними видами дизайну.</p> <p>Зміст і смисл, теми/сюжети творів образотворчого мистецтва. Знайомство з творчістю митців у різних видах образотворчого мистецтва. Особливості мистецьких професій, пов'язаних з різними видами образотворчого мистецтва.</p>	<p>Пізнання явищ мистецтва; засвоєння відповідної мистецької термінології.</p> <p>Оволодіння мистецькою термінологією образотворчого мистецтва, знаннями про засоби виразності різних видів образотворчого мистецтва. Участь у бесідах, обговореннях, робота з підручником, самостійна пошукова діяльність, початкові етапи з набуття навичок, здійснення досліджень під керівництвом учителя.</p>
<p style="text-align: center;"><i>Мистецька діяльність</i></p> <p>2. Художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва</p> <p>Аналізує, інтерпретує і критично оцінює засоби художньої виразності в творах різних видів і жанрів образотворчого мистецтва; передає враження від творів вербально/невербально (різними художніми засобами); застосовує у процесі вербальної інтерпретації знайому термінологію.</p> <p>Пояснює цінності, закладені в творах образотворчого мистецтва, та коментує своє ставлення до них; встановлює зв'язки між видами мистецтва, мистецтвом і життям. Творить різними засобами, в різних художніх техніках і матеріалах; виконує зображення, зокрема замальовки з натури і за уявою, розробляє ескізи тощо; застосовує різні прийоми, художні техніки, матеріали, формати, засоби дизайну, обирає способи/засоби творення художніх образів у різних видах образотворчого мистецтва.</p> <p>Виявляє ініціативність у втіленні творчого задуму, імпровізує (експериментує, поєднує, візуалізує тощо) художніми засобами для реалізації власної мистецької ідеї, реалізує їх самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб, бере участь у проєктній діяльності.</p>		<p>Сприймання, інтерпретація творів образотворчого мистецтва, здійснення аналізу, інтерпретації і критичного оцінювання художньої мови та художніх образів у творах мистецтва.</p> <p>Виконання тренувальних, навчальних вправ.</p> <p>Практична мистецька творча діяльність і з втілення художньої ідеї, набуття досвіду в способах творення художніх образів у різних видах образотворчого мистецтва.</p> <p>Створення візуальних образів (малювання, ліплення, просторове проєктування тощо).</p> <p>Експериментування, поєднання, візуалізація різними художніми засобами для реалізації мистецьких ідей, дотримання основних законів композиції, зображень об'єктів навколишнього світу різними засобами. Участь у мистецьких проєктах, пізнання мистецьких професій.</p>

<p style="text-align: center;"><i>Мистецька комунікація</i></p> <p>3. Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиток емоційного інтелекту</p> <p>Оцінює власні мистецькі здобутки; оцінює власні успіхи і досягнення, зауважує помилки та частково самостійно виправляє їх.</p> <p>Демонструє, презентує результати власної творчості публічно; взаємодіє з іншими особами через мистецтво, бере участь в обговоренні творів мистецтва, мистецьких і дослідницьких проєктах, долучається до мистецьких заходів. Висловлює свою думку в обговореннях творів мистецтва; регулює власний емоційний стан засобами образотворчого мистецтва, добирає та оцінює джерела інформації про мистецтво; визначає з допомогою вчителя чи інших осіб джерела інформації про мистецтво.</p>		<p>Здійснення мистецької комунікації через пізнання себе у взаємодії з різноманітними мистецькими об'єктами на основі оцінювання власних мистецьких здобутків; розвиток емоційного інтелекту, використання інформаційного середовища у власній творчості та художній комунікації.</p>
<p>Тема II. У колі народних та професійних митців У колі народних та професійних митців / Музична складова</p>		
<p style="text-align: center;"><i>Мистецька грамотність</i></p> <p>1. Пізнання різних видів мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва</p> <p>Пізнає та описує, пояснює та розпізнає засоби художньої виразності народного та професійного музичного мистецтва.</p> <p>Розрізняє види і наводить приклади українського фольклору (музичного, танцювального, ігрового тощо); виявляє обізнаність у календарно-обрядових дійствах як прообрази видів мистецтва, особливостях народних пісень і танців, народних музичних інструментів, розпізнає і наводить приклади професійних музичних творів.</p> <p>Орієнтується в особливостях народного мистецтва рідного краю; орієнтується в особливостях мистецьких професій народного і професійного музичного мистецтва (композитори, виконавці, майстри музичних інструментів тощо).</p>	<p>Народне і професійне мистецтво. Характерні ознаки народного та професійного мистецтва.</p> <p>У колі народних митців. Музичне народне мистецтво як різновид музичного мистецтва. Засоби художньої виразності музичного народного мистецтва, їхня роль у створенні художніх образів.</p> <p>Види українського фольклору. Українські народні музичні інструменти та їхні майстри. Інструментальна та вокальна народна музика: народна пісня, народний танець, народні інструментальні твори тощо. Народні традиції й обряди. Народний український театр-вертеп. Історія народу в мистецтві. Дитячий музичний фольклор. Зміст і смисл, теми/сюжети творів</p>	<p><i>Пізнання народного та професійного музичного мистецтва:</i></p> <p>Оволодіння засобами художньої виразності, характерними ознаками різних видів і жанрів народного й професійного музичного мистецтва.</p> <p>Оволодіння музичною грамотою (за необхідністю для мистецької діяльності). Участь у бесідах, обговореннях, читання мистецького тексту, робота з підручником, самостійна пошукова діяльність, початкові етапи з набуття навичок здійснення досліджень під керівництвом учителя.</p>
<p style="text-align: center;"><i>Мистецька діяльність</i></p> <p>2. Художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва</p> <p>Сприймає, аналізує, інтерпретує та критично оцінює художні образи в творах музичного народного та професійного мистецтва; інтерпретує вербально і залучає невербальні засоби. Творить різні засоби і способами; обирає способи/засоби творення художніх музичних народних образів; бере участь у виконавській творчості за власним вибором і вподобанням: співає в хорі/ ансамблі/ соло, грає на традиційних та/або електронних музичних інструментах; імпровізує, поєднує засоби музики, пластичного інтонування, візуального ряду.</p> <p>Естетично перетворює навколишнє середовище: використовує результати спостережень у мистецькій діяльності: музикування, пластичні рухи, пропонує власні ідеї, реалізує їх самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб, зокрема з урахуванням національних традицій, сучасних тенденцій, використанням знань і умінь з інших освітніх галузей, бере участь у проєктній діяльності.</p>	<p>музичного народного мистецтва. Калейдоскоп жанрів народної вокальної та інструментальної музики.</p> <p>Особливості мистецьких професій народного музичного мистецтва (виконавці, майстри музичних інструментів), форми запису художнього музичного тексту творів музичного народного мистецтва.</p> <p>У колі професійних митців музичного мистецтва. Характерні риси різних видів музичного мистецтва (вокальної, інструментальної музики).</p> <p>Калейдоскоп жанрів професійної музики (вокальної та інструментальної) на прикладах шедеврів музичного мистецтва. Характерні ознаки та художні образи вокальної та інструментальної музики.</p> <p>Сольний і хоровий спів. Типи голосів. Різновиди вокальних ансамблів та хорових колективів.</p> <p>Різновиди інструментальних ансамблів та оркестрів. Тембри інструментів симфонічного оркестру.</p> <p>Зв'язок народної та професійної музики. Зміст і смисл, теми/сюжети творів професійних митців музичного мистецтва. Творчість композиторів — авторів музичних творів, які вивчаються.</p>	<p>Сприймання, інтерпретація музичних творів народного та професійного мистецтва, аналіз, інтерпретації і критичне оцінювання змісту, тем/сюжетів, особливостей засобів виразності в творах народного та професійного мистецтва. Сприймання особливостей художніх образів творів, характерних ознак інструментальних, вокальних, фольклорних творів музичного мистецтва.</p> <p>Виконання народних пісень та їхніх обробок (хором, соло, ансамблем), набуття досвіду здійснення вокальної (мелодійної) та ритмічної імпровізації.</p> <p>Музикування, створення музичного супроводу, інструментальної ритмічної імпровізації. Виконання пластичних рухів під музику, пластична імпровізація. Театралізована творчість, ігрова діяльність, участь у створенні мистецьких проєктів.</p>
<p style="text-align: center;"><i>Мистецька комунікація</i></p> <p>3. Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиток емоційного інтелекту</p> <p>Оцінює власні мистецькі здобутки та власну творчість; демонструє власні досягнення, презентує результати власної творчості публічно.</p> <p>Взаємодіє з іншими особами через мистецтво, бере участь у мистецьких і дослідницьких проєктах, долучається до мистецьких заходів; регулює власний емоційний стан засобами мистецтва; пояснює свої вподобання.</p> <p>Створює мистецький медіатекст у процесі художньої комунікації, поширює простий мистецький медіатекст під керівництвом учителя або інших осіб.</p>		<p>Здійснення мистецької комунікації через пізнання себе у взаємодії з різноманітними мистецькими об'єктами на основі оцінювання власних мистецьких здобутків; розвиток емоційного інтелекту, використання інформаційного середовища у власній творчості та художній комунікації.</p>
<p>У колі народних та професійних митців/ Образотворча складова</p>		
<p style="text-align: center;"><i>Мистецька грамотність</i></p> <p>1. Пізнання різних видів мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва</p> <p>Пізнає особливості засобів художньої виразності різних видів народних художніх промислів та художніх ремесел, засобів виразності видів й жанрів різних видів образотворчого мистецтва. Наводить приклади творів; пояснює засоби виразності художнього образу у творах народних художніх промислів та художніх ремесел; наводить приклади творів різних видів образотворчого мистецтва (графіка, живопис, скульптура, фотографія, дизайн, декоративно-ужиткове мистецтво тощо).</p> <p>Розпізнає характерні риси різних видів українських народних художніх промислів та художніх ремесел; розрізняє види і засоби виразності, наводить приклади українських народних художніх промислів та художніх ремесел, характеризує особливості технік виконання творів та різновидів творів образотворчого мистецтва (графіка, живопис, скульптура, фотографія, дизайн, декоративно-ужиткове мистецтво тощо).</p>	<p>Народне і професійне мистецтво. Характерні ознаки народного та професійного мистецтва.</p> <p>У колі народних митців. Види українських народних художніх промислів та художніх ремесел: гончарство, кераміка, декоративний розпис, ткацтво, писанкарство, художня обробка каменю, дерева, шкіри, вишивка, бісероплетіння тощо.</p> <p>Засоби виразності в різновидах народних художніх промислів та художніх ремесел. Художні образи в творах народних художніх промислів та художніх ремесел.</p> <p>Зміст і смисл, теми/сюжети творів у різних видах українських народних художніх промислів та художніх ремесел.</p> <p>У колі професійних митців образотворчого мистецтва. Різновиди образотворчого мистецтва (графіка, живопис, скульптура, декоративно-ужиткове мистецтво тощо). Засоби художньої виразності в образотворчому мистецтві.</p>	<p>Пізнання явищ мистецтва; засвоєння відповідної мистецької термінології. Пізнання засобів художньої виразності народних художніх промислів та художніх ремесел, знання про їхню класифікацію. Оволодіння термінологією (за необхідністю для мистецької діяльності). Участь у бесідах, обговореннях, читання мистецького тексту, робота з підручником, самостійна пошукова діяльність, початкові етапи з набуття навичок здійснення досліджень під керівництвом учителя.</p>

<p style="text-align: center;"><i>Мистецька діяльність</i></p> <p>2. Художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва</p> <p>Аналізує, інтерпретує і критично оцінює художні образи в творах різних видів народних художніх промислів та художніх ремесел та творах професійного мистецтва; цілісно охоплює увагою твір під час сприймання, керує увагою; передає враження від творів вербально/невербально (різними художніми засобами); застосовує у процесі вербальної інтерпретації знайому термінологію, пояснює цінності, закладені в творах, та коментує своє ставлення до них.</p> <p>Творює різніми засобами і способами; виконує зображення, розробляє ескзи розпису, орнаменту; застосовує різні прийоми, художні техніки з урахуванням національних традицій, сучасних тенденцій; виявляє ініціативність утіленні творчого задуму; використовує елементи українського народного мистецтва в художній творчості; імпровізує, створює зображення під час експерименту з кольорами, лініями, формами, естетично перетворює навколишнє середовище і презентує власні спостереження, використовує знання й уміння з інших освітніх галузей, бере участь у проєктній діяльності.</p>	<p>Графіка. Види графіки, техніки, засоби художньої виразності графіки. Калейдоскоп жанрів графічних творів. Художні образи та композиція в графіці.</p> <p>Живопис. Види живопису; властивості кольору, засоби художньої виразності живопису. Калейдоскоп жанрів живопису. Художні образи та композиція в живописі.</p> <p>Скульптура, види скульптури, матеріали техніки, засоби художньої виразності скульптури.</p> <p>Декоративно-ужиткове мистецтво та його види. Засоби художньої виразності, матеріали, техніки, види орнаментів.</p> <p>Оглядове знайомство з видами і жанрами фотомистецтва і дизайну.</p> <p>Основні види композиції у творах образотворчого мистецтва.</p> <p>Професійні твори у народній стилістиці.</p> <p>Творчість і здобутки авторів творів образотворчого мистецтва. Мистецькі професії, пов'язані з видами образотворчого мистецтва.</p>	<p>Сприймання, інтерпретація творів народних художніх промислів і художніх ремесел та професійних творів образотворчого мистецтва. Виконання тренувальних, навчальних вправ, оволодіння різними образотворчими техніками, створення ескізів, схем; відпрацювання основних елементів орнаменту, ліплення, підготовка до виконання творчих завдань.</p> <p>Виконання творчих завдань різними засобами і способами із застосуванням різних прийомів, художніх технік, матеріалів, форматів, імпровізація з кольорами, лініями, формами з урахуванням національних традицій, сучасних тенденцій. Набуття практичних навичок щодо застосування різних технік, прийомів та матеріалів для реалізації творчого задуму в декоративних композиціях, створення розписів, орнаментів. Участь у мистецьких проєктах, пізнання мистецьких професій.</p>
<p style="text-align: center;"><i>Мистецька комунікація</i></p> <p>3. Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиток емоційного інтелекту</p> <p>Оцінює власні мистецькі здобутки; оцінює власні успіхи і досягнення, зауважує помилки та частково самостійно виправляє їх. Демонструє, презентує результати власної творчості публічно; взаємодіє з іншими особами через мистецтво, бере участь в обговоренні творів мистецтва, мистецьких і дослідницьких проєктах, долучається до мистецьких заходів. Висловлює свою думку в обговореннях творів мистецтва; регулює власний емоційний стан засобами образотворчого мистецтва, добирає та оцінює джерела інформації про мистецтво; визначає з допомогою вчителя чи інших осіб джерела інформації про мистецтво.</p>		<p>Презентація результатів власної творчості публічно, пояснення задуму.</p> <p>Обговорення особливостей використання засобів виразності в своїх роботах. Презентація робіт у колективних виставках творчих робіт, оцінювання та обговорення результатів колективної творчості.</p>

0 КЛАС		
МАНДРІВКА КРАЇНОЮ МИСТЕЦТВ		
Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета/ інтегрованого курсу	Види навчальної діяльності
Тема I. Шляхами українського мистецтва		
Шляхами українського мистецтва / Музична складова		
<p style="text-align: center;"><i>Мистецька грамотність</i></p> <p>1. Пізнання різних видів мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва</p> <p>Пізнає та описує характерні ознаки різних видів та жанрів українського мистецтва; пояснює та розпізнає засоби художньої виразності різних видів та жанрів українського музичного мистецтва.</p> <p>Наводить приклади, порівнює твори різних видів та жанрів українського музичного мистецтва; пояснює цінності, закладені в художньому творі, та коментує своє ставлення до них. Виявляє обізнаність у видах і жанрах музичного мистецтва; орієнтується в особливостях різних видів мистецтва та мистецтва рідного краю.</p>	<p>Подорож шляхами українського мистецтва. Знайомство із шедеврами українського музичного мистецтва різних видів і жанрів.</p> <p>Характерні ознаки українського народного музичного мистецтва.</p> <p>Народна пісня: калейдоскоп видів, тем, композицій. Історія й побут народу в піснях. Обробки українських народних пісень. Народні пісенні традиції України. Народна пісня в сучасній обробці.</p> <p>Шляхами хорової музики України. Хоровий спів у народних календарних та побутових обрядах. Хоровий спів у фольклорних колективах.</p> <p>Шляхами народної української інструментальної музики.</p> <p>Творчість українських композиторів: традиції, новаторства, композиторські школи.</p> <p>Шедеври української професійної інструментальної музики в різновидах образів і жанрів (фортепіанна, камерно-інструментальна, симфонічна).</p> <p>Шедеври української професійної вокальної музики: автори, виконавці. Академічна хорова музика України: традиції та сучасність. Сучасна українська естрадна пісня: палітра образів і жанрів.</p> <p>Теми/сюжети, особливості ритму, динаміки, темпу, гармонії, композицій, форми в інструментальних та вокальних жанрах. Сучасні</p>	<p>Оволодіння характерними ознаками видів та жанрів українського музичного мистецтва.</p> <p>Оволодіння музичною грамотою (за необхідністю для мистецької діяльності). Участь у бесідах, обговореннях, читання мистецького тексту, робота з підручником, самостійна пошукова діяльність, початкові етапи з набуття навичок здійснення досліджень самостійно та під керівництвом учителя.</p>

<p style="text-align: center;"><i>Мистецька діяльність</i></p> <p>2. Художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва</p> <p>Сприймає твори різних видів та жанрів музичного мистецтва, інтерпретує твори вербально і залучає невербальні засоби. Виокремлює виразні засоби у творах та характеризує характерні ознаки видів та жанрів музичного мистецтва для пояснення власного враження та висловлює власне ставлення до творів мистецтва. Застосовує у процесі вербальної інтерпретації відповідну термінологію.</p> <p>Пояснює цінності, закладені в художньому творі, та коментує своє ставлення до них. Наводить приклади зв'язків між видами мистецтва, синтезу мистецтв, мистецтва з життям.</p> <p>Бере участь у виконавській творчості: виконує професійні танародні пісні, а також їхні обробки (в хорі/ансамблі/соло), грає на елементарних музичних інструментах.</p> <p>Імпровізує художніми засобами для реалізації власної мистецької ідеї (вокальна, інструментальна, ритмічна, пластична, театральна імпровізація). Поеднує засоби музики, пластичного інтонування.</p> <p>Порівнює художні образи в різних видах мистецтва з явищами навколишнього середовища; наводить приклади зв'язків між музичним мистецтвом з різними видами мистецтва, синтезу мистецтв; пояснює зв'язки між мистецтвом і життям.</p> <p>Спостерігає, досліджує довкілля, використовує результати спостережень у мистецькій діяльності: музикування, пластичні рухи, використовує художню літературу для створення власних творів мистецтва, бере участь у проєктній діяльності, використовує цифрові технології для втілення задуму, компонує прості відеоролики.</p>	<p>обробки шедеврів української музики.</p> <p>Шедеври української театральної музики, музика в українському кіно та мультфільмах.</p>	<p>Сприймання, інтерпретація творів мистецтва, здійснення аналізу, інтерпретації і критичного оцінювання творів мистецтва.</p> <p>Виконання пісень (в тому числі й народних пісень та їхніх обробок) хором, соло, ансамблем, формування навичок і набуття досвіду та здійснення вокальної (мелодійної), інструментальної ритмічної імпровізації.</p> <p>Музикування, створення музичного супроводу, інструментальної ритмічної імпровізації. Виконання пластичних рухів під музику, пластична імпровізація. Театралізована творчість, ігровадіяльність, участь у створенні мистецьких проєктів.</p> <p>Створення сценаріїв, інсценізацій, театральних етюдів, участь у мистецьких заходах.</p>
<p style="text-align: center;"><i>Мистецька комунікація</i></p> <p>3. Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиток емоційного інтелекту</p> <p>Оцінює власні мистецькі здобутки та власну творчість; демонструє власні досягнення, презентує результати власної творчості публічно. Визначає сильні та слабкі сторони своєї роботи в чітких формулюваннях.</p> <p>Взаємодіє з іншими особами через мистецтво, бере участь у мистецьких і дослідницьких проєктах, долучається до мистецьких заходів, присвячених жанрам мистецтва; регулює власний емоційний стан засобами мистецтва; пояснює свої вподобання.</p> <p>Створює мистецький медіатекст у процесі художньої комунікації, поширює простий мистецький медіатекст під керівництвом учителя або інших осіб. Шукає і добирає з допомогою вчителя чи інших осіб аудіо-, відео-, ілюстративні текстові матеріали з різних джерел, планує свою діяльність для реалізації поставленого завдання.</p>	<p style="text-align: center;">Шляхами українського мистецтва / Образотворча складова</p>	<p>Здійснення мистецької комунікації через пізнання себе у взаємодії з різноманітними мистецькими об'єктами на основі оцінювання власних мистецьких здобутків; розвиток емоційного інтелекту, використання інформаційного середовища у власній творчості та художній комунікації.</p>
<p style="text-align: center;"><i>Мистецька грамотність</i></p> <p>1. Пізнання різних видів мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва</p> <p>Пізнає види та жанри різних видів українського образотворчого мистецтва; розпізнає засоби художньої виразності образотворчого мистецтва; описує, пояснює особливості засобів виразності художнього образу в різних видах і жанрах образотворчого мистецтва.</p> <p>Розпізнає характерні риси різних видів та жанрів образотворчого мистецтва; виокремлює характерні ознаки творів різних видів мистецтва, розрізняє види і жанри; наводить приклади творів образотворчого мистецтва; характеризує особливості технік виконання творів образотворчого мистецтва.</p>	<p>Подорож шляхами українського мистецтва. Знайомство із шедеврами українського образотворчого мистецтва різних видів і жанрів. Калейдоскоп видів і жанрів українського образотворчого мистецтва на прикладах шедеврів (живопис, графіка, архітектура, скульптура, декоративно-ужиткове мистецтво).</p> <p>Подорож Україною. Школи і шедеври українського живопису й графіки. Образний зміст, теми і сюжети шедеврів українського образотворчого мистецтва різних видів та жанрів. Художні образи людей, тварин природи у живописі та графіці. Характерні риси та особливості жанрів живопису й графіки на</p>	<p>Пізнання творчості українських майстрів образотворчого мистецтва; засвоєння відповідної мистецької термінології.</p> <p>Оволодіння мовою, мистецькою термінологією образотворчого мистецтва, знаннями про творчість видатних митців образотворчого мистецтва України. Участь у бесідах, обговореннях, робота з підручником, самостійна пошукова діяльність, початкові етапи з набуття навичок здійснення досліджень під керівництвом вчителя. Робота з медіатекстом та електронними джерелами.</p>

<p style="text-align: center;"><i>Мистецька діяльність</i></p> <p>2. Художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва</p> <p>Аналізує, інтерпретує і критично оцінює характерні ознаки різних видів та жанрів образотворчого мистецтва; передає враження від творів вербально/невербально (різними художніми засобами); застосовує у процесі вербальної інтерпретації знайому термінологію.</p> <p>Пояснює цінності, закладені в різних видах та жанрах образотворчого мистецтва, та коментує своє ставлення до них; встановлює зв'язки між жанрами образотворчого мистецтва на основі синтезу мистецтва та життя.</p> <p>Творює різніми засобами, в різних художніх техніках і матеріалах; виконує зображення, зокрема замальовки з природи і за уявою, розробляє ескізи тощо; застосовує різні прийоми, художні техніки, матеріали, формати, засоби дизайну, обирає способи/засоби творення художніх образів в різних видах образотворчого мистецтва. Створює ескізи виробів/творів з етнічними мотивами із застосуванням знайомих художніх технік. Створює зображення під час експерименту з кольорами, лініями, формами тощо (графічні, живописні, пластичні, анімаційні тощо).</p> <p>Виявляє ініціативність у втіленні творчого задуму, імпровізує (експериментує, поєднує, візуалізує тощо) художніми засобами для реалізації власної мистецької ідеї, реалізує їх самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб, бере участь у проєктній діяльності. Спостерігає за навколишнім середовищем, фіксує (фото, відео, замальовки тощо) і презентує власні спостереження.</p> <p>Використовує цифрові технології для втілення задуму, зокрема створює фото різних жанрів (фотопортрет), компонує прості відеоролики.</p>	<p>прикладів шедеврів українського мистецтва. Техніки та композиційні прийоми для створення сюжетно-тематичної композиції в різних жанрах живопису, графіки.</p> <p>Подорож Україною. Творчість архітекторів та скульпторів України: палітра образів, видів, жанрів. Шедеври архітектурних і скульптурних творів в українському мистецтві.</p> <p>Подорож Україною. Майстри українського декоративно-ужиткового мистецтва. Таємниці майстрів, техніки та композиційні прийоми для створення сюжетно-тематичної композиції в різних видах декоративно-ужиткового мистецтва.</p> <p>Оглядове знайомство з творчістю українських майстрів фотомистецтва та дизайну.</p>	<p>Сприймання, інтерпретація творів образотворчого мистецтва, здійснення аналізу, інтерпретації і критичного оцінювання художньої мови та художніх образів у творах мистецтва.</p> <p>Виконання тренувальних, навчальних вправ.</p> <p>Практична мистецька творча діяльність із втілення художньої ідеї, набуття досвіду в способах творення художніх образів у різних видах образотворчого мистецтва. Створення візуальних образів (малювання, ліплення, просторове проєктування тощо). Експериментування, поєднання, візуалізація різними художніми засобами для реалізації мистецьких ідей, дотримання основних законів композиції, зображень об'єктів навколишнього світу різними засобами. Створює роботи в різних жанрах із використанням цифрових технологій. Участь у мистецьких проєктах, пізнання мистецьких професій.</p>
<p style="text-align: center;"><i>Мистецька комунікація</i></p> <p>3. Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиток емоційного інтелекту</p> <p>Оцінює власні мистецькі здобутки; оцінює власні успіхи та досягнення, зауважує помилки та частково самостійно виправляє їх.</p> <p>Демонструє, презентує результати власної творчості публічно; взаємодіє з іншими особами через мистецтво, бере участь в обговоренні творів мистецтва, мистецьких і дослідницьких проєктах, долучається до мистецьких заходів.</p> <p>Обирає відомі способи творення, зокрема медіаформати (додавання ілюстрацій, створення нескладних графічних зображень, аудіо-/відеороликів, фото тощо) для художнього самовираження. Висловлює свою думку в обговореннях творів мистецтва; регулює власний емоційний стан засобами образотворчого мистецтва, добирає та оцінює джерела інформації про мистецтво; визначає з допомогою вчителя чинних осіб джерела інформації про мистецтво.</p>		<p>Здійснення мистецької комунікації через пізнання себе у взаємодії з різноманітними мистецькими об'єктами на основі оцінювання власних мистецьких здобутків; розвиток емоційного інтелекту, використання інформаційного середовища у власній творчості та художній комунікації.</p>
<p>Тема II. Сторінками мистецтва зарубіжжя</p> <p>Сторінками мистецтва зарубіжжя / Музична складова</p>		
<p style="text-align: center;"><i>Мистецька грамотність</i></p> <p>1. Пізнання різних видів мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва</p> <p>Пізнає та описує, пояснює та розпізнає засоби художньої виразності різних видів та жанрів музичного мистецтва.</p> <p>Розрізняє, наводить приклади творів різних видів та жанрів; виявляє обізнаність у характерних рисах видів жанрів театру, кіномистецтва та мультимедіації.</p> <p>Орієнтується в особливостях мистецьких професій.</p>	<p>Подорож країнами зарубіжжя. Знайомство з палітрою образів творів народної та професійної музики різних народів. Народні пісні й танці в розмаїтті образів та жанрів.</p> <p>Мистецька подорож країнами зарубіжжя. Шедеври вокальної та інструментальної музики зарубіжжя. Знайомство із творчістю зарубіжних композиторів. Видатні виконавці вокальної та інструментальної музики. Жанрове розмаїття та художні образи шедеврів музики.</p> <p>Мистецькі подорожі країнами зарубіжжя. Видатні театри світу. Шедеври театральної музики.</p> <p>Танці народів світу. Музичні й танцювальні</p>	<p><i>Пізнання народного музичного мистецтва:</i></p> <p>Оволодіння засобами художньої виразності інструментальних видів та жанрів музичного мистецтва.</p> <p>Оволодіння музичною грамотою (за необхідністю для мистецької діяльності). Участь у бесідах, обговореннях, читання мистецького тексту, робота з підручником, самостійна пошукова діяльність, початкові етапи з набуття навичок здійснення досліджень під керівництвом вчителя. Самостійна робота з електронними джерелами.</p>

<p style="text-align: center;"><i>Мистецька діяльність</i></p> <p>2. Художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва</p> <p>Сприймає, аналізує, інтерпретує та критично оцінює художні образи у творах різних видів та жанрів музичного мистецтва; інтерпретує твори вербально і залучає невербальні засоби. Творить різними засобами і способами; обирає способи/засоби творення художніх музичних образів; бере участь у виконавській творчості за власним вибором і вподобанням: співає в хорі/ ансамблі/ соло, грає на традиційних та/або електронних музичних інструментах; імпровізує та поєднує засоби музики, пластичного інтонування, візуального ряду. Використовує результати спостережень у мистецькій діяльності: музикування, пластичні рухи.</p> <p>Естетично перетворює навколишнє середовище: використовує результати спостережень у мистецькій діяльності: музикування, пластичні рухи; пропонує власні ідеї, реалізує їх самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб, зокрема з урахуванням національних традицій, сучасних тенденцій, використанням знань і умінь з інших освітніх галузей, планує свою діяльність для реалізації поставленого завдання; бере участь у проєктній діяльності, використовує цифрові технології для втілення задуму, komponує прості відеоролики.</p>	<p>традиції різних народів.</p> <p>Шедеври зарубіжного кіно та мультиплікації. Образний зміст і палітра видів та жанрів кіномистецтва.</p> <p>Взаємозв'язок видів та жанрів мистецтва на прикладах шедеврів мистецтва зарубіжжя.</p>	<p>Сприймання, інтерпретація музичних творів різних видів і жанрів музичного мистецтва, аналіз, інтерпретації і критичне оцінювання змісту, тем/сюжетів, особливостей засобів виразності видів та жанрів музичного мистецтва. Сприймання особливостей художніх образів творів, характерних ознак видів та жанрів зарубіжного мистецтва.</p> <p>Виконання пісень (хором, соло, ансамблем), у тому числі пісень з кіно та мультфільмів, набуття досвіду здійснення вокальної (мелодійної) та ритмічної імпровізації.</p> <p>Музикування, створення музичного супроводу, інструментальної ритмічної імпровізації. Виконання пластичних рухів під інструментальну музику й музику з кіно та мультиплікації, пластична імпровізація. Театралізована творчість, ігрова діяльність, участь у створенні мистецьких проєктів. Самостійна робота з електронними джерелами.</p>
<p style="text-align: center;"><i>Мистецька комунікація</i></p> <p>3. Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиток емоційного інтелекту</p> <p>Оцінює власні мистецькі здобутки та власну творчість; демонструє власні досягнення, презентує результати власної творчості публічно.</p> <p>Шукає і добирає з допомогою вчителя чи інших осіб аудіо-, відео-, ілюстративні й текстові матеріали з різних джерел, упорядковує з допомогою вчителя чи інших осіб дібрані матеріали.</p> <p>Взаємодіє з іншими особами через мистецтво, бере участь у мистецьких і дослідницьких проєктах, долучається до мистецьких заходів; регулює власний емоційний стан засобами мистецтва; пояснює свої вподобання.</p> <p>Створює мистецький медіатекст у процесі художньої комунікації, поширює простий мистецький медіатекст під керівництвом учителя або інших осіб.</p>		<p>Мистецька комунікація. Здійснення мистецької комунікації через пізнання себе у взаємодії з різноманітними мистецькими об'єктами на основі оцінювання власних мистецьких здобутків, пов'язаних із жанрами мистецтва; розвиток емоційного інтелекту, використання інформаційного середовища у власній творчості та художній комунікації.</p>
Сторінками мистецтва зарубіжжя / Образотворча складова		
<p style="text-align: center;"><i>Мистецька грамотність</i></p> <p>1. Пізнання різних видів мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва</p> <p>Пізнає особливості засобів художньої виразності різних творів живопису, графіки, скульптури, архітектури, дизайну, фотомистецтва, декоративного мистецтва. Наводить приклади творів; пояснює засоби виразності художнього образу у творах образотворчого мистецтва. Характеризує засоби виразності художнього образу в різних видах та жанрах живопису, графіки, скульптури, архітектури, дизайну, фотомистецтва, декоративного мистецтва, наводить приклади творів.</p>	<p>Мистецька подорож країнами зарубіжжя. Знайомство з палітрою образів творів живопису, графіки, скульптури, архітектури, дизайну, фотомистецтва, декоративного мистецтва різних народів.</p> <p>Мистецька подорож країнами зарубіжжя. Шедеври творів живопису і графіки зарубіжжя. Знайомство з творчістю зарубіжних живописців. Жанрове розмаїття та художні образи шедеврів живопису і графіки.</p> <p>Подорож країнами зарубіжжя. Видатні скульптори та архітектори зарубіжжя. Палітра художніх образів.</p>	<p>Пізнання явищ мистецтва; засвоєння відповідної мистецької термінології. Пізнання засобів художньої виразності в жанрах живопису, графіки, скульптури, архітектури, дизайну, декоративного мистецтва. Оволодіння термінологією (за необхідністю для мистецької діяльності). Участь у бесідах, обговореннях, читання мистецького тексту, робота з підручником, самостійна пошукова діяльність, початкові етапи з набуття навичок здійснення досліджень під керівництвом вчителя.</p>

<p>Розпізнає характерні риси пейзажів, анімалістичного жанру та натюрморту в образотворчому мистецтві; характерні жанрові ознаки в живописі, графіці, скульптурі, архітектурі, дизайні, фотомистецтві та декоративному мистецтві, розрізняє жанри й засоби виразності, наводить приклади різних жанрів образотворчого мистецтва, характеризує особливості технік та етапів виконання творів.</p>	<p>Декоративне мистецтво народів світу. Оглядове знайомство із творчістю видатних фотохудожників та дизайнерів.</p> <p>Взаємозв'язок видів та жанрів мистецтва на прикладах шедеврів мистецтва зарубіжжя.</p> <p>Знайомство із шедеврами зарубіжного мистецтва різних видів та жанрів.</p> <p>Техніки, способи, послідовність створення творів мистецтва різних жанрів.</p>	
<p style="text-align: center;"><i>Мистецька діяльність</i></p> <p>2. Художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва</p> <p>Аналізує, інтерпретує і критично оцінює художні образи в різних видах мистецтва; цілісно охоплює увагою твір під час сприймання, керує увагою; передає враження від творів вербально/невербально (різними художніми засобами); застосовує у процесі вербальної інтерпретації знайому термінологію, пояснює цінності, закладені в жанрах мистецтва, та коментує своє ставлення до них.</p> <p>Творить різними засобами і способами; виконує зображення, розробляє ескізи різних видів та жанрів мистецтва; застосовує різні прийоми, художні техніки з урахуванням сучасних тенденцій у різних жанрах мистецтва; виявляє ініціативність у втіленні творчого задуму; використовує створення зображень у різних художніх техніках і матеріалах(колаж, інсталяція тощо), створює ескізи виробів/творів із застосуванням знайомих художніх технік у різних жанрах; імпровізує, створює зображення під час експерименту з кольорами, лініями, формами, естетично перетворює навколишнє середовище і презентує власні спостереження, використовує знання й уміння з інших освітніх галузей, бере участь у проєктній діяльності. Використовує цифрові технології для втілення задуму, зокрема створює фото різних жанрів (фотопортрет, фотопейзаж), компонує прості відеоролики.</p>		<p>Сприймання, інтерпретація художніх творів із дотриманням характерних жанрових ознак у різних видах мистецтва.</p> <p>Виконання тренувальних, навчальних вправ оволодіння різними образотворчими техніками, створення ескізів, схем; відпрацювання основних елементів композиції, розпису, ліплення, підготовка до виконання творчих завдань.</p> <p>Виконання творчих завдань різними засобами і способами із застосуванням різних прийомів, художніх технік, матеріалів, форматів, імпровізація з кольорами, лініями, формами.</p> <p>Набуття практичних навичок щодо застосування різних технік, прийомів та матеріалів для реалізації творчого задуму в роботах з дотриманням жанрових ознак.</p> <p>Створення композицій із зображеннями в статичі та динаміці.</p> <p>Набуття досвіду та оволодіння способами зображення і передачі простору засобами лінійної та повітряної перспективи з дотриманням законів композиції.</p>
		<p>Створення розписів, орнаментів тощо в різних жанрах образотворчого мистецтва. Участь у мистецьких проєктах, пізнання мистецьких професій.</p>
<p style="text-align: center;"><i>Мистецька комунікація</i></p> <p>3. Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиток емоційного інтелекту</p> <p>Оцінює власні мистецькі здобутки; оцінює власні успіхи та досягнення, зауважує помилки та частково самостійно виправляє їх.</p> <p>Демонструє, презентує результати власної творчості публічно; взаємодіє з іншими особами через мистецтво, бере участь в обговоренні творів мистецтва, мистецьких і дослідницьких проєктах, долучається до мистецьких заходів.</p> <p>Висловлює свою думку в обговореннях творів мистецтва; регулює власний емоційний стан засобами образотворчого мистецтва, добирає та оцінює джерела інформації про мистецтво; визначає з допомогою вчителя чи інших осіб джерела інформації про мистецтво. Обирає відомі способи творення, зокрема медіаформати (додавання ілюстрацій, створення нескладних графічних зображень, аудіо-/відеороликів, фото тощо) для художнього самовираження; шукає і добирає з допомогою вчителя чи інших осіб аудіо-, відео-, ілюстративні й текстові матеріали з різних джерел, планує свою діяльність для реалізації поставленого завдання.</p>		<p>Презентація результатів власної творчості публічно, пояснення задуму.</p> <p>Обговорення особливостей використання засобів виразності у своїх роботах.</p> <p>Презентація робіт у колективних виставках творчих робіт, оцінювання та обговорення результатів колективної творчості.</p>

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ

Необхідною умовою реалізації модельної програми є дотримання інтегративного підходу в навчанні, який може розглядатися у декількох значеннях:

— (у вузькому) через узгодження програмового змісту в межах галузі між різними навчальними предметами (за умови автономного викладання «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво»);

— (у широкому) через узгодження предметів мистецької освітньої галузі зі змістом інших освітніх галузей (наприклад, сприймання музичного твору, мультфільму тощо на заняттях з вивчення мови), за умови дидактичної доцільності та коректності використання того чи іншого матеріалу.

Побудова модельної програми інтегрованого курсу «Мистецтво» передбачає навчання за навчальним предметом двічі на тиждень (2 години на тиждень), причому одна з них присвячується вивченню музичного мистецтва в інтеграції з іншими видами мистецтва, а друга — образотворчого мистецтва в інтеграції з іншими видами мистецтва.

Освітній процес спрямовано на набуття комплексу ключових й предметних компетентностей у сфері музичного та образотворчого мистецтва. Результатом мистецької освіти школярів повинен стати комплекс сформованих ключових і предметних компетентностей, які проявляються через мистецьку грамотність, у мистецькій діяльності здобувачів освіти та здійсненні мистецької комунікації. Застосовуючи інтеграцію через узгодження програмового змісту в межах галузі при автономному викладанні між різними навчальними предметами «Музичне мистецтво» та «Образотворче мистецтво», в процесі викладання інтегрованого курсу слід урахувувати єдність таких видів мистецтва: музичного мистецтва та образотворчого мистецтва. Обидва види мистецтва мають спільні та відмінні риси, на уроках учитель їх репрезентує у своїй неповторності (виокремлюючи розбіжності між ними й характерними рисами, які притаманні тільки цьому виду мистецтва) та в єдності (через знаходження спільних рис та характеристик).

Концептуальні засади інтегративного навчання мистецтва базуються на єдності всіх складових: цілей, організації навчання, що базується на єдності мистецької грамотності, мистецької діяльності та мистецької комунікації. Перший адаптаційний цикл базової середньої освіти навчання мистецтва в 5-6 класах базується на інтегрованому, діяльнісному, особистісно-орієнтованому, компетентнісному, диференційованому, індивідуальному підходах, які дозволяють у єдності та протиставленні набути мистецького досвіду й опанувати основні види мистецтва: музичне, візуальне (образотворче), хореографічне, театральне, екранні, при домінантному вивченні музичного та візуального мистецтва. Інтегрований підхід у вивченні мистецтва ґрунтується на єдності різних видів мистецтва. Провідними видами діяльності відповідно до змістових ліній програми є мистецька грамотність, мистецька діяльність та мистецька комунікація, у процесі яких відбувається формування і розвиток **предметних мистецьких компетентностей** — музичних, образотворчих тощо.

Орієнтовним плануванням передбачено планування двох уроків мистецтва на тиждень або складання планів на окремі предмети за видами мистецтва: образотворче мистецтво і музичне мистецтво за спільною тематикою. Зважаючи на визначені основні пріоритетні напрями мистецької діяльності, вчитель мистецтва планує проведення уроків мистецтва, розрахованих на 2 години на тиждень, одна з яких присвячена вивченню музичного мистецтва, а інша — вивченню образотворчого мистецтва. Всього на вивчення мистецтва в 5-6 класах відводиться 70 годин; відповідно на I семестр — 32 години, а на II семестр — 34 години та 2 години резервного часу, що передбачає організацію екскурсій, відвідування музеїв тощо.

МОДЕЛЬНА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

«Музичне мистецтво. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти

(автори: Ержейбет Фрінг, Діана Антал, Людвиг Гейдер,

Юліанна Кіш, Лілія Корнейчук, Єлизавета Ференц)

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»

(Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 №795)

Пояснювальна записка

Програма навчального предмету «Музичне мистецтво» для 5-6 класів розроблена відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти. У її змісті інтегруються музична та мистецько-синтетична змістові лінії. Програма конкретизує музично-освітні завдання, розподіляє художньо-педагогічний матеріал, враховує національні музично-педагогічні традиції регіону та сучасні тенденції розвитку вітчизняної та світової музичної культури.

В основу програми покладено провідні положення сучасної музичної педагогіки, а саме: визначення мети загальної музичної освіти у широкому культурологічному контексті; підхід до сприймання музики як основи загальної музичної освіти; ставлення до музичного мистецтва як джерела і предмета духовного спілкування. Програмою передбачено неперервність і наступність завдань.

Мета вивчення навчального предмету «Мистецтво»: у процесі сприймання та інтерпретації творів мистецтва, формувати в учнів комплекс ключових естетичних і предметних мистецьких компетентностей, який забезпечить здатність до творчої самореалізації особистості.

Ключові компетентності – якості особистості, що дають змогу ефективно брати участь у різноманітних сферах діяльності (загальнокультурна, соціальна, інформаційно-комунікативна тощо).

Предметні мистецькі компетентності о здатність особистості до пізнавальної діяльності та творчого самовираження у певному виді мистецтва – музичному, образотворчому, театральному та ін., що, що формується під час їх сприймання і практичного опанування.

Завдання

навчальні:

о засвоєння початкових знань, елементарних уявлень і понять про епохи мистецтва, особливості художньо-образної мови музичного мистецтва;

о ознайомлення учнів із кращими зразками зарубіжного та вітчизняного музичного мистецтва (народного, професійного і сучасного);

о вивчення історичного процесу розвитку зарубіжної та вітчизняної музичної культури;

о розвиток логічного та асоціативного мислення;

о розширення музично-естетичного досвіду;

виховні:

о виховання в учнів естетичного ставлення до дійсності та емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва, художніх інтересів та естетичних смаків;

о виховання елементарних світоглядних уявлень і ціннісних орієнтацій, розуміння учнями зв'язків мистецтва з природним і культурним середовищем, життєдіяльністю людини;

о виховання здатності сприймати, інтерпретувати та оцінювати художні твори, висловлювати й аргументувати особистісне ставлення до них;

о виховання потреби в художньо-естетичному самовдосконаленні відповідно до вікових можливостей;

розвивальні:

о збагачення емоційно-почуттєвої сфери;

о розвиток загальних і спеціальних мистецьких здібностей;

о стимулювання музично-образного мислення, проявів уяви та інтуїції, творчого потенціалу особистості.

Основні принципи програми «Мистецтво»:

о системність, наступність, лінійність, інтегративність у побудові змісту. Змістові лінії музичного мистецтва реалізуються систематично й послідовно, по одній висхідній лінії, з поступовим ускладненням від класу до класу;

о компетентнісний підхід, спрямованість курсу на формування в учнів ключових, предметних і міжпредметних компетентностей;

о органічний зв'язок універсального (загальнолюдського, полікультурного), національного (державного) і регіонального (етнолокального, краєзнавчого) компонентів мистецької освіти;

о єдність навчання, виховання й розвитку учнів засобами мистецтва; зв'язок навчальної діяльності та позаурочної естетико-виховної роботи;

о цілісність мистецьких знань та уявлень, емоційно-ціннісного ставлення, умінь і творчості;

о діалогічність; варіативність форм, методів, технологій.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів з мистецької освітньої галузі передбачають, що учень: пізнає різні види мистецтва, інтерпретує художні образи, набуває досвіду емоційних переживань, розвиває ціннісне ставлення до мистецтва; формує художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва; пізнає себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами, розвиває емоційний інтелект; використовує інформаційне середовище у власній творчості і художній комунікації.

Програма реалізує мистецьку освітню галузь Державного стандарту і включає такі основні змістові блоки:

о художньо-естетичне сприймання музики українських і зарубіжних композиторів (зокрема й угорських) різних видів і жанрів (народної і професійної; хорової, симфонічної, вокальної, інструментальної,

вокально-інструментальної тощо) та інтерпретація інтонаційно-образного змісту прослуханих творів, естетичне оцінювання;

о набуття вокально-хорових навичок у процесі виконання пісень (народних і композиторських);

о елементи імпровізації, музичної виконавської діяльності; о практичне засвоєння основних музичних понять та музичної термінології, розуміння особливостей музичної мови;

о опанування музики, її образної мови та загальних закономірностей художнього відображення дійсності та внутрішнього світу людини у мистецтві.

Тематична структура програми		Клас навчання – 5		
Тематика	Кількість годин	Очікувані результати навчання	Пропонований зміст Навчального Предмета	Види навчальної діяльності
5 клас- 35 годин (3 години резервний час)		І. Народне мистецтво, Музика стародавніх епох та середньовіччя (15 г)		
І. Народне мистецтво	15 г.			
Музика стародавніх епох та середньовіччя				
ІІ. Музика епохи Відродження та барокко	17 г.			
6 клас- 35 годин (3 години резервний час)				
І. Музика епохи класицизму	15г			
ІІ. . Музика епохи романтизму	17г			
6				
Композитори та жанри романтизму				
7 клас – 35 годин (3 години резервний час)				
І. Музичне мистецтво ХХ. Століття	15 г			
ІІ. Сучасне музичне мистецтво	17 г			

<p>- орієнтується в особливостях українського народного мистецтва, зокрема мистецтва рідного краю;</p> <p>- Розвиває вокально-хорові навички у процесі виконання пісень;</p> <p>- Має уявлення про стилі музичного мистецтва різних епох;</p> <p>- порівнює твори різних жанрів;</p> <p>- обґрунтовує власну думку</p>	<p>звукоряд, такт, тактова риска, динамічні відтінки, музичний розмір, тривалість нот, паузи, нота з крапкою.</p> <p>Музика Давнього Єгипту, Китаю, пентафонія, Стародавньої Греції, Мистецтво античності, Візантійський, духовна музика середньовіччя, грегорианський спів; унісон, світська музика, канон, трубадур.</p> <p><i>Орієнтовний матеріал для сприймання:</i></p> <p>Українські та угорські народні пісні за вибором вчителя;</p> <p>Музика Давнього Єгипту, Китаю, Стародавньої Греції, Візантії за вибором вчителя, грегорианський спів, канон, капелла за вибором;</p> <p><i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i></p> <p>«Над річкою бережком» українська народна пісня; «Чарівний смичок» норвезька</p>	<p>танці та визначати їхні характерні особливості;</p> <p>слухання ,</p> <p>Інтерпретація інтонаційно-образного змісту музичних творів, засвоєння поняття термінів: ритм, темп, нотний стан, скрипковий ключ, пентафонія, звукоряд, такт, тактова риска, динамічні відтінки, музичний розмір, тривалість нот, паузи, нота з крапкою, парландо, обрядова пісня, колядка, шедрівка; коломийка; грегорианський спів; унісон, світська музика, канон, трубадур.</p> <p>розвиток вокально-</p>	<p>щодо розуміння сутності творів музичного мистецтва;</p> <p>- висловлює судження про роль музики в духовному житті людини;</p> <p>усвідомлення впливу мистецтва на емоційну сферу людини;</p> <p>обґрунтовує власну думку щодо розуміння сутності творів музичного мистецтва;</p>	<p>народна пісня;</p> <p>«В Чорне море наш Дніпро тече» українська народна пісня;</p> <p>«Їхав козак за Дунай» українська народна пісня;</p> <p>«Звуки музики» Р.Роджерса з однойменного мюзиклу;</p> <p>Українська колядка «Во Вифлеємі нині новина»;</p> <p>«Карпатське озерце» сл. С. Жупанина, муз. А. Кос-Анатолського;</p> <p>Угорські народні пісні за вибором вчителя;</p>	<p>хорових навичок, музичної пам'яті; виконання ритмічних вправ; театралізація, пластичне інтонування.</p>
<p>II. Музика Відродження та барокко. (17 г)</p>					
			<p>- інтерпретує зміст прослуханих та виконаних музичних творів;</p> <p>- розпізнає музичні твори за</p>	<p>Ознайомлення з творчістю композиторів: Дж.Палестрина, О.Лассо, Ш.Тіноді;</p> <p>Хорова музика, капелла, мадригал, співочі голоси, вокаліз, музична інтонація, вокальна</p>	<p>слухання ,</p> <p>інтерпретація інтонаційно-образного змісту музичних творів, розуміння та виконання пісень,</p>

<p>їх емоційно-образним змістом;</p> <p>- орієнтується в стильових напрямках музичного мистецтва;</p> <p>- характеризує основні риси творчості відомих композиторів минулого;</p> <p>- наводить приклади музичних творів різних жанрів;</p> <p>- виявляє готовність до використання набутих предметних компетенцій у процесі творчої самореалізації;</p>	<p>музика;</p> <p>релігійні жанри, лютия.</p> <p>Творчість композиторів:</p> <p>Г Перселл; А. Вівальді;</p> <p>Ф. Гендель; А. Кореллі;</p> <p>Й. С. Бах; Г. Сковорода;</p> <p>Види та жанри музики</p> <p>епохи Відродження та бароко:</p> <p>опера,арія,кантата,ораторія, концерт, прелюдія, фуга, ансамбль, кант, меса, псалом;</p> <p>Інструментальна музика, духовна музика.</p> <p>Тембри музичних інструментів, клавесин, орган.</p> <p>Динаміка: піано, форте.</p> <p>Темп: allegro, largo.</p> <p><i>Орієнтовний матеріал для сприймання:</i></p> <p>Дж. Палестрина. I частина з мотети «Sicut servus»;</p> <p>О. Лассо.Хор «Domine Deus» з твору «Відлуння»;</p> <p>Г. Перселл. Алеманда, Фанфари з сюїти №7;</p>	<p>хороспів;</p> <p>засвоєння понять і термінів: арія, опера, кантата, ораторія, концерт, прелюдія, фуга, ансамбль, літургія, меса, піано, форте, аллегро, ларго;</p> <p>виконання музичних завдань;</p> <p>Вивчення і відтворення елементів народних обрядових свят з урахуванням регіональних особливостей, умов та місцевих традицій.</p>		<p>Ф. Гендел. Сюїта фа мажор- «Вогте»;</p> <p>I частина з ораторії«Самсон»;</p> <p>Хор «Алелуя»з ораторія «Мессія»;</p> <p>А. Вівальді: Цикл із чотирьох скрипкових концертів «Чотири пори року» ;</p> <p>Й. С. Бах. Органна фуга ля мінор, Токата і фуга ре мінор, Оркестрова сюїта №3 Арія, Скерцо;</p> <p>Г. Сковорода.Кант «Всякому городу нрав і права»;</p> <p><i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i></p> <p>«По діброві вітер віє» українська народна пісня на слова Т. Шевченка; Обрядова пісня «Христос воскрес»;</p> <p>«Ой весно, весно та весняночко» українська народна пісня;</p> <p>«Мама» сл. М. Плячковського, муз. Ю. Чичкова;</p> <p>Угорські народні пісні за вибором вчителя.</p>	
--	--	--	--	--	--

Клас навчання – 6			термінології;	<i>для сприймання:</i>	зарубіжних
Очікувані результати навчання	Пропонований зміст Навчального предмета	Види навчальної діяльності	<p>-Розвиває вокально-хорові навички у процесі виконання пісень;</p> <p>-Має уявлення про стилі музичного мистецтва;</p> <p>-Орієнтується у видах та жанрах музики епохи класицизму (симфонія, соната, концерт, хоровий концерт, струнний квартет);</p> <p>-Сприймає твори мистецтва різних країн, народів;</p> <p>-Розуміє багатство образного змісту, втіленого в досконалу художню форму;</p> <p>-Порівнює музичні твори, створені за</p>	<p><i>для сприймання:</i></p> <p>Й. Гайдн. «Годинник» зСимфонії №101;</p> <p>В.А. Моцарт. Хор «Звідки приймний та ніжний той дзвін» з опери «Чарівна флейта»;</p> <p>«Їхав козак за Дунай» українська народна пісня вобробці Л. ван Бетховена («Schöne Minka, ich mußscheiden»)</p> <p>Л. ван Бетховен I частина симфонії № 5;</p> <p>М.Березовський «Не отвержи мене во время старости»</p> <p>Д.Бортнянський. Хоровий концерт №15 (I частина).</p> <p><i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i></p>	<p>композиторів.</p> <p>Формування думки та використання усного і писемного висловлювання.</p> <p>Імпровізація, що виражає власні творчі думки.</p> <p>Виконання ілюстрацій до опери В.Моцарта«Чарівна флейта».</p> <p>Виконання ілюстрацій до обробки Л.Бетховена «Їхав козак за Дунай».</p> <p>Інтерпретація змісту музичних творів.</p> <p>Добирати потрібну інформацію про композиторів класиків.</p> <p>Закріплення понять: соло і тутті, крещендо,</p>
I.Історичні пісні. Музика епохи класицизму (15 г)					
<p>Учень/учениця</p> <p>-Усвідомлює вплив мистецтва на емоційну сферу людини;</p> <p>- Орієнтується у видах народних пісень;</p> <p>-Чітко інтонує та самостійно, виразно виконує та порівнює народні пісні;</p> <p>- Розуміє взаємозв'язок народної і професійної музики;</p> <p>-Застосовує основні музичні поняття та відповідні</p>	<p>Види та жанри музики</p> <p>епохи класицизму:</p> <p>симфонія, соната, концерт, хоровий концерт, струнний квартет;</p> <p>В оркестрі соло і тутті;</p> <p>Динаміка: крещендо, димінуендо, піанісимо, фортисимо;</p> <p>Творчість віденських класиків Й.Гайдн, В.А.Моцарт, Л.Бетховен.</p> <p>Творчість М.Березовського</p> <p>Д.Бортнянського.</p> <p><i>Орієнтовний матеріал</i></p>	<p>Створення ритмічного супроводу до пісень.</p> <p>Оцінювання й інтерпретація явищ минулого й сучасності.</p> <p>Використання технічних засобів для сприймання та інтерпретації музичних творів.</p> <p>Виконання ілюстрацій до пісень.</p> <p>Сприймання, аналіз, інтерпретація творів віденських класиків.</p> <p>Виконання українських пісень, та пісень</p>			

певними канонами; -Застосовує основні музичні поняття та відповідні термінології; -Розпізнає тембри народних інструментів та інструментів симфонічного оркестру; -Чітко інтонує та виконує вивчені пісні;	Державний Гімн України, сл. П. Чубинського муз.М. Вербицького «Gaudeamus igitur» студентський гімн; «Весняна пісня» сл. Кр. Овербека, муз.В.А.Моцарта; «Ода до Радості» Гімн Євро Союзу, сл. Ф.Шиллера, муз. Л.Бетховена; «Вийшли в поле косарі» українська народна пісня; «Рева та стогне Дніпр Широкий» українська народна пісня на слова Т.Шевченка; Народні та композиторські пісні за вибором вчителя;	дмініуендо, піанісимо, фортісимо. Долучення до мистецьких проєктів.	характерних ознаках музики епохи романтизму, його національної та етнічної своєрідності. - Усвідомлює музику, як специфічну мову, що сприяє розвитку самовираження, творчості та почуття прекрасного; -Порівнює музичні твори, створені за певними канонами; -Характеризує творчість та музику композиторів романтиків. -Розвиває вокально-хорові навички у процесі виконання пісень; -обгрунтовує власну думку щодо	Жанрова палітра музики епохи романтизму. Вокальні і фортепіанні мініатюри (пісня й романс, музичний момент, експромт, пісня без слів, ноктюрн).. Програмна музика , рапсодія, симфонічна поема. Вокальні та фортепіанні цикли; балада, фантазія. Творчість композиторів: Ф.Шуберт, Р.Шуман Ф.Шопен, Е.Гріг, М.Глінка, П.Чайковський, Ф.Ліст, Ф.Еркель, Д.Верді, М.Лисенко, С.Гулак-Артемівський, П.Чубинський <i>Орієнтовний матеріал</i>	Виконання українських пісень, та пісень зарубіжних композиторів Виконання пісень, канонів, дуетів, музичних уривків з нот та по пам'яті. Формування думки та використання усного і писемного висловлювання. Імпровізація, що виражає власні творчі думки. Сприймання, аналіз, інтерпретація творів українських та зарубіжних композиторів. Виконання українських пісень, та пісень
II. Музика епохи романтизму, композитори та жанри романтизму (17 г)					
Учень Орієнтується в	Виникнення національних шкіл.	Сприймання, аналіз, інтерпретація творів			
розуміння сутності творів музичного мистецтва;	<i>для сприймання:</i> Ф. Шуберт. «Вечірня серенада»; балада «Лісовий цар»; пісня «Форець». Р.Шуман. «Порив» із циклу «Фантастичні п'єси». Ф.Шопен. Етюд № 12 «Революційний»; Е.Гріг «Ноктюрн №4» з циклу «Ліричні п'єси» у виконанні Е. Гідельса та симфонічного оркестру; М. Глінка. Вальс-фантазія; П. Чайковський. Уривок з 4 частини Симфонії №2 П. Чайковський. Фрагменти з балету «Лускунчик»; Д.Верді. Уривок з опери «Набукко»;	зарубіжних композиторів. Виконання пісень, канонів, дуетів, музичних уривків з нот та по пам'яті. Формування думки та використання усного і писемного висловлювання. Імпровізація, що виражає власні творчі думки. Добирає потрібну інформацію про композиторів романтиків.		М.Лисенко. Увертюра до опери «Тарас Бульба», «Наталка Полтавка»; С.Гулак-Артемівський. Уривок фіналу опери «Запорожець за Дунаєм»; Ф. Ліст. Кампанелла Етюд № 3; Ф. Еркел. Уривки з опери «Банк Бан»; <i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i> «Веселкова» сл. О. Кононенка, муз. О. Жилінського; «Малюки» вірші і музика Н.Май; «Рідний край» українська народна пісня; «Од Києва до Лубен» українська народна пісня; «Коліскова» сл.К.Варга, муз. Й.Брамса;	
		«Веснянка» сл.А.Навроцького, му. В.Філіпенка; Угорські народні пісні за вибором вчителя.			

МОДЕЛЬНА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
«Драматургія і театр. 5-6 клас» (міжгалузевий інтегрований курс)
для закладів загальної середньої освіти
(автори: Старагіна І.П., Чужинова І.Ю., Івасюк О.М.)
«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
(Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)

Вступна частина

Модельна навчальна програма міжгалузевого інтегрованого курсу «Драматургія і театр» спрямована на реалізацію мети базової середньої освіти, яка передбачає розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формування компетентностей, необхідних для їх соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовження навчання на рівні профільної освіти або здобуття професії, виховання відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу.

Модельна навчальна програма відображає засадничі ідеї Державного стандарту базової середньої освіти, ідеї концепції «Нова українська школа» та реалізує вимоги до обов'язкових результатів навчання з певних груп загальних результатів мовно-літературної та мистецької галузей. Відповідно до мети мовно-літературної освітньої та мистецької освітньої галузей, метою міжгалузевого інтегрованого курсу «Драматургія і театр» на етапі адаптаційного циклу є розвиток особистості учня та учениці, їхніх мовних, читацьких та комунікативних здібностей; здатності сприймати театр як специфічний мистецький простір для здобуття досвіду рефлексій та інтерпретацій; досліджувати форму та зміст сценічної творчості; проявляти емоційний інтелект, творче мислення, ініціативність, самосвідомість й самоефективність, уміння комунікувати з іншими, долати бар'єри, пов'язані з неоднозначністю, невизначеністю та ризиками, співпрацювати з іншими особами; бути залученим до культурних процесів в Україні.

Головними завданнями міжгалузевого інтегрованого курсу на етапі адаптаційного циклу є:

- 1) виховувати стійку мотивацію до сценічної творчості та прагнення вдосконалювати своє мовлення та психофізичну виразність;
- 2) сприяти індивідуальному самовияву учнів та взаємодії між ними через театральні практики;
- 3) досліджувати експресію як інструмент акторської майстерності;
- 4) формувати вміння сприймати та продукувати твори драматургії;
- 5) забезпечити отримання досвіду колективної творчості з втілення літературного твору на сцені;
- 6) формувати гуманістичний світогляд, систему загальнолюдських, національних, особистісних ціннісних орієнтирів і життєвих практик, збагачувати духовний світ через естетичне сприймання художніх творів та творів мистецтва.

Програма спрямована на формування наскрізних умінь, спільних для всіх ключових компетентностей, і відповідає компетентнісному потенціалу мовно-літературної та мистецької освітніх галузей. Програма ґрунтується на визначених Державним стандартом ціннісних орієнтирах і спрямована забезпечити в освітньому процесі за умови педагогічної підтримки вчителя: право учнів на вибір із кола запропонованих як самого твору для постановки, так і основних видів творчої діяльності; ініціативу учнів у процесі творчості; доступ кожного учня до сценічної творчості без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу; дотримання принципів академічної доброчесності у процесі створення драматичного твору та втілення його на сцені; створення в навчальному колективі атмосфери творчості, взаємопідтримки, взаємонавчання; створення освітнього середовища, дружнього до учнів та учениць через постійну підтримку, співпереживання, розуміння; утвердження людської гідності, чесності, милосердя, доброти, справедливості, співпереживання, взаємоповаги і взаємодопомоги, поваги до прав і свобод людини, здатності до конструктивної взаємодії учнів між собою та з дорослими через вибір вистав, які культивують загальнолюдські моральні цінності, вчать чесності та справедливості; наголошування на важливості позитивних людських чеснот; обговорення літературних творів крізь призму власного досвіду та урахування особливостей культурно-історичного контексту; формування в учнів та учениць активної громадянської позиції, патріотизму, поваги до культурних цінностей

українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови через вибір літературних творів для втілення на сцені; плекання в учнів любові до рідного краю, відповідального ставлення до довкілля завдяки проведенню певних занять просто неба; екскурсій, репетицій на природі; вибору літературних творів для постановки на тему збереження довкілля, виготовлення декорацій зі вторинних матеріалів; формування культури здорового способу життя через усвідомлення впливу колективної творчості на рівень емоційної, інтелектуальної та фізичної людської енергії.

Програма реалізує компетентнісний, особистісно орієнтований, діяльнісний підходи і ґрунтується на наступних принципах: дитиноцентризм, принцип свідомості й активності учнів у навчанні, принцип науковості, принцип системності та наступності, принцип систематичності та послідовності, принцип доступності, принцип зв'язку навчання з життям, принцип індивідуального підходу, принцип емоційності навчання, україноцентризм. Серед пріоритетів викладання міжгалузевого інтегрованого курсу є інтеграція різних видів діяльності; підтримка позитивної взаємодії учнів для досягнення спільних цілей (створення колективного творчого продукту); фасилітація читацьких інтересів та задоволення потреб школярів у взаємодії з мистецтвом, зокрема різними видами театру; обмін творчим досвідом, зокрема у сфери акторської майстерності.

Програму структуровано по роках і розділах. Тематичні розділи в межах кожного навчального року об'єднані спільною темою (5 клас – «Театр зблизька», 6 клас – «Драматургія гри»). Йдеться про основні закони драматургії та їхні прояви в ігровій дії. Ураховуючи, що в 6 класі практико орієнтовані завдання курсу виводять учнів у площину різних видів театру (театр ляльок, естрада, мюзикл, драматичний театр, фізичний театр тощо) на відміну від 5 класу, де увага прикута до драматичного театру, дотримання принципів драматургії стає для учнів усвідомленою необхідністю для створення вистави. У кожному навчальному році виокремлюється 9 тематичних розділів, які логічно пов'язані між собою.

У межах кожного розділу визначено очікувані результати навчання, пропонований зміст та види навчальної діяльності. Очікувані результати навчання відповідають орієнтирам для оцінювання з 3-х груп обов'язкових результатів навчання мовно-літературної освітньої галузі («взаємодіє з іншими особами в усній формі, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях», «сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, зокрема інформаційних та художніх текстах класичної та сучасної художньої літератури (української та зарубіжних), медіатекстах, та використовує інформацію для збагачення власного досвіду і духовного розвитку», «висловлює власні думки, почуття, ставлення та ідеї, взаємодіє з іншими особами у письмовій формі, зокрема інтерпретуючи інформаційні та художні тексти класичної та сучасної художньої літератури (української та зарубіжних); у разі потреби взаємодіє з іншими особами в цифровому просторі, дотримується норм літературної мови») та усіх 4-х груп мистецької освітньої галузі («пізнає різні види мистецтва, інтерпретує художні образи, набуває досвіду емоційних переживань, розвиває ціннісне ставлення до мистецтва», «формує художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва», «пізнає себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами, розвиває емоційний інтелект», «використання інформаційного середовища у власній творчості та художній комунікації») на етапі адаптаційного циклу.

Для кожного з років навчання наявна певна змістова специфіка. Тематика розділів у програмі 5 класу зумовлена метою ознайомити учнів зі специфікою драматичного театру та творів, призначених для сцени, а також через театральні практики розкрити деякі особливості сценічної творчості актора драматичного театру («Театральне мистецтво серед інших видів мистецтва та немистецьких дисциплін», «Театр - місце зустрічі актора і глядача», «Театральна вистава: від ідеї до втілення», «Акторська майстерність», «Складові драматичного твору», «Створення вистави: етапи втілення», «Взаємодія актора із глядачем: як подолати страх публічного виступу», «Шлях до визнання: від натхнення до практичних дій», «Формування здатності оцінити створену виставу»). Тематика розділів програми 6 класу дозволяє розширити уявлення учнів про театр, ознайомитися з різними видами театру і через театральні практики відрефлексувати власний творчий потенціал («Театр та його різновиди», «Вибір театральної форми», «Складові акторської майстерності», «Характер персонажа та сценічний образ», «Проектування вистави», «Вибір та постановка вистави», «Художній та музичний виміри вистави», «Моновистава як особлива форма», «Уявлення про театральну критику»).

У межах кожного тематичного розділу програма передбачає театральні практики (рольові ігри, імпровізація, інсценізація тощо), які описані в орієнтовних видах навчальної діяльності. При цьому кожного року до Міжнародного дня театру учнівський колектив створює «виставу року». Для 5 класу – це вистава за п'єсою, у підготовці якої беруть участь учні всього класу. У 6 класі – це декілька вистав за вибором учнів (театр ляльок, естрада, мюзикл, драматичний театр, фізичний театр тощо), у підготовці кожної з яких бере участь певна група учнів.

Програма передбачає нерозривний зв'язок процесів опанування знань зі сфери драматургії та театру і отримання досвіду сценічної творчості. Це зумовлює шляхи її реалізації та особливості організації освітнього процесу. Використання в програмі театральних практик робить літературний твір основою як для його аналізу, інтерпретації, оцінювання тощо, тобто для читацької діяльності, так і для розгортання видів діяльності, пов'язаних з удосконаленням свого мовлення та психофізичної виразності, тобто мистецької діяльності. Для забезпечення індивідуального самовияву учнів та взаємодії між ними програма спрямована на залучення учнів та учениць як до театральних практик, так і до реальної мовленнєвої практики (бесіда, дискусія у класі, мікродискусія в групі, обговорення в парі, інтерв'ю тощо).

Театральні практики слугують основою для дослідження акторської експресії. Крім сценічної творчості театральні практики дозволяють учням та ученицям вчитися аналізувати ситуації спілкування, задані в драматургічних творах та на практиці опанувати необхідні для цього поняття з теорії літератури, теорії комунікації, теорії тексту, теорії інформації, мистецтвознавства, медіаграмотності. Знання на етапі адаптаційного циклу базової освіти мають прикладний характер і використовуються в процесі навчання з метою подальшого вдосконалення вмінь сприймати та продукувати твори драматургії або інші літературні твори, які використовують учні та учениці для втілення свого творчого задуму на сцені.

Запропонований у програмі зміст враховує наступність з початковою освітою в задоволенні потреб учнів в індивідуальному самовияві та творчій взаємодії з іншими і розглядається як надбудова над початковою освітою, де учні отримали досвід театралізації у процесі роботи з літературними творами. Але, на відміну від початкової освіти, театральні практики і пропоновані знання зі сфери драматургії та театру забезпечують наскрізну роботу з дослідження акторської майстерності, що слугує дієвою основою для молодших підлітків в опануванні живих інструментів удосконалення власного мовлення, комунікативної гнучкості та психофізичної виразності. Усі розділи модельної навчальної програми серед видів навчальної діяльності, специфічних для них, обов'язково включають такі види діяльності, як вправи на вміння володіти своїм тілом, вправи на увагу, вправи на відтворення та розпізнавання емоцій, вправи на розвиток дикції, вправи на становлення голосу, вправи на розвиток пам'яті, вправи на взаємодію, вправи на розвиток фантазії.

Модельна навчальна програма «Драматургія і театр» визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів 5-6 класів, які відповідають певним орієнтирам для оцінювання з мовно-літературної освітньої галузі та мистецької галузі. Ураховуючи, що програма реалізує частину обов'язкових результатів навчання як мовно-літературної, так і мистецької освітньої галузей, її використання в освітньому процесі доповнюється використанням таких модельних навчальних програм, як модельна навчальна програма інтегрованого мовно-літературного курсу (українська мова, українська та зарубіжні літератури, 5-6 клас) або інтегрований курс літератур (української та зарубіжної, 5-6 клас) та модельна навчальна програма інтегрованого курсу «Мистецтво», 5-6 клас.

Пропонований у програмі перелік літературних творів є орієнтовним для вчителя. Вчитель може доповнити цей перелік тими творами, які, на його думку, матимуть більший резонанс серед учнів. Урахування потреб учнів, їхньої ініціативності в розгортанні творчої діяльності вимагає від учителя лише спрямовувати увагу учнів на певні твори, але вибір твору для втілення на сцені роблять самі учні.

МОДЕЛЬНА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

«Мистецтво. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти

(автори: О.М. Івасюк, О.А. Комаровська, Г.О. Кізілова, Н.А. Лемешева, О.В. Лобова,
Л.Й. Назар, І.Ю. Чужина, О.А. Шулько)

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»

(Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)

Вступна частина

Сила мистецтва – так званої «другої природи» людства – надзвичайна. Упродовж свого існування людина витворила велетенську кількість видів, родів і жанрів різноманітних мистецтв. Саме в мистецтві вона має можливість відтворювати навколишній світ у власний неповторний спосіб, при цьому фантазувати, мріяти, проєктувати і моделювати майбутнє; висловлювати своє ставлення до світу в його багатоманітності, формуючи емоційно-духовні цінності й константи гуманістичного світогляду, при цьому – відкривати, розвивати й удосконалювати грані власного характеру.

Мистецтво дає людині унікальну можливість поєднувати і реалізовувати через художню діяльність процеси світобачення-світосприйняття-світовідчуття-світотворення і у монічному, і в універсальному вимірах. Ознайомлення з кращими досягненнями людства в різних сферах мистецтв, оволодіння азами мови мистецтва як особливого комунікативного засобу спілкування між людьми різних рас і народів покликані підготувати майбутні покоління до міжкультурного діалогу, в якому органічно поєднується індивідуальне, національне та всезагальне, вселюдське.

Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи (інтегрований курс)» визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів з мистецької освітньої галузі, зміст інтегрованого курсу «Мистецтво 5-6 класи» та види навчальної діяльності учнів, спрямовані на реалізацію очікуваних результатів на основі пропонованого змісту. Модельна навчальна програма відображає засадничі ідеї Державного стандарту базової середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 30. 09. 2020 р. № 898)¹, ідеї концепції «Нова українська школа» (2016 р.)².

Модельна навчальна програма спрямована на реалізацію мети базової середньої освіти, яка передбачає розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формування компетентностей, необхідних для їх соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовження навчання на рівні профільної освіти або здобуття професії, виховання відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних і культурних цінностей українського народу.

Метою мистецької освітньої галузі є цілісний розвиток успішної особистості учня у процесі освоєння мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів в Україні.

Відповідно до мети освітньої галузі, метою інтегрованого курсу «Мистецтво. 5-6 класи» є цілісний (особистісний, духовний, національний, творчий тощо) розвиток і формування компетентностей для художньо-творчого самовираження учня в процесі освоєння мистецьких надбань людства.

Мета інтегрованого курсу «Мистецтво» реалізується в таких завданнях:

□ збагачення духовного світу й виховання цінностей учнів у процесі освоєння мистецьких надбань людства;

□ виховання пошани до культурних надбань духовної і матеріальної спадщини;

□ розвиток загальних і спеціальних мистецьких здібностей, художньо-образного мислення й художніх інтересів;

□ сприяння творчому самовияву та розвитку індивідуального стилю учня / учениці через мистецтво;

□ поглиблення знань про види мистецтва, особливості їхньої художньо-образної мови; формування передбачених Державним стандартом базової середньої освіти мистецьких умінь і ставлень;

□ розвиток умінь сприймати мистецтво в соціальному та культурному контексті;

□ навчитися застосовувати мистецтво для саморефлексій та самопізнання.

Програма ґрунтується на визначених Державним стандартом ціннісних орієнтирах, а саме: повага до особистості учня та визнання пріоритету його інтересів, досвіду, власного вибору, прагнень, ставлення у визначенні мети й організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу та наполегливості; забезпечення рівного доступу кожного учня до освіти без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу; дотримання принципів академічної доброчесності у взаємодії учасників освітнього процесу та організації всіх видів навчальної діяльності; становлення вільної особистості учня, підтримка його самостійності, підприємливості й ініціативності, розвиток критичного мислення та впевненості в собі; формування культури здорового способу життя учня, створення умов для забезпечення його гармонійного фізичного та психічного розвитку, добробуту; створення освітнього середовища, в якому забезпечено атмосферу довіри, без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу; утвердження людської гідності, чесності, милосердя, доброти, справедливості, співпереживання, взаємоповаги і взаємодопомоги, поваги до прав і свобод людини, здатності до конструктивної взаємодії учнів між собою та з дорослими; формування в учнів активної громадянської позиції, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови; плекання в учнів любові до рідного краю, відповідального ставлення до довкілля.

Програма охоплює формування наскрізних в усіх ключових компетентностях умінь: читати з розумінням; висловлювати власну думку в усній і письмовій формі; критично і системно мислити; логічно обґрунтовувати позицію; діяти творчо; виявляти ініціативу; конструктивно керувати емоціями; оцінювати ризики; приймати рішення; розв'язувати проблеми; співпрацювати з іншими.

Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи (інтегрований курс)» спрямована на реалізацію компетентнісного потенціалу мистецької освітньої галузі, зокрема на формування визначених Державним стандартом ключових компетентностей.

Для інтегрованого курсу «Мистецтво» провідною є ключова *культурна компетентність*, що передбачає наявність стійкого інтересу до опанування культурних і мистецьких здобутків України та світу, шанобливого ставлення до культурних традицій українців, представників корінних народів і національних меншин, інших держав і народів; здатність розуміти і цінувати творчі способи вираження та передачі ідей у різних культурах через різні види мистецтва та інші культурні форми; прагнення до розвитку та вираження власних ідей, почуттів засобами культури і мистецтва.

Відповідно до змісту компетентності передбачено формування низки *умінь* (орієнтуватися в культурному різноманітті, аналізувати способи вираження і передачі ідей у різних культурах за допомогою мистецтва, розвивати власну емоційно-почуттєву сферу на основі сприйняття мистецтва і художньо-творчої діяльності, створювати художні образи засобами різних видів мистецтва, продукувати ідеї та реалізовувати їх; відповідально ставитися до інтелектуальної і культурної власності) та *ставлень* (усвідомлення загальнолюдських, естетичних і художніх цінностей, виявлення пошани до мистецького надбання українського народу і гордості за нього, поваги і толерантного ставлення до культурного різноманіття регіонів світу, усвідомлення власної ідентичності у світовій культурній спадщині, розуміння необхідності збереження художнього надбання людства, розуміння важливості естетичних чинників у повсякденному житті).

Завдання формування *інших ключових компетентностей* реалізуються через набуття відповідних *умінь*, зокрема грамотно висловлювати українською мовою свої враження від мистецтва, спостерігати і відтворювати довкілля в художніх образах засобами різних видів мистецтва; застосовувати цифрові технології для створення, презентації і популяризації художніх образів, для здобуття мистецької інформації; працювати в команді для виконання художньо-творчих завдань тощо і *ставлень*: сприйняття й шанування культурного різноманіття світу; відповідальність за особистий і спільний результат у мистецьких проектах; дбайливе ставлення до народних мистецьких традицій рідного краю та виявлення поваги до надбань інших культур, усвідомлення важливості творчої діяльності для самореалізації особистості, демонстрування готовності до партнерства у творчому процесі тощо.

Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи (інтегрований курс)» спрямована на формування визначених у Державному стандарті умінь з мистецької освітньої галузі, які передбачають, що учень / учениця: пізнає різні види мистецтва, інтерпретує художні образи, набуває досвіду емоційних

переживань, розвиває ціннісне ставлення до мистецтва, таким чином збагачуючи особистий естетичний досвід, удосконалюючи уміння сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво шляхом виявлення емоційно-ціннісного ставлення до нього; формує художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва, зумовлюючи розвиток креативності, мистецьких здібностей, здатності експериментувати, імпровізувати з різними способами художньо-творчого самовияву; пізнає себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами, розвиває емоційний інтелект, завдяки чому поглиблюються уявлення про можливість і способи впливати на свій емоційний стан завдяки сприйманню творів мистецтва); використовує інформаційне середовище у власній творчості та художній комунікації, формуючи інформаційну та комунікативну компетентності, здатність соціалізуватися через мистецтво, удосконалюючи уміння презентувати й критично оцінювати мистецькі твори, явища та свої досягнення тощо.

Наступність між циклами навчання на рівнях початкової та базової середньої освіти у модельній програмі з інтегрованого курсу «Мистецтво» (5-6 клас)» реалізується за допомогою врахування мети, завдань і очікуваних результатів навчання, визначених у Державному стандарті початкової освіти й типових освітніх програмах для початкової школи, а також тим, що групи результатів навчання співвідносяться з відповідними змістовими лініями програми початкової школи. Поеднання творчості, інтерпретації та знань дає змогу учневі / учениці проявляти себе як в індивідуальній, так і колективній діяльності. Програма передбачає креативний підхід до вокальної, інструментальної та художньо-творчої активності.

Структура модельної програми «Мистецтво. 5-6 класи (інтегрований курс)» містить річні теми: «Мистецтво навколо нас» і «Життя крізь призму мистецтва», які, у свою чергу, розподілено на розділи (кластери за місяцями), що передбачають послідовність і наступність опанування навчального матеріалу з урахуванням можливостей інтеграції музичного, образотворчого та синтетичних мистецтв. Вибір навчального тематизму визначається віковими запитами учнів. У 5-му класі на засадах наступності з початковою освітою охоплено теми, в яких розкривається образ дитинства і світ, що оточує дитину, наприклад, тема «Палітра мистецтв» акцентує на розмаїтому світі мистецтва, детально розповідає про його види та можливості самореалізації через кожен з них; через тему «Світ дитинства в мистецтві» учні можуть побачити та відчувати свою причетність до художнього світу, що допоможе їм інтегруватися у світ мистецтва, проявити творчі здібності, розкрити власний потенціал.

У 6 класі як відповідь на інтереси підлітків розкриваються втілені у мистецьких творах дискусійні теми взаємин, добра і зла в мистецтві та житті, ролі мистецтва в житті людини тощо.

Тематичну структуру програми подано в таблиці 1.

Клас	Тема року	Теми розділів (кластери)
5	Мистецтво навколо нас	Палітра мистецтв
		Світ дитинства в мистецтві
		Навколишній світ у мистецтві
		Народні мистецькі традиції
		Персонажі казок та їх відображення у мистецтві
		Рух у житті та в мистецтві
		Мистецькі прогулянки на природі
		Тварини у мистецтві: реальні та фантастичні образи
		Зустріч мистецтв
6	Життя крізь призму мистецтва	Унікальність художнього таланту
		Мої погляди на мистецтво
		Добро і зло в мистецтві
		Сучасність мистецьких традицій
		Реальне і вигадане в мистецьких творах
		Внутрішній світ і зовнішність людини у мистецтві
		Історичні сюжети в мистецтві
		Мистецтво на вулицях міста
		Мистецтво змінює людину і життя

Для досягнення очікуваних результатів програмою запропоновано різноманітні види діяльності учнів, наприклад:

- ▣ сприймання та аналіз творів різних видів мистецтва, висловлювання вражень про них;
- ▣ аналіз змісту, настрою, характеру, форми мистецького твору;
- ▣ вправлення у визначенні основних засобів виразовості, їхньої ролі у створенні художнього образу;
- ▣ висловлювання припущень про різні художні можливості синтезу мистецтв;
- ▣ виконання музичних творів, запропонованих для сприймання та інтерпретації, улюблених пісень;
- ▣ створення вокальних та інструментальних імпровізацій;
- ▣ виконання творів з різних видів образотворчого мистецтва;
- ▣ застосування опанованих технік і прийомів у процесі створення театральних, екранних та циркових образів;
- ▣ вербальний опис результатів власної творчості;
- ▣ рефлексивний діалог у групах;
- ▣ участь у колективних мистецьких заходах (концерт, конкурс);
- ▣ презентація індивідуальних, групових та колективних робіт;
- ▣ вибір видів художньо-творчої діяльності за вподобаннями та інтересами;
- ▣ участь у зустрічах з митцями, мистецьких квестах тощо.

Шляхи реалізації програми та особливості організації освітнього процесу з інтегрованого курсу «Мистецтво».

Програма передбачає використання різних навчальних і навчально-методичних матеріалів: підручників, посібників, а також методичного забезпечення, розробленого вчителем самостійно. Музична та художня творчість і комунікація є основними видами діяльності. Перевага надається інтерактивним, дослідницьким, проектним видам діяльності.

Зазначені види спонукають учнів до глибоких роздумів над художнім процесом у цілому та взаємозв'язком художніх дисциплін. Рефлексії є найвищим ступенем пізнавальної активності.

Вивчення окремих тем може бути реалізовано як у межах класно-урочної системи, так і з використанням інших форм освітньої діяльності (навчальні екскурсії, відвідування мистецьких заходів, проекти тощо), а також в умовах дистанційного та змішаного навчання (за наявності відповідного методичного забезпечення). У програмі не представлено перелік обов'язкових творів для вивчення.

Науково-методичне видання

За загальною редакцією **Серих Лариси Володимирівни**,
завідувачки кафедри теорії і методики змісту освіти
Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
кандидата педагогічних наук, доцента

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В 5 КЛАСІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У посібнику розкрито особливості вивчення інтегрованого курсу «Мистецтво»
в 5 класі ЗЗСО за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації
концепції «Нова українська школа»

кращими педагогами мистецької освітньої галузі Сумської області,
педагогами-пілотниками, які викладають мистецтво в 5 класі НУШ (2021-2022),
педагогами спеціалізованих мистецьких закладів, закладів позашкільної освіти

Відповідальний за видання: Л.В.Серих

Дизайн обкладинки: Л.В.Серих

Суми, 2022